

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

**AVRUPA BİRLİĞİ ÇEVRE ENTEGRE UYUM STRATEJİSİ
(UÇES)
(2016-2023)**

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

2016

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	3
ŞEKİL LİSTESİ	5
KISALTMALAR	6
TANIMLAR	9
1. GİRİŞ	11
2. ULUSAL ÇEVRE ENTEGRE UYUM STRATEJİSİNİN TEMEL İLKELERİ	13
3. TÜRKİYENİN ÇEVRE VİZYONU VE TEMEL AMACI	15
4. ÇEVRE ALANINDA İHTİYAÇLARIN, HEDEFLERİN VE STRATEJİK ÖNCELİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 17	
4.1. Sosyoekonomik Analiz.....	17
4.2. Çevre Sektörünün GZFT Analizi	26
4.3. Hedefler	29
4.4. Stratejik Öncelikler	31
5. SEKTÖREL ÖNCELİKLER VE POLİTİKALAR	34
5.1. Su Kalitesi	34
5.2. Atık Yönetimi	47
5.3. Hava Kalitesi	62
5.4. Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi.....	70
5.5. İklim Değişikliği.....	87
5.6. Gürültü Yönetimi	98
5.7. Kimyasalların Yönetimi	102
5.8. Yatay Sektör.....	112
5.9. Doğa Koruma	126
6. AB MÜKTESEBATINA UYUM SAĞLAMAK İÇİN GEREKLİ YATIRIM İHTİYACI VE FİNANSMANI	141
6.1. Planlanan ve Gerçekleşen Yatırımların Karşılaştırılması.....	141
6.2. Öncelikler ve Önlemler Bazında Yıllara Göre Gerçekleştirilmesi Gereken Yatırım İhtiyacı .	154
6.3. Finansman Kaynakları Bazında Yıllara Göre Gerçekleştirilmesi Gereken Yatırım İhtiyacı ...	164
6.4. Mevzuat Bazında Yıllara Göre Gerçekleştirilmesi Gereken Yatırım İhtiyacı	170
7. ULUSAL ÇEVRE ENTEGRE UYUM STRATEJİSİNİN UYGULANMASI	176
7.1. Uygulamanın Sağlanması İçin Gereken Yönetim ve Kontrol Yapısı	176
7.2. İzleme ve Değerlendirme Mekanizması	176

EKLER	181
EK 1 GZFT ANALİZİ	181
EK 2 AVRUPA BİRLİĞİ ÇEVRE MÜKTESEBATI.....	188
EK 3 2007 – 2015 MALİYET TABLOLARI	197
KAYNAKÇA	206

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1.1 Türkiye ve AB Üyesi Ülkelerin Toplam Çevre Koruma Harcamalarının GSYH'ye oranı (%)	19
Tablo 4.3.1 Onuncu Kalkınma Planı Kentsel Altyapı 2018 Hedefleri	29
Tablo 5.1.1 Su Kalitesi Yönetimi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	36
Tablo 5.1.2 Su Kalitesi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler	46
Tablo 5.2.1 Atık Yönetimi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	49
Tablo 5.2.2 Atık Yönetimi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler	57
Tablo 5.3.1 Hava Kalitesi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	63
Tablo 5.3.2 Hava Kalitesi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler	69
Tablo 5.4.1 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	73
Tablo 5.4.2 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler	85
Tablo 5.5.1 İklim Değişikliği Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	88
Tablo 5.5.2 İklim Değişikliği Sektörü için Önlemler	97
Tablo 5.6.1 Gürültü Yönetimi AB Mevzuatı Uyum Durumu	99
Tablo 5.6.2 Gürültü Yönetimi Sektörü için Önlemler	101
Tablo 5.7.1 Kimyasallar Yönetimi Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	103
Tablo 5.7.2 Kimyasallar Yönetimi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler	111
Tablo 5.8.1 Yatay Sektör AB Mevzuatı Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	114
Tablo 5.8.2 Yatay Sektör Öncelikleri ve Önlemler	125
Tablo 5.9.1 Doğa Koruma Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve	127
Tablo 5.9.2 Korunan Alanlar	138
Tablo 5.9.3 Doğa Koruma Sektörü Öncelikleri ve Önlemler	140
Tablo 6.1.1 2007-2015 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007)	144
Tablo 6.1.2 2007-2015 Gerçekleşmeler (UÇES 2016)	144
Tablo 6.1.3 2007-2015 Öngörülen Finansman İhtiyacı ile Gerçekleşmelerin Karşılaştırılması	145
Tablo 6.1.4 2007-2015 Toplam Gerçekleşme İçinde Sektör Oranları	145
Tablo 6.1.5 2016-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007)	146
Tablo 6.1.6 2016-2023 Güncellenen Finansman İhtiyacı (UÇES 2016)	146
Tablo 6.1.7 2016-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı ile Güncel Finansman İhtiyacının Karşılaştırılması	147
Tablo 6.1.8 2016-2023 Toplam İçinde Sektör Oranları	147

Tablo 6.1.9 <i>EKRY Sektörü Hariç</i> 2016-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı ile Güncel Finansman İhtiyacının Karşılaştırılması.....	148
Tablo 6.1.10 <i>EKRY Sektörü Hariç</i> 2016-2023 Toplam İçinde Sektör Oranları.....	148
Tablo 6.1.11 2007-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007).....	151
Tablo 6.1.12 2007-2023 Gerçekleşen ve Güncellenen Finansman İhtiyacı (UÇES 2016).....	151
Tablo 6.1.13 <i>EKRY Sektörü Hariç</i> 2007-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007).....	152
Tablo 6.1.14 <i>EKRY Sektörü Hariç</i> 2007-2023 Gerçekleşen ve Güncellenen Finansman İhtiyacı (UÇES 2016).....	152
Tablo 6.1.15 Sektörlerin 2007-2023 Dönemi İçinde Dağılımı ve Genel Toplamdaki Fark.....	153
Tablo 6.1.16 <i>EKRY Sektörü Hariç</i> Sektörlerin 2007-2023 Dönemi İçinde Dağılımı ve Genel Toplamdaki Fark.....	153
Tablo 6.2.1 Su Kalitesi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	156
Tablo 6.2.2 Atık Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	157
Tablo 6.2.3 Hava Kalitesi Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	159
Tablo 6.2.4 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	160
Tablo 6.2.5 İklim Değişikliği Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	162
Tablo 6.2.6 Gürültü Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	162
Tablo 6.2.7 Kimyasalların Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro).....	163
Tablo 6.2.8 Yatay Sektör Önlemlerinin Önceliklere Göre Dağılımı (Milyon Avro).....	163
Tablo 6.2.9 Doğa Koruma Sektörü Önlemlerinin Önceliklere Göre Dağılımı (Milyon Avro).....	163
Tablo 6.3.1 2007-2023 Planlanan Yatırım Oranları (UÇES 2007).....	164
Tablo 6.3.2 2007-2015 Planlanan ve Gerçekleşen Yatırım Oranları.....	165
Tablo 6.3.3 2016-2023 Öngörülen ve Güncellenen Yatırım Oranları.....	165
Tablo 6.3.4 Su Kalitesi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	167
Tablo 6.3.5 Atık Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	167
Tablo 6.3.6 Hava Kalitesi Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	167
Tablo 6.3.7 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	168
Tablo 6.3.8 İklim Değişikliği Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	168
Tablo 6.3.9 Gürültü Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	168
Tablo 6.3.10 Kimyasalların Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	169
Tablo 6.3.11 Yatay Sektör Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	169
Tablo 6.3.12 Doğa Koruma Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	169

Tablo 6.4.1 Su Kalitesi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)	170
Tablo 6.4.2 Atık Yönetimi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)	171
Tablo 6.4.3 Hava Kalitesi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)	172
Tablo 6.4.4 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)	173
Tablo 6.4.5 İklim Değişikliği Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	174
Tablo 6.4.6 Gürültü Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)	174
Tablo 6.4.7 Kimyasalların Yönetimi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	175
Tablo 6.4.8 Yatay Sektör Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	175
Tablo 6.4.9 Doğa Koruma Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro).....	175

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1.1 Türkiye Çevre Koruma Amaçlı Yatırımların GSYH'ye oranı	20
Şekil 4.1.2 AB Çevre Koruma Amaçlı Yatırımların GSYH'ye oranı	21
Şekil 4.1.3 Türkiye Çevre Koruma Cari Harcamalarının GSYH'ye oranı	22
Şekil 4.1.4 AB Çevre Koruma Cari Harcamalarının GSYH'ye oranı.....	23
Şekil 4.1.5 Türkiye Genel Kamu ve Çevre Koruma Hizmetlerinin Kamu ve Özel Uzmanlaşmış Üreticileri ile İkincil Üreticilerin Çevre Koruma Harcamalarının GSYH'ye oranı.....	24
Şekil 4.1.6 AB Genel Kamu ve Çevre Koruma Hizmetlerinin Kamu ve Özel Uzmanlaşmış Üreticileri ile İkincil Üreticilerin Çevre Koruma Harcamalarının GSYH'ye oranı	25
Şekil 6.1.1 2007-2015 gerçekleştirmeleri ile UÇES 2007'de planlanan finansman ihtiyacının karşılaştırılması.....	150
Şekil 6.1.2 2016-2023 güncellenen finansman ihtiyacı ile UÇES 2007'de planlanan finansman ihtiyacının karşılaştırılması	150
Şekil 7.2.1 UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı Ana Sayfa Ekranı.....	178
Şekil 7.2.2 UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı Uygulama Bileşenleri.....	179

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AEEE	Atık Elektrikli ve Elektronik Ekipmanlar
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKAKDO	Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişikliği ve Ormancılık
AT	Avrupa Topluluğu
BELDES	Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi
BMİDÇS	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BSTB	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
BYT	Büyük Yakma Tesisleri
CAFE	Avrupa için Daha Temiz Hava Direktifi
CEPA	Çevre Koruma Faaliyetlerinin Sınıflanması (Classification of Environmental Protection Activities)
CITES	Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin, Ticaretin Düzenlenmesi Yoluyla Korunması Tüzüğu
CLP	Sınıflandırma, Etiketleme, Ambalajlama
CREMA	Kaynak Yönetimi Faaliyetlerinin Sınıflanması (Classification of Resource Management Activities)
ÇEDİDGM	Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğu
ÇGDYY	Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği
ÇOP	Çevre Operasyonel Programı
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
ÇYGM	Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğu
DDT	Düzenli Depolama Tesisi
DEA	Düzenleyici Etki Analizi
DHMI	Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DKMPGM	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğu
DSIP	Direktife Özgü Yatırım Planı (Directive Specific Implementation Plan)
DSİ	Devlet Su İşleri
EB	Ekonomi Bakanlığı
EÇİ	Entegre Çevre İzni
EED	Endüstriyel Emisyonlar Direktifi
EKK	Endüstriyel Kirlilik Kontrolü
EKRY	Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi
EMAS	Eko-Yönetim ve Denetim Tüzüğu
E-PRTR	Kirletici Salım ve Taşıma (Taşınım) Kaydı Tüzüğu
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
ETKB	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Kurumu
GTB	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Harcama
GZFT	Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)

HEAŞ	Havaalanı İşletme ve Havacılık Endüstrileri A.Ş.
INSPIRE	Avrupa Mekansal Veri Altyapısı
IPA	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance)
IQ	Implementation Questionnaire
İDHYKK	İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu
İLBANK	İller Bankası
KAAD	Kentsel Atıksu Arıtma Direktifi
KAAT	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi
KAAY	Kentsel Atıksu Arıtma Yönetmeliği
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
KKDİK	Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Hakkında Yönetmelik
KOK (POPs)	Kalıcı Organik Kirlenimler (Persistent Organic Pollutants)
KÖİ (PPP)	Kamu Özel Sektör İşbirliği (Public Private Partnership)
KÖYDES	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi
MB	Maliye Bakanlığı
MET	Mevcut En İyi Teknoloji
MİGEM	Maden İşleri Genel Müdürlüğü
MPGM	Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü
NEC	Ulusal Emisyon Tavanları
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OKK	Ortaklık Kurulu Kararı
OSİB	Orman ve Su İşleri Bakanlığı
ÖTA	Ömrünü Tamamlamış Araçlar
PCB/PCT	Poliklorlubifenil ve Poliklorlu Terfeniller
REACH	Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Tüzüğü (Registration, Evaluation, Authorization and restriction of Chemical substances)
RMCEI	Çevre Denetimlerinde Kullanılacak Minimum Kriterler (Recommended Minimum Criteria for Environmental Inspection)
SB	Sağlık Bakanlığı
SÇD	Su Çerçeve Direktifi Stratejik Çevresel Değerlendirme (aynı kısaltma kullanılmaktadır)
SEVESO	Büyük Endüstriyel Kazalar Direktifi
SOP	Sektör Operasyonel Programı (Sector Operational Programme)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SUKAP	Su ve Kanalizasyon Altyapı Projeleri
SYGM	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THM	Temiz Hava Merkezi
THSK	Türkiye Halk Sağlığı Kurumu
ToC	Table of Concordance

TUCBS	Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemleri
TÜİK (TurkStat)	Türkiye İstatistik Kurumu
TYP	Taşkın Yönetim Planları
TZE	Tam Zamanlı Eşdeğer
UÇES	Ulusal Çevre Entegre Uyum Stratejisi
UEP	AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı
UOB	Uçucu Organik Bileşikler
UDHB	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
VAM	Veri Araştırma Merkezi
YAS	Yer Altı Suyu
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

TANIMLAR

Avrupa Birliği Müktesebatı: Başta Kurucu Antlaşmaları ve bu Antlaşmalar uyarınca kabul edilen ikincil mevzuatı ve Avrupa Birliği Adalet Divanı kararlarını içermektedir. Diğer yandan, kurumlar arası anlaşmalar, ilke kararları, bildirimler, tavsiyeler, yönlendirici ilkeler gibi Avrupa Birliği çerçevesinde kabul edilen ve hukuki bağlayıcılığı olan veya olmayan işlemler müktesebat kapsamına girmektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği tarafından veya Avrupa Birliği ve üye devletler tarafından birlikte akdedilen uluslararası anlaşmalar ve üye devletlerin Birlik faaliyetlerine ilişkin olarak aralarında akdettikleri uluslararası anlaşmalar da bu kapsamda yer almaktadır. Avrupa Birliği müktesebatı sürekli gelişmektedir. Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen ülkelerin bu müktesebata uyum sağlamaları gerekmektedir. (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı)

Tüzük: Genel uygulama alanına sahip, bütünüyle bağlayıcı ve tüm üye devletlerde doğrudan uygulanan hukuki tasarruflardır. İç hukuka aktarılmalarına gerek yoktur. (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı)

Direktif: Muhatap alınan her üye devleti ulaşılması gerekli sonuçlar itibarıyla bağlayan hukuki tasarruflardır. Direktifler, tüzüklerden farklı olarak, üye devletlerin iç hukukunda doğrudan uygulanmaz; iç hukuka aktarılmaları gerekir. Ancak, üye devletler direktifleri iç hukuklarına aktarırken şekil ve yöntemi kendileri belirlerler. (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı)

Karar: Avrupa Birliği kurumlarının belirli bir konu hakkında vardıkları kararı belirten tasarruflardır. Bütünüyle bağlayıcıdır. Ancak muhatabı belirtilen bir karar yalnızca muhatabı için bağlayıcıdır. (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı)

Tavsiye: Avrupa Birliği kurumlarının belirli bir mesele hakkındaki görüşlerini ortaya koyan ve aynı zamanda bir öneri içeren bağlayıcı olmayan tasarruflardır. (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı)

Uyumlaştırma: AB mevzuatının ulusal mevzuat ile uyumlu hale getirilmesini ifade eder.

Uygulama: Uyumlaştırılan mevzuatın uygulamaya geçirilmesini ifade eder.

Büyük ölçüde uyumlu: Mevcut durumda uyumlaştırılması tamamlanmış ya da tamamlanması üyelikten/üyelik tarihinin belirlenmesinden sonra gerçekleştirilecek mevzuat için kullanılmıştır.

Kısmen uyumlu: Mevcut durumda bir kısmının uyumlaştırıldığı mevzuat için kullanılmıştır.¹

Uyumlu değil: Uyumlaştırılmamış mevzuat için kullanılmıştır.

UÇES 2007: 2007 senesinde Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanarak yayımlanmış olan UÇES Belgesini ifade etmektedir.

UÇES 2016: 2016 senesinde hazırlanmış olan UÇES Belgesini ifade etmektedir.

¹ Üye ülkeler direktiflerde öngörülen AB düzeyli temel hedefleri gerçekleştirmek için yöntem ve biçimi seçmekte serbesttir. İç hukuka aktarımlarının bir kısmı tamamlanmış olan direktifler için Kısmen Uyumlu ifadesi kullanılmıştır. Tüzükler ise üye ülkeler için bütünüyle bağlayıcıdır, yöntem ve biçim seçme serbestisi yoktur, iç hukuka aktarılmaz, ülkenin diline çevrilir. Tüzükleri bütünüyle uygulamak amacıyla hazırlıkların devam ettiği durumlarda Kısmen Uyumlu ifadesi kullanılmıştır.

1. GİRİŞ

Türkiye 17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleştirilen Brüksel Zirvesinde alınan karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihli Lüksemburg Hükümetlerarası Konferansı ile resmen Avrupa Birliği müzakere sürecine girmiştir. Aynı gün içinde Türkiye için Müzakere Çerçeve Belgesi yayınlanmıştır. Katılım Müzakereleri, Türkiye'nin AB Müktesebatını ne kadar sürede kendi iç hukukuna aktarıp, yürürlüğe koyacağını ve etkili bir şekilde uygulayacağını belirlediği süreçtir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında "Çevre" faslına ilişkin müzakere sürecinin ilk aşaması olan Tarama Toplantıları, 2006 Yılı'nın Nisan ve Haziran Ayları'nda tamamlanmıştır.

Tarama sürecinin sonunda iki adet *Açılış Kriteri* belirlenmiştir:

- ✓ Ulusal, bölgesel ve yerel seviyede gerekli idari kapasitenin oluşturulması ve gereken finansal kaynaklar için planlar da dahil olmak üzere, bu fasıldaki müktesebatın iyi koordine edilmiş şekilde kademeli olarak uyumlaştırılmasına, uygulanmasına ve uygulamanın etkili hale getirilmesine yönelik, aşamaların ve zaman çizelgelerinin de gösterildiği, kapsamlı bir strateji sunulması
- ✓ Türkiye'nin, AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin kararlarına uygun olarak, ilgili çevre müktesebatının uygulanmasına dair yükümlülüklerini yerine getirmesi²

Açılış Kriterleri için gerekli çalışmaların tamamlanmasının ardından 21 Aralık 2009 tarihinde Brüksel'de yapılan Hükümetlerarası Konferansta *Çevre Faslı* müzakerelere açılmıştır.

Açıklanan AB Ortak Müzakere Pozisyon Belgesinde 5 adet teknik *Kapanış Kriteri* belirlenmiştir:

- ✓ Türkiye'nin AB'nin yatay ve çerçeve çevre müktesebatının aktarımına yönelik mevzuatı sınıraşan hususları da içerecek şekilde kabul etmesi,
- ✓ Türkiye'nin AB'nin su kalitesi alanındaki müktesebatının aktarımına yönelik mevzuatı özellikle Çerçeve Su Koruma Kanunu'nu kabul etmesi, Nehir Havzası Koruma Eylem Planlarını oluşturması, ayrıca uygulama mevzuatını da kabul ederek sektöre ilişkin yasal uyumlaştırmada kayda değer bir ilerleme sağlaması,
- ✓ Türkiye'nin endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi alanındaki AB müktesebatının aktarımına yönelik mevzuatı kabul etmesi,
- ✓ Türkiye'nin faslın geriye kalan sektörlerinde, doğa koruma ve atık yönetimini de içerecek şekilde, Strateji Belgesi doğrultusunda müktesebata uyumu sürdürmesi ve katılım tarihinde AB yükümlülüklerinin uygulama ve yaptırımının sağlanması yönünde tamamen hazır olduğunu göstermesi,
- ✓ Türkiye'nin Strateji Belgesi doğrultusunda her düzeyde denetim hizmetlerini de içerecek şekilde idari kapasiteyi geliştirmeye devam etmesi, koordinasyonu geliştirmeye devam etmesi, bu fasıldaki tüm sektörlerdeki müktesebatın uygulama ve yaptırımını sağlayacak şekilde uygun idari yapıların katılım tarihinden yeterli bir süre önce hazır olduğunu göstermesi.

Belirlenen kapanış kriterleri çerçevesinde uyum çalışmaları sürdürülmektedir.

² Açılış kriterinde de atf yapıldığı üzere, Gümrük Birliği'ni tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın (OKK) 8(2)nci maddesi kapsamında oluşturulan 2/97 sayılı OKK'nın II sayılı ekinde ülkemizce uyumlaştırılması taahhüt edilen AB teknik mevzuatı arasında aynı zamanda çevre mevzuatı kapsamında da yer alan birtakım mevzuat grupları bulunmaktadır. Öte yandan, 2/97 sayılı OKK'nın I sayılı ekinde de ilgili AB teknik mevzuatı uyumlaştırıldıkça Türkiye'nin üye ülkelerle eşit hak ve yükümlülükler çerçevesinde AB pazarına giriş imkanlarından faydalanması öngörülmektedir. Ayrıca 1/95 sayılı OKK'nın 8.3'üncü maddesi de Gümrük Birliği'nin işleyişiyle doğrudan ilgili bir AB teknik mevzuatının, Türkiye tarafından 2/97 sayılı OKK'da yer almasa dahi uyumlaştırılmasına ve böylelikle ülkemizin AB teknik mevzuatına uyum sürecinin 2/97 sayılı OKK'nın ekindeki mevzuatla sınırlı olacak şekilde statik değil; aksine güncel AB teknik mevzuatını uyumlaştırma esasına dayanan dinamik bir anlayışla yürütülmesine imkan tanımıştır.

Değişen AB Çevre Mevzuatı, geçen on sene içinde kat edilen mesafe, ülkemizin güncel bürokratik yapılanması dâhil olmak üzere bir çok unsur değerlendirilerek mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın koordinasyonunda ve ilgili Kurumların katılımı ile hazırlanan ve 07 Şubat 2007 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanan **Avrupa Birliği Entegre Çevre Uyum Stratejisi (UÇES)** Belgesi 2014-2016 yılları arasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda, ilgili kurum ve kuruluşların katılımı ile güncellenmiştir.

2. ULUSAL ÇEVRE ENTEGRE UYUM STRATEJİSİNİN TEMEL İLKELERİ

UÇES'in hazırlanmasında aşağıda verilen ilkeler dikkate alınmıştır.

Sağlıklı ve Dengeli bir Çevrede Yaşama Hakkı: T.C. Anayasasına göre "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir". Çevreyle ilişkili bütün faaliyetlerde bu ilkeye uyulacaktır.

Sektörler Arası Entegrasyon: Çevre koruma ekonomik ve sosyal kalkınmanın vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir. Bu ilke ile endüstri, tarım, enerji, ulaştırma eğitim vb. sektörel politikalarda çevre korumayla ilgili hususlar dikkate alınacaktır. Tüm sektörel politikalar ile çevrenin iyileştirilmesi ve korunması politikalarının birbiri ile ilişkilendirilmesi için tüm kamu kuruluşlarının, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının ve akademik çevrelerin yakın işbirliği içinde olması gerekmektedir.

Kullanan-Kirleten Öder: Kirleten öder ilkesi Ulusal Çevre Stratejisinin hazırlanmasında dikkate alınan temel ilkelere biridir. Çevreye zarar veren maddelerin azaltılması ya da çevreye zarar vermeyecek şekilde bertaraf edilmesi için yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Çevresel kirliliğin önlenmesi ve azaltılmasında ekonomik araçların oluşturulması ve kullanılması çok önemlidir. Ayrıca, çevre koruma hizmetlerine yönelik yatırımlara kaynak sağlanabilmesi amacıyla verilen hizmetlerin karşılığının alınması gerekmektedir.

Kirliliği Önleyici Tedbirlerin Alınması: Çevre kirliliğinin önlenmesi önleyici tedbirlerin alınması ile daha ekonomik şekilde sağlanabilir. Kirliliğin kaynağında önlenmesi kirlilik oluştuktan sonra giderilmesinden daha ekonomik ve etkin bir faaliyettir. Bu nedenle faaliyetlerin çevrede en az değişikliğe sebep olacak, insan sağlığına ve çevreye en az risk oluşturacak, havayı en az kirletecek ve kullanılan ürünleri yeniden kullanılabilir şekilde olmasına dikkat edilecektir.

Doğal Kaynakların Korunması: Yer altından çıkan su, petrol ve maden gibi kaynaklar sınırsız kaynaklar değildir. Sürdürülebilir kalkınmanın temel şartlarından biri de doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasıdır. Doğal kaynaklar kullanılırken jeolojik yapının tahrip edilmemesi, biyoçeşitliliğin korunması ve kaynaklardan sürdürülebilir şekilde faydalanılmasının sağlanması gerekmektedir. Yenilenemez enerji kaynaklarının ve yer altı su kaynaklarının ülkemizin ihtiyaçlarını uzun dönemde karşılayacak şekilde kullanılmasına dikkat edilecektir.

Sürdürülebilir Kalkınma: Sürdürülebilir kalkınma ilkesi Birleşmiş Milletler tarafından 1992 Yılında Rio De Janeiro'da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansında tanımlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma bugünkü ve gelecekteki nesiller için çevre kalitesini iyileştirmek ve korumak amacıyla ekonomik, sosyal ve teknolojik faaliyetlerin çevre korumayı dikkate alarak koordineli bir şekilde sürdürülmesidir. Ulusal çevre stratejisi ülkemizin ulusal çevre problemlerinin ekonomik ve sosyal kalkınma ile uyum içinde çözülmesi için bir yol haritası olacaktır.

Kamu-Özel Sektör İşbirliği: Çevre altyapı tesislerinin finansmanı, yapımı ve işletilmesinde teknik ve finansal güçlükleri aşmak, halka ekonomik ve kaliteli hizmet sunabilmek amacıyla kamu-özel sektör işbirliği geliştirilecektir. Özelleştirmede kamu yararının gözetilmesi ve hizmet bedelinin ödenebilirliğini sağlamak için Belediyelerin teknik, idari ve denetim kapasitesi artırılacaktır.

Kamuoyunda Çevre Bilincinin Artırılması ve Halkın Katılımı: Çevre korumanın etkin olarak sağlanabilmesi için kamuoyunda çevre koruma bilincinin yerleştirilmesi gerekmektedir. Tüm toplumun aktif bir şekilde katkısı olmaksızın çevre korumanın etkin bir şekilde sağlanması mümkün görülmemektedir. Bu çerçevede kamuoyunun bilgilendirilmesine ve karar mekanizmasına katılımına önem verilecektir.

3. TÜRKİYENİN ÇEVRE VİZYONU VE TEMEL AMACI

Türkiye önemli doğal kaynakları, sosyo-kültürel potansiyeli, genç ve dinamik nüfusuyla gelişmişlik düzeyinin her geçen gün artmakta olan bir ülkedir. Sürdürülebilir kalkınma politikaları genel politikalara yansıtılmaktadır.

Vizyon

Ulusal Çevre Entegre Uyum Stratejisinin gerçekleştirilmesi ile Türkiye “Bugünkü ve gelecek kuşakların temel gereksinimlerinin sağlandığı, yaşam kalitesinin artırıldığı, biyolojik çeşitliliğin korunduğu, doğal kaynakların sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla akılcı yönetildiği, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gözetilen bir ülke” olacaktır.

Temel Amaç

UÇES’in temel amacı, ülkemizde ekonomik ve sosyal şartları da dikkate alarak sağlıklı yaşanabilir bir çevre oluşturmak ve bu doğrultuda ulusal çevre mevzuatımızın AB çevre müktesebatı ile uyumlaştırılarak uygulanması ile uygulamanın izlenmesi ve denetlenmesini sağlamaktır.

Alt Amaçlar

UÇES’in genel amacını gerçekleştirmek üzere AB tarafından belirlenmiş olan dokuz alanda belirlenen amaçların yerine getirilmesi ile aşağıda verilen alt amaçlar da gerçekleştirilmiş olacaktır.

- Çevre ile ilgili kanun ve yönetmelikler gözden geçirilerek AB çevre müktesebatı ile kademeli olarak uyumlaştırılması sağlanacaktır.
- Ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi temelinde taraf olunan uluslararası sözleşmelerdeki yükümlülüklerimiz ulusal çevre stratejisine entegre edilerek bütünlük içinde uygulanacaktır.
- Gelecek kuşakların ihtiyaçlarını gözeterek doğal kaynakların koruma/kullanma koşulları belirlenecek ve bu kaynaklara herkesin adil ve sağlıklı erişimini sağlayacak çevre yönetimine ulaşılabilecektir.
- Ülke genelinde hazırlanacak çevre düzeni planları, ulusal, bölgesel ve alt ölçekli planlar ile uyumlu olacaktır.
- Çevre politikalarının ekonomik ve sosyal politikalara entegrasyonu sağlanacak, çevre korumaya ilişkin ekonomik araçlardan yararlanılacak, gerekli teşvikler sağlanacaktır.
- Etkin bir çevre yönetimi için kurumsal yapılarda oluşmuş birikim en etkin şekilde kullanılacak, günün koşullarına uygun olarak geliştirilecek ve kapasiteleri güçlendirilecektir.
- Çevre norm ve standartlarının uygulanabilmesi ve uygulamanın izlenmesi amacıyla çevresel bilgi ve izleme sistemleri kurulacaktır.
- AB Direktiflerinin uygulamalarının izlenmesi için gerekli denetleme, değerlendirme ve raporlama sistemi oluşturulacaktır.
- Çevre yönetiminde kurumlar arası koordinasyon sağlanacak ve paydaşlarla işbirliği geliştirilecektir.
- Çevre sektörünün finansman imkanları geliştirilecek, altyapı ve diğer sektörlerin ihtiyaç duyduğu yatırımlar gerçekleştirilecek, üretimden tüketime tüm süreçlerde çevre korumaya özen gösterilecektir.
- Altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasında, finansmanında ve işletilmesinde kamu-özel sektör işbirliği geliştirilecektir.
- Atıksu, katı atık ve hava kirliliğinin ekonomik koşullarda en aza indirilebilmesi için çevresel altyapı tesislerinin yapımı, bakımı, onarımı, yenilenmesi ve işletilmesinde ülke şartlarına en

uygun teknolojiler tercih edilecek, bu tesisler mümkün olan yerlerde mahalli idare birliklerini özendirecek şekilde yaygınlaştırılarak etkin işletilmesi sağlanacaktır.

- İnsan sağlığı ve çevre açısından risk oluşturabilecek kimyasalların ve atıkların yönetiminde üretimden bertarafına kadar geçen sürede kontrollü kullanımları sağlanacaktır.
- Doğal flora ve fauna ile bunların ekosistemleri sürdürülebilir kalkınma ve koruma-kullanma dengesi esas alınarak geliştirilecek ve biyolojik çeşitlilik kaybı önlenecektir.
- Kamuoyunda çevre koruma bilincinin artırılması ve yerleştirilmesi için basın ve yayın aracılığı ile çevresel bilgilendirme faaliyetlerine ve eğitim çalışmalarına ağırlık verilecektir.

AB çevre müktesebatının uyumlaştırılması ve uygulamasının genel koordinatörlüğünü ve sorumluluğunu üstlenen ulusal düzeyde yetkili otorite Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'dır. Bu kapsamda 2007 senesinde yayımlanmış olan UÇES Belgesi Bakanlık koordinasyonunda mevcut ihtiyaca cevap verecek şekilde güncellenmiştir. Güncel UÇES Belgesi kapsamında öncelikle 2007 senesinden bugüne katedilmiş olan mesafe sunulmuştur. Günümüzden 2023 senesine kadar gerçekleştirilmesi gereken faaliyetler ve yatırım ihtiyaçları buna uygun olarak güncellenmiştir.

4. ÇEVRE ALANINDA İHTİYAÇLARIN, HEDEFLERİN VE STRATEJİK ÖNCELİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Sosyoekonomik Analiz

1 Temmuz 2013 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce onaylanan *Onuncu Kalkınma Planı* (2014-2018) ülkemizin 2023 hedefleri doğrultusunda hazırlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013). *Yaşanabilir Mekânlar ve Sürdürülebilir Çevre*, Onuncu Kalkınma Planı'nın dört ana başlığından biridir. Plan kapsamında verilen *Öncelikli Dönüşüm Programları* arasında Üretimde Verimliliğin Arttırılması Programından Enerjide Verimliliğin Geliştirilmesi Programına, İthalata Olan Bağımlılığın Azaltılması Programından Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programına birçok alanın amaç ve hedefleri çevresel faaliyetler ile bağlantılıdır. Çevre sektöründe geçen on sene içinde katedilen mesafe, Plan hedeflerine yansımıştır.

İstatistiki çalışmalar, sosyoekonomik analiz çerçevesinde önem taşımaktadır. Çevre alanında yakın zamana kadar yapılan istatistiki çalışmalar, "çevre koruma" kavramına göre gerçekleştirilmiştir (CEPA – Classification of Environmental Protection Activities; Çevre Koruma Faaliyetlerinin Sınıflandırılması). Günümüzde ise "kaynak yönetimi" temeline dayalı çevre yönetimi yaklaşımı benimsenmektedir (CREMA – Classification of Resource Management Activities; Kaynak Koruma Faaliyetlerinin Sınıflandırılması). AB Çevre Müktesebatı'nın yapısı da "çevre koruma"dan "kaynak yönetimi"ne doğru değişmektedir. EUROSTAT ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) uluslararası raporlamalarını "çevre koruma" kriterleri üzerinden yapmaktadır. "Kaynak yönetimi" kavramına uygun uluslararası kriterler belirlenmiştir ancak bunların uygulamasına geçilmemiştir. Dolayısıyla bu bölümde kullanılan veriler "çevre koruma" kriterlerine göre incelenmiştir. Ülkemize ait veriler için TÜİK raporları kaynak olarak kullanılmıştır. TÜİK aynı raporları EUROSTAT'a da gönderilmektedir. Bu sebeple AB üyesi ülkeler ile yapılan karşılaştırmalar için EUROSTAT raporlarından istifade edilmiştir. TÜİK ile imzalanan bir protokol kapsamında TÜİK Başkanlığı Veri Araştırma Merkezi'nde bilfiil çalışılmış ve TÜİK uzmanları ile istişarelerde bulunulmuştur.

4.1.1. Ekonomik ve Sosyal Durum Analizi

Ülkemizin nüfusu 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla 79 milyon 814 bin 871 kişidir. TÜİK projeksiyonuna göre nüfus 2023 senesinde 84 milyon 247 bin kişiye ulaşacaktır. 2012 senesinde %7,5 olan 65 yaş ve üzeri nüfusun 2023 senesinde %10,2'ye ulaşması, nüfusun yarısının ise 34 yaş üzerinde olması beklenmektedir. Sağlık harcamalarının GSYH'ya oranı 2014 senesi için %5,4 olarak gerçekleşmiştir. Cari sağlık harcamasının toplam sağlık harcaması içindeki payı, 2014 yılında %93,8 iken, 2015 yılında %92,6 olarak gerçekleşmiştir. Ülkemizde eğitim harcamalarının, gayri safi yurtiçi hasılaya oranı 2015 yılında %5,8 olmuştur. Okullaşma oranı 2015-2016 dönemi için ilkökul seviyesinde %94,87, ortaokul için %94,39, ortaöğretim için ise %79,79'dur (TÜİK a).

2016 senesinde girişimlerde bilgisayar kullanımı %95,9, internet erişimi %93,7 oranındadır. Bilgisayar ve internet kullanım oranları 2016 yılı Nisan ayında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %54,9 ve %61,2 oranındadır. İnternet erişimi olan hanelerin oranı %76,3'tür. Gayri Safi Yurtiçi Ar-Ge Harcaması 2014 senesinde %1,01, 2015 senesinde %1,06 olarak gerçekleşmiştir. Tam Zamanlı Eşdeğer (TZE) Ar-Ge insangücü 2015 yılında 122 bin 288'dir (TÜİK a).

2016 Kasım verilerine göre işgücüne katılım oranı %52,1'dir. Bunun %71,9'u erkek, %32,7'ü kadındır. İşsizlik oranı %12,1 olup genç (15-24 yaş) işsiz oranı %22,6'tır. İstihdamın sektörlere dağılımı ise %7,4 inşaat, %19,6 sanayi, %18,7 tarım ve %54,2 hizmetler olarak gerçekleşmiştir. Sektörlerin GSYH içindeki payı ise %5,7 inşaat, %9,3 tarım, %26,8 sanayi ve %58,1 hizmetlerdir (T.C. Maliye Bakanlığı, 2016).

Ülkemizde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 2015 yılında 733,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Geçen on sene içinde kişi başına gelir hızla artmış ve 9,000\$ seviyesinin üzerine çıkmıştır. Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabet İndeksine göre 51. sırada olan Ülkemiz, pazar büyüklüğü olarak dünya çapında 16. sıradadır. Ekonomimiz 2012 senesinde %2,2, 2013 senesinde %4,2, 2014 senesinde %3, 2015 senesinde %4 büyümüştür. 2016 senesi için büyümenin %3,5 olması beklenmektedir (World Economic Forum, 2016).

Çevre koruma faaliyetlerine dair yapılan istatistik çalışmalar, toplumun çevre sorunlarına ve çözümlerin finansmanına olan ilgisini gösterir (EUROSTAT a, 2016). Toplam ekonomik faaliyetler kapsamında çevre koruma harcamalarının gayri safi yurtiçi harcamaya (GSYH) oranı, çevre korumaya verilen önemin bir göstergesidir.

Şekil 4.1.1 ve Şekil 4.1.2'de son olarak 16 Kasım 2015 tarihinde güncellenmiş olan EUROSTAT verilerine göre ülkemizin ve Avrupa Birliği'nin AB Çevre Müktesebatını uygulamakta olan 28 üyesinin (EU 28) çevre koruma yatırım harcamalarının GSYH'ye oranı verilmektedir. 2012 yılı için EU-28'de çevre koruma harcamaları kapsamında yapılan kamu yatırımlarının GSYH'ye oranı 0,12 iken Türkiye için bu rakan 0,09'dur. *Çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticilerinin*³ yatırımlarının GSYH'ye oranı, AB ülkelerinde %0,18-0,20 iken ülkemizde bu oran son senelerde %0,08-0,09'dur. Yatırım açısından AB ülkelerinde *çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri, ikincil üreticiler ile kamu ve sanayi* arasında belirli bir oranda dağılım var iken ülkemizde ağırlığın *kamu* üzerinde olduğu görülmektedir.

Ülkemizin ve AB üyesi ülkelerin (EU-28) cari çevre koruma harcamalarının GSYH'ye oranları Şekil 4.1.3 ve Şekil 4.1.4'te verilmiştir. AB ülkelerinde kamu cari harcamalarının GSYH'ye oranı %0,43-0,46 iken ülkemizde bu oran %0,32-0,42 arasında değişkenlik göstermiştir. *Çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticilerinin* cari harcamalarının GSYH'ye oranı AB ülkelerinde %0,84-0,95 olup ülkemizde bu oran son senelerde %0,1-0,14'tür.

Toplam Çevre Koruma Harcamaları Tablo 4.1.1'de özetlenmiştir.

³ "Çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticileri", genel olarak, Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflamasına ilişkin NACE Rev.2 belgesinin (Avrupa Toplulukları) E bölümünün 37, 38.1, 38.2 ve 39 numaralı kısımları (atıksu, atık toplama, atık arıtma ve bertarafı, iyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetim hizmetleri konulu kısımları) içerisinde tanımlandığı şekildedir.

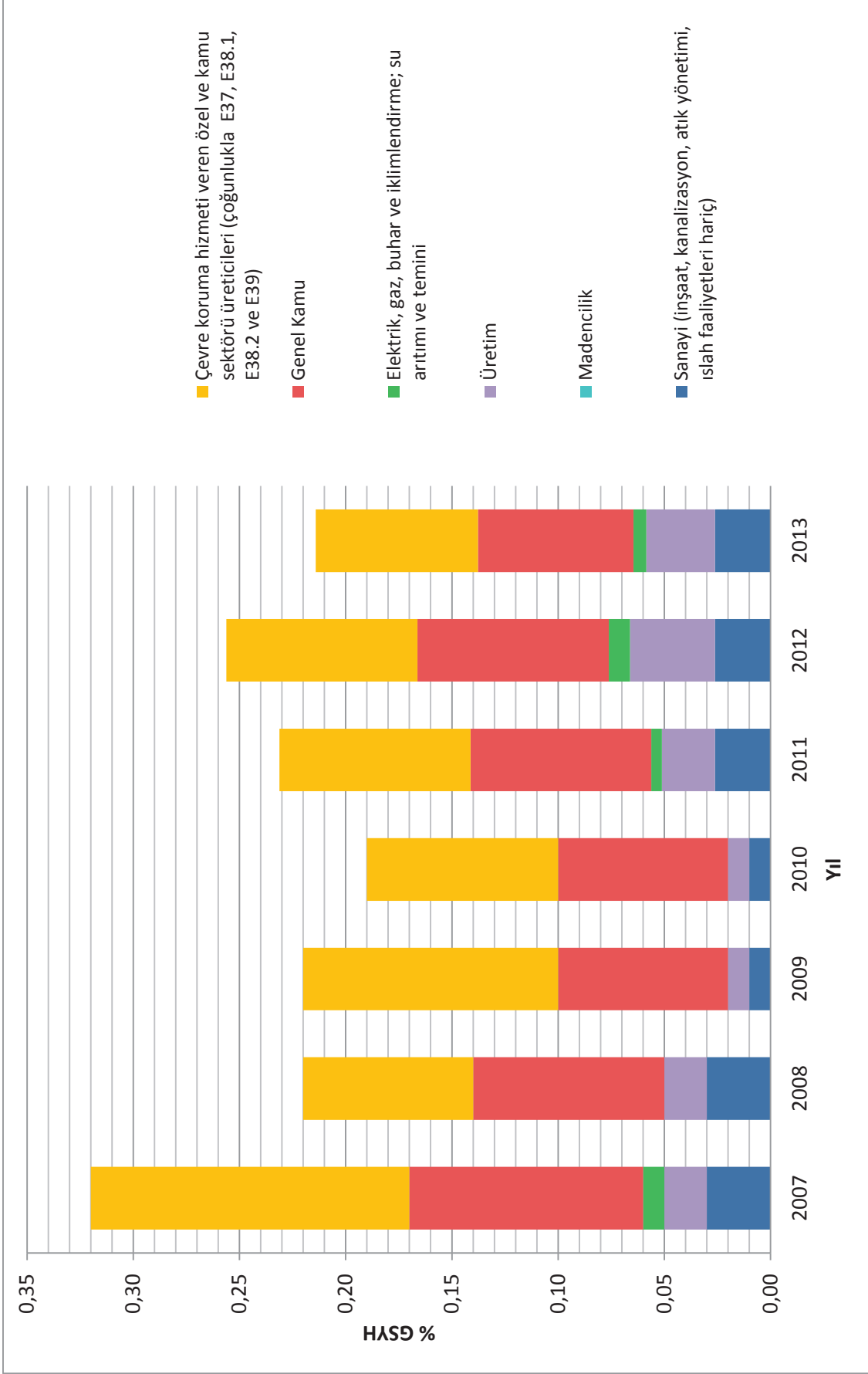
Tablo 4.1.1 Türkiye ve AB Üyesi Ülkelerin Toplam Çevre Koruma Harcamalarının GSYH'ye oranı (%)

Çevre Koruma Harcamaları			2007	2008	2009	2010	2011*	2012	2013
Yatırım	Kamu	AB	0,14	0,14	0,14	0,13	0,13	0,12	0,13
		Türkiye	0,11	0,09	0,08	0,08	0,085	0,09	0,08
	Çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticileri	AB	0,20	0,21	0,20	0,19	0,19	0,18	0,18
		Türkiye	0,15	0,08	0,12	0,09	0,09	0,09	0,09
Cari Harcama	Kamu	AB	0,45	0,43	0,46	0,46	0,45	0,46	0,45
		Türkiye	0,32	0,32	0,42	0,37	0,355	0,34	0,35
	Çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticileri	AB	0,84	0,92	0,93	0,95	0,95	0,94	0,93
		Türkiye	0,10	0,08	0,14	0,12	0,13	0,14	0,16
Toplam	Kamu	AB	0,67	0,67	0,75	0,70	0,68	0,67	0,67
		Türkiye	0,43	0,41	0,50	0,45	0,44	0,43	0,43
	Çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticileri	AB	1,04	1,13	1,13	1,14	1,14	1,12	1,11
		Türkiye	0,25	0,16	0,26	0,22	0,23	0,23	0,25

* Türkiye için 2011 senesine ait veriler interpolasyon ile hesaplanmıştır.

Kaynak: (EUROSTAT a, 2016) (EUROSTAT b, 2016) (TÜİK b, 2015)

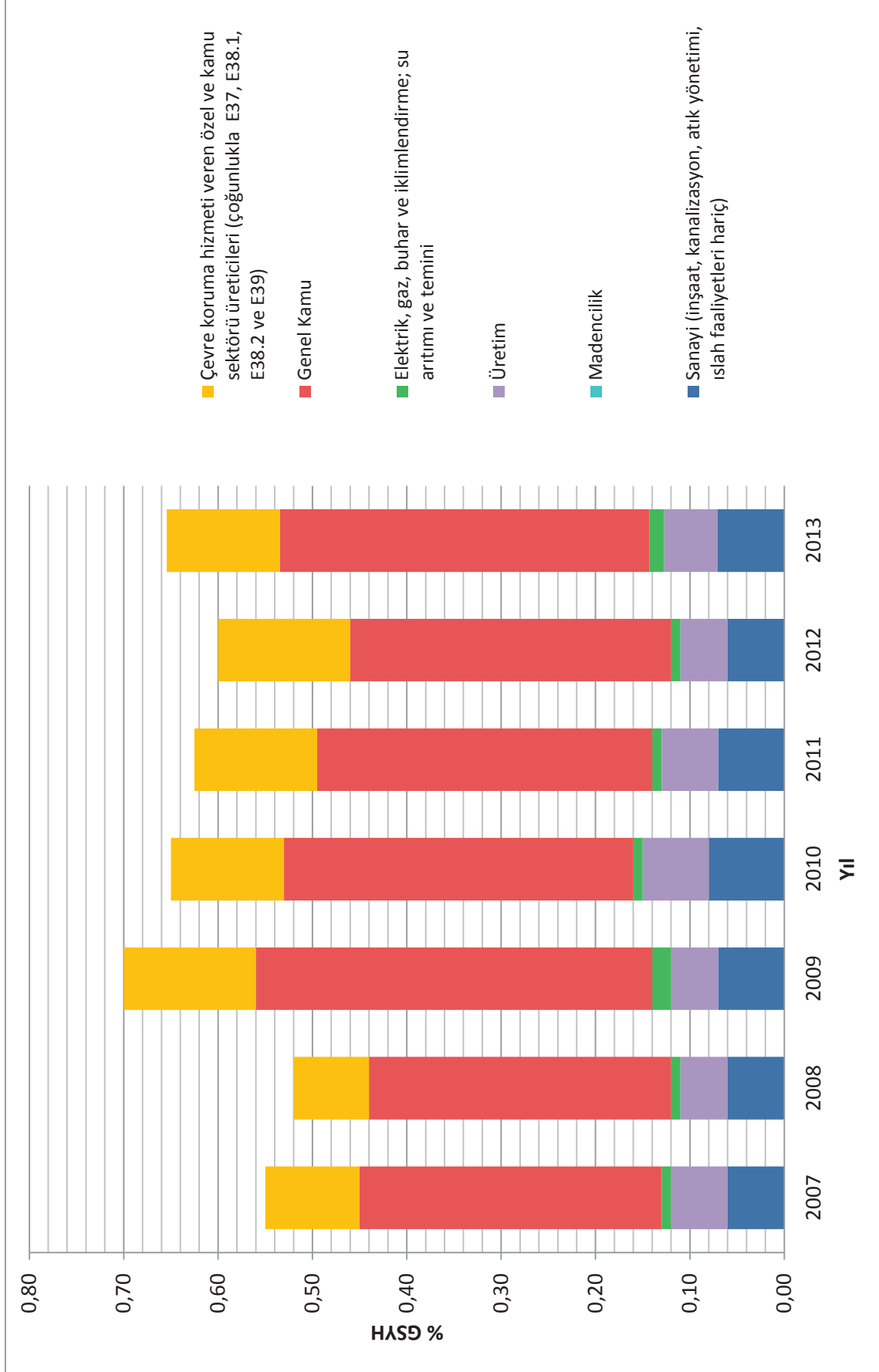
6. Bölümde detaylı olarak verildiği üzere ülkemizde çevre alanında yapılan harcamalar her geçen sene artmaktadır. Oranlara bakıldığında, AB Çevre Müktesebatını uygulamakta olan 28 üye ülkede çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticilerin toplam çevre koruma harcamalarının GSYH'ye oranı genel kamu harcamalarına göre oldukça yüksektir (Şekil 4.1.6). Ülkemizde ise genel kamu harcamalarının GSYH'ye oranı çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticilere göre iki kat fazladır (Şekil 4.1.5). Mevcut durumda ülkemizde çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticilerin çevre koruma harcamalarındaki payı, çevresel faaliyetlere katılımlarının ve dolayısıyla AB Çevre Müktesebatının uygulamaya geçirilmesindeki katkıları açısından yetersiz kaldığını göstermektedir. AB politikaları arasında “döngüsel ekonomi yaklaşımı”nın yaygın olarak uygulanmaya başlandığı, özellikle Atık Yönetimi alanının vazgeçilmez bir parçası olduğu bu dönemde çevre koruma hizmetlerinin kamu ve özel uzmanlaşmış üreticileri ile ikincil üreticilerin rolü daha da önem kazanmaktadır.

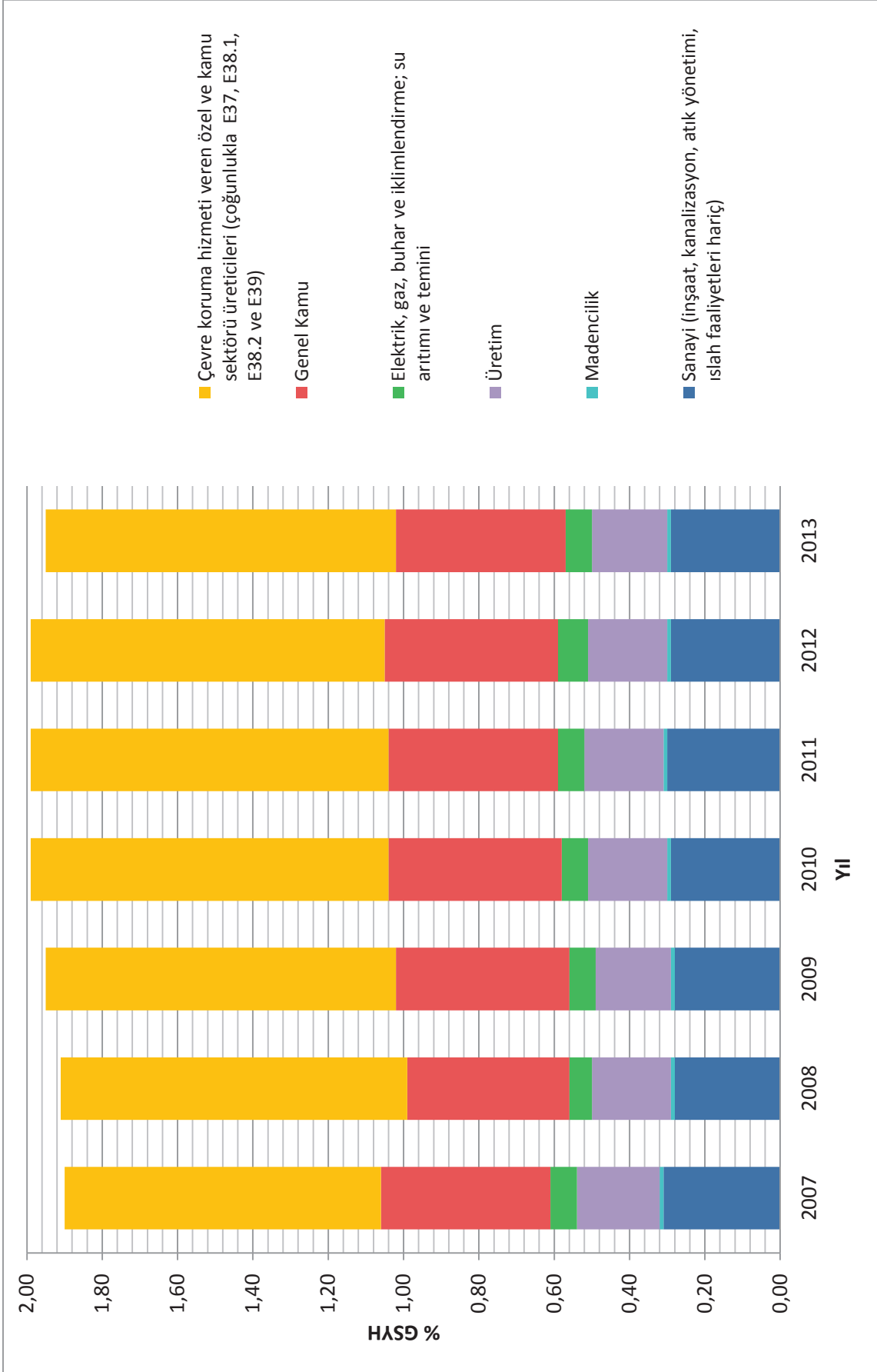
Şekil 4.1.1.1 Türkiye Çevre Koruma Amaçlı Yatırımların GSYH'ye oranı

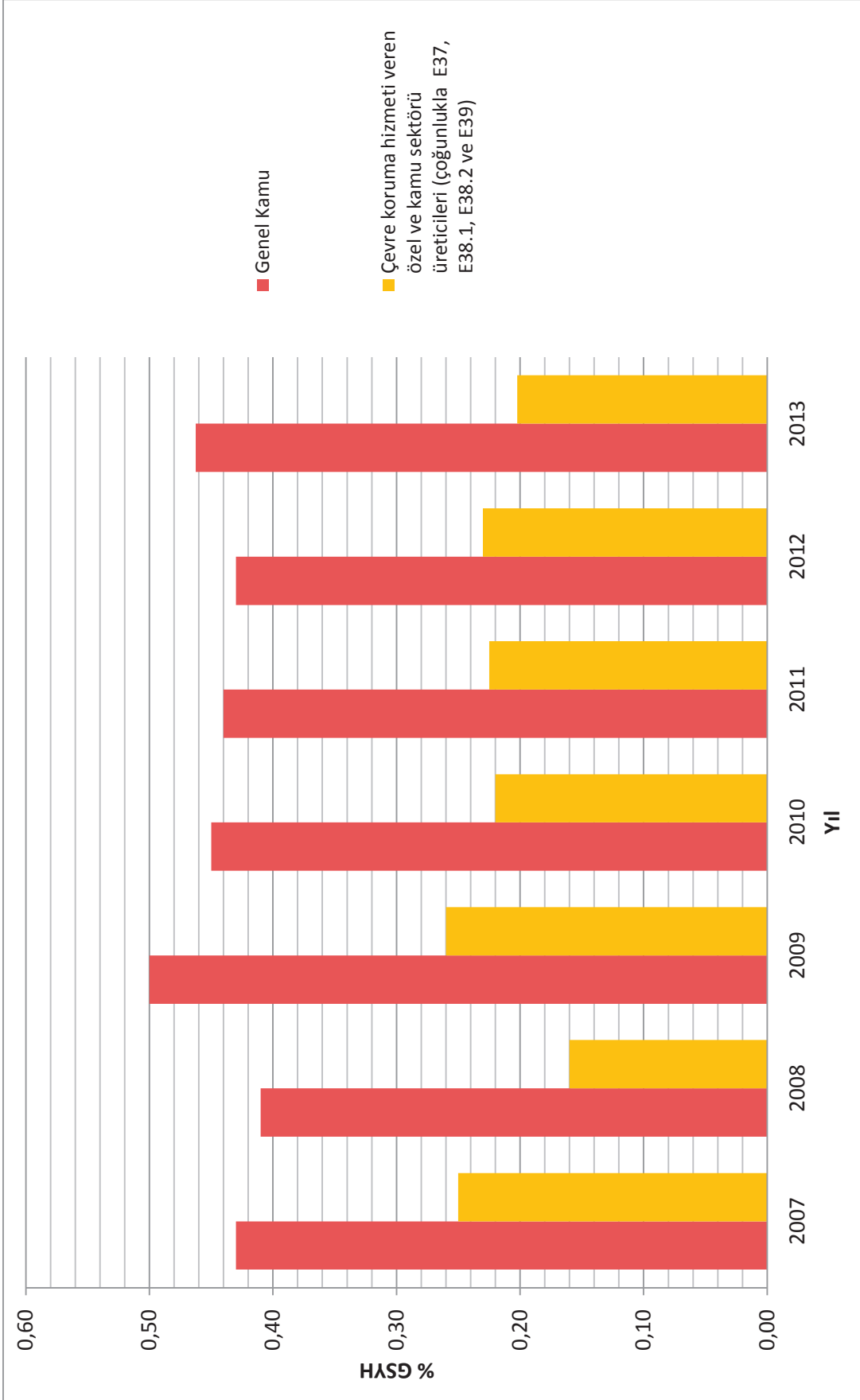
Şekil 4.1.1.2 AB Çevre Koruma Amaçlı Yatırımların GSYH'ye oranı

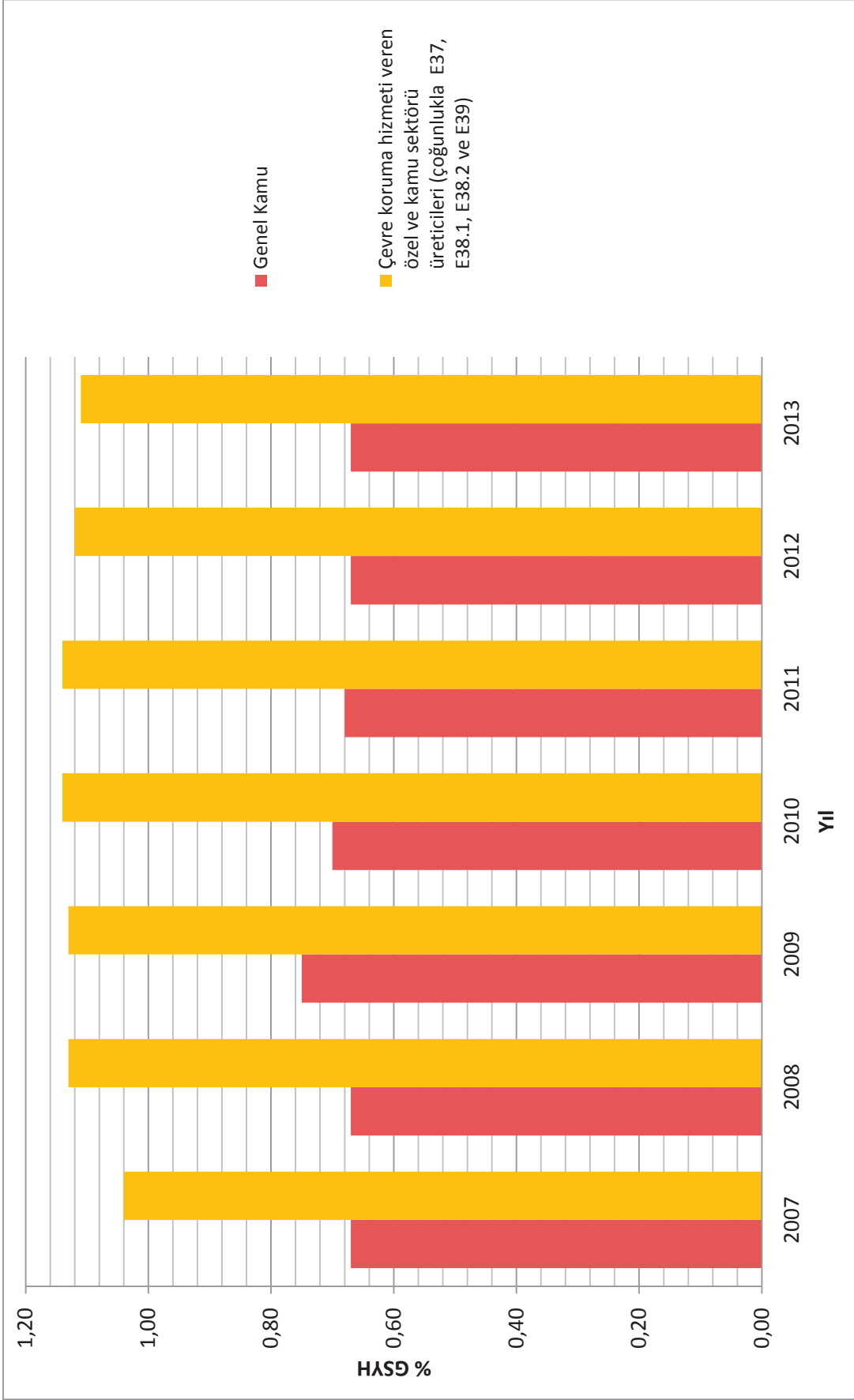
Şekil 4.1.3 Türkiye Çevre Koruma Cari Harcamalarının GSYH'ye oranı

Şekil 4.1.4 AB Çevre Koruma Cari Harcamalarının GSYH'ye oranı

Şekil 4.1.5 Türkiye Genel Kamu ve Çevre Koruma Hizmetlerinin Kamu ve Özel Uzmanlaşmış Üreticileri ile İkincil Üreticilerin Çevre Koruma Harcamalarının GSYH'ye oranı

Şekil 4.1.6 AB Genel Kamu ve Çevre Koruma Hizmetlerinin Kamu ve Özel Uzmanlaşmış Üreticileri ile İkincil Üreticilerin Çevre Koruma Harcamalarının GSYH'ye oranı

4.1.2. Çevre Sektöründe Sosyoekonomik İlerlemeler

Sektörlerin incelendiği 5. Bölüm’de ifade edildiği üzere, AB Çevre Müktesebatının önemli bir kısmı için mevzuat uyum çalışmaları tamamlanmış olup geri kalan mevzuatın uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir. AB Müktesebatına tam uyum gerçekleştirilmesi için mevzuatın uyumunun sağlanmasının ardından uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Sektörel mevzuat uyumları ve mevcut durum 5. Bölüm’de, gerçekleştirilen yatırım maliyetleri 6. Bölüm’de verilmektedir.

UÇES Belgesi’nin yayımlanmasından bugüne geçen süre içinde birçok alanda strateji belgeleri ve eylem planları hazırlanmıştır. Uygulamaya yönelik çalışmalar bu kapsamda devam etmektedir. Avrupa’da olduğu gibi ülkemizde de çevrenin korunması kavramına yaklaşım değişmektedir. Günümüzde çevre politikaları, oluşan kirliliğin bertaraf edilmesinden çok kaynakların korunumu ve ekonomik gelişimi destekleyecek şekilde sürdürülebilir kullanımı çerçevesindedir. Bu minvalde entegre su yönetimine geçilmiştir ve havza koruma eylem planları hazırlanmaktadır. Düzenli depolamadan yararlanan nüfus oranı artmıştır. TÜİK verilerine göre 2008 yılında atıksu arıtma tesisi sayısı 236 iken, 2012 yılında 460’a, 2014 yılında 597’ye, 2016 yılı sonu itibarı ile ise 954’e ulaşmıştır. Bu kapsamda atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı 2008 yılında %56 iken 2012 yılında %72’ye, 2014 yılında %77 ve 2016 yılı sonu itibarı ile ise %80,8’e ulaşmıştır. Belediye atıklarının bertarafı konusunda ise 2008 senesinde toplam atık miktarının %52’si çöp dökme sahalarına, %44,9’u düzenli depolama sahalarına gönderilirken, bu oran 2010 senesinde %43,5 ve %54,4, 2012 senesinde %37,8 ve %59,9, 2014 senesi itibarıyla %35,5 ve %63,6 olmuştur. Atıkların entegre yönetimi, geri dönüşüm ve yeniden kullanım hususlarında farkındalığın artırılması çalışmaları devam etmektedir. Altyapı destekleri açısından KÖYDES, BELDES, SUKAP gibi programlar başlatılmıştır. İklim değişikliği ile mücadele alanında Paris Antlaşması imzalanmıştır. Temiz üretim, kaynak verimliliği, karbon salımını azaltılırken ekonomik büyümenin devam etmesi, çevre politikamızın önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ortak veritabanları ve takip sistemleri oluşturulmaktadır. AB Çevre Müktesebatına uyum kapsamında kat edilmiş olan mesafe 5. Bölüm dâhilinde, sektörel mevzuat uyum tablolarında özetlenmiştir.

4.2. Çevre Sektörünün GZFT Analizi

4.2.1. Güçlü Yönler

AB Çevre Müktesebatının önemli bir bölümü için mevzuat uyumlaştırma çalışmaları tamamlanmış olup diğer mevzuat kapsamında uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Söz konusu mevzuat grubu arasında Gümrük Birliği bağlamında ticarete konu birtakım ürünlere ilişkin düzenlemelerin de yer alması nedeniyle bu kapsamdaki mevzuat grubuna ülkemizin uyum süreci 27 No’lu Çevre Faslı’nın açılışından önceki dönemde başladığından bu alanda da önemli bir mesafe kaydedilmiştir. Avrupa Birliği Müktesebatının dinamik bir özellik göstermesinden dolayı; uyum çalışmaları, Avrupa Birliği’nde mevcut mevzuat üzerinde yapılan değişiklikler ve yeni yürürlüğe giren düzenlemeler dikkate alınarak devam etmektedir. AB müktesebatı için uyumlaştırma tarihleri, Avrupa Birliği Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan ve 2016 senesinin başında güncellenen AB’ye Katılım için Ulusal Eylem Planı’nda (UEP) belirlenmiştir.

Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması Projesi (2005) kapsamında hazırlanmış olan 18 adet Direktife Özgü Uygulama Planı (DSIP) ile bir yol haritası belirlenmiştir. Ardından hazırlanan Ulusal Çevre Entegre Uyum Stratejisi Belgesi (UÇES 2007) Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanmıştır. UÇES Belgesi 2016 senesinde güncellenmiştir.

Çevre Faslı'nın İsveç Dönem Başkanlığında 21 Aralık 2009 tarihinde Brüksel'de gerçekleşen Hükümetlerarası Konferansta müzakerelere açılmış olması çevre konusunda yapılan çalışmalara yön vermekte ve sürece ışık tutmaktadır.

1 Temmuz 2013 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış olan Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 senelerini kapsamaktadır. Planda, Yaşanabilir Mekanlar ve Sürdürülebilir Çevre bölümü başta olmak üzere, birçok yerde sürdürülebilir kalkınma kavramı çerçevesinde ilgili sektörlerle entegre bir şekilde çevreye yönelik hedef ve politikalar belirlenmiştir. Ayrıca, Plan kapsamında geliştirilen "Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programı" ile "Yerelde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Programı", Öncelikli Dönüşüm Programı olarak uygulanmaktadır.

Çevre ile ilgili Bakanlıklar tarafından Strateji Belgeleri hazırlanmakta, performans göstergeleri belirlenmekte ve yıllık olarak izlenmektedir.

Teknik ve idari kapasitenin geliştirmesi sürecinde IPA fonlarından ve ulusal kaynaklardan istifade edilmiştir. Gelecek dönemde bu durum devam edecektir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından geçiş dönemi taleplerinin belirlenmesi ve desteklenmesi için; ilgili Avrupa Birliği Mevzuatının uyumlaştırılması ve uygulanması kapsamında ekonomik ve sosyal etkilerin detaylı bir şekilde incelendiği, Düzenleyici Etki Analizlerinin (DEA) çalışıldığı projeler yürütülmektedir.

İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu kurulmuştur. Türkiye İklim Değişikliği alanında Paris Antlaşması'nı 22 Nisan 2016 tarihinde imzalamış ve niyet beyanında bulunmuştur.

Su kaynaklarının entegre havza yönetimi anlayışı çerçevesinde korunması ve etkili bir su yönetimi için sektörler arası koordinasyonunun ve işbirliğinin sağlanması amacıyla merkezde Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu ve Havza Yönetimi Merkez Kurulu, havzalarda Havza Yönetim Heyetleri ve illerde ise İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulları oluşturulmuş, Su Çerçeve Direktifi ile uyum kapsamında ilgili mevzuat uygulamaya konulmuştur.

4.2.2. Zayıf Yönler

Çevre Faslı uyum süreci en kapsamlı olan ve en uzun süren fasıllardan biridir. Genellikle müzakere süreci en son tamamlanan fasıllar arasında bulunur. Çevre Faslı dâhilindeki bazı gerekliliklerin yerine getirilebilmesi için diğer alanlarda ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir. Örneğin, Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi alanında özel sektöre ait sorumlulukların hukuki yükümlülük olarak belirlenmesi sürecinde, küresel rekabet gücünün korunabileceği önlemlerin alınması gerekmektedir.

AB Çevre Müktesebatı dinamik bir yapıya sahiptir ve bunun sonucu olarak mevzuat hızlı bir şekilde değişmektedir. Üye ülkeler için hedefler yeni çıkan mevzuatın içinde belirlenebilmekle beraber aday ülkeler için hedef değişikliği, Çevre Uyum Stratejilerinin de düzenli olarak güncellenmesini gerektirebilmektedir.

AB Çevre Müktesebatına tam uyum sağlanmasının maliyeti oldukça yüksektir ve kısa dönemde gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Özellikle altyapı geliştirilmesi hususunda yerel idarelerin idari ve teknik kapasitelerinin yetersiz kalması sonucu olarak UÇES Belgesinde planlanan yatırımların plana göre gerçekleştirilememiş olduğu, yerel idareler tarafından yapılması öngörölmüş işlerin merkezi idare tarafından gerçekleştirilmiş ya da yapılmasına destek verilmiş olduğu görölmektedir.

UÇES Belgesinde verilmiş olan izleme mekanizması, yatırımların takibi için yetersiz kalmış ve uygulamaya geçirilememiştir. Çevre Faslı koordinatör kurumu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olmakla birlikte müstakil mevzuatın uyumlaştırılmasından sorumlu kurum ve kuruluşlar farklı olabilmektedir. Düzenli takip yapılabilmesi için bir sistem kurulması gerekmektedir.

Su Yönetimi ile ilgili sorumluluklar farklı kurumlar arasında paylaştırılmıştır. Ayrıca Su Yönetimi konusunda hazırlanan Taslak Su Kanunu Tasarısı henüz yasalaşmamıştır.

Kurum/Kuruluş ve özel sektörde, çevre konusundaki veriler yeterli düzeyde kayıt altına alınamamaktadır.

Hava Yönetimi Politikalarının güçlendirilmesi için çalışmaları yürütülen “Ulusal Emisyon Yönetim Sistemi”nin sürdürülebilirliğinin sağlanması için donanım alt yapısının geliştirilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmaları da kapsayan AB Müktesebatı için uyumlaştırma çalışmaları yapılmaktadır ancak bazı uluslararası antlaşmaların üyelikle birlikte; öte yandan ülkemiz ile AB arasında ürünlerin ticaretine doğrudan veya dolaylı yünden etkisi olabilecek birtakım uluslararası anlaşmaların ise 2017 yılında müzakerelerine başlanılacak Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci dahilinde değerlendirilmesi öngörüldüğünden gerek üyelik tarihi gerekse Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecinin sonuçları belli olmadan uyum takvimi belirlenmemektedir.

4.2.3. Fırsatlar

Geçen on sene içinde toplumda çevre bilinci artmıştır. Çevre alanında yapılan yatırımlar talep edilmekte ve destek bulmaktadır.

Buna bağlı olarak üniversiteler ile araştırma kurumlarında, çevre ve iklim değişikliğine yönelik çalışmalar artmıştır ve konu uzmanları yetişmektedir.

İlgili STK'lar tarafından gerçekleştirilmekte olan yaygın eğitimler, toplumda bilgi ve farkındalığın artmasını sağlamaktadır.

Kurumlar, bilgi ve teknoloji transferi yapabilecek yetkinliğe erişmiştir.

Gerçekçi tarifeler ve tam maliyet (tüm maliyet kurtarımı) prensibinin uygulanması ile geleneksel olarak kamudan beklenen atıksu arıtımı ve atık bertarafı gibi hizmetlerin kamu/özel sektör girişimleriyle yapılması mümkündür.

AB ülkeleri, Atık Yönetimi Alanı'nda atık bertarafı yaklaşımından vazgeçmiş, atık yönetimi ile hammadde kullanımı arasındaki bağlantıyı kurmuştur. AB'de – özellikle hammadde kullanımı alanında - uygulanmaya yeni başlanan döngüsel ekonomi kavramı, sıfır atık yaklaşımıyla atık oluşumunun önlenmesinin yanı sıra ekonomiye katkı sağlanması hedeflenmektedir. Benzeri şekilde, İklim Değişikliği ile Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi'ni ilgilendiren temiz üretim kavramı, tesislerdeki verimin arttırılmasını sağlayabilecek olup yine çevre ve ekonominin ortak yararına işaret etmektedir.

Son dönemde iklim değişikliği ile ilgili mevzuat daha detaylı hale gelmiştir ve Çevre Faslı altında başlı başına ayrı bir sektör olarak muamele görmektedir. Ülkemiz Paris Antlaşması kapsamında niyet beyanında bulunmuştur.

İlk UÇES Belgesi'nde öngörölmüş olan izleme mekanizması, yatırım takibini hedeflemektedir. İzleme için oluşturulacak mekanizma ile aynı zamanda mevzuat değişiklikleri de takip edilerek Belgenin gerektiği şekilde güncellenmesi de sağlanabilir.

4.2.4. Tehditler

AB Müktesebatının dinamik yapısı her değişimde uyum stratejisinin yeniden uyarlanmasını gerektirmektedir.

Kurumsal değişimler ve insan kaynağı sirkülasyonu sonucu kurumsal tecrübe kaybı yaşanmakta, uygulayıcıların yeniden eğitilmesi gerekmektedir.

Su Yönetimi başlığı altında hazırlanan Nehir Havza Yönetim Planlarının, farklı ölçek ve türdeki mekânsal ve stratejik planlara entegrasyonu için yasal zemin ve idari yapılanma hazır değildir.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik tarihi belli olmamıştır.

(Güncellenmiş GZFT Analizi, EK 1 GZFT ANALİZİ'nde verilmiştir.)

4.3. Hedefler

2014-2018 senelerini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda UÇES Belgesi kapsamına giren başlıca üç başlık bulunmaktadır: Kentsel Altyapı (2.3.4), Çevrenin Korunması (2.3.7), Toprak ve Su Kaynaklarının Yönetilmesi (2.3.8). Yatay ve kapsamlı bir alan olması dolayısıyla, diğer başlıklar ile Çevre alanı arasında da kesişimler mevcuttur.

Tablo 4.3.1 Onuncu Kalkınma Planı Kentsel Altyapı 2018 Hedefleri

Hedefler	2018
İçme Suyuna Ulaşan Belediyeli Nüfusun Toplam Belediye Nüfus Oranı (%)	100
Kanalizasyon Şebekesiyle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	95
Atıksu Arıtma Tesisiyle Hizmet Edilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	80
Düzenli Depolamadan Yararlanan Belediye Nüfusu Oranı (%)	85

Kaynak: (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013) Tablo 33

“Ekonomik ve sosyal gelişme sağlanırken, toplumun çevre duyarlılığı ve bilincinin artırılması, bugünün ve gelecek nesillerin kısıtlı doğal kaynaklardan faydalanmasını güvence altına alacak şekilde çevrenin korunması ve kalitesinin yükseltilmesi”, Çevre Koruma alanında temel amaç olarak ifade edilmiş, ileriye dönük politikalar bu bağlamda belirlenmiştir. Toprak ve Su Kaynaklarının Yönetilmesi kapsamında politikalar, “talebin en yüksek olduğu tarım sektörü başta olmak üzere sürdürülebilir kullanım sağlayacak bir yönetim sisteminin geliştirilmesi” temel amacı üzerine inşa edilmiştir. “Sağlıklı ve güvenilir içme suyuna erişim” ve “atıkların çevre sağlığına etkilerinin en aza indirilerek etkin yönetimi”, Kentsel Altyapı alanının amaçları arasındadır. Bu kapsamda içme suyuna erişimi olan, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen, atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen ve düzenli depolamadan yararlanan belediye nüfuslarının toplam belediye nüfusuna oranlarının 2018 hedefleri Onuncu Kalkınma Planı kapsamında tahmin edilmiştir (Tablo 4.3.1).

UÇES Belgesi'nin 2007 senesinde yayımlanmasından bugüne Ülkemizin halihazırda öncelikleri olan hususlarda büyük ölçüde ilerleme kaydedilmiş, mevzuat uyumlaştırması gerçekleştirilmiş ve uygulamaya geçilmiştir. Diğer alanlarda ise uyum çalışmaları devam etmektedir. AB Çevre Mevzuatına uyum sağlanması sürecinde sektörlerde gelinen noktaya göre sektörel hedefler farklılık göstermektedir.

Su Kalitesi Atık Yönetimi, Hava Kalitesi, Gürültü Yönetimi ve Yatay Sektörde mevzuat uyumu büyük ölçüde tamamlanmış olup sektör hedefleri uygulamanın tamamlanmasına yöneliktir. Kimyasalların Yönetimi, Doğa Koruma, Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörlerinde belli başlı mevzuatın uyumlaştırılmasında ilerleme kaydedilmiş olup çalışmalar devam etmektedir. İklim Değişikliği Sektörü ise UÇES'e yeni eklenmiş bir sektördür. Sektörel öncelikler 5. Bölümde verilmektedir. 2023 Hedefleri ise sektörel olarak aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

Su Kalitesi Sektörü ve Atık Yönetimi Sektörü ile ilgili olarak;

- Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yılında belediyelerde yaşayan tüm vatandaşlarımızın atık su arıtma hizmetine ve düzenli katı atık hizmetine kavuşması sağlanacaktır.
- 2023 yılına kadar tüm belediyelere hizmet edecek düzenli depolama tesisleri kurulacak ve vatandaşların atıklarını geri kazanılabilir ve organik olarak ayıracağı ikili toplama sistemine geçilecektir.
- Atıkların geri kazanımı alanında 2023 yılında 100.000 kişinin istihdamı ve 6 Milyar TL'lik katma değer oluşturulması hedeflenmektedir.

Hava Kalitesi Sektörü ile ilgili olarak;

- Temiz hava merkezlerinin kurulumu tamamlanacaktır.
- Yerel emisyon envanterleri tamamlanarak, hava kalitesi haritaları yayımlanacaktır.

İklim Değişikliği Sektörü ile ilgili olarak;

- 22 Nisan 2016 tarihinde Paris Antlaşması'na imza atan Türkiye, referans senaryosuna göre sera gazı salımlarını 2030 yılında %21 oranına kadar azaltım taahhüdü veren Niyet Edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı belgesini 30 Eylül 2015'te BMİDÇS Sekreteriyasına sunmuştur. Türkiye'nin bu azaltım hedefine ulaşabilmesi için enerji, sanayi, ulaştırma, binalar ve kentsel dönüşüm, tarım, atık ve yutak alanlarında gerçekleştirmeyi öngördüğü politikalar ve tedbirler belgede yer almaktadır.

Gürültü Sektörü ile ilgili olarak;

- 2015 yılı Aralık ayı itibari ile 23 ilin şehirleşmiş alanlarının gürültü haritaları tamamlanmış olup, 41 ilin gürültü haritaları da 2018 yılı Haziran ayı sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır. Ayrıca 2019 yılı itibariyle gürültü haritaları mevcut olan illerin eylem planları hazırlanacaktır.

Kimyasalların Yönetimi Sektörü ile ilgili olarak;

- Ülkemizde üretilen veya ithal edilen kimyasalların kayıt altına alınmasına, değerlendirilmesine, gerekirse izne veya kısıtlamaya tabi tutulmasına ilişkin bütüncül bir sistemin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması
- Türkiye'de Kalıcı Organik Kirleticilerin etkin yönetiminin sağlanması amacıyla KOK Stoklarının (HCH ve PCB) bertaraf edilmesi, ana endüstriyel sektörlerde üretimde istenmeden ortaya çıkan KOK salımlarının azaltılması ve konuya ilişkin kurumsal, düzenleyici ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi

- Uluslararası ticarete yasaklanmış kimyasal maddelerin yasa dışı trafiğinin önlenmesinin yanında ithalat ve ihracat sırasında kimyasalların zararlarına ilişkin bilgiler içeren etiket ve güvenlik bilgi formları sayesinde bu kimyasal maddelerin insan sağlığı ve çevreyi tehdit etmeden Türkiye’de daha güvenli bir biçimde kullanılmasının sağlanması amacıyla Ön Bildirimli Kabul Sisteminin ülkemizde uygulanması için yasal adımların atılması ve paydaşların kurumsal kapasitelerinin artırılması

Yatay Sektör ile ilgili olarak;

- 2023 yılı itibarıyla ise 81 ilde çevresel risklerin değerlendirilerek denetim planlarının hazırlanması hedeflenmektedir.
- Çevrimiçi ÇED Süreci ile şeffaf bir değerlendirme sağlanması hedeflenmektedir.
- Karar Destek Sistemleri ile 2023’te Kümülatif Etki Değerlendirmesinin yapılabilmesi hedeflenmektedir.

Doğa Koruma Sektörü ile ilgili olarak;

- Korunan alanlarda yapılan ekolojik temelli bilimsel araştırmalarla, doğal kaynakların korunarak sürdürülebilir kullanımının sağlanması ve alanların daha etkin yönetilerek gelecek nesillere aktarılması için koruma ve izleme eylem planlarının geliştirmesi hedeflenmekte olup 2023 yılına kadar tüm doğal sit alanlarında ekolojik temelli bilimsel araştırma raporları tamamlanacak ve yeni bölgelemelere göre yeni bilimsel koruma yaklaşımı benimsenecektir.

UÇES, ülkemizin hedef ve önceliklerine uyumlu olarak güncellenmiştir. Yukarıda verilmiş olan hedeflerin her biri AB Çevre Müktesebatı ile uyumludur ve bu hedefler doğrultusunda yapılan çalışmalar uyumlaştırma sürecinde hızla ilerlenmesini sağlayacaktır.

4.4. Stratejik Öncelikler

2007 senesinde yayımlanan UÇES Belgesi, AB Çevre Müktesebatına uyum sağlanması ve mevzuatın uygulamaya geçirilebilmesi için gerekli altyapı, teknik ve kurumsal iyileştirmeler, düzenlemeler ve yeni yatırımlar hakkında bilgi içermekte, atılması gereken adımların genel çerçevesini çizmektedir. UÇES Belgesi, yayınlandığı günden günümüze, çevre ile ilgili hazırlanmış olan ulusal strateji belgelerine ve eylem planlarına kaynak oluşturmuştur.

2007-2013 senelerini kapsayacak şekilde hazırlanmış olan Çevre Operasyonel Programı (ÇOP), UÇES Belgesinin ardından yayınlanmış olan temel eylem planlarından biridir. AB Çevre Müktesebatına uyum kapsamında ülkemizin öncelikli alanlarının belirlendiği bir belgedir. ÇOP’un amaçları; çevre koruma faaliyetlerinin geliştirilmesi; nüfusun yaşam standardının yükseltilmesi; içme suyuna erişim, atıksu arıtma ve entegre katı atık hizmetleri ile kapasite artırımı olarak ifade edilmiştir.

2015 senesinde tamamlanmış olan Çevre ve İklim Sektör Operasyonel Programı’ndas (SOP) Su Kalitesi ve Atık Yönetimi sektörlerine İklim Değişikliğinin etkilerini ve Sürdürülebilir Kalkınma prensibini de göz önüne alan Sürdürülebilir Kalkınma için Çevre Yönetimi önceliği eklenmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2015). Bu durum, AB’nin son dönemde gelişen politikaları ile örtüşmektedir. AB İklim Değişikliği müktesebatının detaylı ve kapsamlı olarak gelişmesi bu alana verilen önemiyetin bir yansımasıdır. Gerçekleştirilmesi gereken eylemlerin yatırımdan çok kapasite geliştirme olarak belirlenmiş olduğu bu üçüncü öncelik kapsamında endüstriyel kirlilik, kimyasallar, hava ve gürültü kirliliği, hava kalitesi, kaynak verimliliği, doğa koruma ve ekosistem hizmetleri ile yatay sektör yer almaktadır.

2016 senesinde tamamlanmış olan UÇES Belgesi'nin güncellenmesi çalışmaları kapsamında AB Müktesebatının sürekli olarak değiştiği de göz önüne alınarak planlanan faaliyetler ile gerçekleşen faaliyetler arasında bir fark analizi yapılmıştır. 2007 tarihli UÇES Belgesinde Su Sektörü toplam yatırım ihtiyacının %57'sini oluşturmaktadır. Endüstriyel Kirlilik Kontrolü ve Katı Atık Sektörleri (Atık Yönetimi sektörü) ise sırasıyla %25 ve % 16'lık paylar ile ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Geçtiğimiz on sene içinde kamu yatırımları, Su Kalitesi Sektöründe yoğunlaşmıştır. Gelecek dönemde de Su Kalitesi ve Atık Yönetimi sektörlerinin kamu yatırımları açısından öncelikli olacağı değerlendirilmektedir.

Stratejik önceliklere sektör özelinde bakıldığında Nehir Havza Yönetim Planları, Kuraklık ve Taşkın Yönetimi Planları, Sektörel Su Tahsisi Planlaması, risk altındaki yeraltı suyu kütlelerinin belirlenmesi, nitrate hassas bölgelere ilişkin eylem planlarının uygulamaya geçirilmesi **Su Kalitesi** alanında öncelik taşımaktadır. Kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerinin tamamlanması ile sağlıklı içme suyuna erişim için gerekli altyapının tamamlanması kısa sürede gerçekleştirilmesi beklenen ve bu bağlamda önemlerini koruyan hususlardır. Ülkemizde su kullanımının çoğunluğunu oluşturan tarımsal sulama konusunda modern sulama tekniklerinin kullanılması, kaynakların sürdürülebilir kullanımı açısından öncelik taşımaktadır.

Atık miktarının azaltılması, geri dönüşüm ve yeniden kullanım yüzdelerinin artması, Entegre Atık Yönetiminin yerleşmesi, düzenli depolama tesislerinin tamamlanması ve mevzuata uygun olmayan tesislerin rehabilitasyonu AB'nin olduğu gibi ülkemizin de **Atık Yönetimi** sektöründe öncelikleridir.

Dış ortam havasının korunması ve iyileştirilmesini hedefleyen **Hava Kalitesi** sektöründe, Temiz Hava (CAFE) ve 4. Kardeş direktifleri kapsamında "Temiz Hava Merkezlerinin (THM) kurularak ön değerlendirme çalışmalarının yapılması, yerel emisyon envanterlerinin oluşturularak raporlanması, hava kalitesi modelleme çalışmaları ile temiz hava ve eylem planlarının hazırlanması", Ulusal Emisyon Tavanları (NEC) direktifi kapsamında "Emisyon Kontrolü Strateji Belgesinin yayınlanması", Petrol Faz I ve Petrol Faz II direktifleri kapsamında ise "Akaryakıt dağıtımında kullanılan tankerlerin alttan doluma uyumlu hale gelmesi" gibi maddeler önceliklendirilmiştir.

Ön Değerlendirme Projesi; AB uyum sürecinde ele alınan ve 06.06.2008 tarih ve 26898 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğin 6 ncı maddesine istinaden gerçekleştirilmiştir. Marmara, Kuzey İç Anadolu, Güney İç Anadolu, Akdeniz, Ege, Güneydoğu, Orta Karadeniz ve Doğu Anadolu Temiz Hava Merkezlerindeki(THM) mevcut istasyonların yerlerinin değerlendirilmesi ve mevcut istasyonlara ilave olarak kurulacak istasyonların yerlerinin belirlenmesinin yanı sıra illerdeki hava kirlilik kaynaklarının durum değerlendirmesinin gerçekleştirileceği proje 2010-2017 dönemlerini içermektedir. Marmara THM'ne bağlı illerde bahse konu çalışma AB uyum sürecinde gerçekleştirilen Marmara Bölgesinde Hava Kalitesi Alanında Kurumsal Altyapının Güçlendirilmesi Projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu proje; Orta Karadeniz THM'ne bağlı illerde 2012 , Ege ve Doğu Anadolu THM'ye bağlı illerde 2014, Kuzey İç Anadolu THM'ye bağlı illerde 2015, Güney İç Anadolu ve Akdeniz THM'ye bağlı illerde ise 2016 yılında tamamlanmıştır. Bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle Güney Doğu Anadolu THM ön değerlendirme çalışmalarının ileri bir tarihte yapılması planlanmaktadır.

Endüstriyel Emisyonlar Direktifinin (EED) gerekliliklerinin uygulanması, SEVESO Direktifi, yeni katı atık ve tehlikeli atık yakma tesislerinin kurulumu, mevcut büyük yakma tesislerinin iyileştirilmesi, organik çözücülerden kaynaklanan uçucu organik bileşik emisyonlarının azaltılması, **Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi** Sektörünün öncelikleridir. Entegre Çevre İzni (EÇİ) uygulamasının tüm sektörlerde başlatılması ve bu konuda tüm paydaşlar için yapılacak bilinçlendirme çalışmaları, Büyük Endüstriyel

Kazaların ve bu kazalar sonucu meydana gelecek çevresel felaketlerin azaltılması, yeni katı atık ve tehlikeli atık yakma tesisleri kurularak organik esaslı atıklardan ısı enerjisi geri kazanımının artırılması, katı yakıtlı Büyük Yakma Tesislerinin AB'de uygulanan emisyon limit değerlerine uyumlu hale getirilmesi, başta boyalar olmak üzere organik çözücülerin miktarının azaltılması sektörün AB mevzuatına uyumu için öncelik arz eden konulardır. İlgili faaliyetlerin çoğunun özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olması sebebiyle önceliklerin uygulanmasında izleme ve değerlendirmenin kamu tarafından titizlikle yapılması gerekmektedir.

Kimyasalların Yönetimi Sektöründe AB'nin Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması (REACH), Sınıflandırma, Etiketleme, Ambalajlama (CLP) ve Kalıcı Organik Kirleticiler (POPs) Tüzükleri'ne uyum temelinde hazırlanan ulusal mevzuatımızın uygulamaya geçirilebilmesi için gerekli faaliyetlerin yerine getirilmesi öncelik taşımaktadır.

Yılda elli binden fazla iniş/kalkışın yapıldığı hava alanlarında gürültü ölçüm/kontrol/izleme sistemi kurulması, stratejik gürültü haritalarının tamamlanması ve eylem planlarının hazırlanması, **Gürültü Yönetimi** Sektörünün öncelikleridir.

Mevzuat uyumu sağlanmış olan CITES Tüzüğü'nün gerekliliklerinin yerine getirilmesi, Habitat ve Kuş Direktifleri kapsamında Özel Muhafaza ve Koruma Alanlarının belirlenmesi **Doğa Koruma** Sektörü için öncelikli faaliyetlerdir.

Yatay Sektör kapsamında Avrupa Mekansal Veri Altyapısı (INSPIRE) ve Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) Direktifleri stratejik öncelik taşıyan direktiflerdir. Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği 8 Nisan 2017 tarihli ve 30032 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. INSPIRE Direktifi için uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir.

Son olarak **İklim Değişikliği** Sektörünün öncelikleri 22 Nisan 2016 tarihinde New York'ta gerçekleştirilen törende imzalanan ve 4 Kasım 2016 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Paris İklim Anlaşması kapsamında sunulan ulusal katkı beyanı ile uyumludur.

Ülkemizin çevre alanında stratejik öncelikleri; kaynak verimliliği ve temiz üretim prensipleri göz önünde bulundurularak, doğal kaynaklarımızın korunması, kaynak kullanımının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında gerçekleştirilmesi, çevresel hizmetlerin daha iyi sunulabilmesi için yerel yönetimlerin kurumsal ve finansal kapasitelerinin güçlendirilmesi ile çevre yönetimi kavramının ulusal ekonomik gelişimin ayrılmaz bir parçası haline gelmesidir.

5. SEKTÖREL ÖNCELİKLER VE POLİTİKALAR

Bu Bölümde Çevre Faslı kapsamında çalışılan dokuz sektör için mevcut durum, yasal ve kurumsal çerçeve, sektör öncelikleri ve önlemler verilmektedir. Sektörlerde görülen farklar; öncelikler ve önlemler bölümlerine yansımaktadır.

Sektör içinde öncelikli mevzuat belirlenmiş ve önlemlere geçilmiştir. Öncelikler ve önlemler belirlenirken halen uygulanmakta olan stratejiler ve eylem planları ile uyumlu olunmasına önem verilmiştir. Öncelikler ve önlemler tablolarında verilen takvimler, ilgili stratejiler ve eylem planları ile uyumlu hazırlanmıştır.

UÇES kapsamında çalışılmış olan AB Çevre Müktesebatı, sektörlerine göre EK 2 'de verilmiştir.

5.1. Su Kalitesi

Su Kalitesi'ne yönelik AB Mevzuatının kökeni 1970'lere dayanmaktadır. Geçen süre içinde yeni ihtiyaçlara cevap verecek şekilde mevzuat genişletilmiş ve detaylandırılmıştır. 2000 senesinde çıkarılan ve Üye Ülkelere uyum sağlanması için 2015 tarihine kadar süre verilen 2000/60/AT Su Çerçeve Direktifi ile Su Kalitesi ile alakalı mevzuatın bir çerçeve içinde toplanması ve birbirini tamamlayacak bir şekilde uygulanması amaçlanmıştır.

Su Kalitesi Sektörü hedefleri, mevzuat arasındaki etkileşim dikkate alınarak bütünleşik bir yaklaşım izlenecek şekilde belirlenmektedir.

5.1.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Su Kalitesi alanında yer alan mevzuat temel olarak 2000/60/AT sayılı Su Çerçeve Direktifi ve ilgili diğer direktiflerden oluşmaktadır. 2000/60/AT sayılı Su Çerçeve Direktifi, öncelikli olarak entegre havza yönetimini ve halkın karar alma süreçlerine katılımını öngörmektedir. Üye ülkelerin su kütlelerinin kalite ve miktar açısından korunmasını ve iyileştirilmesini amaçlayan temel yasal düzenlemeler Su Çerçeve Direktifinde yer almaktadır. AB Su Mevzuatı, 2000/60/AT sayılı Su Çerçeve Direktifi ile birlikte içme suları, yüzme suları, yerüstü suları ve yeraltı suları kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi, tarım kaynaklı nitrat kirliliğinin önlenmesi kentsel atık suların arıtımı ve taşkın risklerinin yönetilmesi, deniz, kıyı ve okyanus alanlarının korunması gibi Su Yönetimine ilişkin mevzuatı da içermektedir. Bu direktifler ile ilgili mevcut durum, yasal çerçeve ve kurumsal çerçeve bilgileri Su Kalitesi ve Deniz Suyu Kalitesi alt başlıkları için Tablo 5.1.1'de yer almaktadır.

2008/56/AT sayılı Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi ile ilgili olarak bir uyumlaştırma takvimi olmamakla birlikte direktif ile ilgili kapasite geliştirme çalışmaları yürütülmektedir (Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi'ne İlişkin Kapasite Geliştirme Projesi, IPA 2011). Ayrıca, yine direktif kapsamında izleme çalışmaları sürdürülmektedir. Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi'nin uygulanmasına yönelik Avrupa Birliği Çerçeve Programları kapsamında yapılan projelerde ülkemiz ortakları da bulunmaktadır. Bu projelerin sonuçlarından AB üye ülkeleri ile birlikte Türkiye de yararlanacaktır.

"Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü Yönetmeliği", 2000/59/AT sayılı Liman Atık Alım Tesisleri Direktifi ile uyumlu olarak çıkartılmıştır. Bu yönetmelik, ilgili direktifle tam uyumlu değildir. ÇŞB'nin yararlanıcısı olduğu IPA Programı 1. Bileşeni 2011 Yılı Programlamasında yer alan Gemilerin Normal Faaliyetlerinden Kaynaklanan Deniz Kirliliğinin Önlenmesi için Kapasite Geliştirme Projesi 12.03.2015 tarihinde başlamıştır. Proje sonucunda elde edilecek çıktılar ile Direktife tam uyum

sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca, Direktif ile ilgili olarak şu anda Avrupa Komisyonu'nda revizyon çalışmaları sürdürülmekte olup MARPOL 73/78 Sözleşmesi ile olan uyumsuzlukların giderilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Mevzuatın gerek ilgili Direktife gerekse de tarafı olduğumuz MARPOL 73/78 Sözleşmesi uygulamalarına uyumunun sürdürülebilmesi için sürekli takip ve çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Su Kalitesi Sektöründe genel olarak AB direktiflerinin önemli ölçüde ulusal mevzuata aktarıldığı görülmektedir. Geçtiğimiz dönemde, ilgili personelin bilgi düzeyinin sürekli olarak artması, ulusal kaynakların gelişmesi ve IPA fonlarının da katkılarıyla içmesuyu ve atıksu altyapı yatırımları artmıştır. Buna karşılık olarak yürürlükte olan mevzuatın pratikte uygulanmasındaki sorunlar, özellikle arıtma tesislerinin işletilme aşamasındaki problemler, yeterli verimin sağlanamaması, su maliyetlerinin tam olarak yansıtılmaması ve ekonomik kısıtlar nedeniyle, olumlu gelişmelere rağmen, su kütlelerinin korunması ve sürdürülebilir yönetimi hedeflerine henüz ulaşamamıştır.

İklim değişikliği etkileri, nüfus artışı, göçler, ekonomik gelişmeler, endüstrideki ilerlemeler ve sınırlı su kaynakları dikkate alındığında; su havzaları bazında planlama ve yönetim, kaynakta kirliliğin azaltılması, geri kazanım ve tekrar kullanım potansiyelinin uygun bölgelerde ve koşullarda uygulamaya geçirilmesi, yeni su kaynakları geliştirilmesi, ekonomik kaynakların doğru ve verimli yönetilmesi, altyapı yatırımlarının en kısa sürede tamamlanması, konuları hedeflere ulaşmak açısından su sektöründe öncelikli olarak değerlendirilmiştir. Birbirleri ile koordineli olarak ele alınacak ve uygulanacak iklim değişikliği ve su yönetimi politikaları geliştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 5.1.1.1 Su Kalitesi Yönetimi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
82/176/AET, 83/513/AET, 84/156/AET, 84/49 I/AET, 86/280/AET sayılı Konsey Direktiflerini Değiştiren ve Akabinde Yürürlükten Kaldırılan ve 2000/60/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifini Değiştiren 16 Aralık 2008 tarihli ve 2008/105/AT sayılı Su Politikası Alanında Çevresel Kalite Standartlarına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. Çevresel Kalite Standartları	Öncelikli maddeler ve belirli kirleticiler için çevresel kalite standartlarının ulusal mevzuata aktarılması Alıcı ortamlarda ÇKS'lerin aşıllıp aşılmadığının tespit edilmesi için havza bazında uzun dönem izleme programlarının oluşturulması izleme Altyapısının Geliştirilmesi Karışım Bölgelerinin Belirlenmesi Noktasal Kaynaklı Kirleticiler için ÇKS Bazlı Deşarj Standartlarının Belirlenmesi Emisyon, deşarj ve kayıp envanterinin çıkarılması ÇKS'lerin Aşılması Durumunda Uygulanacak Tedbirlerin Belirlenmesi	Büyük ölçüde uyumlu	Uygulama: Tahmini 2017	OSİB, DSİ, ÇŞB ÇYGM, GTHB	30 Kasım 2012 tarihli ve 28483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliği" 11 Şubat 2014 tarihli ve 28910 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Yüzeysel Sular ve Yeraltı Sularının İzlenmesine Dair Yönetmelik" 10 Ağustos 2016 tarihli ve 29797 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Yerüstü Su

					Kalitesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”
<p>Taşkın Risklerinin Değerlendirilmesi ve Yönetimine ilişkin 23 Ekim 2007 tarihli ve 2007/60/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi</p> <p>Taşkın</p>	<p>Taşkın Yönetim Planlarının (TYP) tüm havzalar için hazırlanması</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>Uyumlaştırma: Su Kanunu 2017</p> <p>Uygulama: Tüm havzalar için TYP hazırlanması 2021</p>	<p>OSİB</p>	<p>04.07.2011 tarihli ve 27984 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararname”</p> <p>Taslak “Su Kanunu”</p> <p>12 Mayıs 2016 tarihli ve 29710 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Taşkın Yönetim Planlarının Hazırlanması, Uygulanması ve izlenmesi Hakkında Yönetmelik”</p>

<p>Yeraltı Suyunun Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunmasına İlişkin 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/118/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi</p> <p>Yeraltı Suyu</p>	<p>izleme</p> <p>Yeraltı Suyu Kütlelerinin Belirlenmesi ve Karakterizasyon Çalışması</p> <p>Yeraltı Suyu Verilerinin Değerlendirilmesi</p> <p>Kimyasal Durum Konusundaki İzleme Verilerinin Değerlendirilmesi</p> <p>Tedbirler Programı</p> <p>Denetleme</p> <p>Yönetmelik revizyonu</p> <p>İntestinal enterokok ve Escherichia coli izlemesine başlanması</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>2016-2024</p>	<p>DSİ, OSİB SYGM</p>	<p>7 Nisan 2012 tarihli ve 28257 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye Ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik”</p> <p>22 Mayıs 2015 tarihli ve 29363 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”</p> <p>9 Ocak 2006 tarihli ve 26048 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yüzme Suyu</p>
<p>Şubat 2006 tarihli ve 2006/7/AT sayılı Yüzme Suyu Kalitesinin Yönetimine İlişkin</p>		<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>Uyumlaştırma: (revizyon) 2017 II. Dönem</p>	<p>SB, OSİB, ÇŞB, Belediyeler</p>	<p>9 Ocak 2006 tarihli ve 26048 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yüzme Suyu</p>

<p>Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (596/2009 sayılı Tüzük ile değişik) Yüzme Suyu</p>	<p>Siyanobakteri, mikroalg, fitoplankton ve fitoplanktonların aşırı çoğalmasına yönelik izleme programlarının oluşturulması, Alt yapıların kurulması</p> <p>Kıyı yüzmesuyu profillerinin güncellenmesi ve iç sulardaki yüzme alanlarının yüzme suyu profillerinin oluşturulması</p> <p>Topluma yüzme suyu kalitesi ile ilgili bilgi aktarımını sağlayan sistemlerin kurulması (bilgi levhaları, web siteleri vs.)</p> <p>Tüm yönetim tedbirlerinin ve yetkili otoritelerin belirlenmesi</p>				<p>Kalitesi Yönetmeliği”</p>
<p>2455/2001/AT sayılı Komisyon Kararı ve 2008/32/AT, 2008/10/AT ve 2013/39/AB sayılı Direktiflerle Değiştirilen Su Politikası Alanında Topluluk Eylem Çerçevesinin Oluşturulması Hakkında 23 Ekim</p>	<p>Sınırtaş sular için ortak havza yönetim planlarının hazırlanması</p> <p>Havza koruma eylem planlarının nehir havzası yönetim planlarına dönüştürülmesi</p> <p>Yerüstü suları için alıcı ortamda çevresel kalite standartlarının sağlanması</p> <p>Çevresel kalite standartlarının belirlenmesi ile bu standartlara ilişkin dışarı standartlarının geliştirilmesi</p> <p>Koruma alanlarının kayıt altına alınması</p>	<p>Kısmen uyumlu</p>	<p>Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2017-2027</p>	<p>OSİB, Dışişleri Bakanlığı, DSİ, ÇŞB, GTHB</p>	<p>Taslak “Su Kanunu” 12 Ekim 2012 tarihli ve 28444 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Su Havzalarının Korunması ve</p>

<p>200 tarihli ve 2000/60/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi</p>	<p>Havzalarda su kalitesi izleme programlarının oluşturulması</p>			<p>Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik”</p>
<p>Su Çerçeve Direktifi⁴ (Su Politikası Alanında Öncelikli Maddeler Açısından 2000/60/AT Sayılı Direktifi ve 2008/105/EC Sayılı Direktifi Değiştiren 2013/39/AB Sayılı Direktif)</p>	<p>Modern sulama tekniklerinin uygulanması</p> <p>Su Bilgi Sisteminin oluşturulması</p>			<p>30 Kasım 2012 tarihli ve 28483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliği”</p> <p>11 Şubat 2014 tarihli ve 28910 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yüzeysel Sular ve Yeraltı Sularının İzlenmesine Dair Yönetmelik”</p> <p>29 Temmuz 2012</p>

⁴ 2013/39/AB Öncelikli Maddeler Açısından Çevresel Kalite Standartları Direktifi ŞÇD kapsamında değerlendirilmiştir.

<p>Gemilerin Ürettiği Atıklar ve Yük Artıkları İçin Kullanılan Liman Atık Alım Tesisleri Hakkında 27 Kasım 2000 tarihli ve 2000/59/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve</p>	<p>Yönetmelik ve yönetmeliğe dayanılarak yayımlanan ilgili mevzuatın hazırlanması revizyonu.</p> <p>Gemi kaynaklı yasadışı deşarjların önlenmesi ve denetlenmesine ilişkin prosedürlerin güncellenmesi amacı ile bir sistem geliştirilmesi, Gemi Atık Takip Sistemi'nin geliştirilmesi,</p>	<p>Kismen Uyumlu</p> <p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>Direktif ile ilgili olarak şu anda Avrupa Komisyonu'nda revizyon çalışmaları</p>	<p>UDHB, ÇŞB</p> <p>UDHB, ÇŞB, Büyükşehir Belediyeleri, Sahil Güvenlik Komutanlığı</p>	<p>tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik" 20 Mayıs 2016 tarihli 29361 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Havza Yönetim Heyetlerinin Teşekkülü, Görevleri, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ"</p> <p>26 Aralık 2004 tarihli ve 25682 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü Yönetmeliği"</p>
---	---	---	---	--	--

<p>Konseylere Direktifi. Liman Atık Alım Tesisleri</p>			sürdürülmektedir.		
<p>1882/2003 ve 596/2009 sayılı Tüzükler ile Değiştirilen İnsani tüketim yönetimi suyun kalitesine ilişkin 3 Kasım 1998 tarihli ve 98/83/AT sayılı Konsey Direktifi. İçme Suyu</p>	<p>Aşağıdaki işlemler sorumluların tanımlanması:</p> <ul style="list-style-type: none"> --İçme suyu ekstraksiyonu --Sevkiyat ve arıtma --Teslim noktasında içme suyu --İzleme kalitesi <p>10 m³/gün' den az debisi olan veya 50 kişiden fazla kişiye hizmet veren tüm bireysel içme suyu kaynaklarının tanımlanması</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu (Raporlama üyeliğe)</p>		<p>17 Şubat 2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik"</p> <p>7 Mart 2013 tarihli ve 28580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"</p> <p>Sorumlu Kurum: Sağlık Bakanlığı</p>	
	<p>İçme suyunun korunması için standartların tanımlanması</p>				
	<p>İçme suyu izleme programının oluşturulması</p>				
	<p>Standartlara uyulmadığı durumda özel arıtım (derogasyonların) sağlanması ve kontrolü</p>				
	<p>Avrupa Komisyonu'nda raporların sunulmasına ilişkin bir sistem geliştirilmesi</p>				
	<p>Tüketicilerin içme suyunun kalitesi hakkında bilgilendirilmesi</p>				

<p>1882/2003 ve 1137/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen Tarımsal Kaynaklı Nitratın Neden Olduğu Kirliliğe Karşı Suların Korunmasına İlişkin 12 Aralık 1991 tarihli ve 91/676/AET sayılı Direktif</p> <p>Nitrat Direktifi</p>	<p>İç sular ve yeraltı sularında nitrat izleme programlarının oluşturulması</p> <p>İç sularla ötrofikasyon izleme programlarının oluşturulması</p> <p>Nitrata Hassas Bölgelerin Belirlenmesi</p> <p>İyi Tarım Uygulamaları Kodunun yayımlanması</p> <p>Nitrata Hassas Bölgeler için Eylem Planlarının Oluşturulması</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>Uygulama: 2020</p>	<p>GTHB, OSİB</p>	<p>23 Temmuz 2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği”</p>
<p>98/15/AT sayılı Direktif, 1882/2003 sayılı Tüzük, 1137/2008 sayılı Tüzük ve 91/271/AET sayılı Direktifin 17 nci Maddesinde öngörülen ulusal programların takdimi için oluşturulacak</p>	<p>Hassas /Az Hassas/Normal Alanların tüm iç sular için belirlenmesi ve kıyı suları için revize edilmesi,</p> <p>Mevcut KAAAT’larda iyileştirme, hassas alanlara yapılan deşarjarda ileri arıtma sistemleri</p> <p>2023’e kadar tüm atıksuların KAAD ile uyumlu artırılması</p> <p>Atıksu toplama sistemlerinin iyileştirilmesi ve yenilerinin inşası</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>Uygulama: 2017 IV. Çeyrek</p>	<p>OSİB, ÇŞB, Belediyeler</p>	<p>8 Ocak 2006 tarihli ve 26047 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği”</p>

<p>formata ilişkin 93/481/AET sayılı Komisyon Kararıyla Değiştirilen Kentsel Atıksu Arıtımına İlişkin 21 Mayıs 1991 tarihli ve 91/271/AET sayılı Konsey Direktifi</p> <p>Kentsel Atıksu Arıtma Direktifi (KAAD)</p>	<p>2000/60/AT Sayılı sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi uyarınca hazırlanan 31 Temmuz 1990 tarihi ve 2009/90/EC sayılı Kimyasal Analiz ve Su Statüsünün İzlenmesi için Teknik Özellikler Direktifi</p>	<p>Saha analizleri ile on-line analizler için benzer uygulamanın yapılması</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>	<p>ÇŞB</p>	<p>25 Aralık 2013 tarih ve 28862 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği”</p>
--	--	--	----------------------------	------------	---

5.1.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

1.AMAÇ: Yer altı, yerüstü ve kıyı sularının kirliliği izlenecek, asgari düzeye indirilecek ve kirlenmesi önlenecektir.

Hedef : Kıyı sularında hassas ve az hassas su kütleleri iç sularda hassas su kütleleri ve bu kütleleri etkileyen kentsel hassas ve nitrata hassas alanlar belirlenmiş olup, 23.12.2016 tarih ve 29927 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.—Yer altı, yerüstü ve kıyı sularının kirliliğinin önlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik hâlihazırda 5 havzada hazırlanan AB Su Çerçeve Direktifi uyumlu Nehir Havza Yönetim Planları 2021 yılına kadar tüm havzalar için hazırlanacaktır.

Strateji 1: Tüm nehir havzalarında yeraltı suları için izleme programlarının tamamlanması ⁵

Strateji 2: Yer altı, yerüstü ve kıyı suları için Su Çerçeve Direktifi uyumlu izlemelerin düzenli olarak yapılması ⁶

Strateji 3: Su kalitesi hakkında halkın bilgilendirilmesi.

2. AMAÇ: Kentsel Atıksu Arıtma Yönetmeliğine uygun olarak kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesisleri kurulacaktır.

Hedef : 2023 yılına kadar nüfusu 2 bin’den büyük kentlerde kanalizasyon şebekesinden ve atıksu arıtma tesislerinden faydalanan nüfus %100’e çıkarılacaktır.

Strateji 1: Arıtma tesisi teknoloji seçiminde hassas ve az hassas su alanları kriterlerine dikkat edilmesi.

3.AMAÇ: Tarımsal kaynaklı nitratın su ve toprakta meydana getirdiği kirlilik izlenecek, asgari düzeye indirilecek ve kirlenme önlenecektir.

Hedef: Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği 23.07.2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, Nitrata hassas bölgeler 2018 yılına kadar belirlenecek ve nitrata hassas bölgelerde, her hassas bölgeye özgü eylem planları hazırlanacaktır.⁷

Strateji 1: Belirlenen nitrata hassas bölgelerde iyi tarım uygulamaları kodunun uygulanması.

Strateji 2: Tarımsal kaynaklı nitratın su ve toprakta meydana getirdiği kirliliğin izlenerek su ve toprak kalitesinin nitratlar açısından iyileştirilmesi.

5.1.3. Öncelikler ve Önlemler

Bu çerçevede, yatırım planlamalarında, Kentsel Atık Suyun Arıtılması Direktifi sıralamada birinci derecede öncelikli olarak belirlenmiştir. Ayrıca, İçme Suyu Direktifi, Su Çerçeve Direktifi, Nitrat

⁵ YÜS ve kıyı suları izleme programları hazırlanmış, bazı havzalarda da YAS programları hazırlanmış durumdadır.

⁶ Su Çerçeve Direktifi kapsamında yerüstü ve kıyı suları için 25 havzada izleme programları 2015 yılı itibariyle tamamlanmış olup, Direktifle uyumlu izleme çalışmalarına 2016 yılında başlanmıştır.

⁷ Yayılı kaynaklardan gelen kirlilik yükleri nitrat açısından hassas su kütleleri ve bu kütleleri etkileyen drenaj alanları belirlenmiş olup, 23.12.2016 tarih ve 29927 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Nitrata hassas drenaj alanları içerisinde kalan ve tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü nitrata hassas bölgelerin belirlenmesi çalışmaları Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülmeye başlanacaktır.

Direktifi ve Taşkın Direktifi de öncelikli olarak değerlendirilmiştir. Belirlenen öncelikler ve önlemler Tablo 5.1.2’de verilmiştir. Mevzuat uyumlaştırması büyük ölçüde tamamlanmış olan Su Kalitesi Sektörü’nde öncelikler ve önlemler kapsamına halen devam etmekte olan uygulama çalışmaları da dahildir ve Tablo 5.1.2 devam etmekte olan projeleri de kapsamaktadır.

Tablo 5.1.2 Su Kalitesi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KAAD	Kanalizasyon yenileme+ yeni yapılacak şebekeler								*
KAAD	Atıksu arıtma sistemleri ile ilgili yatırımları								*
KAAD	Yeni yapılacak tesisler→aglomerasyon, proje, fizibilite, uygulama								
İçmesuyu	İçmesuyu – standartlara uyulmadığı durumda özel arıtım								
İçmesuyu	Arıtma sistemleri kontrol/arıtma teknolojisi/proje-fizibilite-uygulama								
SÇD	Havza koruma eylem planlarının nehir havzası yönetim planlarına dönüştürülmesi								*
SÇD	Havza –çevresel hedef belirleme-su kaynakları potansiyeli ve kullanımı, yüzey suyu sınıfı, kirlilik yükleri, baskı ve etkiler, plan fizibilite, eylem planları→planlama çerçevesinde uygulamalar								
Yer Altı Suyu	Risk altında olan YAS kütlelerinin belirlenmesi			*	*	*			
Yer Altı Suyu	Önlemler ve uygulamalar								
Nitrat	Nitrata Hassas Bölgeler için Eylem Planlarının Oluşturulması			*					
Nitrat	Önlemler ve uygulamalar								*

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Taşkın	Taşkın Yönetim Planlarının (TYP) tüm havzalar için hazırlanması						*		
Taşkın	Yönetim planlarının ve tedbirlerinin uygulanması								

Tablo devam eden projeleri de kapsamaktadır.

* ilgili faaliyet için öngörülen tamamlanma dönemi

5.2. Atık Yönetimi

Avrupa Birliği atık yönetimi alanındaki temel prensipler; kirleten öder, üreticinin sorumluluğu, yeterlilik (yeterli miktarda tesis), yakınlık (atığın üretildiği yere en yakın alanda değerlendirilmesi) ve atık yönetimi hiyerarşisidir. AB kaynak kullanımı konusuna da sürdürülebilirlik açısından yaklaşmaktadır ve “Döngüsel Ekonomi Paketi”nin (Circular Economy Package) kaynak verimliliği konusunda AB’nin uzun vadeli planlarından biridir. Döngüsel Ekonomi Paketi ile AB genelinde ürün dayanıklılığının sürdürülebilir olması ve atıkların yeniden değerlendirilip ekonomik katkısının somutlaştırılması amaçlanmaktadır (European Commission, 2014).

Ülkemizde, çevre alanındaki AB müktesebatının atık yönetimi kapsamında, toplam 12 adet mevzuat başlığının uyumlaştırılması öngörülmektedir. Ekonomik ve sosyal önceliklere göre belirlenen söz konusu 12 adet mevzuat başlığının uyumlu hale getirilmesi için 2007-2015 döneminde önemli sayıda yönetmelik hazırlanıp yürürlüğe girmiştir. Bunun yanı sıra, yürürlüğe giren mevzuatın uygulanmasına yönelik gerekli idari yapılar oluşturulmuş ve mevcut yapılar da güçlendirilmiştir. Ancak, Avrupa Birliği tarafından ortaya konan gelecek odaklı atık yönetimi stratejileri, üye devletlerin sorumluluklarını yerine getirilebilmesi noktasında yeni altyapı yatırımlarının ve mevzuatının uygulanmaya konulmasını zorunlu hale getirmektedir.

5.2.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB müktesebatının ülkemiz atık mevzuatına yansıtılması ve uyumlaştırılması, uygulamanın geliştirilmesi, AB standartlarına uyum için yatırımların gerçekleştirilmesi, kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve toplumsal düzeyde farkındalığın yaratılması amacıyla ülkemizde günümüze kadar kaydedilen yasal ve idari gelişmeler, mevzuat uyumu ve hayata geçirilen gerek kamu, gerekse de özel sektör yatırımları belirlenerek, atık yönetimi mevcut durumu, yasal, kurumsal çerçeve ve ihtiyaçlar tablosu oluşturulmuştur. Bu şekilde, AB atık mevzuatı ve politikalarını uyumlaştırma hedeflerine ulaşılması amacıyla yönlendirici bir “yol haritası” hazırlanması amaçlanmıştır.

AB atık yönetimi, kaynakların daha verimli kullanımı ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının teşvik edilmesi amacıyla genel atık önleme hedefleri ile birlikte, üye ülkelerin belirli atık türleri için minimum toplama, geri kazanım ve geri dönüşüm oranlarını sağlamasını gerektirmektedir. Bu hedef ve oranlar atık yönetim hiyerarşisini desteklemek amacıyla zaman içerisinde gözden geçirilmekte ve kademeli olarak arttırılmaktadır. Amaç, önlenemeyen ve üretilen atıkların büyük çoğunluğunun son

bertaraf işlemleri yerine tekrar kullanım, geri kazanım veya geri dönüşüm işlemlerine maruz bırakılmasını sağlayacak mevzuatın yayınlanması ve gerekli kapasitenin ülke bazında kurulmasıdır.

Ülkemizde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü ulusal düzeyde çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla atık yönetimi hedef ve stratejilerinin geliştirilmesinden sorumlu ana kuruluş olup, etkin bir yönetim için ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalarını yürütmektedir. Sorumluluklar; kanun ve yönetmeliklerin hazırlanması, atık yönetim aksiyonlarının organizasyonu, araştırma, atık önleme planlarının hazırlanması, önleyici tedbirlerin alınması, teknik standartların sağlanması, veri toplama, atıkların ithalat, ihracat ve taşınımı gibi hususlara ilişkin birincil düzenlemelerin yapılması yoluyla bu ürünlerin dış ticaretinin Ekonomi Bakanlığı eliyle düzenlenmesinin temin edilmesi ile yatırım finansmanlarını kapsamaktadır. Ayrıca atık bertarafı ve geri kazanımı/dönüşümü sağlayan kurum ve kuruluşların denetlemesi, bu kurum ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve herhangi bir yetersizlik durumunda çözüm üretilmesi de Bakanlığın diğer görevleri arasındadır. Günümüzde atık yönetimi amacıyla ilgili mevzuat yayınlanmış olsa da, uygulama ve denetlemedeki eksiklikler kontrol ve izleme sistemlerinin geliştirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu sebeple atık yönetimi sektörü; kurumsal ve idari kapasitenin güçlendirilmesi, mevzuatın geliştirilmesi, atık üretiminin azaltılması, geri kazanım, kompost, enerji üretimi, tekrar kullanım ve güvenli bertaraf seçeneklerinin arttırılmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda atık yönetiminin vizyonu: atık hiyerarşisinin uygulanması, kendi kendine yeterlilik, mevcut en iyi tekniklerin kullanımı, atıkların üretildiği yere yakın tesislerde işlenmesi, üretici sorumluluğu ve kirleten öder prensibidir. Bu vizyonun başarılmasının önündeki en önemli engeller ise: artan giderler ve ekonomik büyümeye bağlı olarak atık miktarları ve kompozisyonlarındaki değişimler ve bazı atık geri kazanımı ve/veya tekrar kullanım seçeneklerinin çekiciliğini yitirmesidir.

AB mevzuatı çalışmaları kapsamında atık müktesebatının uygulanması konusunda ülkemizde birden fazla kurum yetki ve sorumluluğa sahiptir. Yetkili kurum ve/veya kurumlar mevzuat gereği izleme, lisanslama ve yaptırım yetkilerine sahiptir. Ancak farklı kurumlar ve makamlar arasında etkin ve verimli bir koordinasyon ve işbirliğine gerek duyulmaktadır. AB seviyesinde entegre ve ortak bir atık politikasının sağlanabilmesi için gerekli düzenlemeler aşama aşama gerçekleştirilmiş ve birçok mevzuat, strateji belgesi ve eylem planı yayınlanmıştır. Bu bağlamda, AB müktesebatına uyum sağlanması için değişen ihtiyaçlara yönelik gerekli mevzuat düzenlemelerinin hayata geçirilmesi ve yeni yatırımların uygulamaya konması zorunluluğu büyük önem taşımaktadır.

Atık yönetiminde direktiflerle belirlenen yükümlülöklere uyum gösterilmesi amacıyla belirlenen mali ihtiyaçlar; işletme giderleri ve yeni tesis yatırımlardan oluşmaktadır. Yatırımlar kapasite artırımı ve yeni hizmet yatırımlarını gerektirmekte olup, zorunlu yatırım ve yenileme yatırımlarına ihtiyaç duyulmamaktadır. Yatırımların hesaplanmasında personel ihtiyacı, arazi, arazi düzenleme, arsa ve maddi olmayan duran varlıklar (lisanslar, patentler vb.) hesaba katılmamıştır. Atık Yönetimi Sektörüne ait Mevcut Durum, Yasal, Kurumsal Çerçeve ve İhtiyaçlar'a ilişkin özet bilgileri Tablo 5.2.1'de verilmiştir

Tablo 5.2.1 Atık Yönetimi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
1013/2006 Sayılı Atıkların Taşınımına İlişkin Tüzük Atıkların Taşınımı	Denetimlerin Yürütülmesi - İl Müdürlükleri personel sayısının artırılması - İl Müdürlükleri tarafından kullanılan yazılım ve donanım altyapısının geliştirilmesi - Denetimlerde kullanılan taşıt sayısının artırılması	Büyük ölçüde uyumlu	Üyelikle Birlikte	ÇŞB, GTB, EB	Atık ithalat ve ihracat işlemleri Basel Sözleşmesi ve Atık Yönetimi Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir.
	İllegal atıklar için AB raporlama sistemine uyum sağlanması				
	İllegal atıklar için geri iade ve kayıt sisteminin oluşturulması				
	Denetimlerde kullanılacak el kitapları, açıklama kılavuzları ve denetim dokümanlarının hazırlanması				
	Denetleyici personelin hukuki ve teknik açıdan bilgi ve tecrübelerinin artırılması				
	AB üyesi ülkeler tarafından düzenlenen koordinasyon projelerine katılım				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
2011/65/AB sayılı Elektrik ve Elektronik Eşyalarda (EEE) Bazı Tehlikeli Maddelerin Kısıtlanmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi RoHS	Ticaret – sanayi odası ve bireysel şirketlerin eğitimi Piyasa denetim ve kontrolü - Laboratuvar Altyapısı Kurulumu (ED-XRF, SEM/EDS, ICP/MS, ICP/OES, GC/MS, UV-VIS, HPLC, El tipi mobil XRF Analizatörler) - Laboratuvar-Analiz Metot Eğitimi - Denetim Personelinin Eğitimi	Kısmen uyumlu	Üyelikle Birlikte	ÇŞB, BSTB, EB, SB, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	22 Mayıs 2012 tarihli ve 28300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği” 23 Şubat 2012 tarihli ve 28213 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “CE’ İşareti Yönetmeliği”
Atıklara ilişkin 19 Kasım 2008 tarihli ve 2008/98/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Atık Çerçeve	Atıktan türetilmiş yakıt (ATY) hazırlama tesisleri kurulumu Belediye atıkları yakma ve enerji üretimi tesislerinin kurulumu Proses modifikasyonu/la atık üretiminin önlenmesi Atık getirme merkezlerinin kurulumu Atık madeni yağlardan baz yağ geri kazanım tesislerinin kurulumu Hayvansal atık biyometanizasyon tesislerinin kurulumu	Büyük ölçüde uyumlu	Üyelikle Birlikte	ÇŞB	2 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Atık Yönetimi Yönetmeliği”

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
2006/66/AT sayılı Piller ve Akümülatörler ile Atık Piller ve Akümülatörlere İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Atık PİL	Atık akü geri kazanım tesisi modernizasyonu Atık pil geri kazanım tesislerinin kurulumu	Kısmen Uyumlu (2006/66/EC'nin yürürlükten kaldırdığı 91/157/EEC ile tam uyumludur.)	2017 III. Çeyrek (Çalışmalar devam etmektedir.)	ÇŞB, BSTB, EB	31 Ağustos 2004 tarihli ve 25569 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Atık PİL Ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği" 31 Aralık 2015 tarihli ve 29579 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "PİL ve Akümülatörlerin İthalat Denetimi Tebliği"
2006/21/AT sayılı Maden Çıkartma ve İşleme Endüstrisinden Kaynaklanan Atıkların Yönetimine İlişkin Direktif Maden Atıkları	Yeni maden atığı bertaraf tesislerinin inşası Maden atıklarının depolandığı kapasitesi dolmuş bertaraf tesislerinin kapatılması Maden atıkları envanter sisteminin kurulumu	Kısmen Uyumlu	Üyelikle Birlikte	ÇŞB	15 Temmuz 2015 tarihli ve 29417 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Maden Atıkları Yönetmeliği"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
2012/19/AB sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Ekipmanlara (AEEE) ilişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi AEEE	Atık elektrikli eşya işleme tesislerinin kurulumu - 1. Grup: Buzdolabı/Soğutucular/ İklimlendirme Cihazları İşleme Tesisi - 3. Grup: Televizyon ve Monitörleri İşleme Tesisi	Kısmen Uyumlu	Üyelikle Birlikte	ÇŞB, BSTB	22 Mayıs 2012 tarihli ve 28300 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği”
2000/53/AT sayılı Ömrünü Tamamlamış Araçlara İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi ÖTA	ÖTA işleme tesislerinin modernizasyonu	Büyük ölçüde uyumlu	-	ÇŞB, BSTB ve İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	30 Aralık 2012 tarihli ve 27448 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik”
1999/31/AT 1882/2003 ve 1137/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen 26 Nisan 1999 tarihli ve 1999/31/AT sayılı Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Konsey	Yeni düzenli depolama tesislerinin kurulumu Yeni lotların inşası Yeni ön işleme tesislerinin kurulumu - Biyogaz - Kompost - Mekanik Ayırma	Büyük ölçüde uyumlu	2023	ÇŞB, Yerel Yönetimler	26 Mart 2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik”

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Direktifi 1999/31/AT Direktifinin 16 ncı Maddesi ve Ek-II' sine İstinaden Düzenli Depolama Tesislerine (DDT) Atık Kabul Kriterleri ve Prosedürlerinin Belirlenmesine İlişkin 19 Aralık 2002 tarihli Konsey Kararı Düzenli Depolama	Düzensiz depolama sahalarının rehabilitasyonuna yönelik envanter oluşturulması Düzensiz depolama sahalarının rehabilitasyonu Biyobozunur atıklar - Teşvik ve Bilinçlendirme - Strateji Ulusal atık yönetim planı ile il atık yönetim planlarının hazırlanması Katı atık toplama ve bertaraf maliyetlerinin belirlenmesi Entegre endüstriyel atıkların yönetimi	Büyük ölçüde uyumlu	2023	ÇŞB, Yerel Yönetimler	26 Mart 2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik"
96/59/AT sayılı Poliklorlubifenil ve Poliklorlu Terfenillerin (PCB/PCT) Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi PCB/PCT	PCB/PCT ve kontamine atık arındırma / bertaraf tesislerinin kurulumu PCB/PCT'li ekipmanların analizi, etiketlenmesi ve bildirimi	Büyük ölçüde uyumlu	2025	ÇŞB	27 Aralık 2007 tarihli ve 26739 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Poliklorlubifenil ve Poliklorlu Terfenillerin Kontrolü Hakkındaki Yönetmelik"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	PCB/PCT'li ekipman envanter sisteminin kurulumu Bertaraf, dekontaminasyon ve denetim çalışmalarının yürütülmesi - Program - Personel - Eğitim				
94/62/AT sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıklarına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Ambalaj Atıkları	Bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi Toplama araç ve ekipman sayılarının artırılması Yüksek teknoloji ve yüksek kapasiteli ayırma ve geri dönüşüm tesislerinin kurulumu	Büyük ölçüde uyumlu	2020	ÇŞB	24 Ağustos 2011 tarihli ve 28035 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği"
86/278/AET sayılı Aritma Çamurunun Tarımda Kullanılması Halinde Çevrenin ve Özellikle Toprağın Korunması hakkında Konsey Direktifi Aritma Çamuru (Toprakta)	Akredite ve Bakanlıktan yetki almış laboratuvar altyapısının kurulumu Stabilizasyon üniteleri - % 90 Kuruluk - % 70 Kuruluk - % 20 Kuruluk Eğitimlerin düzenlenmesi	Büyük ölçüde uyumlu	-	ÇŞB, GTHB	3 Ağustos 2010 tarihli ve 27661 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Eysel ve Kentsel Aritma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Kullanım)					
1257/2013 sayılı Avrupa Birliği Gemi Geri Dönüşüm Tüzüğü	Gemi geri dönüşüm tesislerinin AB pozitif listesine dahil olması - Danışmanlık Hizmetleri - Denetimlerin Yürütülmesi				
Gemi Geri Dönüşümü	Gemi geri dönüşüm tesislerinin modernizasyonu				
	Gemi geri dönüşüm tesis planlarının hazırlanması				
	Meslek içi eğitimlerin düzenlenmesi				
	İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önlemlerin alınması				
	Atıkların çevre mevzuatına uyumlu yönetimi				
	- Tehlikesiz Katı Atıklar				
	- Katı atıklar				
	- Asbest İçeren Yalıtım Malzemeleri				
	- Kontamine Ambalajlar				
	- Diğer Yakıtlar vb.				
	Gemi geri dönüşüm tesisleri raporlama veri tabanının oluşturulması				
		Kısmen Uyumlu	2017 Sonu (Gemi Geri Dönüşümü Hakkında Yönetmelik Taslağı Hazırlanmıştır)	UDHB	8 Ağustos 2004 tarihli ve 25396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Gemi Söküm Yönetmeliği"

5.2.2. Amaç, Hedef ve Stratejiler

1. Amaç: Katı atık üretimi azaltılacaktır.

Hedef 1: Katı atık üretimi kayıt altına alınacaktır.

Hedef 2: Katı atıkların hacim ve ağırlığı en aza indirilecektir.

Strateji 1: Katı atık bertaraf tesislerinin izlenmesi, denetimi ve ölçülmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmak.

Strateji 2: Halkın bilinçlendirilmesi için gerekli mekanizmaları oluşturmak.

2. Amaç: Uygun yöntemlerin kullanılarak katı atıkların geri kazanımını ve düzenli depolanmasını sağlayacak önlemler alınacaktır.

Hedef 1: Düzenli depolanabilecek biyobozunur katı atık miktarını azaltmak için gerekli tedbirler alınacaktır.

Hedef 2: Katı atık üretimi kayıt altına alınacaktır.

Hedef 3: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri kurulacaktır.

Hedef 4: Katı atığın üretiminden bertarafına kadar denetimi sağlanacaktır.

Strateji 1: Biyobozunur atıkların azaltılması konusunda "Ulusal Strateji"yi oluşturmak.

Strateji 2: Katı atık bertaraf tesislerinin izlenmesi, denetimi ve ölçülmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmak.

Strateji 3: "Kirleten Öder İlkesini" de dikkate alarak atık yönetimi için finansman sistemini oluşturmak.

Strateji 4: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri için lisanslandırma sistemini oluşturmak .

Strateji 5: Halkın bilinçlendirilmesi için gerekli mekanizmaları oluşturmak.

3. Amaç: Ambalaj ve ambalaj atığının yönetimi konusunda topluluk içindeki rekabet şartları ve iç piyasanın gerekleri dikkate alınarak tedbirler alınacaktır.

Hedef 1: Ambalaj malzemelerinde, pil, hurda araç ve elektrik ve elektronik ekipmanlarda tehlikeli madde kullanımı en aza indirilecektir.

Hedef 2: Ambalajların tekrar kullanılacak, geri dönüştürülecek, geri kazanılacak ve bu işlemleri kapsayan yönetim ve bertaraf aşamalarında çevreye en az zarar verecek şekilde üretilmesi sağlanacaktır. Ambalaj atıklarının ise belirli bir yönetim sistemi içinde, kaynağında ayrı toplanması, taşınması, ayrılması ve geri kazanımı sağlanacaktır.

Strateji 1: "Kirleten Öder İlkesini" de dikkate alarak atık yönetimi için finansman sistemini oluşturmak.

Strateji 2: Katı Atık Yönetim Planını hazırlamak.

4. Amaç: Tehlikeli atıkların yönetimi sağlanacaktır.

Hedef 1: Katı atık üretimini kayıt altına alınacaktır.

Hedef 2: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri kurulacaktır.

Hedef 3: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri lisanslandırılacaktır.

Hedef 4: Katı atığın üretiminden bertarafına kadar denetimi sağlanacaktır.

Strateji 1: Katı atık bertaraf tesislerinin izlenmesi, denetimi ve ölçülmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmak .

Strateji 2:“Kirlenen Öder İlkesini” de dikkate alarak atık yönetimi için finansman sistemini oluşturmak.

Strateji 3: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri için lisanslandırma sistemini oluşturmak.

Strateji 4: Katı Atık Yönetim Planını hazırlamak.

5. Amaç: Tıbbi ve özel atıkların yönetimi sağlanacaktır.

Hedef 1: Tıbbi ve özel atıklara yönelik uyumlaştırma çalışmaları sürdürülecektir.

Hedef 2: Katı atık üretimi kayıt altına alınacaktır.

Hedef 3: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri kurulacaktır.

Hedef 4: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri lisanslandırılacaktır.

Hedef 5: Katı atığın üretiminden bertarafına kadar denetimi sağlanacaktır.

Hedef 6: Katı Atıkların hacim ve ağırlığı en aza indirilecektir.

Strateji 1: Katı atık bertaraf tesislerinin izlenmesi, denetimi ve ölçülmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmak.

Strateji 2: “Kirlenen Öder İlkesini” de dikkate alarak atık yönetimi için finansman sistemini oluşturmak.

Strateji 3: Katı atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri için lisanslandırma sistemini oluşturmak.

Strateji 4: Katı Atık Yönetim Planını hazırlamak.

5.2.3. Öncelikler ve Önlemler

AB Çevre Faslının 12 ayrı mevzuat başlığından oluşan Atık Yönetimi Sektörü kapsamında, 2016-2023 yılları arasında gerçekleştirilecek olan uyum çalışmalarına ilişkin öncelikler; uygulamaların geliştirilmesi, AB standartlarına uyum süreci için kamu ve özel sektör yatırımlarının gerçekleştirilmesi, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve toplumsal düzeyde farkındalığın artırılması olmak üzere dört basamaktan oluşmaktadır.

Genel olarak üye devlet hukukuna tabi olan üye devletlere, uyumlaştırma ve uygulama (birkaç yıl) için belirli bir süre tanınmaktadır. Ayrıca, mevzuatın belirli maddeleri için geçiş dönemleri öngörülebilir veya mevzuat, birkaç yıl içinde aşamalı olarak gerçekleştirilecek hedefleri içerebilir (Tablo 5.2.2).

Mevzuat uyumunun büyük ölçüde tamamlanmış olduğu Atık Yönetimi Sektörü’nde uygulamaya geçilmiştir ve Tablo 5.2.2 halen devam etmekte olan projeleri de kapsamaktadır. Sektörün özelliklerinden dolayı mevzuat arasında önceliklendirme yapılmaması, önceliklerin ve önlemlerin uygulama açısından her mevzuat için belirlenmesi uygun görülmüştür.

Tablo 5.2.2 Atık Yönetimi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler

Mevzuat	Öncelikler ve Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Atıkların Taşınımı	İl Müdürlükleri Personel Sayısının Arttırılması								
	Denetimlerde Kullanılan Taşıtların Sayılarının Arttırılması								

Mevzuat	Öncelikler ve Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	İl Müdürlükleri Tarafından Kullanılan Yazılım ve Donanım Altyapısının Geliştirilmesi								
	Planlı Denetim Faaliyetlerinin Düzenlenmesi								
	Denetleyici Personelin Hukuki ve Teknik Açından Bilgi ve Tecrübelerinin Arttırılması								
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Arasındaki İthalat-İhracat Bilgilerinin Merkezileştirilmesi								
RoHS	Laboratuvar Altyapısı Kurulumu								
	Piyasa Denetim ve Kontrolü								
Atık Çerçeve	Alternatif Hammadde Uygulamalarının Arttırılması								
	Atıktan Türetilmiş Yakıt (ATY) Hazırlama Tesislerinin Kurulumu								
	Belediye Atıkları Atık Yakma ve Enerji Üretimi Tesislerinin Kurulumu								
	Atık Getirme Merkezlerinin Kurulumu								
	Atık Madeni Yağlardan Baz Yağ Geri Kazanım Tesislerinin Kurulumu								
	Hayvansal Atık Biyometanizasyon Tesislerinin Kurulumu								
	Ulusal Atık Önleme Hedeflerinin								

Mevzuat	Öncelikler ve Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Belirlenmesi								
	Atığın Azaltılması, Yönetimi ve Geri Kazanılması Konusunda Bilinçlendirme Çalışmaları								
	Sektör Bazında Atık Yönetimine İlişkin Rehber Dökümanların Hazırlanması								
	Ulusal Atık Yönetim Planı ile İl Atık Yönetim Planlarının Hazırlanması								
Atık Piller	Atık Akü Geri Kazanım Tesis Modernizasyonu								
	Atık Pil Geri Kazanım Tesislerinin Kurulumu								
Maden Atıkları	Yeni Maden Atığı Bertaraf Tesislerinin İnşası								
	Maden Atıklarının Depolandığı Kapasitesi Dolmuş Bertaraf Tesislerinin Kapatılması								
AEEE	Evsel AEEE'lerin Toplanmasında Belediyeler Tarafından Daha Etkili Toplama Sistemlerinin Kurulumu								
	Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesislerinin Kurulumu (1. ve 3. Grup)								
ÖTA	Çevre ve insan sağlığının ve emniyetinin sağlanması amacıyla, hurda/ÖTA karar ve tanımının teknik ve ekonomik standartlarının belirlenmesi								
	Ağır hasarlı çekme belgeli olarak satışı gerçekleştirilen Hurda/ÖTA'ların tekrar trafiğe çıkmasının engellenmesi								

Mevzuat	Öncelikler ve Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	ÖTA kapsamında değerlendiren araçlardan sökülerek, ekonomiye yeniden kazandırılan hasarsız parçaların “Yeniden Kullanılabilir Parça” olarak tanımlanması								
	ÖTA İşleme Tesislerinin Modernizasyonu								
Düzenli Depolama	Yeni Düzenli Depolama Tesislerinin Kurulumu								
	Düzensiz Depolama Alanlarının Rehabilitasyonu								
	Biyobozunur Atık Azaltılmasına İlişkin Stratejinin Hazırlanması								
	Düzenli Depolama Tesislerine Gidecek Atık Miktarını azaltacak Ön İşlem Tesislerinin Kurulumu								
	Düzenli Depolama Sahalarının Rehabilitasyonuna Yönelik Envanter Oluşturulması								
PCB/PCT	PCB/PCT ve Kontamine Atık Arındırma/Bertaraf Tesislerinin Kurulumu								
	PCB/PCT’li Ekipmanların Analizi, Etiketlenmesi ve Bildirimi								
	PCB/PCT’li Ekipman Envanter Sisteminin Kurulumu								
	Bertaraf, Dekontaminasyon ve Denetim Çalışmalarının Yürütülmesi								
Ambalaj Atıkları	Bilinçlendirme Çalışmalarının Yürütülmesi								
	Toplama Araç ve Ekipman Sayılarının Artırılması								
	Yüksek Teknolojili ve Yüksek								

Mevzuat	Öncelikler ve Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Kapasiteli Ayırma ve Geri Dönüşüm Tesislerinin Kurulumu								
Arıtma Çamuru (Toprakta Kullanım)	Akredite Laboratuvar Altyapısının Kurulumu								
	Stabilizasyon Ünitelerinin Kurulumu								
	- % 90 Kuruluk								
	- % 70 Kuruluk								
	Eğitimlerin Düzenlenmesi								
Gemi Geri Dönüşümü	AB Pozitif Listesine Dahil Olma								
	Gemi Geri Dönüşümü Hakkında Yönetmelik Hazırlanması								
	Gemi Geri Dönüşüm Tesislerinin Modernizasyonu								

Tablo devam eden projeleri de kapsamaktadır.

5.3. Hava Kalitesi

Hava Kalitesinin Yönetilmesi kapsamında, “hava kalitesinin iyileştirilmesi ile sağlıklı yaşam için temiz hava” sloganına uygun politikalar uygulanmaktadır. Türkiye’de hava kirliliği yaşanan illerde “Temiz Hava Eylem Planları”nın hazırlanarak, sanayi, ısınma ve ulaşım kaynaklı kirliliğin tespit edilmesi, bu kapsamda; hava kalitesinin iyileştirilmesi için yapılacak eylemlerin tamamlanması hava kalitesinin iyileştirilmesinde çok önemli mesafeler alınmasını sağlayacaktır. Bunun sonucunda yaşanabilir bir dünya gelecek nesillere aktarılacaktır.

Hava Kalitesi Yönetiminde güçlü politikalar oluşturulması için “Ulusal Emisyon Yönetim Sistemi” nin geliştirilmesi çalışmaları yürütülmektedir. Sistemin tamamlanmasından sonra, ulusal, bölgesel ve yerel olarak sanayi, ısınma ve ulaşım kaynaklı emisyonların kontrol altına alınması ve güçlü politikalarla her zaman daha ileri şekilde hava kalitesinin iyileştirilmesi sağlanacaktır. Ayrıca; kurulacak bu sistemle, ulusal emisyon veri tabanı oluşturulacaktır.

Bunun yanı sıra, “Uzun Menzilli Sınır Aşan Hava Kirliliği Sözleşmesi” kapsamında “Ulusal Emisyon Yönetim Sistemi”nin geliştirilmesi ile ulusal olarak; enerji, evsel ısınma, endüstriyel yakma, endüstriyel proses, fosil yakıt üretimi, çözücü kullanımı, karayolu, deniz yolu, hava yolu ulaşımı, atık ve tarım sektörlerinde emisyon azaltımı sağlanarak hava kalitesinin iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

5.3.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Hava kalitesi sektörü altında yer alan AB mevzuatı, ülkemizdeki dış ortam havasının korunması ve iyileştirilmesini hedefleyen direktiflerden oluşmakta olup, sektör kapsamında bu alanda yer alan yedi direktif değerlendirilmektedir. Bu direktiflerle ilgili mevcut durum, yasal çerçeve ve kurumsal çerçeve bilgileri Tablo 5.3.1’de yer almaktadır. Dış ortam havasının korunması ve iyileştirilmesini hedefleyen hava kalitesi sektöründe, finansman stratejisinin ve yatırım ihtiyacının belirlenmesi amacıyla; Dış Ortam Hava Kalitesi ve Avrupa İçin Daha Temiz Hava Direktifi (CAFE) ve 4. Kardeş Direktif, Ulusal Emisyon Tavanları (NEC) Direktifi, Petrol Faz-I ve Petrol Faz-II direktiflerinde yer alan bazı maddeler önceliklendirilmiş olup, Tablo 5.3.2’de verilmiştir. Diğer taraftan Çevre Faslı açılış kriterlerinden biri olan 99/32/AT Bazı Sıvı Yakıtların Kükürt içeriğine ilişkin Direktif, 2009 yılında ulusal mevzuata aktarılmış olup 2012/33/AB Direktifi ile gelen değişiklikler dışında ulusal mevzuat büyük ölçüde 99/32/AT Direktifine uyumlu olduğundan öncelikler tablosunda yer verilmemiştir.

Tablo 5.3.1 Hava Kalitesi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
<p>Dış Ortam Hava Kalitesi ve Avrupa İçin Daha Temiz Havaya İlişkin 21 Mayıs 2008 tarihli ve 2008/50/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2015/1480/AB Direktifi ile revize edilen) Temiz Hava (CAFE) Direktifi</p>	Bölge ve altbölgelerin belirlenmesi				Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği'nde (RG: 06.06.2008 / 26898) değişiklik yapılması
	Hava kalitesinin değerlendirilmesi (kükürt dioksit, azot dioksit, azot oksitleri, partiküler madde, kurşun, benzen, karbon monoksit ve ozon için)				<i>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı</i>
	Hava kalitesi yönetimi (İlgili kirletici kaynaklarında gerekli önlemlerin alınması)	Kısmen uyumlu	Mevzuat uyumu: 2017 II. Dönem	ÇŞB, ilgili diğer bakanlıklar ve taşra teşkilatları, belediyeler, THM'ler	28.04.1982 tarihli ve 2667 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan ve 23.03.1983 tarihli ve 17996 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirlenmesi Sözleşmesi ile Avrupa'da Hava Kirlenmelerinin Uzun Menzilli Aktarımlarının İzlenmesi ve Değerlendirilmesi İçin İşbirliği Programı (EMEP)"
	Temiz hava eylem planları ve acil eylem planlarının hazırlanması			Uygulama tarihi: 2017-2020	
	Kamuoyunun bilgilendirilmesi				
	Raporlama				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Dış Ortam Havasındaki Arsenik, Kadmiyum, Cıva, Nikel ve Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlara İlişkin 15 Aralık 2004 tarihli ve 2004/107/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2015/1480/AB Direktifi ile revize edilen) 4. Kardeş Direktifi	Ulusal düzenlemelerin/hükümlerin ihlalini cezalandırmak için bir sistem oluşturulması				Şehircilik Bakanlığı 11.08.1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2872 numaralı “Çevre Kanunu”
	Bölge ve altbölgelerin belirlenmesi İlgili kirlenmelere ilişkin hava kalitesinin korunması/iyileştirilmesi için önlemler alınması Hava kalitesinin değerlendirilmesi (arsenik, kadmiyum, cıva, nikel, polisiklik aromatik hidrokarbonlar (benzo(a)piren) için) Veri kalitesi hedeflerinin belirlenmesi Örnekleme ve analizi için referans metodların belirlenmesi Kamuoyuna ve ilgili kuruluşlara bilgi vermek için bir sistem oluşturulması Raporlama Etkili bir yaptırım sisteminin kurulması	2004/107/AT sayılı 4. Kardeş Direktifi, 2008/50/AT sayılı Temiz Hava (CAFE) Direktifi ile paralellik göstermektedir. CAFE Direktifi dâhilinde incelenmiştir.			Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği’nde (RG: 06.06.2008 / 26898) değişiklik yapılması <i>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı</i>
2006/105/AT Direktifi ve 2019/2009 sayılı Tüzükle Değiştirilen Belirli Atmosferik Kirlenmeler	Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UN-ECE) Uzun Menzilli Sınırtesi Hava Kirliliği (CLRTAP) Sözleşmesi	Uyumlu değil	Uyumlaştırma tarihi: 2019 I. Dönem	ÇŞB, İDHYYK, GTHB,	Taslak “Ulusal Emisyon Tavanları Yönetmeliği”

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
İçin Ulusal Emisyon Tavanlarına İlişkin 23 Ekim 2001 tarihli ve 2001/81/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Ulusal emisyon Tavanları (NEC) Direktifi	altındaki Gothenburg Protokolü'ne taraf olunması İlgili kirleticiler; kükürt dioksit (SO ₂), azot oksitler (NO _x), metan olmayan uçucu organik bileşikler (NMVOCs), amonyak (NH ₃) için ulusal emisyon tavan değerlerinin belirlenmesi Kritik yük ve seviyelerin aşıldığı alanların belirlenmesi İlgili kirleticilere ait ulusal emisyonların aşamalı olarak azaltılması için ulusal programların hazırlanması Ulusal programların uygulanması Ulusal emisyon envanteri ve projeksiyonunun oluşturulması için bir bilgi veritabanının oluşturulması Kamuoyuna ve ilgili kuruluşlara bilgi vermek için bir mekanizma oluşturulması Raporlama Cezaların belirlenmesi	Büyük ölçüde uyumlu	Uygulama: 2017 – 2020 Gothenburg Protokolü'ne taraf olunması üyeliikle birlikte Ulusal programların uygulama tarihleri öngörülmemektedir.		<i>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı</i> 28.04.1982 tarihli ve 2667 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan ve 23.03.1983 tarihli ve 17996 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirlenmesi Sözleşmesi ile Avrupa'da Hava Kirlenmelerinin Uzun Menzilli Aktarımlarının izlenmesi ve Değerlendirilmesi için İşbirliği Programı (EMEP)" <i>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı</i>
1882/2003 ve 219/2009 Tüzükleri ile 2005/33/AT	Akaryakıt kalitesini düzenleyen yetkili otoritenin belirlenmesi			EPDK	6 Ekim 2009 tarihli ve 27368 sayılı Resmi

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
ve 2009/30/AT Direktifleriyle Değiştirilen Bazı Sıvı Yakıtların Kükürt Oranının Azaltılmasına ve 93/12/AET sayılı Direktifin Değiştirilmesine Dair 26 Nisan 1999 tarihli ve 1999/32/AT sayılı Konsey Direktifi	Denizcilik yakıtları için numune alma sisteminin kurulması Analiz için uygun analitik yöntemlerin oluşturulması Örnekleme ve analiz sonuçlarını toplamak için bir sistemin (veritabanı) kurulması Tesislerde kullanılan fuel oil kükürt içeriğinin değerlendirilmesi Kükürt içeriği kütlece %1'i geçen fuel oil türlerinin kullanımının yasaklanması			UDHB BSTB ÇŞB Bakanlar Kurulu	Gazete'de yayımlanan "Bazı Akaryakıt Türlerindeki Kükürt Oranının Azaltılmasına İlişkin Yönetmelik" <i>Sorumlu Kurum: Bakanlar Kurulu kararı ile yürütülmektedir.</i>
1999/32/AT sayılı Direktifi Değiştiren Deniz Yakıtlarının Kükürt Oranına İlişkin 21 Kasım 2012 tarihli ve 2012/33/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Ülkemizde kullanılan denizcilik motorini (gas oil) kükürt içeriğinin değerlendirilmesi Kükürt içeriği kütlece %0,1'i geçen denizcilik motorini (gas oil) kullanımının yasaklanması				10 Eylül 2004 tarihli ve 25579 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Petrol Piyasasında Uygulanacak Teknik Kriterler Hakkında Yönetmelik" <i>Sorumlu Kurum: EPDK</i>
Sıvı Yakıtlarda Kükürt İçeriği Direktifi	Kükürt içeriği kütlece %3,5'i geçen denizcilik yakıtlarının kullanımının yasaklanması Denizcilik yakıtlarında kükürt içeriği sınır değerlerinin uygulanması için önlemlerin alınması İstisnai durumları kapsayacak şekilde bir düzenleyici sisteminin kurulması				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
1882/2003 ve 1137/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen Petrolün Depolanması İle Petrol İstasyonlarına Dağıtılmasından Kaynaklanan Uçucu Organik Bileşik (UOB) Emisyonlarının Kontrolüne İlişkin 20 Aralık 1994 tarihli ve 94/63/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Petrol Faz I Direktifi	Direktif'in uygulanması için mali yansımaların değerlendirilmesi	Uyumlu değil	2017 II. Dönem	ÇŞB	Taslak "Benzin ve Naftanın Depolanması ve Dağıtılmasından Kaynaklanan Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Kontrolü Yönetmeliği" <i>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı</i>
	Raporlama				
	Ulusal akaryakıt tüketim değerlendirmesinin yapılması				
	Etkili bir yaptırım sisteminin kurulması	09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında revizyona ihtiyaç vardır.	11.08.1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Kanunu"		11.08.1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Kanunu"
	Terminaller				
	Akaryakıt dağıtımı				
	Akaryakıt istasyonları				
	Direktif'in uygulanması için mali yansımaların değerlendirilmesi				
	Raporlama				
	Ulusal düzenlemelerin/hükümlerin ihlalini cezalandırmak için bir sistem oluşturulması				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
<p>Petrol İstasyonlarında Motorlu Araçların Yakıt Dolumu Sırasında Ortaya Çıkan Petrol Buharının Geri Kazanımına (Faz II) İlişkin 21 Ekim 2009 tarihli ve 2009/126/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi</p> <p>Petrol Faz II Direktifi</p>	<p>Faz II petrol buhar geri kazanım sisteminin kurulmasının gerekli olduğu servis istasyonlarının (yeni, yenilenmiş ve mevcut servis istasyonları) sayısının belirlenmesi</p>	<p>Uyumlu değil</p>	<p>2019 I. Dönem</p>	<p>ÇŞB</p>	<p>Taslak "Benzin ve Naftanın Depolanması ve Dağıtılmasından Kaynaklanan Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Kontrolü Yönetmeliği"</p> <p>(Petrol Faz I ve II Direktifleri birleştirilmiştir.)</p> <p><i>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı</i></p>
	<p>Faz II petrol buhar geri kazanım sisteminin kurulmasının gerekli olduğu servis istasyonlarının (yeni, yenilenmiş ve mevcut servis istasyonları) belirlenmesi için kriterlerin oluşturulması ve uygulanması</p>				
	<p>Kurulumu yapılmış Faz II petrol buhar geri kazanım sistemleri için etkili bir denetim sisteminin oluşturulması</p>				
	<p>Tüketicilerin bilgilendirilmesini sağlayan bir sistemin oluşturulması</p> <p>Raporlama</p>				
	<p>Ulusal düzenlemelerin/hükümlerin ihlalini cezalandırmak için bir sistem oluşturulması</p>	<p>09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında revizyona ihtiyaç vardır.</p>	<p>Öngörülememektedir.</p>		<p>11.08.1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2872 numaralı "Çevre Kanunu"</p>

5.3.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

Amaç: Çevrenin Korunması, hava kalitesinin iyileştirilmesi

Çevrenin korunması, kirlilik oluşumunun önlenmesi ve etkin kaynak kullanımının sağlanarak sürdürülebilir çevre yönetimini oluşturmak,

Hedef: Hava kirliliği önlenecek ve hava kalitesi iyileştirilecektir.

Strateji 1. Hava kirleticileri bazında ulusal emisyon envanteri ve projeksiyonları hazırlanacaktır.

Strateji 2. "Ülkemizdeki Büyükşehirlerde Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve Farkındalığın Arttırılması (CITYAIR)" Projesi kapsamında, 31 İlde yerel emisyon envanteri hazırlanacak ve il bazında emisyon azaltım önlemleri belirlenecektir.

Strateji 3. Hava kirleticileri bazında bölgelerin envantere bağlı bölgesel kirlilik dağılım ve hava kalitesi haritaları hazırlanacaktır.

Strateji 4. Hava kalitesi tahminleme altyapısı oluşturulacaktır.

Strateji 5. Sanayiden Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Belirlenmesi ve Azaltılmasına Yönelik Uygulamanın Kolaylaştırılmasına Yönelik Proje kapsamında; sektöre ve uygulayıcıya yönelik rehber dokümanlar hazırlanacak, eğitim ve çalıştay faaliyetleri düzenlenecek ve mevzuat güncellenecektir.

5.3.3. Öncelikler ve Önlemler

Hava Kalitesi Sektörü kapsamında mevzuat uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir ve planlanmış olan yatırımların çoğu gerçekleştirilmiştir. Tablo 5.3.2 halen devam etmekte olan çalışmaları da kapsamaktadır.

Tablo 5.3.2 Hava Kalitesi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Temiz Hava (CAFE) ve 4. Kardeş Direktifi	Temiz Hava Merkezlerinin (THM) Kurulması								
	Yerel emisyon envanterlerinin oluşturulması ve raporlanması								
	Gösterge ölçüm metotları: Temiz hava merkezleri için ön değerlendirme çalışmalarının yapılması								

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Hava kalitesi modellemesi: Modelleme, eğitim ve donanım ihtiyacı								
	Temiz hava eylem planları ve acil eylem planlarının hazırlanması								
Ulusal Emisyon Tavanları (NEC) Direktifi	Emisyon Kontrolü Strateji Belgesinin yayınlanması ⁸								
Petrol Faz I ve Petrol Faz II	Akaryakıt dağıtımında kullanılan tankerlerin alttan doluma uyumlu hale gelmesi ⁹								

5.4. Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi

5.4.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

EKRY sektörü altında yer alan AB Mevzuatı, endüstriyel tesislerden kaynaklı kirliliğin çevre ve insan sağlığı üzerindeki etkilerinin izlenmesi, mevcut ve ileride oluşacak risklerin azaltılması ile kirliliğin azaltılması ve önlenmesi üzerine oluşturulmuştur. Türkiye’de endüstriyel kirlilik hızlı ekonomik büyüme ve Türkiye’nin ihracat portföyündeki enerji yoğun ürünlerin yüksek payı ile yakından ilgilidir.

EED, bünyesinde EKÖK (2008/1/AT), Büyük Yakma Tesisleri (2001/80/AT), Atık Yakma (2000/76/AT), UOB Çözücüler (1999/13/EC), ve Titanyum Dioksit Direktiflerini (78/176/AET), (82/883/AET) ve (92/112/AET) tadil ederek bulunduran; hava, su ve toprağa emisyonların kontrolü, atık yönetimi, enerji verimliliği ve kaza önleme hususlarında entegre bir yaklaşım sağlayan oldukça kapsamlı bir entegre izin Direktifidir. Bu yeniden biçimlendirmenin bir sonucu olarak, EED AB üye ülkeleri için yukarıdaki 7 direktifi yürürlükten kaldırmaktadır: EED yedi bölüm halinde düzenlenmiştir. Bölüm I ve II, 2008/1/EC sayılı EKÖK Direktifi için temel değişikliği yerine getirir. Bölüm III, IV ve VI kapsamındaki büyük yakma tesisleri, atık yakma ve beraber yakma tesisleri ve titanyum dioksite ilişkin hükümleri içermektedir, Ek I’de listelenen faaliyetler entegre izne tabi faaliyetleri belirtmektedir. Entegre Çevre İzni (EÇİ) Yönetmelik Taslağı, çevre denetimi için gereksinimleri belirleyen Madde 23 dışında, EED

⁸ “Avrupa Birliği’ne Katılım için Ulusal Eylem Planı”nda 2017 yılı belirtilmiş olmasına rağmen güncel durum, uzman görüşü ve diğer AB mevzuatı ile ilişkisi dikkate alınarak yayım yılı 2019 olarak öngörülmüştür.

⁹ Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik (RG: 31.12.2015 / 29579) yürürlük tarihi dikkate alınarak belirlenmiştir.

Bölüm I ve II'yi aktarmak üzere hazırlanmıştır. EED Bölüm III ve IV iç mevzuata Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği ve Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik olarak aktarılmıştır ve bu Yönetmelikler yürürlüktedir. Mevcut Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin EED 3. Bölüm ile uyumlu hale getirilmesi amacıyla UEP (2016-2019) belgesi çerçevesinde söz konusu Yönetmelikte 2019 yılına kadar bir değişiklik çalışması yapılacaktır. Büyük Yakma Tesislerine ilişkin olarak EED ile yeniden düzenlenen hususlara ilişkin çalışmalar tamamlanmış olup, IPA 2010 kapsamında "Büyük Yakma Tesisleri Direktifinin Uygulanması İle Hava Kalitesinin İyileştirilmesi Projesi" 22 Temmuz 2016 tarihinde tamamlanmıştır. Türkiye'de titanyum dioksit üretim tesisi bulunmadığından EED Bölüm VI'nın iç mevzuata aktarılmasına ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır. Öte yandan, EED Bölüm V'in ayrı bir Yönetmelik ile iç mevzuatta aktarılması planlanmaktadır. EED ile tam uyumlu olmasalar da Türkiye'nin, BYT, atık yakma ve beraber yakma tesisleri ile ilgili ulusal mevzuatı bulunmaktadır.

Büyük Yakma Tesisleri (BYT) Direktifi, ısı girdisi 50 MW ve üzeri olan yakma tesislerinden kaynaklanan SO₂, Nox, CO ve toz emisyonlarının kontrolünü amaçlayan bir yasal düzenlemedir. Ülkemizde 2010 yılında yürürlüğe giren "Büyük Yakma Tesisleri Yönetmeliği" ile Büyük Yakma Tesisleri Direktifi ile uyumludur. Bu Yönetmelik 20.12.2014 tarihinde Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği içerisine, hiçbir hususu değiştirilmeden derç edilmiş ve yeniden yayımlanmıştır. Böylece 2010 tarihli Büyük Yakma Tesisleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. BYT Direktifinin ülkemizde uyumlaştırılması üzerine yapılan AB destekli "Büyük Yakma Tesisleri Direktifinin Uygulanması ile Hava Kalitesinin İyileştirilmesi için Teknik Yardım-TR2010/0327.04-01" projesinin DEA çalışması yayınlanmış olup; bu çalışmada belirtilen mevcut 89 tane işletme ve 237 tane büyük yakma tesisinden 12 işletme 38 adet büyük yakma tesisi için ileri derecede alt yapı yatırımı yapılması maliyetleri, hesaplanan maliyetlere aktarılmıştır.

Atıkların Yakılması Direktifi, mevcut yakma ve beraber yakma tesislerinden havaya, toprağa, yüzeysel ve yer altı suyuna olan emisyonlara bağlı kirlenmenin ve bu kirlenme sonucu insan sağlığını etkileyecek risklerin azaltılmasını amaçlayan bir yasal düzenlemedir. Ülkemizde 2010 yılında yürürlüğe giren "Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik" ile Direktif'e büyük oranda uyum sağlanmıştır.

UOB Çözücüler Direktifi, belirli faaliyet ve tesislerde kullanılan organik solventlerden kaynaklanan uçucu organik bileşik emisyonlarının sınırlandırılmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesini içermektedir. UOB Çözücüler Direktifi düzenlemeleri, yıllık belirli solvent tüketimi eşikleri üzerinde solvent kullanan yirmi endüstri kategorisi için geçerlidir (Endüstriyel Emisyonlar Direktifi Ek VII Kısım 2). Konuya ilişkin taslak Yönetmelik, AB destekli "Endüstriyel Uçucu Organik Bileşik (UOB) Emisyonlarının Kontrolü Eşleştirme" projesi (2011-2013) kapsamında hazırlanmış olup Endüstriyel Uçucu Organik Bileşik (UOB) Emisyonlarının Kontrolü Teknik Destek Projesi (2013-2014) çıktılarını taslak yönetmelikte yer alan geçiş sürelerinin belirlenmesinde önemli katkılar sağlamıştır.

UOB Boyalar Direktifi, belirli boya ve vernik ile araç yenileme ürünlerinde kullanılan organik solventlerden kaynaklanan uçucu organik bileşik emisyonlarının sınırlandırılmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesine yöneliktir. Ürün bazında yapılacak iyileştirmeler için özel sektör tarafından yapılacak harcamalar detaylandırılmıştır.

Seveso III Direktifi (4 Temmuz 2012 tarihli ve 2012/18/AB sayılı), Direktif ekinde yer alan tehlikeli maddeleri bulduran endüstriyel kuruluşlarda büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve muhtemel kazaların insanlara ve çevreye olan zararlarının en aza indirilmesini amaçlayan ve yüksek seviyede,

etkili ve sürekli korumayı sağlamak için alınması gerekli önlemleri belirlemeye yönelik bir düzenlemedir. Ülkemizde 2013 yılında çıkarılan ve ÇSGB'nin talebi ile 18.07.2017 tarihinde revize edilen Yönetmelikle mevzuat uyumu sağlanmış olup, tam uyum (sanayide uygulama) konusunda çalışmalar ilgili üç Bakanlık tarafından (ÇŞB, Sağlık Bak., AFAD, ÇSGB) devam ettirilmektedir.

Eko-Etiket (25 Kasım 2009 tarihli ve 66/2010/AT sayılı AB Tüzüğü); üretilen ürün ya da hizmetlerin üretimi sırasında uygulanan çevresel kriterleri ve çevresel geçmişini gösteren, gönüllülük esasına dayanan ekonomik araçlardır. AB Eko-Etiketi, AB üyesi olmaması sebebiyle ülkemizde henüz verilmemekte, sadece tam üye olan ülkelerde yetkili kurumlar tarafından verilebilmektedir. Dolayısıyla bu ülkelerin herhangi birinde ürün-hizmet satan Türk kurum/kuruluşlar başvuru yaparak eko-etiket alabilmektedir. Ülkemizde henüz Eko-Etiket konusunda oluşturulmuş yasal mevzuat bulunmamaktadır.

EMAS (25 Kasım 2009 tarihli ve 1221/2009/AT sayılı AB Tüzüğü); kuruluşların çevresel performansının değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi, toplum ve diğer ilgili taraflara alakalı bilgilerin temini için, kuruluşlar tarafından gönüllü katılıma müsaade eden bir topluluk eko-yönetim ve tetkik programıdır. Eko-Etiket gibi kurum/kuruluşlara çevresel, sosyal ve ekonomik faydalar kazandırmaktadır. Ülkemizde henüz EMAS konusunda oluşturulmuş yasal mevzuat bulunmamaktadır. EMAS'ın alınması için kuruluşların mevcut tüm çevre mevzuatına uyum sağlaması gerektiğinden, kuruluşları çevresel yönden mükemmeliyete ulaşma yönünde zorlayıcı önemli bir faktör olacaktır.

Ülkemizde Metalik Civa, Belirli Civa Bileşikleri ve Karışımlarının İhracatının Yasaklanması ve Metalik Civanın Güvenli Bir Şekilde Depolanmasına İlişkin 1102/2008/AT Tüzük gereklerini doğrudan karşılayan yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

E-PRTR (18 Ocak 2006 tarihli ve 166/2006 sayılı AB Tüzüğü) AB üye ülkelerinde sanayi kuruluşlarından alıcı ortamlara salınan 91 adet kirleticinin beyanını esas alan bir kayıt sistemidir. Halkın çevresel bilgiye erişiminin kolaylaştırılması ve karar verme aşamalarında daha aktif olmasını amaçlayan bir düzenlemedir.

EKRY sektörü ile ilgili olarak mevcut durum Tablo 5.4.1'de özetlenmiştir.

Tablo 5.4.1 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
25 Kasım 2009 tarihli ve 66/2010/AT sayılı AB Eko-Etiket Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü	Tüzüğün tam üyelikle iç mevzuata aktarılması Ulusal bazda çevresel etiketleme mekanizmasının kurulması	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2018 II. Dönem Uygulama: 2020	ÇŞB ÇEDİDGM	Taslak "Çevre Etiket Yönetmeliği"
761/2001 Tüzüğü ve 2001/681/AT ve 2006/193/AT sayılı Komisyon Kararlarının Değiştiren 25 Kasım 2009 tarihli ve 1221/2009/AT Sayılı Topluluk Eko-Yönetim ve Tetkik Programına (EMAS) Kuruluşların Gönüllü Katılımına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü	Tüzüğün tam üyelikle iç mevzuata aktarılması ve/veya tüzük isterlerinin karşılayan bir yasal düzenleme yapılması gereklidir Akreditasyon sisteminin kurulması ve bağımsız çevresel doğrulayıcıların denetimi Kuruluşların kaydı için bir mekanizma oluşturulması, Kayıtlı kuruluşlar ve doğrulayıcılara ait halkın ulaşabileceği bir listenin	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2019 Uygulama: 2020	ÇŞB ÇEDİDGM	

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	<p>oluşturulması yayınlanması</p> <p>Kuruluşları ve kamuoyunu EMAS hakkında bilgilendirmek için bir mekanizma oluşturulması</p> <p>Etkili bir yatırım/icra sisteminin kurulması,</p> <p>Kuruluşların özellikle KOBİ'lerin katılımını teşvik etmek için bir mekanizma oluşturulması</p>				
<p>22 Ekim 2008 tarihli ve 1102/2008/AT Sayılı Metalik Civa, Bazı Civa Bileşikleri ve Karışımlarının İhracatının Yasaklanması ve Metalik Civanın Güvenli Bir Şekilde Depolanmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü</p>	<p>Metalik civanın depolanmasına ait şartların tanımlanması</p>	<p>Uyumlu değil</p>	<p>Önerilen GEF projesi ve IPA-2 projeleri sonuçlarına göre belirlenecektir.</p>	<p>ÇSB</p>	<p>Ülkemizde 1102/2008/AT Tüzük gereklerini doğrudan karşılayan yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.</p> <p>Tüzük gerekliliklerini kısmen karşılayan 22 Mayıs 2012 tarihli ve 28300 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği" Atık Yönetimi sektöründe belirtilmiştir.</p>

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	Metalik civanın depolanmasının sağlanması ve metalik civa, bazı civa bileşikleri ve karışımlarının ihracatının yasaklanması yönünde kontrol, ceza ve yaptırım sisteminin oluşturulması			ÇŞB	
91/689/AAT ve 96/61/AT Direktiflerini Değiştiren 18 Ocak 2006 tarihli ve 166/2006 sayılı Avrupa Kirlenici Salımını ve Taşınımı Kaydının (E-PRTR) Kurulmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü	Elektronik ulusal envanter çalışması Yetkili otorite ve öncelikli grupların idari ve teknik kapasitesinin artırılması	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2019 II. Dönem Uygulama: 2019	ÇŞB, ÇED, ÇYGM	Taslak "Kirlenici Salım ve Taşıma Kaydı Yönetmeliği"
	Halkın bilgiye erişimi sistematizasyonunun belirlenmesi				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
24 Kasım 2010 tarihli ve 2010/75/AB Sayılı Endüstriyel Emisyonlara İlişkin (Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol- EKÖK) Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	MET Uygulamaları konusunda kurumsal yapının güçlendirilmesi, sanayi bilinçlendirilmesi ve uygulanması	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2017 II. Dönem	ÇŞB ÇYGM	Taslak "Entegre Çevre İzni Yönetmeliği"
15 Ocak 2008 tarihli ve 2008/1/AT Sayılı Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi (7 Ocak 2014'den itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenerek yürürlükten kaldırılmıştır.)	Endüstriyel sektörlerle işbirliklerinin gerçekleştirilmesi (Sektörel entegre izin uygulamaları; Mevcut tesisler için sektörel geçiş takvimi, , pilot çalışmalar)		Uygulama: 2024		
	Çevresel Entegre İzin Sistemi Kurulması				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
2006/105/AT ve 2009/31/AT Direktifleriyle Değiştirilen Büyük Yakma Tesislerinden (BYT) Kaynaklanan Bazı Kirlenici Emisyonlarının Sınırlanmasına İlişkin 23 Ekim 2001 tarihli ve 2001/80/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. (1 Ocak 2016'dan itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenen ilgili bölümün yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.)	Büyük Yakma Tesisleri Ulusal Eylem Planı hazırlanması PM, SO ₂ ve NO _x yıllık emisyon miktarlarının belirlenmesi ve raporlanması PM, SO ₂ azaltımı, Nox azaltımı, yakıt dönüşümünün sağlanması	Kısmen uyumlu	Belirlenmemiş	ÇŞB ÇYGM	3 Temmuz 2009 ve 27277 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü (SKHKK) Yönetmeliği" 20 Aralık 2014 ve 29211 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü (SKHKK) Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" Mülga Büyük Yakma Tesisleri Yönetmeliği, 20.12.2014 tarihli ve 29211 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik Değişikliği ile 03.07.2009 tarihli ve 27277 sayılı SKHKK içine alınarak revize edilmiştir.
1137/2008 Tüzüğü ile Değiştirilen Atıkların Yıkılmasına ilişkin 4 Aralık 2000 tarihli ve 2000/76/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. (7 Ocak 2014'den itibaren	Lisanslı Atık Yakma Tesislerinin Kurulması	Büyük ölçüde uyumlu	Uygulama: 2017-2023	ÇŞB ÇYGM	6 Ekim 2010 tarihli ve 27721 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Atıkların Yıkılmasına İlişkin Yönetmelik"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenerek yürürlükten kaldırılmıştır.)	Atıklar lisanslı atık taşıma araçlarının temin edilmesi ve Ulusal Atık Taşıma sisteminin oluşturulması Yakma/beraber yakma tesisine gelen atıkların tehlikelilik özelliklerini belirlemeye yönelik laboratuvar alt yapısının oluşturulması ve geliştirilmesi Tesislerden kaynaklanan atıklar (cüruf, kazan tozu ve baca gazı partikülleri) için atık yönetim planlarının oluşturulması ve lisans almış tesislerde geri kazanımının sağlayacak alt yapının oluşturulması				
Belirli Faaliyetlerde ve Tesislerde Kullanılan Organik Çözücülerden Kaynaklı Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Sınırlandırılmasına İlişkin 11 Mart 1999 tarihli ve 1999/13/AT Sayılı Konsey Direktifi (7 Ocak 2014'den itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenerek	Temel salım yöntemi teknikleri-üretim işlemlerinin iyileştirilmesi, ve/veya yönetim uygulamalarının geliştirilmesi Tesislerde atık azaltım tedbirlerinin alınması-İlave teknikler	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2017 II. Dönem	ÇŞB	Taslak "Belirli Boya ve Vernik ile Araç Yenileme Ürünlerinde Kullanılan Organik Solventlerden Kaynaklanan UOB Emisyonlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Yönetmelik"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
yürürlükten kaldırılmıştır.)	Çözücü değiştirme-Düşük çözücü içeren malzemelerle yer değişiminin hazırlanması-uygulama				
Titanyum Dioksit Endüstrisinden kaynaklanan atıklar hakkında Konsey Direktifleri (78/176/EEC), (82/883/EEC) ve (92/112/EEC) (7 Ocak 2014'den itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) tarafından yürürlükten kaldırılmıştır.)		Uyumlu değil	Üyelikle birlikte	ÇŞB	Bahsedilen direktifler TiO ₂ üretiminden kaynaklanan atıklar ile ilgilidir. Ülkemizde titanyum dioksit üretimi yapılmadığından, bu konuda herhangi bir yasal düzenleme mevcut değildir.
1999/13/AT Direktifi, 2009/112/AT ve 1137/2008 Tüzükleriyle Değiştirilen Bazı Boya , Cilâ ve Araç Yenileme Ürünlerindeki Organik Çözücülerden Kaynaklı	Etkin yaptırım ve izleme sisteminin kurulması Yeni formlülerin, reçinelerin geliştirilmesi (Ar&Ge) Çözücü azaltım maliyetlerinin netleştirilmesi	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2017 II. Dönem	ÇŞB	Taslak "Belirli Boya ve Vernik ile Araç Yenileme Ürünlerinde Kullanılan Organik Solventlerden Kaynaklanan UOB Emisyonlarının Sınırlandırılmasına İlişkin

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Sınırlandırılmasına İlişkin 21 Nisan 2004 tarihli ve 2004/42/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Boyalarda çözücü madde içeriğinin piyasa gözetim ve denetimi" Ürünlerin etiketlenmesi: Yeniden etiketlemede ana ihtiyaç "UOB testi ve ürün analizidir"				Yönetmelik"
Tehlikeli Maddeler İçeren Büyük Kaza Risklerinin Kontrolüne İlişkin 96/82/AT Sayılı Konsey Direktifini Değiştiren ve Akabinde Yürürlükten Kaldırılan 4 Temmuz 2012 tarihli ve 2012/18/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (SEVESO III)	Arazi kullanım planlaması, çevre düzeni plan revizyonları Kurumlar arası koordinasyon sağlanması için sistem kurulması Harici Acil Durum Planlarının hazırlanması ve domino etkisi olacak kuruluşların belirlenmesi Güvenlik Raporlarının içerik ve yeterlilik açısından değerlendirilmesi Etki alanlarının belirlenmesi Dahili Acil Durum Planlarının değerlendirilmesi (ÇŞB)	Kısmen uyumlu	2017	ÇŞB Ç.S.G.B.-AFAD, ÇŞB MIPGM, İşçileri B.-AFAD, Belediyeler, Sağlık Bakanlığı THSK (AFAD İl Afet ve Acil Durum Müd.) ÇŞGB AFAD ÇŞB	24 Nisan 1930 tarihli ve 1489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1593 numaralı "Umumi Hıfzısiha Kanunu" 19 Ocak 2002 tarihli ve 24645 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4737 numaralı "Endüstri Bölgeleri Kanunu" 15 Nisan 2000 tarihli ve 24021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4562 numaralı "Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu" 13 Haziran 2010 tarihli ve 27610 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5996 numaralı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" 10 Ağustos 2005 tarihli ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	Raporlama Sistemi			ÇŞB	<p>Yönetmelik”</p> <p>10 Eylül 2008 tarihli ve 26993 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Sivil Hava Ulaşımına Açık Havaalanlarında Yer Alan Terminaller ile Sıhhi İşyerleri için İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik”</p> <p>17 Şubat 2011 tarihli ve 6359 sayılı “Çevre ve Toplum Sağlığını Olumsuz Etkileyebilecek Gayrisihhî Müesseselerin Etrafında Bırakılacak Sağlık Koruma Bandı Mesafesinin Belirlenmesi Hakkında Yönerge”</p> <p>14 Haziran 2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği”</p> <p>Sorumlu Kurum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı</p> <p>30 Aralık 2013 tarihli ve 28867 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Büyük Endüstriyel Kazaların</p>

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma/ Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
					<p>Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik”</p> <p>31 Mart 2016 tarihli ve 29670 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Büyük Endüstriyel Kaza Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dahili Acil Durum Planı Tebliği”</p> <p>24 Ocak 2015 tarihli ve 29246 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Güvenlik Raporu Tebliği”</p> <p>4 Ağustos 2015 tarihli ve 29435 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Büyük Kaza Önleme Politika Belgesi Tebliği”</p>

5.4.1. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

Endüstri ve yakma tesislerinden kaynaklanan her türlü kirletici emisyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri de göz önüne alınarak en aza indirilmesi temel amaçtır.

1 .Amaç : Tesislerin yatırım ihtiyaçları ve bu yatırımların gerçekleşme süresi de göz önüne alınarak ilgili sektöre ait direktifler iç mevzuata kazandırılacak ve etkin olarak uygulanacaktır.

Hedef : Endüstriyel ve yakma tesislerinden kaynaklanan her türlü kirletici emisyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri de göz önüne alınarak en aza indirilmesi.

Strateji : Endüstriden alıcı ortamlara yapılan her türlü desarjın kontrolü, kirliliğin önlenmesi ve atık yönetiminin bütüncül yaklaşım çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmesi

2. Amaç : Tesislere çevreyle ilgili izinlerin tek yetkili otorite tarafından verilmesine ve etkin bir izleme denetim sistemi kurulmasına yönelik yeterli ve gerekli kapasite oluşturulacaktır.

Hedef : Sanayi tesisleri için izin veren veya koordine eden tek yetkili merci oluşturulması için ülkemizdeki çevre izinlerinin verilmesinden sorumlu kurumların yetki ve sorumluluk alanlarının bu izin prosedürü çerçevesinde yeniden tanımlanması.

Strateji : Direktiflerin uygulanması için kamu ve özel sektörün kurumsal yapılarının güçlendirilmesi

3. Amaç : Endüstriyel tesislerde ve büyük yakma tesislerinde mevcut en iyi tekniklerin uygulanmasına imkan verecek çalışmaların yapılması, ilgili tüm taraflarca işbirliği içerisinde yürütülecektir.

Hedef : Mevcut en iyi teknikler imalat sanayinin sektörlerine tanıtımı ve uygulamanın maliyetlerinin sektörel bazda belirlenmesi.

Strateji: Endüstriden alıcı ortamlara yapılan her türlü desarjın kontrolü, kirliliğin önlenmesi ve atık yönetiminin bütüncül yaklaşım çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmesi

4. Amaç : Endüstriyel tesislerden kaynaklanan kirletici salım ve taşımalarına ilişkin verilerin tesisler tarafından raporlanacak, Bakanlık tarafından değerlendirilecek ve halkın bilgiye ulaşımına imkan verecek kurumsal düzenleme ve altyapı oluşturulacaktır.

Hedef: Sanayi tesislerinden kaynaklanan her türlü kirletici salım ve taşımalarının izlenmesi, raporlanması, kamuoyu ile paylaşılacak bilgiler haline getirilmesi.

Strateji : Endüstriyel tesislere ve emisyonlara ilişkin verilerin tesisler tarafından raporlanmasına, Bakanlık tarafından değerlendirilmesine ve halkın bilgiye ulaşımına imkan verecek kurumsal düzenleme ve altyapı oluşturulmasına yönelik çalışmaların tamamlanması.

5. Amaç: Endüstriyel Emisyonlar Direktifinin iç mevzuata uyumlaştırılması için ayrıntılı maliyet analizlerini içeren uygulama planları hazırlanacaktır.

Hedef 1: Sanayi tesislerinde üretim tekniklerinin geliştirilmesi, ileri teknolojilerin uygulanması, enerjinin verimli kullanılması vb. çalışmalara yönelik yapılacak yatırımların programlanması

Hedef 2: Mevcut en iyi tekniklerin imalat sanayinin sektörlerine tanıtılması ve uygulama maliyetlerinin sektörel bazda belirlenmesi

Strateji: Mevcut en iyi tekniklerin sektör bazında tespiti, uygulanması ve bunun için kurumsal altyapının güçlendirilmesi

6. Amaç : Seveso III Direktifi çerçevesinde tesisleri işletenler ve yerel merciler tarafından acil durum planları hazırlanacaktır.

Hedef : 2023 yılına kadar büyük endüstriyel kazaların önlenmesine ilişkin kayıt sistemi ve tüm tesislerde acil durum planlarının oluşturulması

Strateji : Büyük kaza riski taşıyan tesislerin belirlenerek, bunların tesis dışı acil durum planlarının hazırlanması

7. Amaç: Çözücü (solvent) kullanılan sanayi sektörlerinde çözücü kullanımının azaltılmasına yönelik çalışmalar ve petrol ürünlerinin depolanmasından kaynaklanan uçucu organik bileşiklerin emisyonlarının sınırlandırılması ile buna ilişkin depolama standartlarının belirlenmesi için uygulama planları hazırlanacaktır.

Hedef : 2023 yılına kadar sanayide ve petrol depolama tesislerinde, çözücü salınımının azaltılmasına yönelik tekniklerin uygulanarak uçucu organik madde emisyonlarının azaltılması

Strateji 1: Çözücü salınımının azaltılmasına yönelik üretim işlemlerinin iyileştirilmesi, çözücülerin distilasyonu veya az çözücü içeren uygulamaların kullanılması, kayıp ve kaçakların azaltılması

Strateji 2: Petrol depolama tesislerinde, terminallerdeki yükleme-bosaltma teçhizatında, hareketli konteynirlerde ve servis istasyonlarındaki depolama tesislerinde uçucu organik madde emisyonları azaltma tasarımı yapılması ve işletme önlemlerinin alınmasının sağlanması

5.4.2. Öncelikler ve Önlemler

EKRY Sektörü için belirlenmiş olan öncelikli mevzuat ve alınması gereken önlemler Tablo 5.4.2'de verilmiştir.

Tablo 5.4.2 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler¹⁰

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
EED/EKÖK	Mevcut tesisler için sektörel uyum çalışmaları (Çimento, Otomotiv, Metal, Mineral ürün, Tekstil vb.)								
EED/EKÖK	EÇİ Yönetmeliğinin Yayınlanması								
EED/EKÖK	Sektörel Geçiş Takvimi yayınlanması								
EED/EKÖK	Pilot Uygulamalar								
BOYALAR	Mevzuatın yayınlanması								
BOYALAR	Boyalarda çözücü madde içeriğini piyasa denetim gözetiminin yapılması								
BOYALAR	Yeni formüllerin, reçinelerin geliştirilmesi (Ar&Ge)								
BOYALAR	Ürünlerin etiketlenmesi								
EED/BYT	Mevzuatın yayınlanması-(yeni emisyon limit değerleri)								
EED/BYT	Uygulama başlangıcı								
EED/ATIK YAKMA	Yeni yakma tesisi kurulumu								
EED/ÇÖZÜCÜLER	Mevzuatın yayınlanması								

¹⁰ Sektör altında yer aldığı halde henüz veri üretilmeyen, mevzuat çalışması başlamamış ya da olgunlaşmamış Tüzük ve Direktifler öncelikler kapsamında değerlendirilmemiştir.

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
EED/ÇÖZÜCÜLER	Temel salım yöntemi teknikleri- üretim işlemlerinin iyileştirilmesi								
EED/ÇÖZÜCÜLER	Tesislerde atık azaltım tedbirlerinin alınması.								
EED/ÇÖZÜCÜLER	Düşük çözücü içeren malzemelerle yer değişiminin hazırlanması								
SEVESO	Güvenlik Raporlarının ve Dahili Acil Durum Planlarının değerlendirilmesi								
SEVESO	Kurumlar arası koordinasyon sağlanması için sistem kurulması								
SEVESO	Harici Acil Durum Planlarının hazırlanması ve domino etkisi olacak kuruluşların belirlenmesi								

5.5. İklim Değişikliği

5.5.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin geri döndürülemez bir düzeye ulaşmasını engellemek için küresel ortalama sıcaklık artışının Sanayi Devrimi öncesine kıyasla 2 °C'nin altında tutulması gerektiği uluslararası kamuoyu ve bilim çevreleri tarafından kabul edilmektedir. İklim değişikliği ile mücadeleye yönelik uluslararası alanda yürütülen çalışmalara liderlik eden AB, 2 °C'lik küresel eşiği temel alarak kendi sera gazı emisyonlarına ilişkin hedefler belirlemiştir. Bu kapsamda AB, 2020 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 1990 seviyesine kıyasla %20 oranında azaltmayı amaçlamaktadır. AB'nin 2030 yılına yönelik emisyon hedefi ise yine 1990 referans yılına kıyasla %40 azaltım olarak belirlenmiştir.

İklim değişikliği ile mücadele konuları, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) tarafından küresel olarak ele alınmaktadır. BMİDÇS'ne 2004 yılında taraf olan Türkiye'nin Kyoto Protokolü kapsamında herhangi bir emisyon azaltım taahhüdü ve buna bağlı bir kamu yatırım ihtiyacı bulunmamaktadır. Ancak 22 Nisan 2016 tarihinde Paris Antlaşması'na imza atan Türkiye, referans senaryosuna göre sera gazı salımlarını 2030 yılında %21 oranına kadar azaltım taahhüdü veren Niyet Edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı belgesini 30 Eylül 2015'te BMİDÇS Sekreteryasına sunmuştur. Türkiye'nin bu azaltım hedefine ulaşabilmesi için enerji, sanayi, ulaştırma, binalar ve kentsel dönüşüm, tarım, atık ve yutak alanlarında gerçekleştirmeyi öngördüğü politikalar ve tedbirler sunduğu raporda yer almaktadır.

İklim değişikliği AB müktesebatı incelendiğinde sera gazının emisyonlarının takibi, emisyon ticareti sistemi, emisyon ticareti sisteminin dışında kalan sektörlerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının azaltılması, karbon yakalama ve depolaması, F-gazlarının kontrolü ve ozon tabakasının korunması ile ilgili AB düzenlemelerinin bulunduğu görülmektedir. Türkiye'nin iklim değişikliği AB mevzuatına ilişkin mevcut ve uyum durumu Tablo 5.5.1'de ayrıntılı bir şekilde yer verilmektedir.

Tablo 5.5.1 İklim Değişikliği Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
510/2011/AT Hafif Ticari Taşıtlarından (N1 kategorisi) Çıkan CO ₂ Emisyonlarını Azaltmaya Yönelik Yeni Hafif Ticari Araçların Emisyon Performans Standartlarını Oluşturan (AB) 510/2011 sayılı Tüzük	Yeni hafif ticari araçlarının her yıl belirli bir yüzdesinin hedeflenen ortalama CO ₂ emisyonlarını yakalaması.	Uyumlu değil	2019 I. Dönem	BSTB	
	Yeni hafif ticari araçlarının her yıl belirli bir yüzdesinin spesifik emisyon hedeflerine uygun üretilmesi.				
1014/2010/AT Yeni Binek Araçların Tescil Verilerinin Denetlenmesi ve Raporlanmasına İlişkin (AT) 1014/2010 sayılı Tüzük	Binek araç kayıt sisteminin oluşturulması.	Uyumlu değil	2019	BSTB	
	Kayıt sisteminde ikili yakıt kullanılan binek araçlarının CO ₂ emisyon değerlerinin raporlanması.				
	Binek araç kayıt sistemi için veri doğrulama ve denetim alt yapısının oluşturulması.				
1005/2009/AT Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılmasına İlişkin (AT) 1005/2009 sayılı Tüzük	Toplanan verilerin her yıl komisyona iletilmesi için sistem entegrasyonunun sağlanması.	Uyumlu değil	AB üyeliği ile		7 Nisan 2017 tarihli ve 30031 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılmasına İlişkin Yönetmelik"
	Kloroflorokarbon (CFC) kullanımı 2006 itibarı ile sıfır tona indirilmesi ve zorunlu kullanım alanları da dahil olmak üzere tüm ithalatının yasaklanması.	Büyük ölçüde uyumlu		ÇŞB	
	1/1/2016 tarihinden itibaren halonların kullanımının tamamen yasaklanması.				
	1/1/2015 tarihinden itibaren servis amaçlı				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	<p>kullanımları hariç Hidrokloroflorokarbon (HCFC) ithalatına son verilmesi.</p> <p>Ozon tabakasını incelten maddeleri ithal eden ithalatçı firmalara Kontrol Belgesi düzenlenmesi.</p> <p>“Ozon Tabakasını İncelten Maddeler Takip Sistemi” programının hazırlanması.</p> <p>Kontrol altına alınan maddelerin geri kazanımı, geri dönüşümü ve imha edilmesi ile ilgili çalışan personeller için minimum niteliklerin belirlenmesi.</p> <p>Ozon Tabakasını İncelten Maddeler ile ilgili ulusal üretim ve tüketimin kontrol altına alınması ve bir takvim çerçevesinde aşamalı olarak kullanımlarına son verilmesi.</p> <p>Yönetmelik kapsamında Avrupa Komisyonu ile haberleşmeyi sağlayacak sistemin kurulması.</p> <p>Uzulsüz yollarla taşınan kontrol altına alınan maddelerle ilgili diğer ülkelerin denetleme isteklerine cevap verecek bir sistemin kurulması.</p>				
443/2009/AT Hafif Hizmet Taşıtlarından (M1)	Yeni binek otomobillerinin 2020 yılından itibaren kilometre başına 95 gram CO ₂ emisyon hedefine uygun üretilmesi.	Uyumlu değil	2019 I. Dönem	BSTB, MB	“Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamede

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
kategorisi) Çıkan CO ₂ Emisyonlarını Azaltmaya Yönelik Yeni Binek Otomobillerinin Emisyon Performans Standartlarını Oluşturan (AT) 443/2009 sayılı Tüzük	Motorlu taşıtlarda sera gazı emisyonlarını sınırlandırmayı temel alan bir vergilendirme ve fiyatlandırma sisteminin oluşturulması. Kamu kurum ve kuruluşları ile özel şirketlerin temiz yakıt ve temiz araç teknolojisi içeren araç filoları oluşturmalarına yönelik teşvik edici yöntem ve mekanizmaların geliştirilmesi. Kentsel ulaşımda özel araç kullanıcıları ile ticari araç filoları için temiz yakıt ve temiz araç teknolojilerinin kullanımının özendirilmesi.				Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı”
842/2006/AT Bazı Florlu Sera Gazlarına İlişkin (AT) 842/2006 sayılı Tüzük	İthalatın kontrol edilmesi ve raporlanması. Ülke içi teknik personel eğitiminin sağlanması.	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2020	ÇŞB	Bazı Florlu Sera Gazlarına İlişkin (AB) 517/2014 sayılı Tüzük’ün uygulanabilmesi için önce mülga (AT) 842/2006 sayılı Tüzük’ün yürürlüğe konulması gerekmektedir.
517/2014/AB (AT) 842/2006 sayılı Tüzüğü Yürürlükten Kaldıran, Bazı Florlu Sera Gazlarına İlişkin (AB) 517/2014 sayılı Tüzük	Aşamalı olarak florlu sera gazı kullanımının sonlandırılması. Bu Yönetmeliğin ve uygulama tebliğlerinin hükümlerinin ihlali halinde cezai işlemlerinin uygulanabilmesi için sistem kurulması.	Uyumlu değil	Belirlenmemiştir	ÇŞB	
2009/31/AT Karbondiyoksit Yakalama ve Depolamaya İlişkin (AT) 2009/31 sayılı	CO ₂ yakalama için ruhsat alma prosedürünün oluşturulması. CO ₂ depolama için ruhsat alma prosedürünün oluşturulması.	Uyumlu değil	Belirlenmemiştir	ÇŞB	

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Direktif	<p>Deponun içeriği, tadilat ve sonlandırma işlemleri için ruhsat prosedürü için ihtiyaçların belirlenmesi.</p> <p>İzleme ve raporlama için sistem kurulması.</p> <p>Sonlandırma ve sonlandırma sonrası alınacak tedbirlere ilişkin hüküm ve yöntemlerin belirlenmesi.</p> <p>Görev değişimine ilişkin hüküm ve yöntemlerin belirlenmesi.</p> <p>Mali güvenlik ve destek için gerekli düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.</p> <p>Uyumsuzluğun çözümlenmesi için yöntemlerin belirlenmesi.</p> <p>CO₂ jeolojik olarak depolanması hakkında bilgilendirme sisteminin oluşturulması.</p>				
2003/87/AT Emisyon Ticaret Sistemine Yönelik Usul ve Esasların Belirlenmesine İlişkin (AT) 2003/87 sayılı Direktif	<p>Sera gazı emisyon ticareti sistemini oluşturmaya yönelik gerekli altyapının oluşturulması.</p> <p>Sera gazlarına ilişkin kayıt işlemlerinin gerçekleştirilmesi.</p> <p>Yerel bir yöneticinin atanması.</p> <p>Etkin bir izleme, raporlama ve doğrulama sisteminin kurulması.</p>	Uyumlu değil	2019	ÇŞB	<p>17 Mayıs 2014 tarihli ve 29003 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik”</p> <p>22 Temmuz 2014 tarihli ve 29068 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ”</p>

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	Komisyona bilgi sağlamak amacıyla bir raporlama sistemi ve veri tabanının kurulması.	Uyumlu değil	AB üyeliği ile		2 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği”
1999/94/AT Karbondiyoksit Emisyonu ve Yakıt Tüketimi Konusunda Tüketicinin Bilgilendirilmesine İlişkin (AT) 1999/94 sayılı Direktif	Her yeni otomobilde, aracın yakıt tüketimi ve karbondiyoksit emisyonunun bir etiketle gösterilmesi. Gerek satılık gerek kiralık araçların yakıt tüketimi ve emisyon oranlarına ilişkin verileri içeren posterler, satış noktalarında tüketicinin gözüne çarpacak şekilde sergilenmesi. Tasarruflu benzin kullanımı hakkında çeşitli formatlarda bilgilendirmelerin yapılması. Asgari birer yıllık dönemler halinde yakıt ekonomisi ve CO ₂ emisyonu ile ilgili bir kılavuz hazırlanması.	Büyük ölçüde uyumlu		BSTB	28 Aralık 2003 tarihli ve 25330 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yeni Binek Otomobillerin Yakıt Ekonomisi ve CO ₂ Emisyonu Konusunda Tüketicilerin Bilgilendirilmesine İlişkin Yönetmelik”
98/70/AT Benzin ve Motorin Yakıtların Kalitesine İlişkin (AT) 98/70 sayılı Direktif	Ulusal yakıt kalitesi verileri için bir veri tabanı oluşturulması. Kurşunsuz benzinin pazarlanması ile ilgili gerekli adımların atılması. Karayolu dışında kullanılan hareketli makine, traktör vb. araçlarda yalnızca sülfür içeriği 10 mg/kg’dan az olan gaz yağlarının pazarlanması ile ilgili gerekli adımların atılması.	Büyük ölçüde uyumlu		ÇŞB, EPDK	30 Kasım 2013 tarihli ve 28837 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü İle Benzin Ve Motorin Kalitesi Yönetmeliği” 20/12/2003 tarihli ve 25322 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	<p>Benzin özellikleri olarak Ek-1'de yer alan kriterleri sağlayacak üretimin sağlanması.</p> <p>Dizel yakıtların Ek -2'de belirtilen kriterleri sağlayacak şekilde üretiminin sağlanması.</p> <p>TS EN 228 ve TS EN 590 standartlarına uygun olarak ölçümü yapılmış yakıtlar için TS EN 14274 standardına uygun bir yakıt kalite izleme ve raporlama sisteminin kurulması.</p> <p>Metalik katkıların kontrol altında tutulması ve izlenmesi.</p> <p>Toplanan verilerin ve uygunluk raporlamalarının 3 yılda bir komisyona iletilmesi için sistem entegrasyonunun sağlanması.</p> <p>Her bir yakıt türene göre birim enerji üretimi esnasında oluşan sera gazı etkisinin yaşam döngüsü analizinin yapılması.</p> <p>Biyoyakıt üretim tesislerinin kurulması.</p>				<p>10/09/2004 tarihli ve 25579 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Petrol Piyasasında Uygulanacak Teknik Kriterler Hakkında Yönetmelik</p> <p>19 Aralık 2015 tarihli ve 29567 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ham Petrol, Akaryakıt, İhrakiye, Madeni Yağ, Baz Yağ ve Petrolle İlişkili Maddelelere Dair Karar</p> <p>5 Ocak 2006 tarihli ve 26044 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Benzin Türlerinin Üretimi, Yurtdışı ve Yurtiçi Kaynaklardan Temini ve Piyasaya Arzına İlişkin Teknik Düzenleme Tebliği</p> <p>30 Aralık 2005 tarihli ve 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Motorin Türlerinin Üretimi, Yurtdışı ve Yurtiçi Kaynaklardan Temini ve Piyasaya Arzına İlişkin Teknik Düzenleme Tebliği</p> <p>29 Ocak 2015 tarihli ve 29251 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Motorin ve benzin türlerinde 31/12/2015 tarihine kadar "mangan içeriği" parametresinin aranmamasına ilişkin Karar</p>
		Uyumlu değil	Belirlenmemiştir		

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
525/2013/AT Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkındaki Mekanizma ile İklim Değişikliğiyle İlgili Ulusal ve Birlik Düzeyindeki Diğer Bilgilerin Raporlanmasına İlişkin (AB) 525/2013 sayılı Tüzük	Kyoto Protokolü kapsamında yer alan sera gazı emisyonlarının izlenmesi için mekanizma kurulması.	Uyumlu değil	2018	ÇŞB, TÜİK, BSTB, ETKB, UDHB, GTHB, OSİB	
406/2009/AT Sera Gazı Emisyon Azaltım Hedeflerine İlişkin (AT) 406/2009 sayılı Kararı	Ulusal düzeyde sera gazı emisyon azaltım hedeflerinin belirlenmesi. Ulusal düzeyde sera gazı emisyonu sınırlandırmaya yönelik politikaların ve ölçülerin belirlenmesi için bir mekanizma geliştirilmesi.	Uyumlu değil	AB üyeliği ile	ÇŞB	

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	Denetleme sağlamak ve raporlama yükümlülüğü getirmek için bir mekanizma kurulması.				
529/2013/AT AKAKDO Aktiviteleri Sonucunda Oluşan Sera Gazı Emisyonunun Hesaplama Kuralları Ve Bu Aktivitelere Yönelik Bilgilere İlişkin (AT) 529/2013 sayılı Kararı	AKAKDO ilişkin aktivite planı hazırlanması ve uygulanması. AKAKDO kaynaklı sera gazı azaltımına yönelik devam etmekte olan ve gelecekte planlanan aktiviteler hakkında bilgilendirmelerin yapılması ve AB Komisyonu'na raporlanması.	Uyumlu değil	Belirlenmemiştir	OSİB, OGM	

5.5.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

Türkiye'nin iklim değişikliğiyle küresel mücadele kapsamında temel amacı, iklim değişikliğini önlemeye yönelik uluslararası taraflarla işbirliği içerisinde, tarafsız ve bilimsel bulgular ışığında belirlenmiş küresel çabalara, sürdürülebilir kalkınma politikalarına uygun olarak Türkiye'nin özel şartları çerçevesinde katılmaktır.

- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ilkesine uygun olarak ve özel koşulları çerçevesinde; iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikaları ile önlemlerini, ulusal kalkınma planlarına dâhil etmek,
- Sera gazı emisyonlarının azaltılması gayesiyle geliştirilen küresel politikalar ve önlemlere kendi imkânları ölçüsünde, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlaştırılmış kalkınma programını sektöre uğratmadan, sera gazı emisyon artış hızını sınırlayarak katkıda bulunmak,
- Küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltma ve bu etkilere uyum sağlama doğrultusunda, ulusal hazırlık seviyesi ve kapasitesini artırmak; bu çabalarda elde edeceği tecrübe ve kazanımlarını bölge ülkeleri ile paylaşmak ve azaltım ve uyuma yönelik ikili ve çok taraflı ortak araştırma projeleri geliştirmek,
- Azaltım, uyum, teknoloji transferi ve finansman ana başlıklarındaki küresel stratejik amaçların, tarafların sorumlulukları göz önünde bulundurulması suretiyle tasarlanması ve yürütülmesine uyum sağlamak ve uluslararası faaliyetlerde etkin rol oynamak,
- Azaltım ve uyum faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulan mali kaynaklara erişimi artırmak,
- Mevcut teknoloji ve kalkınma düzeyimiz göz önüne alınarak temiz üretime yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesini geliştirmek, bu alanda rekabet ve üretimin artırılmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını ve teşvik mekanizmalarını oluşturmak,
- İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapsamındaki faaliyetleri, etkin ve sürekli eşgüdüm sağlayarak, şeffaf, katılımcı ve bilimsel çalışmalara dayanan karar alma süreçleri ile geliştirmek,
- Kamu, özel sektör, üniversite, sivil toplum kuruluşları gibi tüm kesimlerin ortak çabaları ile tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde değiştirilebilmesi için kamuoyu bilincini artırmak,
- Ulusal iklim değişikliği çalışmalarında, bilgi akışını ve paylaşımını artırmak amacıyla bütüncül bir bilgi yönetim sistemini oluşturmaktır.

5.5.3. Öncelikler ve Önlemler

İklim Değişikliği AB müktesebatı ile beraber Türkiye'nin niyet ettiği ulusal katkıyı yerine getirebilmesi için gerekli plan ve politikalar da dikkate alınarak belirlenen önlemler senelere göre Tablo 5.5.2'de verilmektedir.

Tablo 5.5.2 İklim Değişikliği Sektörü için Önlemler

Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sera gazı emisyonlarının (referans senaryoya göre) 2030 yılında %21 oranına kadar azaltılması. ¹¹								
Kyoto Protokolü kapsamında yer alan sera gazı emisyonlarının izlenmesi için mekanizma kurulması. ¹²								

¹¹ BMİDÇS Sekreteryasına sunulan Niyet Edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı belgesi kapsamında Türkiye sera gazı salımını referans senaryoya göre 2030 yılında %21 oranına kadar azaltmayı öngörmektedir.

¹² 525/2013/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'ne ilişkin bir öncelik.

5.6. Gürültü Yönetimi

5.6.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Gürültü Yönetimi Sektörü altında yer alan 2002/49/AT sayılı Çevresel Gürültü Direktifi, kişilerin beden ve ruh sağlığını, huzur ve sükûnunu gürültü ile bozmayacak bir çevrenin geliştirilmesi için, çevresel gürültüye maruz kalmanın etkileriyle mücadele etmeye yönelik esas ve kriterlerin belirlenmesi ve bu kriterlerin gürültü kaynakları bazında uygulanması için çeşitli kaynaklardan yayılan gürültü emisyonuna sınırlamalar getirmiştir. Direktif uyarınca; yerleşim yerleri, karayolları, demiryolları ve hava alanları için gürültü düzeylerini ve bu düzeylere maruz kalan konut, okul, hastane ve etkilenen kişi sayısını gösteren gürültü haritalarının hazırlanması ve bu harita sonuçları esas alınarak, özellikle çevresel gürültüye maruz kalma seviyelerinin insan sağlığı üzerinde zararlı etkilere yol açtığı yerler ile çevresel gürültü seviyesinin aşılmamasının gerekli olduğu yerlerde, gürültünün kontrol altına alınmasına yönelik eylem planları hazırlanarak uygulamaya konulması öngörülmektedir. IPA fonlarından ve ulusal kaynaklardan istifade edilerek gerçekleştirilen projeler kapsamında, gürültü haritası hazırlama çalışmaları ve haritalama sonuçlarına göre belirlenen problemlili alanlarda kısa, orta ve uzun vadede ne tür kontrol tedbirlerinin alınacağına dair yürütülen eylem planı çalışmalarında; veri toplanması, gürültü haritalarının hazırlanması, problemlili alanların belirlenmesi, kontrol tedbirlerinin seçilmesi ve eylem planlarının hazırlanmasına yönelik eğitimler gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalarla haritalar ile eylem planlarının hazırlanmasından sorumlu kurum/kuruluşların kapasitesi güçlendirilmiştir.

Bu direktifle ilgili mevcut durum, yasal çerçeve ve kurumsal çerçeve bilgileri Tablo 5.6.1'de yer almaktadır. Gürültü yönetimi sektöründe, direktif içerisinde uygulama adımlarına göre finansman stratejisi belirlenmiş ve yatırım ihtiyaçları önceliklendirilmiştir.

Tablo 5.6.1 Gürültü Yönetimi AB Mevzuatı Uyum Durumu

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
25/6/2002 tarihli 2002/49/AT sayılı Çevresel Gürültü Direktifi	Yılda elli binden fazla iniş/kalkışın yapıldığı hava alanlarında gürültü ölçüm/kontrol/izleme sistemi kurulması	Büyük ölçüde uyumlu	31/12/2016 (Yönetmelikte verilen tarih)	DHMI, HEAŞ	04/06/2010 tarihli ve 27601 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği”
	Stratejik gürültü haritalarının hazırlanması				
	Eylem planlarının hazırlanması		18/07/2019	Belediyeler ve il özel idarelerinin önderliğinde KGM, DHMI, TCDD, ÇŞB ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar”	18/11/2015 tarihli ve 29536 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” Sorumlu Kuruluş: ÇŞB

5.6.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

İnsanların huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını korumak için gürültünün önlenmesi ve sessiz alanların korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınması temel amaçtır.

1. Amaç : Gürültü haritaları hazırlanacak ve çevresel gürültüye maruz kalma belirlenecektir.

Hedef 1: 250 binden fazla yerleşik nüfusu olan yerleşim alanları, yılda 6 milyondan fazla aracın geçtiği ana karayolları, yılda 60 binden fazla trenin geçtiği ana demiryolu güzergahları ile yılda 50 binden fazla hareketin gerçekleştiği ana havaalanları için stratejik gürültü haritaları 2016 yılı Aralık ayı sonuna kadar, 100 binden fazla nüfusu olan yerleşim alanları, 3 milyondan fazla aracın geçtiği ana karayolları ve 30 binden fazla trenin geçtiği ana demiryolları için stratejik gürültü haritaları 2018 yılı Haziran ayı sonuna kadar hazırlanacak ve 5 yılda bir güncellenecektir.

Strateji 1: Gürültü haritalarının hazırlanması için görevli kurum ve kuruluşların kurumsal yapılarının güçlendirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Strateji 2: Stratejik gürültü haritalarının hazırlanması için gürültü kaynakları bazında (karayolları, demiryolları, havaalanları ve endüstri) gerekli veriler toplanacak ve güncelleme çalışmaları devam edecektir.

2.Amaç: Gürültü kirliliğiyle mücadele için eylem planları hazırlanacaktır.

Hedef 1:250 binden fazla yerleşik nüfusu olan yerleşim alanları, yılda 6 milyondan fazla aracın geçtiği ana karayolları, yılda 60 binden fazla trenin geçtiği ana demiryolu güzergahları ile yılda 50 binden fazla hareketin gerçekleştiği ana hava alanları için 2017 yılı sonuna kadar, 100 binden fazla nüfusu olan yerleşim alanları, 3 milyondan fazla aracın geçtiği ana karayolları ve 30 binden fazla trenin geçtiği ana demiryolları için 2019 yılına kadar, stratejik gürültü haritaları sonuçları göz önüne alınarak eylem planları hazırlanacak ve 5 yılda bir güncellenecektir.

Strateji 1: Eylem planlarının hazırlanması için görevli kurum ve kuruluşların kurumsal yapıları güçlendirilecektir.

Strateji 2: Arazi kullanım planlaması, trafik planlaması, gürültü kaynaklarında teknik önlemler, daha az gürültü üreten kaynakların seçilmesi, ses yayımının azaltımına yönelik düzenleyici veya ekonomik nitelikli önlemlere yönelik eylem planları oluşturulacaktır.

3.Amaç : Çevresel gürültü ve etkileri hakkında kamuoyu bilgilendirilecektir.

Hedef : Stratejik gürültü haritaları ve eylem planlarının hazırlanması sırasında kamuoyunun bilgilendirilmesi ve kararlara katılımı sağlanacaktır.

Strateji 1: Gürültü haritalarının ve eylem planlarının hazırlanması ve halkı bilgilendirmeye yönelik görevli kurum ve kuruluşların kurumsal yapıları güçlendirilecektir.

Strateji 2: Stratejik gürültü haritaları ve eylem planları hazırlanması sırasında kamuoyu bilgilendirilecek ve katılımları sağlanacaktır.

5.6.3. Öncelikler ve Önlemler

Gürültü Yönetimi Sektörü kapsamında bir adet mevzuat bulunmaktadır. Tablo 5.6.2’de mevzuat kapsamındaki önlemler ve faaliyetlerin planlanan tamamlanma takvimi verilmiştir.

Tablo 5.6.2 Gürültü Yönetimi Sektörü için Önlemler

Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yılda elli binden fazla iniş/kalkışın yapıldığı hava alanlarında gürültü ölçüm/kontrol/izleme sistemi kurulması								
Stratejik gürültü haritalarının hazırlanması ve güncellenmesi ¹³								
Eylem planlarının hazırlanması								

¹³ Stratejik gürültü haritaları ve eylem planları 5 yıllık periyotlarla hazırlanacağından, Yönetmelikte belirtilen tarihlere göre 2023 yılı itibari ile periyodu tamamlanan illerin 2. Stratejik gürültü haritaları da hazırlanmış olacaktır.

5.7. Kimyasalların Yönetimi

5.7.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Kimyasallar Yönetimi Sektörü altında ele alınan mevzuat insan sağlığı ve çevrenin, kimyasalların olumsuz etkilerinden yüksek düzeyde korunmasını, diğer bir ifadeyle, sanayicilerin maddelerini, insan sağlığı ve çevrenin olumsuz etkilenmesine sebebiyet vermeden, üretmesini, ithal etmesini ya da piyasaya arz etmesini amaçlamaktadır. Avrupa Birliği'nde kimyasallar yönetimine ilişkin birçok mevzuatı tek bir çatı altında toplayan REACH Tüzüğü (Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Hakkında Tüzük) 2006 yılında yayımlanmış ve 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Gümrük Birliği kapsamında ülkemiz ile AB arasında ticarete konu kimyasallara ilişkin pazara giriş kurallarını belirleyen bir teknik düzenleme olması nedeniyle REACH Tüzüğü'nün AB'de yürürlüğe girmesi itibari ile Gümrük Birliği kapsamında ürünlere ilişkin AB teknik mevzuatına uyum yükümlülüğümüzün bir sonucu olarak ülkemizde de bu tüzüğün uyumlaştırılması, kimyasallar yönetimine ilişkin nihai bir hedef haline gelmiştir. REACH tüzüğü'nün ulusal mevzuata aktarılması kapsamında "Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması (KKDİK) Hakkında Taslak Yönetmelik" 23/06/2017 tarihli ve 30105 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Öte yandan, söz konusu Yönetmelik teknik hükümleri itibariyle REACH Tüzüğü'yle birebir uyumlu olmakla birlikte ülkemizin Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) üyesi "Avrupa Serbest Ticaret Birliği" ülkeleri gibi Avrupa Kimyasallar Ajansı'na üye olmayışından kaynaklı olarak birtakım idari hükümleri itibariyle REACH Tüzüğü'nden ayrılmaktadır. Bu durumun gerek her iki tarafın da iktisadi işletmecileri üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilerinin giderilmesi gerekse AB ile Gümrük Birliği ilişkimize en yakın model olması nedeniyle Avrupa Komisyonu ile halihazırda ülkemiz arasında bu mevzuat özelinde AEA modeline benzer bir yapının kurulması yoluyla anılan mevzuatın ticaret önünde teknik engel olmaktan çıkarılması imkanları araştırılmaktadır. Bununla birlikte, AB'de 2004 yılında yürürlüğe giren 850/2004/AAT sayılı Kalıcı Organik Kirleticiler Tüzüğü'nün ülkemizde uyumlaştırılması amacıyla AB Katılım Öncesi Mali İşbirliği 2010 (IPA 2010) yılı programlamasına ait "Kalıcı Organik Kirleticiler Tüzüğü'nün Uygulanması İçin Teknik Destek Projesi" yürütülmüş olup proje ile kurumsal ve teknik kapasitenin artırılması amacıyla çalışmalar gerçekleştirilmiş Ulusal Uygulama Planı güncellenmiş, taslak mevzuat hazırlanmış ve taslak mevzuatın uygulanmasına dair Sektörel ve Düzenleyici Etki Analizleri hazırlanmıştır.

"Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması (KKDİK) Hakkında Yönetmelik" ile ilgili maliyetlerin %99'u özel sektör tarafından sağlanması gereken maliyetler olup, bu miktarın %89'u izin ve kısıtlama listesindeki maddeler için alternatif madde arayışı, formülasyon değiştirme, üretim prosesini değiştirme/iyileştirme maliyetidir.

2013-2015 yılları arasında yürütülmüş olan "Kalıcı Organik Kirleticiler Tüzüğü'nün Uygulanması İçin Teknik Destek Projesi'nin (POPs Projesi)" amacı, sosyal ve ekonomik etkiler dikkate alınarak ulusal ve bölgesel düzeyde Türkiye'de AB KOK Tüzüğü'nün etkin bir şekilde uygulanması için gerekli kapasiteyi sağlamaktır. Proje kapsamında kapasite geliştirme faaliyetleri çerçevesinde, eğitimler, çalışma ziyaretleri, bilgilendirme ve bilinçlendirme aktiviteleri gerçekleştirilmiştir.

Kimyasalların yönetimine ilişkin mevzuat ile ilgili mevcut durum, yasal çerçeve ve kurumsal çerçeve bilgilerine Tablo 5.7.1'de yer verilmiştir.

Tablo 5.7.1 Kimyasallar Yönetimi Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Tehlikeli kimyasalların ihracatı ve ithalatına ilişkin 4 Temmuz 2012 tarihli ve 649/2012 (AT) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü İthalat&ihracat	Ek-1 kimyasalların ihracatını kontrol etmek için Ulusal Yetkili Mercilerin Belirlenmesi	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2018 II. Dönem	ÇŞB ÇYGM; AB Bakanlığı; EB; GTB; GTHB; SB	Kasım 2015'te başlamış olan 24 ay süreli "Tehlikeli Kimyasalların İthalatı ve İhracatı Tüzüğü'nün Uygulanması İçin Teknik Destek Projesi" IPA projesi (IPA-2011) kapsamında taslak yönetmelik hazırlanacaktır.
	İhracat bildirim sistemi oluşturma				
Tüzüğün ekinde yer alan kimyasalların ithal ve ihrac eden firma envanteri	Ulusal Yetkili Mercii tarafından İhracatçılara rehberlik hizmeti verilmesi için bir mekanizma oluşturulması.	Büyük ölçüde uyumlu	Üyelgi müteakip	ÇŞB ÇYGM	26 Aralık 2008 tarihli ve 27092 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik"
	Ulusal Yetkili Mercii tarafından İhracatçılara rehberlik hizmeti verilmesi için bir mekanizma oluşturulması.				
Kimyasalların ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanmasına ilişkin 16 Aralık 2008 tarihli ve 1272/2008 (AT) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü Sınıflandırma, Ambalajlama, Etiketleme	Tüm madde ve karışımların yönetmeliğe uygun sınıflandırılması ve zararlı olanların yönetmeliğe uygun olarak etiketlenmesi ve ambalajlanmasının sağlanması	Büyük ölçüde uyumlu	Üyelgi müteakip	ÇŞB ÇYGM	26 Aralık 2008 tarihli ve 27092 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik"
	Zararlılık sınıflandırılmasının değerlendirilmesi için altyapı kapasitesinin geliştirilmesi				
Zararlı maddelere dair bildirimlerin değerlendirilmesi sonucu sınıflandırma ve etiketleme envanterinin oluşturulması	Zararlı maddelere dair bildirimlerin değerlendirilmesi sonucu sınıflandırma ve etiketleme envanterinin oluşturulması	Büyük ölçüde uyumlu	Üyelgi müteakip	ÇŞB ÇYGM	1 Haziran 2016'da kaldırılmış olup bu yönetmeliğin yerini 11 Aralık 2013 tarihli ve 28848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik" almıştır.
	İlgili Kurum ve Kuruluşlarda Denetim ve Yaptırım Mekanizmasının Oluşturulması				
Komisyona rapor sunmak için mekanizma oluşturulması	Komisyona rapor sunmak için mekanizma oluşturulması	Büyük ölçüde uyumlu	Üyelgi müteakip	ÇŞB ÇYGM	1 Haziran 2016'da kaldırılmış olup bu yönetmeliğin yerini 11 Aralık 2013 tarihli ve 28848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik" almıştır.
	Komisyona rapor sunmak için mekanizma oluşturulması				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
<p>Kimyasal Maddelerin Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanmasına ilişkin 18 Aralık 2006 tarihli ve 1907/2006 (AT) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü REACH¹⁴</p>	Yönetmeliğin gerekliliklerini yerine getirecek uzman personelin sağlanması	Büyük ölçüde uyumlu	Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2017'den başlamak üzere	Özel Sektör	"Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması (KKDİK) Hakkında Yönetmelik" 23/06/2017 tarihli ve 30105 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır
	(firmalar için kurum içi personel ve KOBİ'ler için teknik hizmet sağlanması)			Özel Sektör	
	Kimyasallar Kayıt Sürecinin Oluşturulması ve Yürütülmesi			Özel Sektör	
	(Kayıt dosyasının hazırlanması, Güvenlik Bilgi Formlarının hazırlanması, Firmalarda uzman personel ihtiyacının sağlanması)			Özel Sektör	
	Gerekli durumlarda kimyasalın özelliğine ilişkin sanayiciler tarafından yapılmak istenen testler için test teklif dosyalarının hazırlanarak Bakanlığa sunulması (Üretilen/ithal edilen maddenin istenen madde özelliklerine sahip olduğunu doğrulamak için temel testlerin yapılması, AB REACH için gerekli verilerin oluşturulması)			Özel Sektör	
	Kayda yönelik veri almak amacıyla bilgi erişiminin (LoA) sağlanması			Özel Sektör	
Kısıtlama Süreçlerinin yürütülmesi (alternatif madde arayışı, formülasyon				Özel Sektör	

¹⁴ İlgili mevzuatın Çevre Faslı altında uyumlaştırılacak mevzuat olmasının yanı sıra aynı zamanda malların serbest dolaşımını tesis eden Gümrük Birliği bağlamında taraflar arasında ticarete teknik engellerin kaldırılması amacıyla ülkemizce uyumlaştırılma taahhüdü bulunan AB teknik mevzuatı grubu arasında da yer alması nedeniyle, AB'ye tam üyeliği beklemeksizin, AB üyesi olmayan ancak mevzuatın teknik ve idari boyutları itibarıyla AB üye ülkeleri ile eşit muameleye tabi tutulan Avrupa Ekonomik Alanı modelinden hareketle sisteme AB üyesi ülke statüsünde entegre olunması kapsamında Avrupa Komisyonu, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Ekonomi Bakanlığı arasında halihazırda yürütülen teknik çalışmaların neticesinde, öngörülen uyum takviminde birtakım değişiklikler söz konusu olabilecektir.

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Kalıcı organik kirleticilere ilişkin ve 79/117/AAT Direktifini	değiştirme, üretim prosesini değiştirme/iyileştirme)				
	izin Süreçlerinin yürütülmesi			Özel Sektör	
	(izne Tabi Maddeler için İzin Prosedürünün işletilmesi, alternatif madde arayışı, formülasyon değiştirme, üretim prosesini değiştirme/iyileştirme)			ÇŞB,ÇYGM	
	Yönetmeliğin uygulanmasında gerekli iş ve işlemleri yerine getirecek insan kaynaklarının sağlanması (Eğitim ihtiyacı, uzman personel sağlanması)			ÇŞB,ÇED GM	
	Yönetmeliğin uygulanmasına Yönelik Denetim Mekanizmasının Geliştirilmesi ve Uygulanması			ÇŞB,ÇYGM	
	Bakanlığın gelen test tekliflerini değerlendirmesi			ÇŞB,ÇYGM	
	Bakanlığın Madde ve Dosya Değerlendirmesi			ÇŞB,ÇYGM	
	Risk Azaltma Tedbirlerinin Belirlenmesi için Ulusal Kapasitenin yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi			ÇŞB,ÇYGM,İlgili Kuruluşlar	
	Bakanlığın yapılan değerlendirme sonucuna göre ilgili Kuruluşlar ile koordineli olarak kısıtlamaya ve yasaklamaya ilişkin süreçleri yürütmesi (çevresel, sosyal, ekonomik ve teknik yönlerden kimyasalların kısıtlanması ve yasaklanmasının değerlendirilmesi)			ÇŞB,ÇYGM	
	Bakanlıkça izne tabi kimyasalların belirlenmesi ve izin sürecinin yürütülmesi			ÇŞB,ÇYGM	
	Ulusal Yetkili Mercilerin belirlenmesi			ÇŞB,ÇYGM	Düzenleyici ve Sektörel Etki Analizleri ile ilgili Taslak Yönetmelik hazırlanmıştır.
	Üretiminin kontrolü, piyasaya arzı ve kullanımının yasaklanması/kısıtlanması	Uyumlu değil	Uyumlaştırma: 2017	ÇŞB,ÇYGM	

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
<p>değiştiren 29 Nisan 2004 tarihli (AT) No 850/2004 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü</p> <p>KOK</p>	<p>Yeni KOK bileşiklerinin envanterinin çıkarılması izin/Lisans işlemlerini içeren alternatif süreç prosedürü</p> <p>Etkin İzleme ve Denetim Sistemi</p> <p>Bilgilendirme faaliyetleri ile ve eğitim programlarının düzenlenmesi</p> <p>Uzman personel ihtiyacı (Personel eğitim modülü hazırlanması; Piyasa denetim ve gözetimi için taşra ve merkezdeki personelin eğitimi)</p>				
	<p>Araştırma yetkili kuruluşlarının ruhsatlandırılması, bu yerlerin şartlara uygun kurulması</p> <p>Hayvan yerine kullanılabilen alternatif metodun geliştirilmesi</p> <p>Bakım, Barınma ve Nakillerinde Genel Standartlar, Hayvan Refah Biriminin Oluşturulması</p> <p>Üretici, Tedarikçi, Kullanıcı ve Araştırmaya Yetkili Kuruluşlarla İlgili Yetkilendirme</p> <p>Nesli tehlikede olan türler için kontrol biriminin kurulması</p> <p>Hayvanların aile yanına verilmesi veya serbest bırakılması için program</p> <p>Personelin genel yetki ve sorumluluklarını içeren eğitimler</p> <p>Bakanlık bu Yönetmeliğin uygulanmasından sorumlu kamu kurumları dışında, yetkili özel otoriteler belirleyebilir</p> <p>Tam uyumlaştırma</p>				
<p>2010/63 (AT) sayılı ve 22 Eylül 2010 Tarihli Bilimsel Amaçlarla Kullanılan Hayvanların Korunması Dair Yönetmelik</p> <p>Hayvan Deneyleri</p>		Büyük ölçüde uyumlu		OSİB, GTHB	<p>13 Aralık 2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik”</p> <p>15 Şubat 2014 tarihli ve 28914 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik”</p>

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
87/217 (AAT) sayılı ve 19.03.1987 tarihli Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik Asbest	Asbest maruziyetine yönelik risk değerlendirilmesi yapabilen uzman kapasitesinin oluşturulması	Büyük ölçüde uyumlu		ÇŞGB, ÇŞB	26 Aralık 2008 tarih ve 27902 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan yönetmelik ile diğer türleri yasaklanan asbestin her türünün çıkarılması, işlenmesi, satılması ve ithalatı; asbest içeren her türlü ürünün ithalatı ve satılması ve asbest ürünlerinin veya asbest ilave edilmiş ürünlerin üretimi ve işlenmesi 29.08.2010 tarihinde yasaklanmıştır. 25 Ocak 2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Asbestle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik”

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
1882/2003 sayılı Tüzük ve 2006/50/AT, 2006/140/AT ve 2009/151/AT sayılı Direktiflerle Değiştirilen Biyosidal Ürünlerin Piyasaya Sürülmesine İlişkin 16 Şubat 1998 tarihli ve 98/8 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Kapasite güçlendirme	Kismen Uyumlu	Uyumlaştırma: 2019 Uygulama: Üyelikle Birlikte ¹⁵	SB	31 Aralık 2009 tarihli ve 27449 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Biyosidal Ürünler Yönetmeliği" 4. Mükerrer olarak yayımlanmıştır. (AB) 98/8 Direktifine uyum tamamlanmışken, (AB) 528/2012 Regülasyonuna tamamen uyumlaştırma çalışması SB tarafından yürütülmektedir.
Biyosidal Ürünlerin Piyasada Bulundurulması ve Kullanımına İlişkin 22 Mayıs 2010					

¹⁵ Gümrük Birliği'nin güncellenmesi çalışmaları Ekonomi Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Buradan çıkacak sonuca göre üye olunmadan da tam uyum mümkün olabilecektir.

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereksinimleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
<p>tarihli ve 528/2012 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü</p> <p>Mevcut Biyosidal Aktif Maddelerin Gözden Geçirilmesine İlişkin 04 Ağustos 2014 tarihli ve 1062/2014 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü</p> <p>Biyosidal Ürünler</p>	<p>AB/1060/2014 sayılı Tüzük ile AB/528/2012 sayılı Tüzüğe uyum ile oluşacak değişikliklerin, piyasa ve konunun taraflarını ne şekilde etkileyeceğinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.</p>				

5.7.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

1. Amaç: Bu sektörde, kimyasalların toksikolojik, ekotoksikolojik ve fizikokimyasal özelliklerini içerir kimliklerinin tespiti, zararlılık özelliğine bağlı risklerinin ortaya konulması, gerekli güvenlik önlemlerinin belirlenmesi ve üretiminden bertarafına kadar geçen sürede kontrollü kullanımlarına yönelik politika ve programların uygulanması temel amaçtır.

Hedef: Ülkemizde üretilen veya ithal edilen kimyasalların kayıt altına alınmasına, değerlendirilmesine, gerekirse izne veya kısıtlamaya tabi tutulmasına ilişkin bütüncül bir sistemin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması

Faaliyet 1: Yılda 1 ton ve üzeri miktarda kendi halinde, karışım içerisinde veya eşya içerisinde üretilen veya ithal edilen maddelerin kayıt altına alınması.

Faaliyet 2: Sanayiciler tarafından online olarak yapılan kayıtların Bakanlıkça değerlendirilmesi.

Faaliyet 3: Riskleri kontrol altına alınabilecek olan kimyasalların kısıtlama çalışmalarının ÇŞB koordinasyonunda ilgili kurumlar ile işbirliği içerisinde belirlenmesi ve ilgili mevzuata dâhil edilmesi

Faaliyet 4: Riskleri kontrol altına alınamayacak kimyasalların izin sürecinin yürütülmesi

Faaliyet 5: Kurulan sistemin etkinliğinin sağlanması için gerekli denetim mekanizmalarının belirlenmesi ve yürütülmesi

Strateji 1: Kimyasalların Kaydı Değerlendirmesi İzni ve Kısıtlanması Hakkında Yönetmelik'in (KKDİK Yönetmeliği) 2017 yılı içerisinde yayımlanması.

Strateji 2: Yönetmeliğin uygulanabilmesi için Kimyasallar Kayıt Sisteminin tüm modüllerinin kullanıma açılması.

Strateji 3: Yönetmeliğin uygulanması ve denetiminin etkin bir şekilde yapılabilmesi için personelin bilgi kapasitesinin artırılması.

2. Amaç: Türkiye'de Kalıcı Organik Kirleticilerin etkin yönetiminin sağlanması

Hedef: KOK Stoklarının (HCH ve PCB) bertaraf edilmesi, ana endüstriyel sektörlerde üretimde istenmeden ortaya çıkan KOK salımlarının azaltılması ve konuya ilişkin kurumsal, düzenleyici ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi

Strateji 1: Mevcut KOK Stoklarının ve Atıklarının Bertaraf Edilmesi

Strateji 2: PCB Stoklarının Çevreyle Uyumlu Etkin Yönetimi için Planlama Yapılması

Strateji 3: İstenmeden Üretilen KOK Salımlarının Azaltılması

Strateji 4: KOKlarla kontamine olmuş sahaların yönetimi

Strateji 5: KOK'lar ve Çevreyle Uyumlu Kimyasal Yönetimi için Kurumsal ve Düzenleyici Kapasitenin Güçlendirilmesi için eğitim, çalıştay, seminer vb. etkinliklerin düzenlenmesi.

3. Amaç: Uluslararası ticarete yasaklanmış kimyasal maddelerin yasa dışı trafiğinin önlenmesinin yanında ithalat ve ihracat sırasında kimyasalların zararlarına ilişkin bilgiler içeren etiket ve güvenlik bilgi formları sayesinde bu kimyasal maddelerin insan sağlığı ve çevreyi tehdit etmeden Türkiye'de daha güvenli bir biçimde kullanılmasının sağlanması

Hedef: Ön Bildirimli Kabul Sisteminin ülkemizde uygulanması için yasal adımların atılması ve paydaşların kurumsal kapasitelerinin artırılması

Strateji 1: Konuya ilişkin eğitim ve çalışma ziyaretleri ile kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

Strateji 2: Ulusal profilin tanımlanması vasıtasıyla (SWOT analizi, DEA ve YBA) AB'deki uygulamalar doğrultusunda Türkiye'de ulusal ithalat ve ihracat bildirim prosedürünün yapısının oluşturulması ve taslak mevzuat hazırlanması ve konu hakkında çalıştaylar düzenlenmesi

Strateji 3: Bilgilendirme faaliyetleri (web sitesi ve broşür) ve pilot çalışmaların yapılması

Strateji 4: Zararlı maddelerin ithalat ve ihracatı hakkındaki farkındalığın arttırılmasına yönelik rehberlerin hazırlanması

Strateji 5: Proje dâhilinde oluşturulacak ihracat bildirim sisteminin test edilmesi için seçilen ihracatçılarla pilot çalışmaların yürütülmesi

5.7.3. Öncelikler ve Önlemler

Tablo 5.7.2 Kimyasallar Yönetimi Sektörü Öncelikleri ve Önlemler

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İthalat & İhracat	Yönetmeliğin uygulanmaya başlanması								
KOK'lar	Taslak yönetmeliğin yürürlüğe girmesi								
	Yönetmeliğin uygulanmaya başlanması								
KKDİK	Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi								
	Kısıtlamalara ilişkin sürecin yürütülmesi								
	Kimyasalların kaydının yapılması								
	Yönetmelik kapsamında dosyaların ve maddelerin değerlendirmesi ¹⁶								
	İzin sürecinin yürütülmesi ¹⁷								

¹⁶ KKDİK'in uygulanması kapsamında dosyaların değerlendirilmesine 2024 yılında başlanacaktır.

¹⁷ KKDİK'in uygulanması kapsamında izin sürecinin yürütülmesi 2024 yılından itibaren yapılacaktır.

5.8. Yatay Sektör

5.8.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Yatay sektör mevzuatının önemli bölümü; izin usullerinin ve onay sürecinin belirlenmesi, verilerin toplanması ve paylaşılması ve farklı çevresel alanlarda uygulanmakta olan diğer mevzuat ile ilgili usullerin belirlenmesini kapsamaktadır. Bu bağlamda, tüm çevre alanına uygulanabilen, yönetim ve planlama süreçlerine yönelik olarak geniş kapsamlı çevresel standartlar oluşturma hususuna odaklanmaktadır (Çevre Hakkında AB Müktesebat Rehberi, 2012).

Yatay sektör mevzuatı usule ilişkin düzenlemeleri içeriyor olmasından dolayı, hava kalitesi, su kalitesi, atık yönetimi, doğa koruma, endüstriyel kirliliğin kontrolü, kimyasallar, iklim değişikliği ve gürültü alanındaki diğer sektör direktiflerinin mevzuat açısından etkin uygulamasına yönelik düzenlemeleri de içermektedir. Bu nedenle geniş kapsamlıdır ve tüm çevre sektörlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemeye yönelik hukuksal ve teknik yöntem ve mekanizmaları kapsamaktadır.

Yatay Sektör mevzuatı kısaca; yeni gelişmelerin ve faaliyetlerin, tüm çevre sektörü hedefleri ve standartları ile uyumlu olması için gerekli önleyici adımların atılmasının sağlamayı da hedeflemektedir.

2007 yılında yayımlanan UÇES kapsamında sadece 3 direktif ve AÇA Tüzüğü değerlendirilmiştir. Güncel UÇES belgesi kapsamında yatay sektör 8 tane direktif, 1 tane tavsiye kararını ve 1 tane konsey tüzüğüne değerlendirilmesini içermektedir.

Yatay mevzuat kapsamında toplanan verilerin ve bilgilerin, kurumlar arasında organizasyonu ve koordinasyonu, halk ile paylaşımı konuları önem arz etmektedir. Örneğin 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifi kapsamında toplanan çevresel bilgi ve verilerin, 91/692/AET sayılı Raporlama Direktifi ile dokümantasyonunun yapılması, 2003/35/AT sayılı Halkın Katılımı ve 2003/4/AT sayılı Çevresel Bilgiye Erişim Direktifleri kapsamında bilginin erişilebilir olması, halka duyurulması ve yaygınlaştırılmasına yönelik teknik altyapı ve idari usullerin belirlenmesi önemlidir.

Yatay sektör kapsamında belirtilen mevzuatın uygulamaya geçmesi için temel konu; kurumsal kapasitenin oluşturulması ve geliştirilmesidir. Ayrıca, gerekli idari usullerin uygulamaya konulması için gerekli hukuki araçların belirlenmesi de önemlidir. Mevzuat genel olarak, yeni idari usullerin uygulamaya konulması ve izleme sisteminin geliştirilmesi ile ilgilidir. Ancak aday ülkelerin, mevcut idari yapılanma üzerinde bir ihtiyaç değerlendirmesi yaparak, yeni hukuki araçları uygulamaya almasında gereken alanları net bir şekilde belirlemesi gerekmektedir.

AB Müktesebatı'na uyum, adaylık ile başlayan ve üyelikten sonra devam eden bir süreçtir. Müktesebat uyumu, mevzuat uyumlaştırmasıyla sınırlı değildir; uyumlaştırılmış mevzuatın tam olarak uygulanmasını da gerektirir. Bu şartlar altında en gerçekçi planlama ancak Avrupa Komisyonu'nun tarafımıza üyelik tarihi vermesiyle yapılabilecektir. Bu durum özellikle Yatay Sektör açısından kritiktir. Yatay Sektör açısından sadece AB mevzuatı ile uyumlaştırmak yeterli değildir, aynı zamanda gerekli idari yapıların kurulması ve verimli uygulamanın sağlanması da gerekmektedir.

Yatay Sektör'ün geneline bakıldığında daha çok kurumsal kapasite geliştirmesi ihtiyacı bulunduğu, 2011/92/AB sayılı ÇED, 2001/42/AT sayılı SÇD, 2003/4/AT sayılı Çevresel Bilgiye Erişim ve 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifleri için altyapı yatırımdan bahsedilebileceği görülmektedir. Sektör toplantıları kapsamında; 401/2009 sayılı AÇA tüzüğü, 2003/4/AT sayılı Bilgiye Erişim, 2003/35/AT sayılı Halkın Katılımı, 2004/35/AT sayılı Çevresel Sorumluluk, 2008/99/AT sayılı Çevresel Suç Direktifleri ve

2001/331/AT sayılı Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı (RMCEI) ile ilgili yüksek maliyetli yatırım gerekmediği görüşülmüştür. Bu nedenle yatay mevzuatın uygulamaya konulması, çevre mevzuatının diğer başlıkları ile kıyaslandığında, çok daha az sermaye yatırımı gerektirdiği için önemli bir avantaja sahiptir. Sektör ile ilgili olarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2001/42/AT sayılı SÇD Direktifi ve 2004/35/AT sayılı Çevresel Sorumluluk Direktifi kapsamındaki proje çalışmaları ve 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifinin uygulanmasına yönelik altyapı ihtiyaçları yatırım açısından değerlendirilmiştir.

Yatay mevzuat uyumlaştırma faaliyetler kapsamında;

- ✓ *Başlangıç maliyetleri olarak;* özellikle halkın bilgiye erişimi ve bilgi üretimi kapsamında veri toplama, depolama ve veriye erişim standart ve usullerinin düzenlenmesi, iletişim ve bilginin yayılması yöntemlerinin iyileştirilmesi, veri tabanları, bilgi ağları ve web sitelerine yönelik bilgi teknolojilerine yönelik yazılım, donanım ve personel altyapısının iyileştirilmesi,
- ✓ *Devam eden maliyet olarak;* özellikle kirleten öder ve çevresel zararın izlenmesi ve denetlenmesi kapsamında raporlama ve izleme sistemlerinin geliştirilmesi, personel ve bilgi teknolojileri alt yapısının güncellenmesi gerekmektedir.

2011/92/AB sayılı ÇED Direktifi yatay mevzuat içerisinde öncelik taşımaktadır. ÇED Direktifi ile büyük ölçüde uyumlu olan ÇED Yönetmeliği 24 yılı aşkın süredir ülkemizde uygulanmaktadır. Tüzükler, üye devletler için Avrupa Birliği'ne kabul edildikleri tarih itibarıyla geçerli olacaktır, 2003 yılında "Avrupa Çevre Ajansı" üyesi olunmuş olup, bu kapsamda sorumluluklar yerine getirilmektedir. Ayrıca, 2009 yılında yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği güncellenirken, 2001/331/AT sayılı Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı (RMCEI)'den büyük ölçüde yararlanılmıştır. Üye devletlerin yerine getirmesi gereken raporlama faaliyetleri kapsamında gerekli düzenlemeler kuran bir çerçeve Direktifi olmasından dolayı 91/692/AET sayılı Raporlama Direktifi, birçok çevre direktifine atıfta bulunmakta olup uyum durumu tüm çevre mevzuatı ile beraber değerlendirilmelidir. Bu direktif kapsamında belirtilen tüm direktiflerin uyumlaştırılması ile 91/692/AET sayılı Raporlama Direktifi'nin uyumlaştırılması tamamlanmış olacaktır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2014-2020 dönemi yatırım programında; 2007/2/AT sayılı INSPIRE direktifine uygun ulusal coğrafi bilgi sistemi veri ve erişim standartlarının belirlenmesi, mekânsal veri alışverişinin geliştirilmesi ve mekânsal veri altyapısının oluşturulması ve uygulama yazılımlarının geliştirilmesi çalışmaları yer almıştır. 2011 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile 2007/2/AT sayılı INSPIRE direktifi ve uygulama esasları da dikkate alınarak Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısının Oluşturulması faaliyetlerinin Genel Müdürlük tarafından yürütülmesi kararı alınmıştır. Bu kapsamda; 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifi'nin uygulanmasına yönelik olarak, 2012 yılında Ulusal Coğrafi Bilgi Altyapısı Kurulumu ve Kent Bilgi Sistemleri Standartlarının Belirlenmesi Projeleri, yerel ve merkezi kurum ve kuruluşların katılımları ile tamamlanmıştır. Bu projelerin sonucunda 10 temel veri standartlarına ilişkin veri tanımlama dokümanları ve uygulama şemaları hazırlanmıştır. 2015 yılında "Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik" yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Yatay Sektör AB müktesebatının mevcut durumu, yasal çerçevesi ve kurumsal çerçevesi Tablo 5.8.1'de özetlenmiştir.

Tablo 5.8.1 Yatay Sektör AB Mevzuatı Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
85/337/AET sayılı Direktif ve 97/11/AT, 2003/35/AT ve 2009/31/AT sayılı Direktifleri Değiştiren Belirli Kamu ve Özel Projelerin Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi Hakkında 2011/92/AB ve 13 Aralık 2011 tarihli Konsey Direktifi (kodiye edilen). Not: 2014/52/AB Direktifi ile değiştirilmiştir. (2011/92/AB ÇED (EIA) – 13 Aralık 2011)	<p>ÇED Yönetmeliği Avrupa Birliği uyum çalışmaları ve ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda birkaç kez revize edilmiştir.</p> <p>Yönetmelikte halkın katılımı süreci daha da güçlendirilmiş ve yönetmelik sınır aşan hususlar hariç AB ÇED Direktifi ile büyük ölçüde uyumlu hale getirilmiştir.</p> <p>2014 tarihinde Direktif güncellenmiş olup 2014/52/AB 'ye göre gözden geçirme çalışmaları 2016 yılında başlanmıştır. Üye Devletler'in en geç 16 Mayıs 2017 tarihinden itibaren bu kuralları uygulaması beklenmektedir.</p>	Büyük ölçüde uyumlu	<p>Uygulama: Üyelikle birlikte (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından hazırlanan "Sınır aşan Çevresel Etki Değerlendirmesi Sözleşmesi" (ESPOO Sözleşmesi) tam üyelik perspektifi çerçevesinde değerlendirilecektir.)</p>	<p>ÇŞB, ÇED izin ve Denetim Genel Müdürlüğü</p>	<p>26 Mayıs 2017 tarihli ve 30077 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" 25 Kasım 2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği" 7 Şubat 1993 tarihli ve 21489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği" 23 Haziran 1997 tarihli ve 23028 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği" 6 Haziran 2002 tarihli ve 24777 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği" 16 Aralık 2003 tarihli ve 25318 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği" 17 Temmuz 2008 tarihli ve 26939 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği" 3 Ekim 2013 tarihli ve 28784 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, 30 Haziran 2011 tarihli ve 27980 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan</p>

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Belirli plan ve programların çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi üzerine 27 Haziran 2001 tarihli ve 2001/42/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2001/42/AT SÇD (SEA) – 27 Haziran 2001)	Kamu kurumları tarafından hazırlanan belirli plan ve programlara çevresel unsurların entegre edilmesi amacıyla uygulamaya ilişkin tecrübe kazanılması, ayrıca yetkili kurumların kapasitesinin güçlendirilmesi ve kurumsal yapılandırma çalışmalarının tamamlanması hedeflenmektedir. Tam uyum kapsamında ihtiyaç duyulan başlıklar; • Bakanlık ve kurumların SÇD uygulama kapasitesinin geliştirilmesi,	SÇD Yönetmeliği sınıraşan hususlar hariç AB SÇD Direktifi ile büyük ölçüde uyumludur.	(Tam uyumun; AB'ye katılmadan 2 yıl önce tamamlanması öngörülmekte olup, uyum ve uygulamanın tam üyelik ile birlikte olması hedeflenmektedir.) Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu	ÇŞB, ÇED izin ve Denetim Genel Müdürlüğü	"Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" 14 Nisan 2011 tarihli ve 27905 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" 19 Aralık 2009 tarihli ve 27437 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" 9 Şubat 2016 tarihli ve 29619 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" 4 Temmuz 2011 ve 27984 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" 3 Ekim 2013 tarihli ve 28784 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	<ul style="list-style-type: none"> • SÇD Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyetlerinin düzenlenmesi • SÇD Yönetmeliği uyarınca SÇD'ye tabi plan/programlara SÇD sürecinin uygulanmasına dair destek verilmesi, • ilgili kurum ve kuruluşların farkındalıklarının artırılmasıdır. 		<p>tarafından hazırlanan "Sınır aşan Çevresel Etki Değerlendirmesi Sözleşmesi" (ESPOO Sözleşmesi) tam üyelik perspektifi çerçevesinde değerlendirilecektir.</p>		
Avrupa Çevre Ajansının ve Avrupa Çevre Bilgi ve Gözlem Ağının Kurulması Hakkında 23 Nisan 2009 tarih ve 401/2009 sayılı Konsey Tüzüğü (AT/401/2009 AÇA (EEA) – 23 Nisan 2009)	<p>Türkiye, 2003 yılında "Avrupa Çevre Ajansı" üyesi olmuştur. 14-15 Ekim 2014 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen üst düzey toplantıda; AÇA ile uzun vadeli verimli bir işbirliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar ele alınmış olup ÇSB ve AÇA arasında bir işbirliği dokümanı hazırlanmıştır.</p>	<p>Büyük ölçüde uyumlu</p>		<p>ÇSB, ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü</p>	<p>28 Ocak 2003 ve 25007 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4794 numaralı "Avrupa Çevre Ajansına ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Türkiye Cumhuriyetinin Katılımı ile İlgili Olarak Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yapılan Anlaşmanın Kabul Edilmesi ile İlgili Müzakerelerin Nihai Senedinin ve Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Katılımı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun"</p>
Çevreye ilişkin Bazı Direktiflerin Uygulanmasına İlişkin Raporların Standart ve Rasyonel Hale Getirilmesi Hakkında 23 Aralık 1991 tarihli ve 91/692/AET sayılı Konsey Direktifi (91/692/AET Raporlama – 23 Aralık 1991)	<p>Üye Ülkelerin Raporlama Direktifi'ni iç hukuka aktarma sorumluluğu yoktur. Bu Direktif ile Üye Ülkeler Avrupa Komisyonu'na raporlama yapma yükümlüğü getirilmektedir.</p> <p>Avrupa Komisyonuna çeşitli direktifler hakkında yapılacak ulusal raporlamaların düzenlenmesi ve uygulamasına ait düzenlemelerdir. Bu Direktifin Avrupa Çevre Ajansı ile ilgili mevzuat ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye Avrupa Çevre Ajansı üyesi olarak Ajans'a</p>	<p>Kısmen uyumlu</p> <p>(Türkiye'nin Avrupa Çevre Ajansı'na üyeliği sebebiyle)</p>		<p>ÇSB, ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü</p>	

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 4 Nisan 2001 tarih ve 2001/331/AT sayılı Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı (RMCEI) (2001/331/AT RMCEI - 4 Nisan 2001)	bilgi sağlamakta ve AÇA üyeliği sebebi ile zorunlu olan hava, su, biyolojikçeşitlilik konularında AÇA'ya düzenli olarak raporlama yapmaktadır. Bir öneri niteliğindedir, bağlayıcılığı yoktur. AB üyesi ülkelerin süreçlerini birbiriyle uyumlaştırmak ve sürekliliği sağlamak amacı taşımaktadır, bu nedenle iç hukuka aktarım yerine çevre denetim ve izleme ile ilgili ulusal mevzuatın önerileri uygulamada karşılayıp karşılamadığı kritiktir.	Büyük ölçüde uyumlu		ÇŞB, ÇED izin ve Denetim Genel Müdürlüğü	21 Kasım 2008 tarihli ve 27061 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan "Çevre Denetimi Yönetmeliği" Çevre Denetimi Yönetmeliği güncellenirken RMCEI'den büyük ölçüde yararlanılmıştır.
Üye Devletlerin Çevresel Denetimlerde Kullanacakları Asgari Ölçütleri Belirleyen 4 Nisan 2001 Tarihli ve 2001/331/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tavsiye Kararı	Çevre denetimlerine ilişkin mevzuat RMCEI tavsiyelerini büyük ölçüde kapsamaktadır. Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi için kısaca ihtiyaç duyulan faaliyetler; • Elektronik ortama alınan çevre denetimlerine ilişkin yazılımın sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gerekli hallerde revize edilmesi, • Denetimle alakalı yıllık eğitim programlarının artırılması ve her denetim görevlisinin mutlaka yılda bir kez eğitim almalarının sağlanmasıdır.	Kısmen uyumlu (Türkiye Aarhus Sözleşmesi'ne taraf değildir. Aarhus Sözleşmesini uygulama ve uyum tam üyelik perspektifi çerçevesinde değerlendirilecektir.)	Ulusal Mevzuat genel olarak 2003/4/AT sayılı Direktif ile uyumlu olup, tam uyumun AB'ye katılımından 2 sene önce tamamlanması öngörülmektedir.	ÇŞB	24 Ekim 2003 tarihli ve 25269 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 4982 numaralı "Bilgi Edinme Kanunu" 22 Kasım 2005 tarihli ve 26001 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 5432 numaralı "Bilgi Edinme Hakkı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" T.C. Anayasası – Madde 40, 56 ve 74 13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 5491 numaralı "Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 11 Ocak 2003 tarihli ve 24990 sayılı
Halkın Çevresel Bilgiye Erişimi Hakkında 2003/4/AT sayılı ve 28 Ocak 2003 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2003/4/AT Çevresel Bilgiye Erişim – 28 Ocak 2003)	Ülkemizde 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde birçok hüküm, ilgili AB Direktifi ile uyumludur.	Kısmen uyumlu (Türkiye Aarhus Sözleşmesi'ne taraf değildir. Aarhus Sözleşmesini uygulama ve uyum tam üyelik perspektifi çerçevesinde değerlendirilecektir.)			

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
					Resmi Gazete’de yayımlanan 4778 numaralı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” 10 Kasım 1984 tarihli ve 18751 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3071 numaralı “Dilekçe Hakkının Kullanılmasına İlişkin Kanun” 27 Nisan 2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik” 18 Şubat 2014 tarihli ve 28917 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “TBBM Başkanlığı Bilgi Edinme Hakkı Uygulama Yönetmeliği”
Avrupa Topluluğu’nda Mekânsal Bilgi için Altyapı Oluşturulmasına İlişkin 14 Mart 2007 tarihli ve 2007/2/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2007/2/AT INSPIRE - 14 Mart 2007)	<p>Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi kapsamındaki coğrafi veri temaları ile bunlara ait tanım ve kapsamaların, Avrupa Mekânsal Veri Altyapısı (INSPIRE) Direktifi ve uygulama esasları da dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir.</p> <p>Bu kapsamda Direktif ile uyumlu Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısı kurulumu çalışmaları; <ul style="list-style-type: none"> • Veri tanımlama dokümanlarının hazırlanması ve veri değişim formatlarının belirlenmesi, Coğrafi verilerin yayımlanması ile ilgili ağ servislerine ilişkin esasların belirlenmesi, Resmi ve özel kurum ve kuruluşlarca üretilen coğrafi verilerin belirtilen çerçevede sunulması, veri yayın </p>	Kısmen uyumlu	Türkiye Coğrafi Bilgi Stratejisi ve Eylem Planı: 2018 II. Dönemi	ÇŞB, Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü	4 Temmuz 2011 tarihli ve 27984 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” 20 Mart 2015 tarihli ve 29301 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik”, Bakanlar Kurulunun 29.12.2014 tarihli 2014/7179 sayılı kararı ile onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir.

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
<p>Çevre ile ilgili belirli planlar ve programların hazırlanmasında halkın katılımının sağlanması ve halkın katılımı ve yargıya erişim ile ilgili 85/337/AET ve 96/61/AT sayılı konsey direktiflerinde değişiklik yapılması hakkında 26 Mayıs 2003 tarihi ve 2003/35/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2003/35/AT Halkın Katılımı – 3 Mayıs 2003)</p>	<p>birimlerinin coğrafi veriyi coğrafi bilgi teknolojilerine dayalı olarak sunmasının sağlanması,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uluslararası veri paylaşım ağlarına katılım sağlanması, <p>Veri yayın birimlerinin paylaşacağı veriler için meta-verilerin hazırlanması ve kaydedilmesi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi kullanımını yaygınlaştırılması hususlarına yer verilmesi gerekmektedir. 	<p>Kısmen uyumlu</p> <p>(Türkiye Aarhus Sözleşmesi'ne taraf değildir. Aarhus Sözleşmesini uygulama ve uyum tam üyelik perspektifi çerçevesinde değerlendirilecektir.)</p>			<p>11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2872 numaralı "Çevre Kanunu"</p> <p>13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5491 numaralı "Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"</p> <p>ÇED sürecine halkın katılımı revize edilen ÇED Yönetmeliği ile uygulanmaktadır.</p> <p>"Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) Yönetmeliği" ile kamu kurumları tarafından hazırlanan belirli plan ve programlara halkın katılımının sağlanacaktır.</p> <p>Çevre kanunu uyarınca ÇED sonucu alınan kararların uygulanması için yargılama usulünün belirlenmesi</p> <p>20 Ocak 1982 tarihli ve 17580 sayılı</p>

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Çevrenin Ceza Hukuku Aracılığı ile Korunması 2008/99/AT sayılı 19 Kasım 2008 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (2008/99/AT Çevresel Suç – 19 Kasım 2008)	Türk mevzuatında, çevrenin ceza hukuku aracılığı ile korunmasına yönelik bazı hükümler bulunmakla birlikte tam uyum için ilave hükümlere ihtiyaç bulunmaktadır. Direktifin uyum düzeyi konusundaki çalışma ve değerlendirmeler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hukuk Müşavirliğince yürütülmekte olup, uyumlaştırılması konusundaki çalışmaların Adalet Bakanlığı ile beraber yapılması gerekmektedir.	Kısmen uyumlu		ÇŞB, Hukuk Müşavirliği Adalet Bakanlığı	Resmi Gazete’de yayımlanan 2577 numaralı “İdari Yargılama Usulü Kanunu” 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2872 numaralı “Çevre Kanunu” (30. Madde ile “Bilgi Edinme ve Başvuru Hakkı”) ÇED yönetmeliğinin 9. Maddesi ile “Halkın Katılımı Toplantıları” yapılmaktadır.
2006/21/AT ve 2009/31/AT sayılı Direktiflerle Değiştirilen Çevresel Zararın Önlenmesi ve İyileştirilmesi İle İlgili Çevresel Sorumluluk Hakkında 2004/35/AT sayılı 21 Nisan 2004 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Direktifin gereklilikleri kısaca şunlardır; • Çevresel sorumluluk kapsamında yer alacak faaliyetlerin ve zarar ölçüğünün belirlenmesi, bu faaliyetler ile çevresel zarara sebep olan işletmelerin bu zararın iyileştirilmesinden mali olarak sorumlu tutulması, • Çevresel zararın oluşup oluşmadığını ve işletmenin sorumlu olup olmadığını tespit edebilmek için kullanılacak değerlendirme yöntemlerinin belirlenmesi, Direktif’in uygulanmasında sorumluluğu bulunan yetkili makamin veya makamların belirlenmesi, • Çevresel riskin ve zararın	Kısmen uyumlu	2018 II. Dönem	ÇŞB, Hukuk Müşavirliği	Ulusal mevzuatta çevresel sorumluluğa ilişkin mevcut düzenlemeler: Anayasanın 56. ve 125. Maddeleri 11 Mart 2005 tarihli ve 25752 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5312 numaralı “Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun” 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanun ve Anayasanın 125. Maddesine göre gerçek ve tüzel kişilerin idari işlemlerin, yetki, şekil,

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma /Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	<p>belirlenmesi ile zararın iyileştirilmesi sürecine ilişkin usul kurallarının oluşturulması ve düzenleyici / önleyici faaliyetlerin uygulanması için yöntemlerin belirlenmesi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Faaliyet sahiplerinin bu Direktiften kaynaklanan yükümlülükleri karşılamalarını sağlayacak sigorta gibi finansal güvencelerin oluşturulmasını teşvik edecek bir düzenleme yapılması, • Sorumlu faaliyet sahibi yükümlülüklerini yerine getirmedeği takdirde, yetkili makamın gereklilikleri yerine getirmesinden doğan maliyetleri faaliyet sahibinden tazmin edebilmesi için bir usulün oluşturulması, • Yetkili makamın kararlarının, eylemlerinin ve eylemde bulunmamasının incelenmesine yönelik bir usulün oluşturulması, • Zarar gören çevrenin eski haline getirilmesine ilişkin yürütülen faaliyetlerin denetlenmesine ilişkin usulün belirlenmesi, • Sınır ötesi işbirliği ve danışma faaliyetleri için düzenleme yapılması. 				<p>sebeplere konu ve maksat yönlerinden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için mahkemeye başvurma hakkı vardır. Kişisel hakları zarar görenler de tazminat talebi ile mahkemeye başvurabilir.</p> <p>4 Şubat 2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 6098 numaralı “Türk Borçlar Kanunu” (41 ve 50. Maddeler)</p> <p>11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2872 numaralı “Çevre Kanunu” (3/g Maddesi, 13. 15. 28.30. Maddeleri)</p> <p>13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5491 numaralı “Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”</p> <p>24 Şubat 2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 6102 numaralı “Türk Ticaret Kanunu”</p> <p>11 Mart 2005 tarihli ve 25752 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5312 numaralı “Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesiyle İlgili Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun”</p> <p>21 Ekim 2006 tarihli ve 26326 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanunun Uygulama Yönetmeliği”</p>

5.8.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

1. Amaç : Çevre Bilgi Sisteminin oluşturulması ve çevresel bilgiye erişimi sağlamak, ileri seviyede çevre korumayı hedefleyen bir çevre yönetim sisteminin geliştirilmesi amacıyla Türkiye Çevresel Bilgi Değişim ağının oluşturulması ve Çevresel Bilgiye erişimin sağlanması

Hedef : Çevre Bilgi Sisteminin kurulması, geliştirilmesi, yayınlştırılması ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, halkın bilgilendirilmesi için gerekli araçların geliştirilmesi

Strateji 1. Kurumlar arasında bir çevre bilgi değişim ağının kurulması

Strateji 2. Çevre Bilgi Sisteminin dinamik yapısının korunmasını sağlamak

Strateji 3. Halkı çevresel bilgiye erişim konusunda bilinçlendirmek ve Çevresel konularda karar verme sürecine halkın katılımının sağlanması,

Strateji 4. Çevresel bilginin sürekli olarak üretilmesini ve sisteme girişini sağlamak.

Strateji 5. Kurumlar arasında çevresel bilgi değişimi ve paylaşımının yasal zemin üzerine oturtulması.

Strateji 6. Çevresel performansın izlenmesi

2. Amaç : ÇED'nin etkin uygulanmasını sağlamak

Hedef : Mevcut kurumsal yapının güçlendirilmesi ve ÇED sürecine dahil tüm ilgi gruplarının kapasitesinin geliştirilmesi.

Strateji 1. Hedef ilgi gruplarının etki değerlendirme teknikleri konusunda eğitimler düzenlenmesini sağlamak.

Strateji 2. Sektörel rehberlerin uygulaması, güncellenmesi ve söz konusu rehberlere yönelik eğitimlerin düzenlenmesini sağlamak.

Strateji 3. Bakanlığın ÇED alanında kapasitesinin güçlendirilmesini sağlamak.

Strateji 4. ÇED izleme ve raporlama ile ilgili kurumsal kapasitenin geliştirilmesini sağlamak.

3. Amaç : SÇD'nin uygulanabilirliğini sağlamak.

Hedef : Mevcut kurumsal yapının güçlendirilmesi ve SÇD sürecine dahil tüm ilgi gruplarının kapasitesinin geliştirmesi.

Strateji 1. Bakanlık ve kurumların SÇD uygulama kapasitesinin geliştirilmesi,

Strateji 2. SÇD Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyetlerinin düzenlenmesi,

Strateji 3. SÇD Yönetmeliği uyarınca SÇD'ye tabi plan/programlara SÇD sürecinin uygulanmasına dair destek verilmesi,

Strateji 4. İlgili kurum ve kuruluşların farkındalıklarının arttırılması çalışmaları yürütülecektir.

5.8.3. Öncelikler ve Önlemler

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olabilmesi için AB'nin taraf olduğu sözleşmeler çerçevesinde işbirliğine gitmesi, 2003 senesinde kabul edilen Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesinde dile getirilmiştir

(Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2011). “Sınır aşan Çevresel Etki Değerlendirmesi Sözleşmesi’ne (ESPOO Sözleşmesi) göre komşu Üye Ülkeler ile bilgi değişimi programları düzenlenmesi gerekecektir. Ayrıca, Avrupa Birliği 2005 senesinden beri Aarhus Sözleşmesine taraftır. Bu sözleşmenin üç temel prensibi bulunmaktadır: bilgiye erişim, halkın katılımı ve yargıya erişim. İlk iki prensip, 2003/4/AT sayılı Bilgiye Erişim Direktifi ve 2003/35/AT sayılı Halkın Katılımı Direktifi ile mevzuata geçirilmiştir. Yargıya erişim prensibi ise Aarhus Sözleşmesinin uygulanmasına dair 1367/2006 sayılı tüzük ile kabul edilmiştir. Türkiye Aarhus Sözleşmesi’ne taraf değildir, Aarhus Sözleşmesi tam üyelik perspektifi çerçevesinde değerlendirilecek olup Müzakere Pozisyon Belgemizde de belirtildiği gibi Aarhus Sözleşmesine uyum ve uygulamanın AB’ye katılım ile başlaması hedeflenmektedir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı (2008) kapsamında belirlenen öncelikler; idari kapasitenin güçlendirilmesinin yanı sıra, özellikle sınır aşan durumları da içeren yatay mevzuatın ve uluslararası çevre sözleşmeleri ile ilgili müktesebatın iç hukuka aktarılmasına ve uygulanmasına yönelik çalışmaların devam edilmesi olarak belirlenmiştir. Yatay Sektör açısından Ulusal Programda çevre müktesebatının kademeli olarak iç hukuka aktarılması birinci öncelik olarak benimsenmiştir.

Yatay mevzuatın geneli için geçerli olan ve bu bağlamda önceliklendirilen faaliyetler kısaca şunlardır:

- Kurumsal kapasite geliştirilmesi ve eğitim
 - Mevcut deneyim, personel, çalışma şart ve kaynaklarının gözden geçirilmesi
 - Yeni veya güncellenen hukuki araçların uygulamaya konulması,
 - Yeni Mevzuatın projelere uygulanması için rehberlerin hazırlanması
- Veri ve bilgi yönetim sistemleri altyapısı
 - Çevresel bilginin paylaşılması ve etkin karar verme süreçlerinin sağlanması için altyapının geliştirilmesi,
- Rapor hazırlanması ve yaygınlaştırılması, halkın bilgilendirilmesi
 - Direktiflerin uygulanması konusunda raporlama yapılabilmesi için gerekli altyapının oluşturulması,
 - Ulusal düzeyde çevre durum raporlarının hazırlanması (ayrıca kurum/kuruluşların çevresel zararın durumu, etkisi ve sonuçları konusunda hazırladığı raporlar).

Yatay mevzuat kapsamında 2007/2/AT sayılı INSPIRE, 2004/35/AT sayılı Çevresel Sorumluluk ve 2001/42/AT sayılı SÇD Direktifleri ileriye dönük planlamada stratejik öncelik taşıyan direktiflerdir. 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifi için birincil mevzuat çalışması 2015 I. Döneminde tamamlanmış olup, ikincil mevzuat çalışmaları devam etmektedir. 2004/35/AT sayılı Çevresel Sorumluluk Direktifi için ulusal mevzuat çalışmaları tamamlanmak üzeredir.

2001/42/AT sayılı SÇD Direktifi ile ilgili olarak, 64. Hükümet Eylem Planı 165 numaralı eylemde; Stratejik Çevresel Değerlendirme çalışmalarına ilişkin ikincil mevzuat düzenlemelerinin 2016 yılı sonuna kadar tamamlanacağı hususu yer almaktadır. Ayrıca, SÇD Direktifi AB UEP 2014 / 2016 kapsamında ve ÇŞB Stratejik Planı (2015-2017) Altyapının güçlendirilmesi ve kapasite geliştirilmesi hedefi altında yer almaktadır. “Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği” 8 Nisan 2017 tarihli ve 30032 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Mevzuat uyumlaştırılması açısından

2001/42/AT sayılı SÇD Direktifi öncelikli olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, 2004/35/AT Çevresel Sorumluluk ve 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifleri de benzer öneme sahiptir.

64. Hükümet Eylem Planı 172 numaralı eylem ve 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında Türkiye Coğrafi Bilgi Stratejisi ve Eylem Planı, Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda 2016 Yatırım Programında yer almıştır. Ayrıca, 2007/2/AT sayılı INSPIRE Direktifi'nin uygulanmasına yönelik olarak kapasitenin artırılması için Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen "Yatay Sektörde INSPIRE Direktifinin Uygulanmasına İlişkin Kapasite Geliştirilmesi için Teknik Yardım Projesi" başlatılmıştır.

2001/42/AT sayılı SÇD Direktifi ile ilgili olarak ÇŞB ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından 2023 yılının sonuna kadar sektörler için hazırlanan plan ve programlara çevresel unsurların entegre edilmesi amacıyla uygulamaya ilişkin tecrübe kazanılması, yetkili kurumların kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi ve kurumsal yapılandırma çalışmalarının tamamlanması hedeflenmektedir. Bu Direktif ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından IPA Kapasite Geliştirme projeleri kapsamında 2018 yılında başlamak üzere projesi önerisi geliştirilmiştir. Söz konusu Teknik Yardım 2001/42/AT sayılı SÇD Direktifi'nin etkin uygulanabilirliğinin sağlanması bakımından önemlidir.

Ulusal mevzuat 2004/35/AT sayılı Çevresel Sorumluluk Direktifi ile kısmen uyum içinde olup çalışmalar sürmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hukuk Müşavirliği tarafından (Adalet Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı ana paydaş kurumlar) Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen "Yatay Sektörde Çevresel Sorumluluk Direktifinin Uygulanmasına İlişkin Kapasite Geliştirilmesi için Teknik Yardım Projesi" başlatılmıştır. Avrupa Birliği'ne Katılım İçin Ulusal Eylem Planı'nda çevresel zararın önlenmesi ve iyileştirilmesi ile faaliyetlerinden dolayı çevresel zarara sebebiyet veren işletmelerin bu zararın iyileştirilmesinden mali olarak sorumlu tutulması amacı ile birincil mevzuat olarak 2018 yılının II. Döneminde Çevresel Sorumluluk Kanunu'nun çıkarılması hedeflenmektedir. Bu hususlar gözetildiğinde Direktif 'in uyumlaştırılması kapsamında gerekli faaliyetler ise şu şekilde özetlenebilir:

- Çevresel sorumluluk kapsamında yer alacak faaliyetlerin ve zarar ölçeğinin belirlenmesi, bu faaliyetler ile çevresel zarara sebep olan işletmelerin bu zararın iyileştirilmesinden mali olarak sorumlu tutulması,
- Çevresel zararın oluşup oluşmadığını ve işletmenin sorumlu olup olmadığını tespit edebilmek için kullanılacak değerlendirme yöntemlerinin belirlenmesi, Direktif 'in uygulanmasında sorumluluğu bulunan yetkili makamın veya makamların belirlenmesi,
- Çevresel riskin ve zararın belirlenmesi ile zararın iyileştirilmesi sürecine ilişkin usul kurallarının oluşturulması ve düzenleyici / önleyici faaliyetlerin uygulanması için yöntemlerin belirlenmesi,
- Faaliyet sahiplerinin bu Direktiften kaynaklanan yükümlülükleri karşılamalarını sağlayacak sigorta gibi finansal güvencelerin oluşturulmasını teşvik edecek bir düzenleme yapılması,
- Sorumlu faaliyet sahibi yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, yetkili makamın gereklilikleri yerine getirmesinden doğan maliyetleri faaliyet sahibinden tazmin edebilmesi için bir usulün oluşturulması,

- Yetkili makamın kararlarının, eylemlerinin ve eylemde bulunmamasının incelenmesine yönelik bir usulün oluşturulması,
- Zarar gören çevrenin eski haline getirilmesine ilişkin yürütülen faaliyetlerin denetlenmesine ilişkin usulün belirlenmesi,
- Çevresel sorumluluğun uygulanmasına yönelik gerek merkez gerekse taşra teşkilatındaki ilgili personelin eğitimi, ayrıca, ilgili sektörün bilinçlendirilmesine yönelik eğitimlerin düzenlenmesi
- Bir izleme ve değerlendirme sistemi kurulması ve işletilmesi faaliyetleri
- Sınır ötesi işbirliği ve danışma faaliyetleri için düzenleme yapılması.

2011/92/AB sayılı ÇED Direktifi 2014 yılında 2014/52/AB Direktifi olarak değiştirilmiş ve bu değişim ile Direktif'in yasal ve teknik bağlamda geliştirilmesi hedeflenmiştir. Üye Devletler'in en geç 16 Mayıs 2017 tarihinden itibaren bu kuralları uygulaması beklenmektedir. Bu kapsamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından 2007-2013 Çevre Operasyonel Programı kapsamında "Çevresel Etki Değerlendirmesi Alanında Kapasite Geliştirme Projesi" hazırlanmıştır. Proje kapsamında güncellenen Direktife uyum kapsamında aşağıdaki çalışmaların tamamlanması hedeflenmektedir;

- ÇED Raporu Değerlendirmesine İlişkin Faaliyetler
- Mevzuat Çalışmaları (Mevzuat karşılaştırması)
- Kapasite Geliştirme Faaliyetleri
- PTD Değerlendirme ve Seçme-Eleme Kriterlerine İlişkin Faaliyetler (kılavuzların hazırlanması)
- İzleme Bilgi Sisteminin kurulması

2001/331/AT sayılı Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı kurumsal kapasitenin geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan faaliyetler; elektronik ortama alınan çevre denetimlerine ilişkin yazılımın sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gerekli hallerde revize edilmesi, denetimle alakalı yıllık eğitim programlarının artırılması ve her denetim görevlisinin mutlaka yılda bir kez eğitim almalarının sağlanmasıdır.

Tablo 5.8.2 Yatay Sektör Öncelikleri ve Önlemler

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
SÇD Direktifi	Ulusal mevzuatın çıkarılması (TAMAMLANDI)								
	Kapasite Geliştirme Kapsamında; <ul style="list-style-type: none"> • Bakanlık ve kurumların SÇD uygulama kapasitesinin geliştirilmesi • SÇD Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyetlerinin düzenlenmesi • SÇD Yönetmeliği uyarınca SÇD'ye tabi plan/programlara SÇD sürecinin uygulanmasına dair destek verilmesi • İlgili kurum ve kuruluşların farkındalıklarının artırılması 								
Çevresel Sorumluluk Direktifi	Ulusal mevzuatın çıkarılması ve yetkili makamın belirlenmesi								
	Kapasite Geliştirme Kapsamında; <ul style="list-style-type: none"> • Çevresel zararın oluşup oluşmadığına yönelik tespit yapılabilmesine yönelik teknik altyapının sağlanması • Çevresel zarardan sorumlu faaliyet sahibinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde yetkili makamın gereklilikleri yerine getirmesinden doğacak 								

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	<ul style="list-style-type: none"> maliyetlerin karşılayabilmesine yönelik usullerin belirlenmesi Bir izleme ve değerlendirme sistemi kurulması Yeni rehberlerin yayınlanması İlgili sektörün bilinçlendirilmesine yönelik faaliyeti Yeni uzman personel alımı ve eğitim Faaliyetleri 								
	Mevzuat uyumlaştırılması sonrasında çevresel zararın tespiti ve iyileştirilmesi ile Sigorta Sistemine yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması								
INSPIRE Direktifi	Türkiye Coğrafi Bilgi Stratejisi ve Eylem Planının yayınlanması. Bu dökümana göre kurum ve kuruluşların coğrafi veri uyumlaştırılması çalışmalarını tamamlanması.								
	Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısının Kurulumu kapsamında Kapasite Geliştirme Kapsamında; <ul style="list-style-type: none"> Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi kurulum faaliyetleri (Veri tanımlama dokümanlarının hazırlanması, veri değişim formatlarının belirlenmesi, Coğrafi verilerin yayımlanması ile ilgili ağ servislerine ilişkin esasların belirlenmesi, veri yayın birimlerinin paylaşacağı veriler için meta-veriler dokümanlarının hazırlanması Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi kullanımının yaygınlaştırılması Faaliyetleri (yeni uzman personel alımı ve eğitim Faaliyetleri dahil) 								
	Kurum ve Kuruluşların coğrafi veri uyumlaştırma faaliyetleri								

5.9. Doğa Koruma

5.9.1. Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Doğa Koruma Sektörü altında yer alan AB Mevzuatı, tür ve habitatların korunması ile birlikte çeşitli amaçlarla yakalanan veya ticareti yapılan hayvanların istismar edilmesinin önlenmesini hedefleyen tüzük ve direktiflerden oluşmaktadır. Sektöre ait AB mevzuatı, 4 farklı direktif ve 10 farklı tüzüğün oluşturduğu 9 farklı konuda oluşmaktadır. Tüzük ve Direktiflere ait mevcut durum ve yasal çerçeve Tablo 5.9.1’de özetlenmiştir.

Doğa Koruma sektöründe yer alan direktif ve tüzüklerle ilgili yasal süreç ve uyum çalışmalarının başlatıldığı mevzuatta koordinasyondan sorumlu ve başlıca yetkili kurum Orman ve Su İşleri Bakanlığı olarak belirlenmiştir. Ancak, Yasadışı Kereste ve FLEGT Tüzükleri ile ilgili yetkili kurumlar henüz belirlenmemiş olup uyumla ilgili herhangi bir çalışma başlamamıştır.

Tablo 5.9.1 Doğa Koruma Sektörü Mevcut Durum, Yasal ve Kurumsal Çerçeve

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Yabancı Fauna ve Flora Habitatharının Korunmasına İlişkin 92/43/AET sayılı Direktif	Yetkili otoritenin tanımlanması	Kısmen uyumlu	Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2017 sonu	OSİB	Taslak "Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2872 numaralı "Çevre Kanunu" (3/g Maddesi, 13. 15. 28.30. Maddeleri) 13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5491 numaralı "Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2873 numaralı "Milli Parklar Kanunu" 13 Kasım 1989 tarihli ve 20341 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" 23 Temmuz 1983 tarihli ve 18113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2863 numaralı
	Ulusal Alan Listesinin hazırlanması (pSCA- Madde 4)				
Habitat Direktifi	Özel Muhafaza Alanlarının (SAC) belirlenmesi	Kısmen uyumlu	Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2017 sonu	OSİB	Taslak "Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2872 numaralı "Çevre Kanunu" (3/g Maddesi, 13. 15. 28.30. Maddeleri) 13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5491 numaralı "Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2873 numaralı "Milli Parklar Kanunu" 13 Kasım 1989 tarihli ve 20341 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" 23 Temmuz 1983 tarihli ve 18113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2863 numaralı
	Özel Muhafaza Alanlarının Yönetiminin Planlanması				
Habitat Direktifi	Habitat ve türlerin korunması ve izlenmesi için bir sistemin geliştirilmesi	Kısmen uyumlu	Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2017 sonu	OSİB	Taslak "Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2872 numaralı "Çevre Kanunu" (3/g Maddesi, 13. 15. 28.30. Maddeleri) 13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5491 numaralı "Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2873 numaralı "Milli Parklar Kanunu" 13 Kasım 1989 tarihli ve 20341 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" 23 Temmuz 1983 tarihli ve 18113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2863 numaralı
	Belirli hayvan türlerinin avlanması/öldürülmesinin yasaklanması ve izleme sisteminin geliştirilmesi				
Habitat Direktifi	Halkın/toplumun ve paydaşların bilinçlendirilmesi	Kısmen uyumlu	Uyumlaştırma: 2017 Uygulama: 2017 sonu	OSİB	Taslak "Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2872 numaralı "Çevre Kanunu" (3/g Maddesi, 13. 15. 28.30. Maddeleri) 13 Haziran 2006 tarihli ve 26167 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5491 numaralı "Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2873 numaralı "Milli Parklar Kanunu" 13 Kasım 1989 tarihli ve 20341 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" 23 Temmuz 1983 tarihli ve 18113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2863 numaralı

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Yabani Kuşların Korunmasına İlişkin 2009/147/AT sayılı Direktif	Yetkili otoritenin tanımlanması EK1 de yer alan kuş türlerinin değerlendirilmesi ve göçmen türlerin düzenli bir şekilde izlenmesi	Kısmen uyumlu	-	OSİB	“Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” 1 Temmuz 2004 tarihli ve 25509 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5199 numaralı “Hayvanları Koruma Kanunu” 11 Temmuz 2003 tarihli ve 25165 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4915 numaralı “Kara Avcılığı Kanunu” 4 Nisan 1971 tarihli ve 13799 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1380 numaralı “Su Ürünleri Kanunu” 14 Nisan 2016 tarihli ve 29684 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”
					Taslak “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu” 14 Nisan 2016 tarihli ve 29684 sayılı Resmi Gazete’de

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
	<p>Özel Koruma Alanlarının (SPA) belirlenmesi</p> <p>SPA'lar için kuş popülasyonlarının varlıklarını sürdürülebilmesine yönelik uygun ölçüde gerekli tedbirlerin alınması</p> <p>Ek 1 de yer alan türlerin ve göçmen türlerin habitatlarının korunması için özel koruma tedbirlerinin alınması</p> <p>Bütün yabani kuş türlerine yönelik genel bir koruma sisteminin oluşturulması</p> <p>muafiyet veya istisnalar için izin sistemi oluşturulması</p> <p>Etkili denetim ve yasal sistemlerin oluşturulması</p> <p>Komisyonu gönderilecek raporların sağlanabilmesi için bilgi sisteminin oluşturulması</p>				<p>yayımlanan "Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik"</p> <p>11 Temmuz 2003 tarihli ve 25165 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4915 numaralı "Kara Avcılığı Kanunu"</p> <p>4 Nisan 2014 tarihli ve 28962 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği"</p> <p>11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2873 numaralı "Milli Parklar Kanunu"</p> <p>8 Kasım 2004 tarihli ve 25637 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik"</p>
Yabani Hayvan	<p>Yetkili otoritenin tanımlanması</p> <p>Eklere belirlenmiş türlerin ithalat ve ihracatı, kontrol ve</p>	Büyük Ölçüde Uyumlu	Uygulama:		

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
ve Bitki Türlerinin, Ticaretin Düzenlenmesi Yoluyla Korunmasına ilişkin 338/97/AT sayılı Konsey Tüzüğü CITES Tüzüğü	onayları ile ilgili prosedürlerin uygulanması için gerekli düzenlemelerin sağlanması Onay ve izinler için bir sistemin geliştirilmesi İnceleme, değerlendirme ve danışmanlıkların yerine getirilmesini mümkün kılan bir sistemin geliştirilmesi-bilimsel otoritenin tanımlanması		Tam uygulama üyeliği birlikte gerçekleştirilecektir.		27 Aralık 2001 tarihli ve 24623 sayılı "Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik"
Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin, Ticaretin Düzenlenmesi Yoluyla Korunmasına ilişkin 338/97/AT sayılı Konsey Tüzüğü'nün Uygulanmasına İlişkin Kuralları Belirleyen 865-2006 No'lu	Topluluk(AB) içerisindeki ticaret ve hareketler için gerekli prosedür ve otorizasyonun sağlanması İlgili formların kullanılması için prosedürlerin oluşturulması İhracat izinlerinin izlenmesini sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi Gümrük noktalarındaki halkın bilgilendirilmesi			OSİB, GTHB	06.08.2004 tarihli ve 25545 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 27.12.2001 tarihli ve 24623 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmeliği revize eden "CITES Tüzüğü'nün Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" 27 Temmuz 2014 tarihli ve 29073 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Dış Ticaretine

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Tüzük	<p>Uyumu izlenmesi ve gerekli olduğunda yasal yollara başvurulabilmesi için etkin bir denetim, izleme ve yaptırım sisteminin geliştirilmesi</p> <p>Önemli gümrük noktalarında CITES ofislerinin kurulması ve işletilmesi</p> <p>İhlal durumunda gerekli yaptırımların uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması</p>		CITES Ofislerinin kurulması OSİB, GTHB ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenecektir.		ilişkin Tebliğ”
Bacaktan Yakalayan Tuzakların ve insani standartlarda olmayan tuzakların Toplulukta Kullanımını ve Bu Tuzakların Kullanıldığı Ülke Menşeli Bazı Yabancı Hayvan	<p>Yetkili kurumun tanımlanması</p> <p>Bacaktan yakalama tuzaklarının yasaklanması</p> <p>Direktif Ek 1 ve Ek 2 ye uygun yasaklı tür listelerinin bilimsel destek alınarak hazırlanması</p> <p>97/602/EC nolu konsey kararının ek'inde listelenmiş ülkeler ve yine listede verilen ülkelerle ilişkili yabancı hayvanlarına ait post ve diğer ürünlerinin ithalatına</p>	Büyük Ölçüde Uyumlu	Uygulama: 31/12/2020	OSİB	11 Temmuz 2003 tarihli ve 25165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4915 numaralı "Kara Avcılığı Kanunu"

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Türlerine Ait Deri ve İşlenmiş Ürünlerin Topluluğa Sokulmasını Yasaklayan 3254/91/AET sayılı Konsey Tüzüğü	izin verilmesini sağlayan gerekli düzenlemenin oluşturulması 97/602/EC nolu konsey kararının ek'inde listelenmiş ülkeler dışındaki ülkelere yabani hayvanlara ait post ve diğer ürünlerinin ithalatının yasaklanması için gerekli düzenlemenin oluşturulması Etkin bir izleme ve yaptırım sisteminin geliştirilmesi				
Yabani Hayvanların Hayvanat Bahçelerinde Barındırılmasına İlişkin 29 Mart 1999 tarih ve 99/22/AT sayılı Konsey Direktifi		Büyük Ölçüde Uyumlu		OSİB DKMPGM	11 Ağustos 2007 tarihli ve 26610 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Hayvanat Bahçelerinin Kuruluşu ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik"
28 Mart 1983 tarihli ve 83/129/AET sayılı Belirli Yavru Fokların ve Küreklerinin ve	Yetkili kurumun tanımlanması Grönland fok (<i>Pagophilus groenlandicus</i>) ve balonlu fok (<i>Cystophora cristata</i>) türlerinin yavrularından elde	Büyük Ölçüde Uyumlu		GTHB	22 Ağustos 2008 tarihli ve 26975 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Belirli Yavru Fokların Küreklerinin ve Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin ithalatının

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin Üye Devletlere İthaline İlişkin Konsey Tüzüğü	edilen ürünlerin ithalatının yasaklanması Yasal çerçevenin tanımlanması				Yasaklanmasına Yönetmelik” ilişkin
Fok Ürünlerinin Ticareti'nin Düzenlenmesin e Yönelik 1007/2009 (EC) No'lu Düzenlemenin Uygulanmasına İlişkin Kuralları Belirleyen 737/2010 Sayılı Konsey Tüzüğü	Yetkili kurumun tanımlanması Direktifte belirtilen fok ürünlerinin ithalatının yasaklanması için yasal altlığın oluşturulması Denetim, kontrol ve cezalandırma mekanizmalarının tanımlanması Konu ile ilgili sürece dahil olacak personelin ve Ticaret yapan firmaların eğitimi	Uyumlu değil	Belirlenmemiştir	Tanımlı değil	-

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
20 Ekim 2010 tarihli ve 995/2010 sayılı Piyasaya Kereste ve Kereste Ürünleri Süren İşletmecilerin Yükümlülüklerin e İlişkin Tüzük	Yetkili otoritenin belirlenmesi ve yasal altlığın oluşturulması				
995/2010 sayılı Tüzüğün Uygulanması Kapsamında İzleme Kuruluşlarının Tanınması ve İptali ile İlgili Kurallara İlişkin 23 Şubat 2012 tarihli ve 363/2012 sayılı Tüzük	Yasadışı Kereste Ticaretinin önlenmesi geliştirilmesi				
	Denetim ve Kontrol sisteminin geliştirilmesi	Uyumlu değil	Belirlenmemiştir	Tanımlı değil	-
995/2010 sayılı Tüzüğün Uygulanması Konusunda İzleme Kuruluşlarının	Eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık artırma çalışmaları				

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Kontrolleri ve Gerekliliği Özen Sistemi ile ilgili detaylı kuralları üzerine 6 Temmuz 2012 tarihli ve 607/2012 sayılı Tüzük					
2173/2005- 20 Aralık 2005 tarihli ve 2173/2005 sayılı AB'ye Kereste İthalatına İlişkin FLEGT Lisanslama Sisteminin Kurulmasına Dair Tüzük	Yetkili otoritenin belirlenmesi ve yasal altlığın oluşturulması				
1024/2008 – 2173/2005 sayılı Tüzüğün Uygulanması Konusunda Ayrıntılı Önlemleri	FLEGT lisanslandırma sisteminin geliştirilmesi Takip ve izleme sisteminin kurulması FLEGT lisansına sahip olmayan kerestelerin ithalat/ ihracatının önlenmesi için yaptırım sisteminin kurulması FLEGT lisansına sahip olan kerestelerin ithalat/ ihracatının sağlanması için teşvik mekanizmasının oluşturulması	Uyumlu değil	Belirlenmemiştir	Tanımlı değil	-

AB Mevzuatı	Mevzuat Gereklilikleri	Mevzuat Uyum Durumu	Öngörülen Uyumlaştırma / Uygulama Tarihi	Sorumlu Kurum	Ulusal Mevzuat
Ortaya Koyan 17 Ekim 2008 tarihli ve 1024/2008 sayılı Tüzük	Eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık artırma çalışmaları				

AB'nin Doğa Koruma sektörü kapsamında en önemli mevzuatı, NATURA 2000 olarak adlandırılan koruma ağlarının kurulması yoluyla biyolojik çeşitliliğin korunmasını hedefleyen Habitat ve Kuş Direktifleri ile nesli tehlikede olan yabancı hayvan ve bitki türlerinin ticaretinin düzenlenmesini hedefleyen CITES Tüzüğüdür. Habitat ve Kuş Direktifleri, biyolojik çeşitliliğin korunması amacı ile öncelikli olarak Özel Muhafaza Alanları (Special Areas of Conservation –SACs / Habitat Direktifinde)'nin, Özel Koruma Alanları (Special Protected Area – SPA /Kuş Direktifi)'nin belirlenmesi gerekmektedir.

Türkiye, biyolojik çeşitliliğin korunması, biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımını hedefleyen ve genetik kaynakların adil paylaşımı ilkeleri üzerine geliştirilmiş "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS)"ni 1992'de imzalamış ve 29 Ağustos 1996 tarih ve 4177 sayılı Kanun ile onaylamıştır. Mevcut yasal süreç içerisinde Habitat ve Kuş Direktiflerindeki uygulamalar ve bazı gereklilikler;

- Çevre Kanunu (2872 – 11.08.1983)
- Milli Parklar Kanunu (2873-09.08.1983),
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2863-1983),
- Kara Avcılığı Kanunu (4915- 11.07. 2003)
- Su Ürünleri Kanunu (1380 – 4.04.1971)
- Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname (2863, 23.07.1983)
- Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlarıyla Mücadele usul ve esasları hakkında Yönetmelik (25976 -24.10.2005),
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği (28962 – 4.04.2014)

hükümleri içerisinde genel olarak yer bulmakla birlikte, tüm bu mevzuat direktiflerin gerekliliklerini tam olarak karşılayamamaktadır.

Türkiye'de çeşitli mevzuatla farklı statülerde korunan alan (kara ve deniz) sayısı 2016 itibari ile 2832 olup, 6.202.969 ha ile korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı %7.95'tir (Tablo 5.9.2). Kara üzerindeki korunan alan büyüklüğü ise 4.687.045 ha olup, ülke yüzölçümüne oranı %6,01'dir.

Tablo 5.9.2 Korunan Alanlar

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Korunan Alanlar	Sayısı (Adet)	Alanı (ha)
Milli Park	42	845.814
Tabiat Parkı	209	99.378
Tabiatı Koruma Alanı	30	47.244
Tabiat Anıtı	111	7.142
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	81	1.189.293
Sulak Alanlar (Ramsar Alanları)	14	184.487
Muhafaza Ormanı	38	469.830
Şehir (Kent) Ormanı	6	1.602
Gen Koruma Ormanı (in-situ)	55	251.548
Tohum Meşceresi (in-situ)	145	10.550
Tohum Bahçesi (ex-situ)	295	39.732
TEK YÜZEY HALİNE GETİRİLMİŞ TOPLAM	1.543	3.104.928
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Korunan Alanlar	Sayısı (Adet)	Alanı (ha)
Özel Çevre Koruma Alanları	16	2.460.041
Doğal Sit	1.273	1.322.748
TEK YÜZEY HALİNE GETİRİLMİŞ GENEL TOPLAM	2.832	6.202.969

Kaynak: Tabiatı Koruma Durum Raporu, 2016

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi “Korunan Alanlar İş Programı” kapsamında iş programının maksadına uygun olarak; kapsamlı, etkin yönetilen ve ekolojik temsile dayanan ulusal ve bölgesel korunan alan sistemlerinin kurulması ve sürdürülmesi desteklenmektedir. Bu maksat doğrultusunda 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve yönetmeliği çerçevesinde çalışmalar yürütülmekte, mali ve teknik kaynakların sağlanması, hem merkez hem de taşra teşkilatının kapasite geliştirme çalışmaları ile birlikte izleme ve değerlendirme gibi destekleyici faaliyetler de gerçekleştirilmektedir.

Korunan alanların kaynak değerlerinin korunarak, bozulmadan gelecek nesillere bırakılabilmesi ile mevcut kaynakların koruma-kullanma dengesi içinde devamlılığının sağlanmasına yönelik olarak bu alanlarda her türlü kullanım kararlarının belirlendiği Uzun Devreli Gelişme Planı ve Gelişme Planları hazırlanmaktadır. Bu çerçevede 37 Mili Parkta Uzun Devreli Gelişme Planı ve 76 Tabiat Parkında Gelişme Planı hazırlanmış olup korunan alanlardaki uygulamalar bu planlara uygun olarak gerçekleştirilmektedir.

5.9.2. Amaçlar, Hedefler ve Stratejiler

Biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, flora ve fauna ile bunların doğal yaşam ortamlarının muhafaza edilmesi ve geliştirilmesi yoluyla biyolojik çeşitlilik kaybının önlenmesi temel amaçtır.

Amaç: Mevcut doğa koruma sisteminin güçlendirilmesi için AB Müktesebatına uyum sağlanacaktır.

Hedef 1: Doğa koruma ile ilgili AB müktesebatının etkin uygulanabilmesi için idari ve kurumsal altyapı ihtiyaçları belirlenecek ve personelin eğitimi sağlanarak kapasite güçlendirilecektir.

Hedef 2:Mevcut korunan alan statüleri gözden geçirilerek uygun kriterleri taşıyan alanlar potansiyel Natura 2000 alanları olarak belirlenecek, yönetim ve/veya koruma planları hazırlanarak uygulamaya geçirilecektir.

Hedef 3:Habitat ve türlere yönelik envanter tamamlanacak ve bunlara ilişkin olarak AB’de yaygın olarak kullanılan sistem esas alınarak kılavuzların hazırlanması ile birlikte habitat sınıflandırması ve haritalama çalışmaları yapılacaktır.

Hedef 4:Alan ve türlerdeki mevcut durumu ve değişimleri tespit ederek gerekli müdahaleleri yapmak üzere biyolojik çeşitliliği izleme sistemleri oluşturulacaktır.

Hedef 5: CITES türleri için kurtarma merkezleri yaygınlaştırılacaktır.

Hedef 6: CITES ile ilgili mevzuatın uygulanabilmesi için CITES Ofisi kurulacaktır.

Hedef 7: Ülkemizde sürdürülebilir avcılığın sağlanması amacıyla tesis edilen avlalarda avcı kuruluşları ile işbirliği içerisinde daha sağlıklı etüt ve envanter çalışmaları yaparak avına izin verilen türlerin yıllık avlanma kotalarını belirlenmesi sağlanacaktır.

Hedef 8: Halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ve karar verme mekanizmalarına etkin katılımı sağlanacaktır.

Strateji 1: Biyolojik çeşitlilik ve Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanununu çalışmalarının tamamlanarak yürürlüğe konulması.

Strateji 2: Biyolojik çeşitliliğe ilişkin Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kurulu ile Mahalli Kurulların kurulması.

Strateji 3: Mevcut korunan alanların statülerinin gözden geçirilmesi, korunan alanların biyotop/habitat sınıflandırma ve haritalama çalışmalarının yapılması ve potansiyel Natura 2000 alanlarının değerlendirilmesi.

Strateji 4:Uygulamaya dönük idari ve kurumsal altyapının güçlendirilmesi kapsamında yeni personel istihdamı ve teknik altyapının geliştirilmesi.

Strateji 5: İlgili gruplarına yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyalarının düzenlenmesi.

Strateji 6: Biyolojik çeşitliliği izleme sistemlerinin kurulması kapsamında gerekli teknik altyapının oluşturulması, izlemeye yönelik göstergelerin belirlenmesi.

Strateji 7: Korunan alanların idaresi ile ilgili olarak ilgi grupları arasındaki iletişim, işbirliği ve bilgi akışı/paylaşımı gibi hususların ne şekilde sağlanacağını belirlenmesi, etkin koordinasyonun sağlanması.

Strateji 8: Biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açan etmenlerin belirlenmesi ve azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması.

Strateji 9: Koruma alanlarının yönetimi ile ilgili uygun finans mekanizmalarının oluşturulması.

Strateji 10: Sektörel bazdaki politika, plan ve projelerle ilgili karar verme mekanizmalarına korunan alanlarla ilgili etki değerlendirmelerinin entegre edilmesi / geliştirilmesi.

Strateji 11: Biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik teşvik ve tedbirlerin belirlenerek, uygulamaya geçmesi.

5.9.3. Öncelikler ve Önlemler

Doğa Koruma sektöründe AB mevzuatına uyum süreci içerisinde Türkiye'deki mevcut durum değerlendirildiğinde sektörde öncelikli olarak belirlenmiş direktif ve tüzükler ile ilgili öncelikli olarak değerlendirilen faaliyetler ve bu faaliyetlerle ilgili 2023 yılına kadar olası planlama Tablo 5.9.3'te verilmiştir.

Tablo 5.9.3 Doğa Koruma Sektörü Öncelikleri ve Önlemler

Öncelikli Mevzuat	Önlemler	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Habitat/Kuş Direktifleri	Yasal Altyapının hazırlanması								
	Özel Muhafaza / Koruma Alanlarının (SAC ve SPA) belirlenmesi ile ilgili çalışmalar								
	Veri tabanının hazırlanması/ iyileştirilmesi								
	Özel Muhafaza Alanları Yönetiminin Planlanması								
	Halkın/toplumun ve paydaşların bilinçlendirilmesi								

6. AB MÜKTESEBATINA UYUM SAĞLAMAK İÇİN GEREKLİ YATIRIM İHTİYACI VE FİNANSMANI

6.1. Planlanan ve Gerçekleşen Yatırımların Karşılaştırılması

AB Çevre Müktesebatına uyum sağlanması süreci üç bileşenden oluşmaktadır: Mevzuatın uyumlaştırılması (direktifler için iç hukuka aktarım), mevzuatın uygulamaya geçirilmesi ve mevzuattaki müeyyidelerin uygulanması (Human Dynamics Consortium, 2011). Ulusal mevzuat ile AB Müktesebatı arasında gerçekleştirilen fark analizini takiben AB Müktesebatının uygulamaya geçirilmesi için gerekli finansman ihtiyacının belirlenmesi ve ekonomik fark analizinin yapılması gerekmektedir. Finansman ihtiyacının genel bütçe ile mevzuatın uygulanmasından sorumlu olan kurum ve kuruluşların özkaynakları arasında mevzuatın içeriğine göre dengeli bir paylaşımının yapılması uyum çalışmalarını hızlandıracaktır. Özellikle yüksek maliyetli altyapı yatırımları söz konusu olduğunda ilgili mevzuat için ayrılması mümkün olan bütçe miktarı ve altyapının tamamlanabileceği süre göz önüne alınarak gerçekçi bir planlama yapılmalıdır.

Mevzuat fark analizi, mevcut durum, yasal ve kurumsal çerçeve ile sektörel öncelikler her bir sektör için 5. Bölümde verilmiştir. 6. Bölümde ise hâlihazırda uyum sağlanmış olan veya yakın tarihte uyum sağlanması planlanan mevzuatın uygulamaya geçirilebilmesi için gerekli finansman ihtiyacı verilmektedir.

AB Müktesebatına uyum, adaylık ile başlayan ve üyelikten sonra devam eden bir süreçtir (Human Dynamics Consortium, 2011). Avrupa Birliği, aday ülkelerin Çevre Müktesebatı ile tam uyumu kısa vadede gerçekleştirmelerinin mümkün olmayacağına bilinciyle aday ülkelerden öncelikli alanların belirlenmesini ve kalıcı uyum sağlanmasını öngören uzun vadeli stratejilerin geliştirilmesini beklemektedir. Müktesebat uyumu, mevzuat uyumlaştırmasıyla sınırlı değildir; uyumlaştırılmış mevzuatın tam olarak uygulamaya geçirilmesini de gerektirir (Human Dynamics Consortium, 2011). Bu şartlar altında en gerçekçi planlama ancak Avrupa Komisyonu'nun tarafımıza üyelik tarihi vermesiyle yapılabilecektir. Yeni adaylık statüsü almış, tarama sürecini yeni tamamlamış ülkeler için üyelik tarihinin belli olmaması, planlama açısından bir sorun teşkil etmeyebilir. Ancak ülkemizde tarama süreci 2006 senesinde tamamlanmış, Ulusal Çevre Entegre Uyum Stratejimiz 2007 senesinde Yüksek Planlama Kurulu (YPK) tarafından onaylanmış ve Çevre Faslı 2009 senesinde müzakerelere açılmıştır. Uyum sürecinde dikkate değer mesafe katedilmiş bulunmaktadır. Geldiğimiz noktada üyelik tarihinin belli olmaması ve bu kapsamda Avrupa Birliği tarafından taahhüt verilmemiş olması, uyum sürecinin planlanmasında ister istemez bazı hususların muallak kalmasına sebep olmaktadır.

Bu Bölümde (6.1), UÇES Belgesinin hazırlandığı tarihte yürürlükte olan AB Çevre Müktesebatına uygun olarak belirlenmiş olan yatırım ihtiyaçları, 2007-2015 dönemi için sektörel gerçekleştirmeler, 2016-2023 dönemi için ise güncellenmiş öngörüler verilmekte ve karşılaştırma yapılmaktadır. Mevzuata ve finans kaynaklarına göre hazırlanmış olan yatırım ihtiyaçları arasında 5. Bölümde belirlenmiş önceliklerden öne çıkanlar için gerekli finansman ihtiyaçları tablolar halinde Bölüm 6.2'de verilmiştir. Finansman kaynaklarına göre ve mevzuata göre yatırım ihtiyaçları ise sırasıyla 6.3 ve 6.4'te açıklanmıştır.

Sektörlerin özellikleri birbirinden farklıdır. Her sektör kendi özelliklerine uygun olarak öncelik belirleme çalışması gerçekleştirmiştir. Su Kalitesi ve Atık Yönetimi gibi yoğun altyapı yatırımı

gerektiren sektörlerin yanı sıra, Yatay Sektör gibi idari düzenleme ağırlıklı sektörler bulunmaktadır. Sektörlerin uyum sürecinde buldukları nokta da önceliklerini etkilemektedir. İklim Değişikliği Sektörü UÇES içinde yeni bir sektördür ve mevzuat uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Bu yatırım ihtiyaçları genel çerçeveyi belirlemektedir.

Sektör önceliklerinin belirlenmesi esnasında halen devam etmekte olan faaliyetlerin halihazırda öncelikli görülmüş olduğu kabul edilmiştir. Yatırımların gerçekleştirilmesinde sektör mevzuatının önceliğinden çok Ülkemizin ihtiyacı belirleyici olmaktadır. Bu sebeple Öncelikler ve Önlemler tablolarında 2016 senesini de kapsayan faaliyetler de bulunmaktadır. Bölüm 6.2’de verilen “Önceliklere ve Önlemlere Göre Yatırım İhtiyaçları”, sektörlerin finansman gerektiren önceliklerini kapsamaktadır. Önceliklerin belirlenmesi, mevzuatın uyumlaştırılmasından ve uygulamasından sorumlu olan Kurumların görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

2007-2015 dönemi içinde gerçekleştirilen yatırımların %77’si Su Kalitesi Sektörü için yapılmıştır. Su Kalitesi Sektörünün ardından Atık Yönetimi ve Hava Kalitesi Sektörleri gelmektedir. Çoğu yatırımların finansmanı kamu sektörü, özellikle de merkez kaynaklarından yapılmaktadır. 2007 senesinde yayımlanan UÇES Belgesinde ise kamu yatırımlarında yerel idarenin payının daha yüksek olması öngörülmüştür. Ancak gerçekleştirmeler göstermektedir ki yerel yönetimler kendileri için planlanan öngörülerini yerine getirebilecek kurumsal ve finansal kapasiteye sahip değildir. AB üyesi ülkeler, özellikle su ve atık sektörlerinde konusunda uzmanlaşmış, özel sektör kurumlarına ya da kamu-özel sektör ortaklıklarına ağırlık vermektedirler. Çevre koruma harcamaları kapsamında AB üyesi ülkeler ve Ülkemiz arasında yapılan karşılaştırma Bölüm 4.1.1’de verilmiştir. Sonuç olarak gelecek dönemde yatırımların finansmanı hususunda dikkat edilmesi gereken birkaç ana unsur bulunmaktadır.

Öncelikle yerel idarelerin kurumsal ve finansal kapasitelerinin arttırılması gerekmektedir. AB Çevre Müktesebatı yerel idarelerin çevre yönetimindeki katkısını yüksek tutmakta, mevzuat bu şekilde belirlenmektedir. Toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için merkezi idarenin müdahalesi ancak belirli bir destek sağlamaktadır. Yapılan yatırımların sürdürülebilir olabilmesi, yerel idarelerin finansal yönetim konusunda güçlenmesine bağlıdır. Bu kapsamda kapasite geliştirme projelerinin önemi yüksektir.

İkinci olarak AB üyesi ülkelerde olduğu gibi özellikle yatırımı yüksek olan su ve atık sektörlerinde özel sektörün payının artacağı öngörülmektedir. Her ne kadar UÇES Belgesi kapsamında ilk yatırım, yenileme, bakım ve onarım maliyetleri çalışılmakta ise de işletme maliyetlerinin yüksek olduğu atıksu arıtma tesisleri ve entegre atık yönetim tesislerinde özel sektör ya da özel-sektör kamu ortaklıkları kamu sektörü üzerindeki finansman yükünü azaltacaktır.

UÇES 2007’de Atık Yönetimi Sektörü uyumlaştırma çalışmaları kamu yatırımı ağırlıklı olarak verilmiştir. Güncel AB Atık Yönetimi Mevzuatı, atık miktarının azaltılması, geri kazanım ve yeniden kullanım prensipleri üzerine oturtulmuştur. Her alanda belirleyici olan döngüsel ekonomi yaklaşımına göre hedef sıfır atık olarak belirlenmiştir (European Commission, 2014). Sanayide kaynak yönetimini de öngören bu düzende, özel sektörün ağırlığı daha fazladır. Ülkemizde de AB’nin Döngüsel Ekonomi Paketi kapsamında getirilmesi planlanan yasal düzenlemeler yakinen takip edilmektedir.

Son olarak ülkemiz Paris Antlaşmasını imzalayarak sera gazı emisyonlarını referans senaryoya göre 2030 yılında %21 oranına kadar azaltmayı öngörmüştür. İklim Değişikliği kapsamına giren bu alanda da ağırlık özel sektörde olacaktır.

İdeal şartlarda Çevre Mevzuatının Uyumlaştırılması ile ilgili yatırımların merkezi idareden yerel idareye, kamu sektöründen özel sektöre kayması beklenmelidir. Bu noktada, özellikle sanayi kuruluşlarını ilgilendiren mevzuatın uygulanması kapsamında, AB üyesi ülkelerin de uyum konusunda yavaş hareket ettiklerinin belirtilmesi gerekmektedir. Bunun sebebinin ülkelerin küresel ekonomide sanayilerinin rekabet gücünün azalmasından çekinmeleri olduğu söylenebilir (COWI, 2011).

UÇES 2007 Belgesinde; Su Kalitesi, Katı Atık (Atık Yönetimi), Hava Kalitesi, Endüstriyel Kirlilik Kontrolü ve Doğa Koruma sektörleri için finansman ihtiyacı tahmini yapılmıştır. Günümüzde müzakereleri Çevre Faslı kapsamında gerçekleştirilen İklim Değişikliği Sektörü yeni bir sektördür ve ilk defa olarak yeni UÇES Belgesinde yer almaktadır. Gürültü ve Kimyasalların Yönetimi Sektörleri için ilk UÇES Belgesinde öngörüle bulunulmamış, Yatay Sektör kapsamında ise ÇED ve SÇD direktiflerine dair metin içinde öngörü yapılmış olsa da yatırım ve izleme tablolarında sektöre yer verilmemiştir.

6. Bölüm dahilinde verilen maliyetlerin tamamı 2016 fiyatlarıdır. Maliyetler milyon Avro olarak verilmiştir.

Tablo 6.1.1.1 2007-2015 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007)

Milyon AVRO		(2016 Fiyatları)									
UÇES 2007		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
	Toplam	1.547	1.645	1.772	1.860	1.926	1.977	2.039	2.153	2.383	
Su Sektörü	17.302	1.547	1.645	1.772	1.860	1.926	1.977	2.039	2.153	2.383	
Katı Atık Sektörü*	4.843	232	332	448	555	556	620	651	709	739	
Hava Sektörü (KİTlerle)	578	40	42	47	56	69	74	79	82	86	
Gürültü Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kimyasallar Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
EKK** Sektörü	5.593	61	177	612	657	712	766	809	869	930	
Doğa Koruma Sektörü	122	4	8	12	12	14	16	17	19	19	
Genel Toplam	28.438	1.884	2.205	2.891	3.142	3.277	3.454	3.596	3.832	4.156	

*Atıkların bereber yakma ve yakma tesislerinde geri kazanımı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi altında yer almakla birlikte belediye atıklarının bertarafı için ilk yatırım maliyetleri Katı Atık Sektörü altında, rehabilitasyon maliyetleri ise EKRY altında değerlendirilmiştir. Atık Yönetimi Sektörü, 2007 UÇES Beğesinde "Katı Atık Sektörü" olarak ifade edilmiştir.

** Kaynaktan alındığı olduğu için UÇES 2007'de kullanılmıdır. Aynı sektör günümüzde EKRY olarak kullanılmaktadır. UÇES 2016'da EKRY olarak kullanılmıdır, karşılaştırma tablolarında da EKRY olarak geçmektedir.

Tablo 6.1.2 2007-2015 Gerçekleşmeler (UÇES 2016)

Milyon AVRO		(2016 Fiyatları)									
UÇES 2016		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
	Toplam	2.643	2.476	1.821	1.952	1.636	2.189	2.597	2.711	3.143	
Su Sektörü	21.167	2.643	2.476	1.821	1.952	1.636	2.189	2.597	2.711	3.143	
Atık Yönetimi Sektörü***	5.080	293	407	410	729	526	613	601	589	911	
Hava Sektörü	1.004	105	88	99	242	128	178	129	15	19	
Gürültü Sektörü	12,50	-	1,69	-	-	1,50	0,07	0,67	4,42	4,15	
Kimyasallar Sektörü	8,95	-	-	-	0,32	1,05	1,32	1,92	0,82	3,52	
EKRY Sektörü	306	15,18	6,50	0,45	4,80	4,60	19,09	46,17	100,71	108,02	
Doğa Koruma Sektörü	1,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,79	0,69	0,00	0,26	
Yatay Sektör ¹	43	9,28	2,35	1,20	2,76	9,92	2,83	3,04	1,92	9,58	
Genel Toplam	27.622	3.065	2.981	2.332	2.931	2.307	3.005	3.379	3.423	4.199	

*** Atıkların bereber yakma ve yakma tesislerinde geri kazanımı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi altında yer almakla birlikte belediye atıklarının bertarafı için ilk yatırım maliyetleri Atık Yönetimi Sektörü altında, rehabilitasyon maliyetleri ise EKRY altında değerlendirilmiştir.

¹ 2009 - 2011 döneminde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı, Bilişim Teknoloji Daire Başkanlığı, ilgili Bakanlık kapsamında üretilen verilerin INSPIRE Direktifi ile uyumlaştırılması kapsamında ki tüm çalışmaları yürütmüştür. Ayrıca, 2011 yılına kadar, Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı döneminde INSPIRE ve TUCBS çalışmaları; Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Bilişim ve CBS Daire Başkanlığı tarafından, "2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi" kapsamında yürütülmüştür. 2011 yılından sonra, 644 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı CBS Genel Müdürlüğü tarafından INSPIRE Direktifi ile uyum çalışmaları yürütülmektedir.

2007 senesinde yayımlanan UÇES Belgesinde 2007-2015 dönemine ait finansman ihtiyacı Tablo 6.1.1’de, aynı döneme ait gerçekleştirmeler Tablo 6.1.2’de verilmiştir. Sektörel açıdan incelendiğinde gerçekleştirme oranlarının Su Kalitesi için %122, Atık Yönetimi için %105 ve Hava Kalitesi için %174 olduğu görülmektedir (

Tablo 6.1.3). Yüksek maliyetli bir sektör olan EKRY Sektöründe gerçekleştirme oranı düşük kalmıştır. Buna rağmen toplam gerçekleştirme %97 oranında olmuştur.

Tablo 6.1.3 2007-2015 Öngörülen Finansman İhtiyacı ile Gerçekleştirmelerin Karşılaştırılması

2007-2015	Planlanan (UÇES 2007)	Gerçekleşen (UÇES 2016)	Sektör İçinde Gerçekleşme Oranı
	Milyon Avro	Milyon Avro	%
Su Kalitesi Sektörü	17.302	21.167	%122
Atık Yönetimi Sektörü	4.843	5.080	%105
Hava Kalitesi Sektörü	578	1.004	%174
Gürültü Yönetimi Sektörü	-	12	-
Kimyasalların Yönetimi Sektörü	-	9	-
EKRY Sektörü	5.593	306	%5,5
Doğa Koruma Sektörü	122	2	%1,4
Yatay Sektör	-	43	-
Genel Toplam	28.438	27.622	%97

Sektörlerin toplam içindeki payları Tablo 6.1.4’te verilmiştir. 2007 senesinde Su Kalitesi için %60,8 olarak belirlenen oran %76,63 olarak gerçekleştirilmiştir. %19,7 oranında pay öngörülen EKRY’de belirlenebilen harcama oranı ise %1,11’dir.

Tablo 6.1.4 2007-2015 Toplam Gerçekleşme İçinde Sektör Oranları

2007-2015	Planlanan (UÇES 2007)		Gerçekleşen (UÇES 2016)	
	Milyon Avro	%	%	Milyon Avro
Su Kalitesi Sektörü	17.302	%60,8	%76,63	21.167
Atık Yönetimi Sektörü	4.843	%17,0	%18,39	5.080
Hava Kalitesi Sektörü	578	%2,0	%3,63	1.004
Gürültü Yönetimi Sektörü	-	-	%0,05	12
Kimyasalların Yönetimi Sektörü	-	-	%0,03	9
EKRY Sektörü	5.593	%19,7	%1,11	306
Doğa Koruma Sektörü	122	%0,5	%0,01	2
Yatay Sektör	-	-	%0,16	43
Genel Toplam	28.438	-	-	27.622

Tablo 6.1.5 2016-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007)

	Milyon AVRO										
	UÇES 2007					(2016 fiyatları)					
	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
Su Sektörü	22.140	2.532	2.648	2.719	2.798	2.865	2.748	2.927	2.902		
Katı Atık Sektörü*	6.257	739	740	740	797	797	797	797	849		
Hava Sektörü (KİTlerle)	843	88	93	97	102	108	113	117	123		
Gürültü Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Kimyasallar Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
EKK Sektörü**	11.539	864	1.310	1.372	1.445	1.517	1.594	1.675	1.760		
Doğa Koruma Sektörü	184	20	21	23	24	21	22	26	28		
Genel Toplam	40.963	4.243	4.812	4.952	5.168	5.308	5.275	5.543	5.662		

*Atıkların bereber yakma ve yakma tesislerinde geri kazanımı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi altında yer almakla birlikte belediye atıklarının bertarafı için ilk yatırım maliyetler Atık Yönetimi Sektörü altında değerlendirilmiştir. Atık Yönetimi Sektörü, 2007 UÇES Belgesinde "Katı Atık Sektörü" olarak ifade edilmiştir.

**Kaynaktan alıntı olduğu için UÇES 2007'de kullanıldığı şekliyle verilmiştir. Aynı sektör günümüzde EKRY olarak isimlendirilmektedir. UÇES 2016'da EKRY olarak kullanılmış, karşılaştırma tablolarında da EKRY olarak geçmektedir.

Tablo 6.1.6 2016-2023 Güncellenen Finansman İhtiyacı (UÇES 2016)

	Milyon AVRO										
	UÇES 2016					(2016 fiyatları)					
	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
Su Kalitesi Sektörü	16.894	2.210	2.741	2.277	1.920	2.341	1.819	1.831	1.755		
Atık Yönetimi Sektörü***	6.160	347	785	830	1.016	1.061	698	725	698		
Hava Kalitesi Sektörü	628	21	76	74	116	87	87	90	77		
Gürültü Yönetimi Sektörü	19,64	6,57	3,86	3,73	1,62	3,52	0,11	0,11	0,11		
Kimyasalların Yönetimi S.	1.193	58	158	161	161	110	184	181	180		
EKRY Sektörü	28.844	4.287	3.414	3.784	3.718	3.476	3.499	3.499	3.168		
Doğa Koruma Sektörü	42,79	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89		
İklim Değişikliği Sektörü	6.552	831	790	797	835	844	848	813	793		
Yatay Sektör	13,08	6,31	1,34	3,22	1,60	0,60	0,00	0,00	0,00		
Genel Toplam	60.347	7.773	7.976	7.937	7.773	7.930	7.141	7.143	6.674		

***Atıkların bereber yakma ve yakma tesislerinde geri kazanımı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi altında yer almakla birlikte belediye atıklarının bertarafı için ilk yatırım maliyetler Atık Yönetimi Sektörü altında değerlendirilmiştir.

2007 senesinde yayımlanan UÇES Belgesinde 2016-2023 dönemine ait finansman ihtiyacı Tablo 6.1.5'te, aynı döneme ait gerçekleştirmeler Tablo 6.1.6'da verilmiştir. 2016-2023 dönemi için güncellenmiş olan finansman ihtiyacı, 2007 senesinde yayımlanmış olan UÇES Belgesi'nde 2016-2023 dönemi için öngörülen finansman ihtiyacına göre %47 artış göstermektedir (Tablo 6.1.7). Bu durumun ana sebebi EKRY Sektörüne ait finansman ihtiyacının güncel değerlendirmelere göre 2007 senesinde tahmin edilenin 2,5 katı olmasıdır.

Tablo 6.1.7 2016-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı ile Güncel Finansman İhtiyacının Karşılaştırılması

2016-2023	Planlanan (UÇES 2007)	Güncel (UÇES 2016)	Fark
	Milyon AVRO	Milyon AVRO	%
Su Kalitesi Sektörü	22.140	16.894	(%24)
Atık Yönetimi Sektörü	6.257	6.160	(%2)
Hava Kalitesi Sektörü	843	628	(%26)
Gürültü Yönetimi Sektörü	-	20	-
Kimyasalların Yönetimi Sektörü	-	1.193	-
EKRY Sektörü	11.539	28.844	%150
Doğa Koruma Sektörü	184	43	(%77)
İklim Değişikliği Sektörü	-	6.552	-
Yatay Sektör	-	13	-
Genel Toplam	40.963	60.347	%47

2007-2015 dönemi için gerçekleştirmelerin planlamadan yüksek olduğu Su Kalitesi, Atık Yönetimi ve Hava Kalitesi Sektörleri için 2016-2023 dönemi finansman ihtiyacında azalma görülmekteyse de bu durum genel çerçeveyi etkilememektedir. Buna karşılık UÇES'e yeni eklenmiş olan İklim Değişikliği Sektörünün toplam içindeki payı %10,86 olmuştur. EKRY Sektörünün payı ise %47,80'e yükselmiştir (Tablo 6.1.8).

Tablo 6.1.8 2016-2023 Toplam İçinde Sektör Oranları

2016-2023	Planlanan (UÇES 2007)		Güncel (UÇES 2016)	
	Milyon AVRO	%	%	Milyon AVRO
Su Kalitesi Sektörü	22.140	%54,0	%27,99	16.894
Atık Yönetimi Sektörü	6.257	%15,3	%10,21	6.160
Hava Kalitesi Sektörü	843	%2,1	%1,04	628
Gürültü Yönetimi Sektörü	-	-	%0,03	20
Kimyasalların Yönetimi Sektörü	-	-	%1,98	1.193
EKRY Sektörü	11.539	%28,2	%47,80	28.844
Doğa Koruma Sektörü	184	%0,5	%0,07	43
İklim Değişikliği Sektörü	-	-	%10,86	6.552
Yatay Sektör	-	-	%0,02	13
Genel Toplam	40.963	-	-	60.347

AB üyesi ülkelerin bazılarının EKRY Sektörü mevzuatına uyumun küresel rekabet güçlerini azaltabileceği çekincesi göz önüne alınarak söz konusu sektörü toplam dışında bırakılmış olarak inceleme yapıldığında toplam ihtiyaçta sadece %7'lik bir artış olacağı görülmektedir (Tablo 6.1.9). Sektörlerin toplam finansman ihtiyacı içindeki payları ise 2007 senesinde yayımlanmış olan UÇES Belgesi'ne yaklaşmaktadır (Tablo 6.1.10).¹⁸

Tablo 6.1.9 EKRY Sektörü Hariç 2016-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı ile Güncel Finansman İhtiyacının Karşılaştırılması

2016-2023	Planlanan (UÇES 2007)	Güncel (UÇES 2016)	Fark
	Milyon AVRO	Milyon AVRO	%
Su Kalitesi Sektörü	22.140	16.894	(%24)
Atık Yönetimi Sektörü	6.257	6.160	(%2)
Hava Kalitesi Sektörü	843	628	(%26)
Gürültü Yönetimi Sektörü	-	20	-
Kimyasalların Yönetimi Sektörü	-	1.193	-
Doğa Koruma Sektörü	184	43	(%77)
İklim Değişikliği Sektörü	-	6.552	-
Yatay Sektör	-	13	-
Genel Toplam	29.424	31.503	%7

Tablo 6.1.10 EKRY Sektörü Hariç 2016-2023 Toplam İçinde Sektör Oranları

2016-2023	Planlanan (UÇES 2007)		Güncel (UÇES 2016)	
	Milyon AVRO	%	%	Milyon AVRO
Su Kalitesi Sektörü	22.140	%75,24	%53,64	16.894
Atık Yönetimi Sektörü	6.257	%21,26	%19,56	6.160
Hava Kalitesi Sektörü	843	%2,87	%1,99	628
Gürültü Yönetimi Sektörü	-	-	%0,06	20
Kimyasalların Yönetimi Sektörü	-	-	%3,79	1.193
Doğa Koruma Sektörü	184	%0,63	%0,14	43
İklim Değişikliği Sektörü	-	-	%20,80	6.552
Yatay Sektör	-	-	%0,04	13
Genel Toplam	29.424	-	-	31.503

2016 fiyatları ile gerçekleştirilen karşılaştırma sonucunda 2007-2015 döneminde Su Kalitesi ve Hava Kalitesi Sektörleri için gerçekleştirmelerin 2007 senesinde öngörülenden farklı olduğu görülmektedir. Karşılaştırma yapılırken geçen süre içinde Avrupa Birliğinin çevre politikasında değişiklik olduğu ve bu

¹⁸ Büyük Yakma Tesisleri Direktifi 2007 senesinde Atık Yönetimi Sektörü kapsamındadır. Günümüzde ise EKRY kapsamına alınmıştır. Güncel UÇES Belgesi'nde söz konusu direktif için 2007-2015 dönemindeki gerçekleştirmeler ve 2016-2023 dönemi için güncellenmiş olan finansman ihtiyacı, sürekliliği sağlamak amacıyla belediye atıklarının bertarafı için Atık Yönetimi Sektörü kapsamında verilmiştir. Maliyet karşılaştırmalarında bu husus unutulmamalıdır.

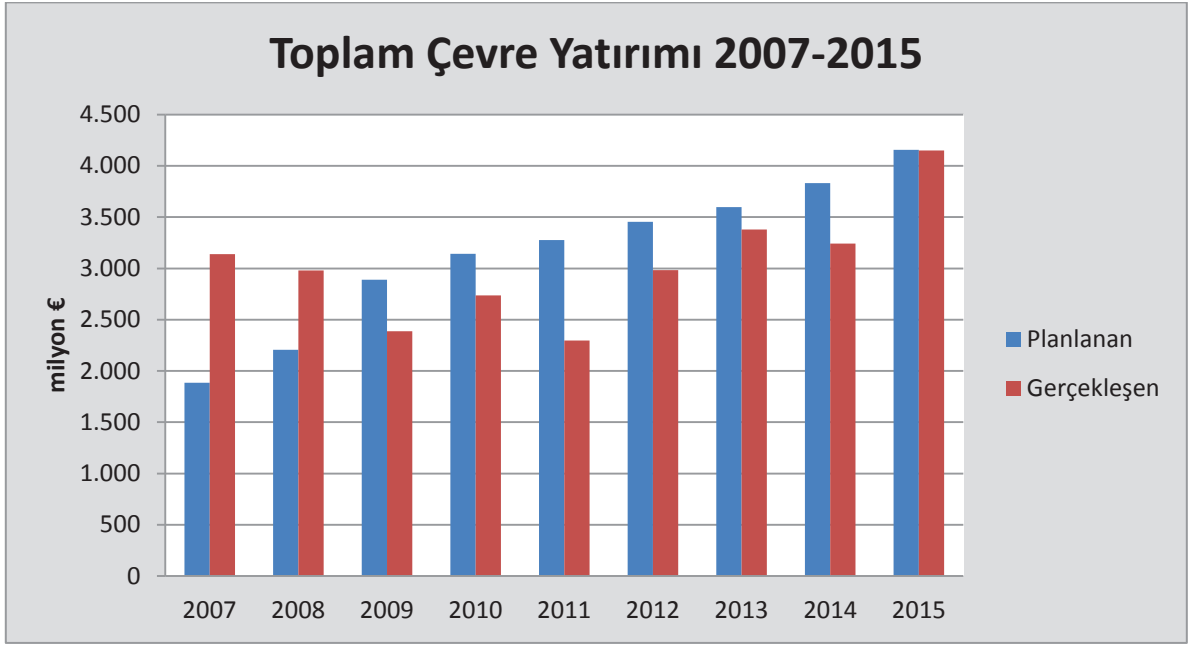
durumun mevzuata yansdığı göz önüne alınmalıdır. Bunun yanı sıra seneler içinde bütçenin Ülkemizin acil ihtiyaçlarına göre belirlenmiş olduğu da düşünölmelidir. UÇES 2007 Belgesinde, Hava Kalitesi Sektörü KİT'ler için maliyet öngöröleri ayrı olarak verilmiştir. Güncel UÇES Belgesi kapsamında yapılan karşılaştırma için KİT'ler için öngörölen maliyetler Hava Kalitesi Sektörü altına eklenmiş, KİT'ler ayrı tutulmamıştır. Ayrıca UÇES 2007 Belgesinde, taş ocaklarından kaynaklı toz emisyonlarının maliyet öngöröleri bulunmamakta olup güncel UÇES Belgesinde Hava Kalitesi Sektörü Temiz Hava (CAFE) direktifi yatırım ihtiyaçlarına dahil edilmiştir.

AB Atık Yönetimi Sektöründe geçtiğimiz seneler içerisinde gerçekleşen değışiklikler mevzuat güncellemelerinin ötesine geçmiş olup, atık yönetimine yönelik Avrupa Birliğı politikaları değışiklik göstermiş ve özel sektör ağırlıklı yönetim modeli ağırlık kazanmıştır.

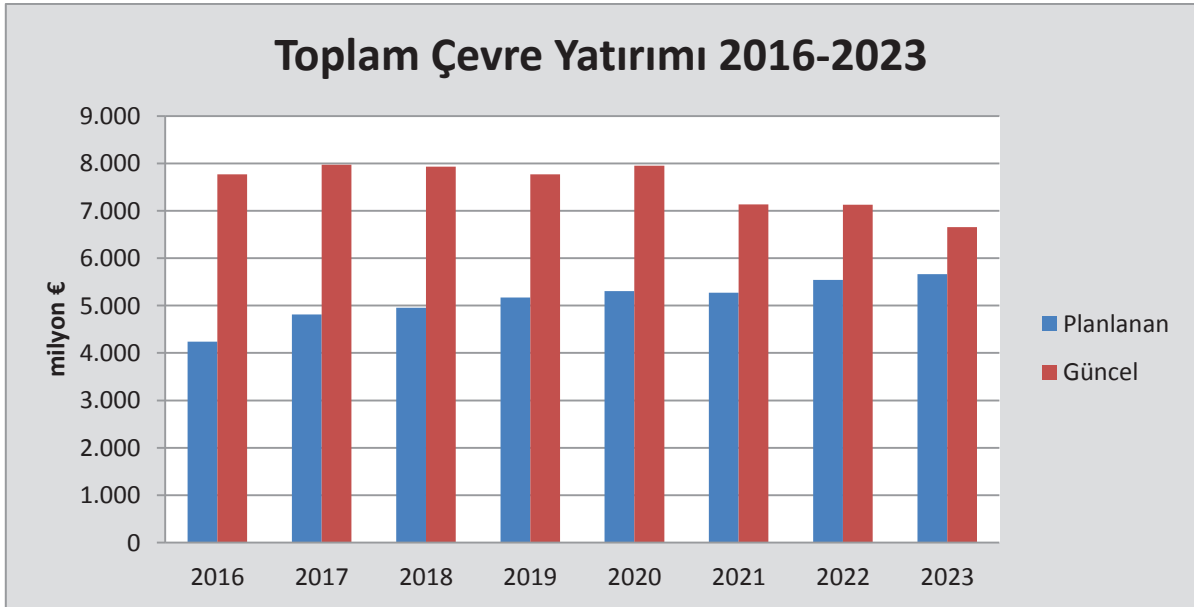
Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektöründe ağırlık özel sektör üzerindedir. Bu sektördeki mevzuat uyumu çalışmalarının gelmiş olduğu nokta ilgili bölümde sunulmuştur. Özel sektör verilerine erişimde ticari gizlilik söz konusudur. Bu durum AB'de de farklı değildir ve mevcut durumun analiz edilmesi hususunda zorluk teşkil etmektedir (COWI, 2011).

Geçmiş döneme ait gerçekleştirmelerin ve öngörülerinin karşılaştırılması sonucu elde edilen sonuçlar, 2016-2023 dönemi öngörülerinin güncellenmesine ışık tutmuştur (Şekil 6.1.1). Güncellenen öngörüler, İklim Değışikliğı Sektöründe uyum sağlanmasının da maliyetini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra EKRY Sektörü için öngörölen maliyetler 2007 senesinde yapılan tahminlerin iki buçuk katına çıkmıştır (Şekil 6.1.2).

Her bir sektör için hazırlanmış olan tablolar EK 3 2007 – 2015 dahilinde verilmiştir.

Şekil 6.1.1 2007-2015 gerçekleştirmeleri ile UÇES 2007'de planlanan finansman ihtiyacının karşılaştırılması

Şekil 6.1.2 2016-2023 güncellenen finansman ihtiyacı ile UÇES 2007'de planlanan finansman ihtiyacının karşılaştırılması

Tablo 6.1.11 2007-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007)

Milyon AVRO	UÇES 2007																
	(2016 fiyatları)																
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	39.442	1.547	1.772	1.860	1.926	1.977	2.039	2.153	2.383	2.532	2.648	2.719	2.798	2.865	2.748	2.927	2.902
Su Sektörü																	
Katı Atık Sektörü*	232	332	448	555	556	620	651	709	739	739	740	740	797	797	797	797	849
Hava Sektörü	43	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Hava (KİTler)	1.378	39	44	53	66	72	77	80	84	86	91	95	100	106	111	116	122
Gürültü Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kimyasallar Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EKK Sektörü**	17.132	61	177	657	712	766	809	869	930	864	1.310	1.372	1.445	1.517	1.594	1.675	1.760
Doğa Koruma Sek.	306	4	8	12	14	16	17	19	19	20	21	23	24	21	22	26	28
Genel Toplam	69.401	1.884	2.205	3.142	3.277	3.454	3.596	3.832	4.156	4.243	4.812	4.952	5.168	5.308	5.275	5.543	5.662

* Atık Yönetimi Sektörü, 2007 UÇES Belgesinde "Katı Atık Sektörü" olarak ifade edilmiştir.

** EKRY Sektörü, 2007 UÇES Belgesinde "EKK Sektörü" olarak ifade edilmiştir.

Tablo 6.1.12 2007-2023 Gerçekleşen ve Güncellenen Finansman İhtiyacı (UÇES 2016)

Milyon AVRO	UÇES 2016																
	(2016 fiyatları)																
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	38.061	2.643	1.821	1.952	1.636	2.189	2.597	2.711	3.143	2.210	2.741	2.277	1.920	2.341	1.819	1.831	1.755
Su Kalitesi Sektörü																	
Atık Yönetimi Sektörü	293	407	410	729	526	613	601	589	911	347	785	830	1.016	1.061	698	725	698
Hava Kalitesi Sektörü	1.632	88	99	242	128	178	129	15	19	21	76	74	116	87	87	90	77
Gürültü Yönetimi Sek.	32	1,69	-	0,00	1,50	0,07	0,67	4,42	4,15	6,57	3,86	3,73	1,62	3,52	0,11	0,11	0,11
Kimyasallar Yön. Sek.	1.202	-	-	0,32	1,05	1,32	1,92	0,82	3,52	58	158	161	161	110	184	181	180
EKRY Sektörü	29.150	15,18	6,50	4,80	4,60	19,09	46,17	100,71	108,02	4,287	3,414	3,784	3,718	3,476	3,499	3,499	3,168
Doğa Koruma Sektörü	45	-	-	-	-	0,79	0,69	-	0,26	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89
İklim Değişikliği Sek.	6.552	-	-	-	-	-	-	-	-	831	790	797	835	844	848	813	793
Yatay Sektör	56	9,28	2,35	1,20	9,92	2,83	3,04	1,92	9,58	6,31	1,34	3,22	1,60	0,60	0,00	0,00	0,00
Genel Toplam	87.969	3.065	2.981	2.931	2.307	3.005	3.379	3.423	4.199	7.773	7.977	7.937	7.773	7.937	7.141	7.143	6.674

Tablo 6.1.13 EKRY Sektörü Harıç 2007-2023 Planlanan Finansman İhtiyacı (UÇES 2007)

Milyon AVRO	UÇES 2007																
	(2016 fiyatları)																
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Su Sektörü	1.547	1.645	1.772	1.860	1.926	1.977	2.039	2.153	2.383	2.532	2.648	2.719	2.798	2.865	2.748	2.927	2.902
Katı Atık Sektörü*	232	332	448	555	556	620	651	709	739	739	740	740	797	797	797	797	849
Hava Sektörü	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Hava (KİTler)	37	39	44	53	66	72	77	80	84	86	91	95	100	106	111	116	122
Gürültü Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kimyasallar Sektörü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Doğa Koruma Sek.	4	8	12	12	14	16	17	19	19	20	21	23	24	21	22	26	28
Genel Toplam	1.824	2.028	2.279	2.484	2.565	2.688	2.787	2.963	3.227	3.379	3.502	3.580	3.723	3.791	3.681	3.868	3.901

* Atık Yönetimi Sektörü, 2007 UÇES Belgesinde "Katı Atık Sektörü" olarak ifade edilmiştir.

** EKRY Sektörü, 2007 UÇES Belgesinde "EKK Sektörü" olarak ifade edilmiştir.

Tablo 6.1.14 EKRY Sektörü Harıç 2007-2023 Gerçekleşen ve Güncellenen Finansman İhtiyacı (UÇES 2016)

Milyon AVRO	UÇES 2016																
	(2016 fiyatları)																
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Su Kalitesi Sektörü	2.643	2.476	1.821	1.952	1.636	2.189	2.597	2.711	3.143	2.210	2.741	2.277	1.920	2.341	1.819	1.831	1.755
Atık Yönetimi Sektörü	293	407	410	729	526	613	601	589	911	347	785	830	1.016	1.061	698	725	698
Hava Kalitesi Sektörü	105	88	99	242	128	178	129	15	19	21	76	74	116	87	87	90	77
Gürültü Yönetimi Sek.	-	1.69	-	0,00	1,50	0,07	0,67	4,42	4,15	6,57	3,86	3,73	1,62	3,52	0,11	0,11	0,11
Kimyasallar Sektörü	-	-	-	0,32	1,05	1,32	1,92	0,82	3,52	58	158	161	161	110	184	181	180
Doğa Koruma Sektörü	-	-	-	-	-	0,79	0,69	-	0,26	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89
İklim Değişikliği Sek.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	831	790	797	835	844	848	813	793
Yatay Sektör	9,28	2,35	1,20	2,76	9,92	2,83	3,04	1,92	9,58	6,31	1,34	3,22	1,60	0,60	0,00	0,00	0,00
Genel Toplam	3.050	2.975	2.331	2.926	2.302	2.985	3.333	3.322	4.091	3.487	4.563	4.152	4.055	4.454	3.633	3.644	3.507

2007 senesinde yayımlanan UÇES Belgesi'nde 2007-2023 dönemine ait finansman ihtiyacı 2016 fiyatlarıyla Tablo 6.1.11'de verilmiştir. Mevcut durumun incelenmesi için, 2007-2015 dönemine ait gerçekleştirmeler ile 2016-2023 dönemine ait güncellenen öngörüler Tablo 6.1.12'de bir araya getirilmiştir. Aynı tablolar *EKRY Sektörü hariç* sırasıyla Tablo 6.1.13 ve Tablo 6.1.14'te verilmiştir. Genel toplamın geçen süre içinde %26,7 artmış olduğu görülmektedir (Tablo 6.1.15). İklim Değişikliği Sektörünün eklenmesi ile EKRY Sektörünün ihtiyaçlarının değişmesi artışın başlıca sebepleridir. EKRY Sektörü hariç karşılaştırma yapıldığında ise ihtiyacın tahmin edilen genel toplama göre artışın %12,5 seviyesinde kaldığı görülmektedir ki bu miktar İklim Değişikliği Sektörünün eklenmesi ile uyumludur. (Tablo 6.1.16).

Tablo 6.1.15 Sektörlerin 2007-2023 Dönemi İçinde Dağılımı ve Genel Toplamdaki Fark

2007-2023	Planlanan UÇES 2007		Güncel UÇES 2016		Fark
	Milyon AVRO	%	%	Milyon AVRO	%
Su Sektörü	39.442	%56,83	%43,27	38.061	(%4,5)
Atık Yönetimi Sektörü	11.099	%15,99	%12,78	11.240	%1,3
Hava Sektörü	1.421	%2,05	%1,85	1.632	%14,8
Gürültü Sektörü	-	-	%0,04	32	-
Kimyasallar Sektörü	-	-	%1,37	1.202	-
EKRY Sektörü	17.132	%24,69	%33,14	29.150	%70,2
Doğa Koruma Sek.	306	%0,44	%0,05	45	(%85,5)
İklim Değişikliği Sek.	-	-	%7,45	6.552	-
Yatay Sektör	-	-	%0,06	56	-
Genel Toplam	69.401	%100	%100	87.969	%26,7

Tablo 6.1.16 *EKRY Sektörü Hariç* Sektörlerin 2007-2023 Dönemi İçinde Dağılımı ve Genel Toplamdaki Fark

2007-2023	Planlanan UÇES 2007		Güncel UÇES 2016		Fark
	Milyon AVRO	%	%	Milyon AVRO	%
Su Sektörü	39.442	%75,46	%64,71	38.061	(%3,5)
Atık Yönetimi Sektörü	11.099	%21,24	%19,11	11.240	%1,3
Hava Sektörü	1.421	%2,72	%2,77	1.632	%14,8
Gürültü Sektörü	-	-	%0,05	32	-
Kimyasallar Sektörü	-	-	%2,04	1.202	-
Doğa Koruma Sek.	306	%0,59	%0,08	45	(%85,5)
İklim Değişikliği Sek.	-	-	%11,14	6.552	-
Yatay Sektör	-	-	%0,10	56	-
Genel Toplam	52.269	%100	%100	58.819	%12,5

6.2.Öncelikler ve Önlemler Bazında Yıllara Göre Gerçekleştirilmesi Gereken Yatırım İhtiyacı

Her bir sektör için belirlenmiş olan Öncelikler ve Önlemler 5. Bölümde verilmiştir. Bu önlemler arasından öne çıkan ve özellikle yatırım gerektirenler ise Bölüm 6.2’de verilmektedir.

Su Kalitesi Sektörü mevzuatının büyük çoğunluğu uyumlaştırılmıştır ve uygulamaya geçilmiştir. Su ile ilgili AB mevzuatının önde gelen direktifi olarak bilinen Su Çerçeve Direktifi bir çok açıdan tam olarak uygulanmaktadır. Taslak Su Kanunu üzerinde ise çalışmalar devam etmektedir.

Mevzuat uyumlaşması büyük ölçüde tamamlanmış olduğu için sektörün finansman önceliği uygulamaya yöneliktir. Ülke çapında atıksu arıtma tesisleri, kanalizasyon, içme suyu tesisleri ve şebekelerinin tamamlanması, tarım kaynaklı nitrata hassas bölgeler için eylem planları hazırlanması ve planların uygulanması, Su Kalitesi Sektörünün öncelikli faaliyetlerinin başında gelmektedir (Tablo 5.1.2). Bu önceliklere uygun olarak alınması gereken önlemler Tablo 6.2.1’de yıllara sari olarak verilmiştir. Öncelikler ve önlemler altyapı ağırlıklı olup toplam finansman ihtiyacının %78’ine tekabül etmektedir.

Atık Yönetimi Sektörü mevzuatının çoğunluğu büyük oranda ya da kısmen uyumlaştırılmıştır ve uygulama çalışmaları devam etmektedir. Atık Yönetimi Daire Başkanlığı’nın görüşü ile bütün Atık Yönetimi Mevzuatı öncelikli kabul edilmiş ve Tablo 5.2.2’de ileriye dönük planlama verilmiştir. Tablo 6.2.2’de ise her bir mevzuatın öncelikli olarak uygulanması için önlemler verilmektedir. Haliyle önlemler için ihtiyaç duyulan ihtiyaç toplam finansman ihtiyacının %94’üne tekabül etmektedir. (Atık Yakma Tesisleri Direktifi maliyet açısından belediye atıkları için Atık Yönetimi Sektörü kapsamında değerlendirilmektedir.)

Hava Kalitesi Sektörü mevzuatı için uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Kısmen uyumlu olan Temiz Hava (CAFE) ve 4. Kardeş Direktifleri sektörün öncelikli mevzuatıdır (Tablo 5.3.2), tekabül eden ulusal mevzuat kapsamında yerine getirilmesi gereken faaliyetlerin 2020 senesine kadar tamamlanması hedeflenmektedir. 2016-2023 dönemi için belirlenen toplam ihtiyacın %11’i önceliklidir (taş ocakları kaynaklı toz emisyonları hariç)(Tablo 6.2.3).

Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü mevzuatı kapsamında SEVESO III ve Büyük Yakma Tesisleri Direktiflerinde kısmen mevzuat uyumlaştırması gerçekleşmiştir. Diğer mevzuat uyumlu değildir. Sektör altında yer aldığı halde henüz veri üretilmeyen, mevzuat çalışması başlamamış ya da olgunlaşmamış Tüzük ve Direktifler öncelikler kapsamında değerlendirilmemiştir (EKRY Sektörü için belirlenmiş olan öncelikli mevzuat ve alınması gereken önlemler Tablo 5.4.2’de verilmiştir.) Son derece kapsamlı olan ve maliyeti ağırlıklı olarak özel sektör tarafından karşılanması gereken uyum çalışmaları Tablo 6.2.4’te verilmektedir. Finansman kaynağı özel sektör olduğu için maliyet belirlenen tüm faaliyetler arasında bir sıralama yapılamamış ve EKRY Sektörü’nün bütün maliyet kalemleri verilmiştir. (Atık Yakma Tesisleri Direktifi kapsam dışında tutulmuştur)

İklim Değişikliği Sektörü UÇES kapsamında yeni bir sektör olup mevzuat uyumlaştırma çalışmaları başlamıştır. Tablo 5.5.2’de verilmiş olduğu üzere sektör kapsamında iki adet öncelikli faaliyet bulunmaktadır. Uygulama esnasında maliyetlerin neredeyse tamamının özel sektör tarafından karşılanması gerekmektedir. Sera gazı emisyonlarının salımının (referans senaryoya göre) 2030 yılında %21 oranına kadar azaltılması faaliyeti kapsamında henüz bir maliyet öngörüsünde bulunulması mümkün olamamıştır(Tablo 6.2.5).

Gürültü Yönetimi Sektöründe mevzuat uyumlaştırması tamamlanmış ve uygulamaya geçilmiş bir tek direktif bulunmaktadır. Tablo 5.6.2’de uygulamanın tamamlanması amacıyla yerine getirilmesi gereken faaliyetler, Tablo 6.2.6’da ise finansman ihtiyacı verilmiştir. Tek bir direktif ve göreceli olarak küçük bir meblağ olduğu için ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

Kimyasalların Yönetimi Sektörü kapsamında mevzuat uyumlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Maliyet açısından öne çıkan mevzuatlar REACH ve KOK Tüzükleridir. Öncelikli olarak yerine getirilmesi gereken faaliyetler Tablo 5.7.2’de verilmiştir. Ulusal mevzuat yürürlüğe girdiği zaman uygulamanın maliyeti özel sektör tarafından karşılanacaktır. REACH Tüzüğüne dair öncelikle yapılması gereken faaliyetler Tablo 6.2.7’de sunulmuştur. Öncelikli maliyetler REACH Tüzüğü uyum maliyetinin neredeyse tamamını, toplam finansman ihtiyacının ise %65’ini oluşturmaktadır.

Yatay Sektör için mevzuat uyumlaştırma çalışmaları mevcut durumda tamamlanmıştır. Uyumun tamamlanması üyelikten sonra gerçekleşecektir. Öncelikli mevzuat olarak belirlenmiş olan SÇD, Çevresel Sorumluluk ve INSPIRE Direktifleri kapsamında yapılması gerekenler Tablo 5.8.2’de; söz konusu mevzuatın uygulanması kapsamında gerçekleştirilmesi gereken kapasite geliştirme çalışmalarının maliyetleri Tablo 6.2.8’de verilmiştir.

Doğa Koruma Sektörü için 2007 senesinde yayımlanmış olan UÇES’te verilmiş olan maliyetin %47’si personel istihdamıdır. Doğa Koruma Sektörü için belirlenen yatırım ihtiyacı 42,79 milyon Avro’dur. Öncelikli mevzuat Habitat ve Kuş Direktifleri (Tablo 5.9.3) olup önlemler bir bütün oluşturduğu için yatırım ihtiyacı diğer sektörlerde olduğu gibi detaylandırılmamıştır (Tablo 6.2.9).

Tablo 6.2.1 Su Kalitesi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	6.342,3	1.011,4	1.140,9	663	694,7	682,4	713,3	744,4
Kanalizasyon yenileme+ yeni yapılacak şebekeler	1.011,4	1.140,9	663	694,7	692,3	682,4	713,3	744,4
Atıksu arıtma sistemleri ile ilgili harcamalar	320,6	292,2	312	384,1	363,9	289,8	230,2	123
İçmesuyu - standartlara uyulmadığı durumda özel arıtım	730	7	7	7	7	7	7	7
Havza koruma eylem planlarının nehir havzası yönetim planlarına dönüştürülmesi-çevresel hedef su kaynakları potansiyel kullanım	7	7	7	7	7	7	7	7
Yeraltı sularının kirlenmeye ve bozulmaya karşı korunması hakkında yönetmeliğin uygulanması ve önlemler	30	28,5	26	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7
Nitrata Hassas Bölgeler için Eylem Programlarının Oluşturulması, Önlemler ve uygulamalar	11,9	450,9	450,2	0,4	447,2	8,4	8,5	8,6
Taşkın Yönetim Planlarının (TYP) tüm havzalar için hazırlanması ve uygulanması	0,7	7,6	7,9	8,2	5,2	5,2	44,8	44,8
Genel Toplam	11.156,7	2.111,6	1.473,2	1.115,1	1.536,3	1.013,4	1.024,5	948,4

Tablo 6.2.2 Atık Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam								
Atıkların Taşınımı Tüzüğü Denetimlerinin Yürütülmesi (Taşıt, Yazılım ve Donanım)	0,24	-	-	-	-	-	-	-
Atıkların Taşınımı Tüzüğü Yazılım ve Donanım Altyapısının Geliştirilmesi	0,15	-	-	-	-	-	-	-
RoHS Piyasa Denetim ve Kontrolü	0,88	-	-	-	-	-	-	-
Atıktan Türetilmiş Yakıt (ATY) Hazırlama Tesislerinin Kurulumu	24	24	24	24	36	36	36	-
Belediye Atıkları Atık Yakma ve Enerji Üretimi Tesislerinin Kurulumu	-	110,81	190,81	190,81	190,81	100	100	100
Atık Getirme Merkezlerinin Kurulumu	122,80	158,40	116,80	-	-	-	-	-
Atık Madeni Yağlardan Baz Yağ Geri Kazanım Tesislerinin Kurulumu	30,04	30,04	120,16	-	-	-	-	-
Havansal Atık Biyometanizasyon Tesislerinin Kurulumu	70	70	70	70	70	70	105	105
Atık Akü Geri Kazanım Tesis Modernizasyonu	2	-	-	-	-	-	-	-
Atık PİL Geri Kazanım Tesislerinin Kurulumu	1,50	1,50	1,50	-	-	-	-	-
Yeni Maden Atığı Bertaraf Tesislerinin İnşası	11,4	19,43	22,90	-	-	-	-	-
Atık Elektrikli ve Elektornik Eşya İşleme Tesislerinin Kurulumu (1. ve 3. Grup)	2,40	-	3	-	-	3	3	3

	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ÖTA İşleme Tesislerinin Modernizasyonu	41,60	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20
Yeni Düzenli Depolama Tesislerinin Kurulumu	1.176	27	255	202	281	320	28	33	30
Düzensiz Depolama Sahalarının Rehabilitasyonu	1.884,72	-	-	-	376,94	376,94	376,94	376,94	376,94
PCB/PCT ve Kontamine Atık Arındırma/Bertaraf Tesislerinin Kurulumu	3,87	0,86	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
Ambalaj Atıkları Toplama Araç ve Ekipman Sayılarının Arttırılması	168,64	-	68,62	29,22	19,6	10,6	22,6	5,2	12,8
Ayrırma ve Geri Dönüşüm Tesislerinin Kurulumu	12,71	12,71	-	-	-	-	-	-	-
Arıtma Çamuru Akredite Laboratuvar Altyapısının Kurulumu	0,16	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Gemi Geri Dönüşüm Tesislerinin Modernizasyonu	16,60	7,7	8,9	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	5.775,66	318,9	752,35	786,04	968	1.010	642,19	664,79	633,39

Tablo 6.2.3 Hava Kalitesi Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Temiz Hava Merkezlerinin (THM) Kurulması	7,01	7,95	6,07	1,45	-	-	-	-
Yerel emisyon envanterlerinin oluşturulması ve raporlanması	0,96	1,68	0,72	-	-	-	-	-
Gösterge ölçüm metotları: Temiz hava merkezleri için ön değerlendirme çalışmalarının yapılması	0,74	-	-	-	-	-	-	-
Hava kalitesi modellemesi: Modelleme, eğitim ve donanım ihtiyacı	-	-	0,03	0,03	0,03	-	-	-
Hava kalitesi planları (temiz hava planları) ve eylem planlarının hazırlanması	-	-	-	0,03	-	-	-	-
Genel Toplam	8,70	9,64	6,83	1,52	0,03	-	-	-

Tablo 6.2.4 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mevcut tesisler için Sektörel Uyum Uygulamalarının Tamamlanması (Çimento, Otomotiv, Metal, Mineral ürün, Tekstil vb.)	17.562,96	2.964,62	2.085,62	2.085,62	2.085,62	2.085,62	2.085,62	2.085,12	2.085,12
EÇİ Yönetmeliğinin Yayınlanması, uygulamaya geçiş	256,30	51,73	53,71	50,38	20,30	20,30	20,30	19,80	19,80
24 sahada mevcut 55 adet BYT tesisi için ilave yatırım yapılması; 20 sahada mevcut 20 adet BYT tesisi için ileri derece altyapı yatırımı yapılması	8.999,83	1.245,81	1.245,81	1.245,66	1.245,65	1.004,35	1.004,35	1.004,10	1.004,10
Yeni lisanslı katı atık yakma tesisleri kurulumu (3 adet); yeni lisanslı tehlikeli atık yakma tesisi kurulumu (5 adet)	46,37	12,88	14,98	12,98	1,57	3,37	0,36	0,11	0,11
Ürünlerde solvent içeriğinin azaltılması- su bazlı boyalara geçiş	200,04	-	-	40,15	15,28	15,28	43,11	43,11	43,11
Organik çözücülerden kaynaklanan uçucu organik bileşik emisyonlarının azaltılması	1.652,44	-	-	330,49	330,49	330,49	330,49	330,49	-
Seveso uyumu için özel sektörün kapasite güçlendirmesi (depolama, emniyet, tatbikat vb.); harici acil durum planları, güvenlik raporlarının oluşturulması	38,04	4,18	5,71	5,61	6,02	4,73	3,12	4,46	4,21
Taslak Kirlenici Salım ve Taşıma Kaydı Yönetmeliği Yayımı	14,65	1,92	2,05	1,84	1,84	1,84	1,72	1,72	1,72

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	15,41	3,95	1,50	1,50	1,13	1,03	1,03	1,03
EMAS için yerel mevzuat oluşturma projesi (AB Projesi)	4,25	3,95	1,50	1,50	1,13	1,03	1,03	1,03
Ulusal Çevre Etiketleme Mekanizması Kurulması	0,75	0,75	9,40	8,69	8,69	8,69	8,69	8,69
Ülkemizde kullanılan civa miktarının belirlenmesi (GEF Projesi)	1	1	1	1	0,25	0,25	0,25	0,25
Genel Toplam	28.844,40	3.413,58	3.784,38	3.717,70	3.476,80	3.499,78	3.498,87	3.168,14

Tablo 6.2.5 İklim Değişikliği Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam								
Sera gazı emisyonlarının salımının (referans senaryoya göre) 2030 yılında %21 oranına kadar azaltılması.	-	-	-	-	-	-	-	-
Kyoto Protokolü kapsamında yer alan sera gazı emisyonlarının izlenmesi için mekanizma kurulması.	0,70	0,70	-	-	-	-	-	0,00005
Genel Toplam*	-	-	-	-	-	-	-	-

* Maliyeti henüz belirlenmemiştir. Bu nedenle İklim Değişikliği sektörü önlemlerinin toplam yatırım ihtiyaçları sunulamamaktadır.

Tablo 6.2.6 Gürültü Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam								
Yılda elli binden fazla iniş/kalkışın yapıldığı hava alanlarında gürültü ölçüm/kontrol/izleme sistemi kurulması	0,25	-	-	-	-	-	-	-
Stratejik gürültü haritalarının hazırlanması	3,34	2,32	2,43	0,32	3,52	0,11	0,11	0,11
Eylem planlarının hazırlanması (Maliyet hesaplaması daha sonra yapılacaktır)	2,98	1,53	1,30	1,30	-	-	-	-
Genel Toplam	6,57	3,86	3,73	1,62	3,52	0,11	0,11	0,11

Tablo 6.2.7 Kimyasalların Yönetimi Sektörü Önlemlerinin Yatırım İhtiyaçları (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	74,50	-	-	0,56	0,56	24,87	24,87	23,65
REACH-Kimyasal Madde Kaydı	-	-	-	0,56	0,56	24,87	24,87	23,65
REACH-Kimyasal Maddelerin İzne tabi olması ve kısıtlanması	-	99,66	99,68	99,70	99,72	99,83	99,86	99,90
Genel Toplam	-	99,66	99,68	100,26	100,26	104,70	104,73	103,65

Tablo 6.2.8 Yatay Sektör Önlemlerinin Önceliklere Göre Dağılımı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	1,67	-	0,66	0,63	0,03	-	-	-
SÇD Ulusal mevzuatın çıkarılması sonrasında uygulamalar ve kapasite geliştirme çalışmaları	0,35	-	0,66	0,63	0,03	-	-	-
ÇSD Ulusal mevzuatın çıkarılması, izleme ve değerlendirme sisteminin kurulması esas ve usullere ilişkin rehberlerin yayınlanması ve kapasite geliştirme çalışmaları	0,57	0,57	0,46	0,43	0,03	-	-	-
Türkiye Coğrafi Bilgi Stratejisi ve eylem planının yayınlanması ile; esas ve usullere ait rehberlerin yayınlanması ve yaygınlaştırılması (kapasite geliştirme çalışmaları)	5,38	0,53	2,11	0,55	0,55	-	-	-
Genel Toplam	12,85	1,29	2,76	1,17	0,77	0,19	0,19	0,19

Tablo 6.2.9 Doğa Koruma Sektörü Önlemlerinin Önceliklere Göre Dağılımı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	42,79	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89
Doğa Koruma (Genel)	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89
Genel Toplam	42,79	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89

6.3.Finansman Kaynakları Bazında Yıllara Göre Gerçekleştirilmesi Gereken Yatırım İhtiyacı

Ülkemizde AB Çevre Müktesebatına uyum ile ilgili yatırımların karşılandığı belli başlı kaynaklar merkezi idare, yerel idare, AB fonlarından sağlanan hibeler ve özel sektör kaynaklarıdır. İller Bankası tarafından yerel idarelerin çevre altyapı yatırımlarına uygun koşullarda kredi sağlanmakta ve KÖYDES, BELDES, SUKAP gibi hibe destek programları yürütülmektedir. Bu bölümde Yerel İdare, Merkezi İdare, Hibeler ve Özel Sektör yatırımları tablolarda her sektör için verilmektedir.

2007 senesinde yayımlanan UÇES Belgesi'nde 2007-2015 seneleri arasında planlanan yatırımların kaynaklara dağılım oranları Tablo Tablo 6.3.1'de verilmiştir.¹⁹ UÇES 2007'de AB Çevre Müktesebatı ile uyumlu olarak belirlenen kaynak dağılımına ağırlık yerel idarelerdedir. Bu plana göre yerel idarelerin yatırımlarının yarısından fazlasını özkaynakları ile karşılamaları öngörülmüştür. Ancak gerçekleştirmeler incelendiğinde yatırımların ağırlıklı olarak merkezi idare tarafından yapılmış olduğu görülmektedir. Yerel idare yararına yatırım yapılsa dahi bütçe çoğunlukla yerel idarenin özkaynaklarından sağlanmamıştır.

Tablo 6.3.1 2007-2023 Planlanan Yatırım Oranları (UÇES 2007)

Kaynak (2007-2023)	Kaynaklara Dağılım oranı	Yerel İdare Dağılım Oranı
1-Merkezi İdare	%13	-
2-Yerel İdare	%37	-
Belediye özkaynakları	-	%59,70
İller Bankası	-	%32,00
Dış Krediler	-	%4,55
KÖİ (PPP)	-	%3,75
3-Özel Sektör	%26	-
4- KİT	%2	-
5-Fonlar (AB+Diğ.Hibe)	%22	-

¹⁹ Belediye özkaynakları, İller Bankası kredileri ve dış krediler ile kamu özel sektör ortaklıkları UÇES kapsamında Yerel İdare kaynağı olarak belirlenmiştir. Fonlar ise AB ve diğer hibeleri işaret etmektedir. UÇES Belgesi güncellenirken aynı sistem takip edilmiştir. Merkezi İdare tarafından verilen hibeler Merkezi İdare kaynağı kapsamındadır. Karşılaştırma yapıldığı için aynı sistemin takip edilmesi önem arz etmektedir.

Tablo 6.3.2 2007-2015 Planlanan ve Gerçekleşen Yatırım Oranları

Kaynak (2007-2015)	Planlanan Yatırım (UÇES 2007)	Gerçekleşen Yatırım (UÇES 2016)
1-Merkezi İdare	%19	%42
2-Yerel İdare	%46	%36
3-Özel Sektör (4-KİT dahil)	%22	%13
5-Fonlar (AB+Diğ.Hibe)	%13	%9

Yerel İdare kaynakları, öz kaynaklardan, vergi gelirlerinden, cezalardan, hizmet bedellerinin tahsilatından ve hibelerden oluşmaktadır. Belediyelerin öz kaynakları söz konusu olduğundatam maliyet (tüm maliyet kurtarımı) prensibinin ülkemiz genelinde uygulanması gerektiği unutulmamalıdır. Özellikle su, atıksu ve atık alanlarında yerel idare tarafından verilen hizmetin mümkün mertebe karşılığının alınması, projelerin finansmanı ve mevcut hizmet ağının artan nüfusa göre genişletilmesi açısından önem arz etmektedir. Geçen dönem içinde küçük çaplı yerel yönetimlerin her hâlükârda kurumsal kapasitelerinin yetersiz kalması söz konusu olmuştur. Yeni büyükşehir belediyeleri kurulması ve bazı büyükşehir belediyelerinin sınırlarının genişletilmesini de kapsayan 6 Aralık 2012 tarihinde yayınlanmış 6360 sayılı kanun ile yerel idarelerin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

AB üyeliğine aday bir ülke olarak Avrupa Komisyonu tarafından mali yardımların kullanılmasına yönelik IPA (Instrument for Pre-Acession/Katılım Öncesi Mali Araç) Programından 2007-2013 seneleri arasında yararlanılmıştır. 2014-2020 seneleri arasını kapsayan IPA II Programı için ise 644,6 milyon Avro ayrılmıştır.

Özel sektör tarafından AB Çevre Müktesebatına uyum kapsamında geçtiğimiz dönemde ayrılan bütçe için TÜİK kaynaklarından yararlanılmıştır. Ancak ticari gizlilik sebebiyle istenilen bütün verilerin istenildiği şekilde alınması mümkün değildir. Bunun yanı sıra özel sektörün çevre ile ilgili yaptığı bazı yatırımları operasyonel yatırım olarak sınıflandırmasından dolayı ayırım yapılması oldukça güçtür.

Sektörlerin finans kaynaklarına göre yatırım gerçekleştirmelerinin dağılımları EK 3 2007 – 2015 dahilinde verilmiştir.

Tablo 6.3.3 2016-2023 Öngörülen ve Güncellenen Yatırım Oranları

Kaynak (2016-2023)	Planlanan Yatırım (UÇES 2007)	Güncellenen Yatırım (UÇES 2016)
1-Merkezi İdare	%18	%10,55
2-Yerel İdare	%28	%20,50
3-Özel Sektör (4-KİT dahil)	%29	%63,60
5-Fonlar (AB+Diğ.Hibe)	%25	%5,35

2016-2023 döneminde yatırım ihtiyacının kaynaklar arasında dağılımı EKRY ve İklim Değişikliği Sektörlerindeki Özel Sektör ağırlığından etkilenmiştir. Geçen dönemde yerel yönetimler planlandığı şekliyle kendi yatırımlarını gerçekleştirme olanağı bulamamışlar ve merkezi yönetim tarafından desteklenmiştir. Buna rağmen geleceğe yönelik planlar güncellenirken ulusal mevzuatımıza göre su kalitesi kapsamındaki su ve atıksu hizmetlerinin yerel idareler tarafından karşılanması gerekliliğine istinaden ağırlık Merkezi İdareye verilmemiştir.

Sektörlerin finans kaynaklarına göre 2016-2023 yatırım ihtiyaçları, bu Bölümdeki tablolarda verilmektedir.

Tablo 6.3.4 Su Kalitesi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam								
Merkezi İdare	543	970	968	508	955	517	544	545
Yerel İdare	1.380	1.463	1.087	1.172	1.154	1.085	1.074	1.012
Diğer fonlar	287	308	222	240	232	217	212	198
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	2.210	2.741	2.277	1.920	2.341	1.819	1.831	1.755

Tablo 6.3.5 Atık Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam								
Merkezi İdare*	21,83	56,60	92,36	113,03	87,82	9,54	9,93	8,24
Yerel İdare	152,44	319,1	421,14	728,72	644,80	542,37	546,85	549,32
Diğer fonlar	-	30,78	-	-	193,55	-	-	-
Özel Sektör	172,62	378,36	316,36	174,45	135,30	146,49	168,13	140,31
Genel Toplam	346,9	784,8	829,9	1.016,2	1.061,5	698,4	724,9	697,9

* KAP kapsamında sağlanacak hibeler merkez kaynaklı olması sebebiyle Merkezi İdare yatırımı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6.3.6 Hava Kalitesi Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam								
Merkezi İdare	20,67	22,22	20,04	10,77	9,75	10,20	12,85	0,03
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Sektör	-	54,17	54,17	105,04	76,97	76,97	76,97	76,97
Genel Toplam	20,67	22,22	20,04	61,64	32,55	33	35,65	22,83

Tablo 6.3.7 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	277,83	58,44	54,61	23,55	22,02	21,30	20,74	21,05
Merkezi İdare	56,13	58,44	54,61	23,55	22,02	21,30	20,74	21,05
Yerel İdare	0,30	0,30	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	5,46	5,46	3,45	3,25	3,25	3,25	3	3
Özel Sektör	4.225,26	3.349,39	3.726,32	3.690,90	3.450,53	3.474,23	3.475,14	3.144,08
Genel Toplam	4.287,15	3.413,58	3.784,38	3.717,70	3.475,80	3.498,78	3.498,87	3.168,14

Tablo 6.3.8 İklim Değişikliği Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	14,97	3,73	3,66	0,82	0,75	0,75	0,75	0,75
Merkezi İdare	3,75	3,73	3,66	0,82	0,75	0,75	0,75	0,75
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	8,77	9,33	8,61	4,67	0,25	0,25	0,25	0,25
Özel Sektör	818,72	777,12	785,10	829,82	843,33	846,73	811,91	791,78
Genel Toplam	831	790	797	835	844	848	813	793

2003/87/AT sayılı Emisyon Ticareti Sistemi Direktifi için sanayide yapılacak emisyon azaltımına yönelik yatırımlar dahil edilmemiştir.

Tablo 6.3.9 Gürültü Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	3,19	1,00	0,78	0,21	0,08	0,11	0,11	0,11
Merkezi İdare	1,00	0,79	0,78	0,21	0,08	0,11	0,11	0,11
Yerel İdare	5,57	3,07	2,95	1,42	3,44	-	-	-
Diğer fonlar	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	19,64	6,57	3,73	1,62	3,52	0,11	0,11	0,11

Tablo 6.3.10 Kimyasalların Yönetimi Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Merkezi İdare	8,97	0,06	1,08	1,24	1,29	1,20	1,32	1,37	1,42
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	29,92	3,10	3,45	6,28	6,03	3,90	4,45	1,35	1,35
Özel Sektör	1.154,50	57,54	157,98	160,96	161,47	110,31	184,08	181,19	179,86
Genel Toplam	1.193,39	57,54	157,98	160,96	161,47	110,31	184,08	181,19	179,86

Tablo 6.3.11 Yatay Sektör Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Merkezi İdare	5,34	3,90	0,77	0,26	0,20	0,20	-	-	-
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	7,74	2,41	0,57	2,96	1,40	0,40	-	-	-
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	13,08	6,31	1,34	3,22	1,60	0,60	-	-	-

Tablo 6.3.12 Doğa Koruma Sektörü Kaynaklara Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Merkezi İdare	37,59	5,78	5,78	4,34	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	5,20	1,73	1,73	1,73	-	-	-	-	-
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	42,79	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89

6.4. Mevzuat Bazında Yıllara Göre Gerçekleştirilmesi Gereken Yatırım İhtiyacı

Tablo 6.4.1 Su Kalitesi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

SU SEKTÖRÜ MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çevre Kalite Standartları *	1,43	0,72	0,72	-	-	-	-	-	-
Deniz Stratejisi	10,79	2,54	2,32	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99
Taşkın	124,54	0,72	7,62	7,91	8,24	5,20	5,20	44,82	44,82
Yer altı suyu	152,93	30,04	28,46	26,03	13,68	13,68	13,68	13,68	13,68
Yüzme suyu	16,00	2,16	1,62	1,62	1,91	1,91	2,27	2,27	2,27
Su Çerçeve Direktifi**	6.209,41	776,18	776,18	776,18	776,18	776,18	776,18	776,18	776,18
Liman Atık Alımları	115,58	25,91	12,29	11,96	12,32	12,69	13,07	13,46	13,87
Nitrat	1.386,11	11,88	450,93	450,24	0,45	447,23	8,37	8,46	8,55
Kentsel Atıksu	8.658,17	1.332,00	1.433,09	975,00	1.078,75	1.056,19	972,20	943,54	867,40
İçme Suyu	219,08	27,38	27,38	27,38	27,38	27,38	27,38	27,38	27,38
Genel Toplam	16.894	2.209,53	2.740,62	2.277,31	1.919,88	2.341,45	1.819,34	1.830,78	1.755,13

*Ergene, Susurluk, Akarçay, Sakarya ve Gediz Havzaları: 5 havza için izleme maliyeti KDV dahil 4.774.870 TL/yılı; Kızılırmak, Marmara, Antalya, Küçük Menderes ve Konya Kapalı: 5 havza için izleme maliyeti KDV dahil 4.850.000 TL/yılı'dır. Diğer havzaların izleme programı tamamlanmadığına maliyet öngörülerinin güncellenmesi gerekmektedir.

** Basınçlı sulamaya geçiş ile içme suyu tesis ve şebekeleri maliyetleri Su Çerçeve Direktifi kapsamında verilmiştir.

Tablo 6.4.2 Atık Yönetimi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

ATIK SEKTÖRÜ MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Atık Çerçeve*	2.395,4	246,8	393,2	521,8	284,8	296,8	206	241	205
Düzenli Depolama	3.060,6	26,8	254,5	201,8	658,2	696,6	405,3	410,1	407,3
Ambalaj Atıkları	181,30	12,7	68,6	29,2	19,6	10,6	22,6	5,2	12,8
AEEE	14,40	2,4	-	3	-	-	3	3	3
ÖTA	41,60	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
Gemi Geri Dönüşümü	16,59	7,7	8,89	-	-	-	-	-	-
Atık Piller	6,50	3,5	1,5	1,5	-	-	-	-	-
Maden Atıkları	53,73	11,4	19,43	22,9	-	-	-	-	-
Aritma Çamuru (Toprakta Kullanım)	385,16	28,2	33,06	44,07	47,94	51,88	55,9	59,97	64,14
RoHS	0,88	0,88	-	-	-	-	-	-	-
Atıkların Taşınımı	0,39	0,39	-	-	-	-	-	-	-
PCB/PCT	3,87	0,86	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
Genel Toplam	6.160	346,9	784,8	829,9	1.016,2	1.061,5	698,4	724,9	697,9

*Belediye atıklarının bertarafı için planlanan Atık Yakma Tesisleri yatırımları, Atık Çerçeve Direktifi altında yer almaktadır.

Tablo 6.4.3 Hava Kalitesi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

HAVA SEKTÖRÜ MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Temiz Hava (CAFE) ^a	406,17	8.71	63.84	61.04	55.72	54.24	54.21	54.21	54.21
4. Kardeş ^b	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulusal Emisyon Tavanları (NEC) ^c	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sıvı Yakıtlarda Kükürt İçeriği	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Petrol Faz I ^d	146,10	12	13	13	45	17	18	21	8
Petrol Faz II ^d	75,55	-	-	-	15	15	15	15	15
Genel Toplam	627,82	20,67	76,39	74,21	115,81	86,73	87,18	89,82	77,01

^a 2004/107/AT sayılı 4. Kardeş Direktifi kapsamındaki yatırım maliyetleri de dahil edilmiştir. Taş ocaklarından kaynaklı toz emisyonlarının önlenmesi maliyeti de dahil edilmiş olup diğer kirletici kaynaklarının önlenmesi maliyeti (ısınma vb.) belirlendiği zaman yatırım ihtiyacı güncellenecektir.

^b Bu Direktif için planlanan yatırım maliyetleri CAFE Direktifine dahil edilmiştir.

^c Bu Direktif için finanse edilmiş yatırım maliyetleri Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü altında (BYT ve Çözücüler kapsamında) yer almaktadır (tarım sektöründe emisyon azaltımı için belirlen 0,43 milyar TL hariç tutulmuştur).

^d İşletme maliyetleri dahil edilmemiştir.

Tablo 6.4.4 Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

EKRY MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Eko-etiket	54,37	0,75	0,75	9,40	8,69	8,69	8,69	8,69	8,69
EMAS	15,41	4,25	3,95	1,50	1,50	1,13	1,03	1,03	1,03
Civa	5	1	1	1	1	0,25	0,25	0,25	0,25
E-PRTR	14,65	1,92	2,05	1,84	1,84	1,84	1,72	1,72	1,72
EED	17.819,26	3.016,35	2.139,33	2.136,00	2.105,92	2.105,92	2.105,92	2.104,92	2.104,92
EKÖK	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UOBler - boyalar	200,04	-	-	40,15	15,28	15,28	43,11	43,11	43,11
Büyük Yakma Tesisleri**	8.999,83	1.245,81	1.245,81	1.245,66	1.245,65	1.004,35	1.004,35	1.004,10	1.004,10
Atık Yakma*	45,37	12,88	14,98	12,73	1,32	3,12	0,11	0,11	0,11
UOBler - çözücüler**	1.652,44	-	-	330,49	330,49	330,49	330,49	330,49	-
Seveso III	38,04	4,18	5,71	5,61	6,02	4,73	3,12	4,46	4,21
Genel Toplam	28.844,40	4.287,15	3.413,58	3.784,38	3.717,70	3.475,80	3.498,78	3.498,87	3.168,14

* Verilen maliyet mevcut atık yakma tesislerinin rehabilitasyon maliyetidir. Yeni atık yakma tesisleri, Atık Çerçeve Direktifi maliyetleri kapsamında verilmiştir.

** Direktif EED kapsamında olmasına rağmen, yazılan maliyetler EED uyumu için sektör içinde hesaplanan uyum maliyetleridir. Bir başka deyişle, EED uyumu için sektör içinde oluşacak maliyetler (proses değişikliği, hammadde değişikliği vb.), EED 'ye uyum için harcanacak genel maliyetlerden farklıdır.

Tablo 6.4.5 İklim Değişikliği Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MEVZUATI	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	243,42	30,42	29,65	31,83	33,34	33,47	29,23	27,20
Yeni Hafif Ticari Araçların Emisyon Performans Standartlarının Belirlenmesi (510/2011/AT)								
Yeni Binek Araçların Tescil Verilerinin Denetlenmesi ve Raporlanması (1014/2010/AT)	0,00	0	0	0	0	0	0	0
Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılması (1005/2009/AT)	8,79	2,96	2,88	0	0	0	0	0
Yeni Binek Otomobillerinin Emisyon Performans Standartlarının Belirlenmesi (443/2009/AT)	5.973,68	744,68	725,89	765,53	774,64	776,46	742,99	723,45
Bazı Florlu Sera Gazları-I (842/2006/AT)	5,28	0,65	0,65	0,72	0,65	0,65	0,65	0,65
Bazı Florlu Sera Gazları-II (517/2014/AB)	89,61	2,31	7,90	10,79	13,01	14,46	17,35	18,79
Karbondioksit Yakalama ve Depolama (2009/31/AT)	3,00	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38
Emisyon Ticaret Sistemi* (2003/87/AT)	209,59	46,54	25,44	25,44	21,69	21,69	21,69	21,69
Karbondioksit Emisyonu ve Yakıt Tüketimi Konusunda Bilgilendirme (1999/94/AT)	0,00	0	0	0	0	0	0	0
Benzin ve Motorin Yakıtların Kalitesi (98/70/AT)	3,00	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38
Sera Gazı Emisyonlarını İzleme (525/2013/AT)	1,39	0,70	0	0	0	0	0	0
Sera Gazı Emisyon Azaltım Hedefleri (406/2009/AT)	2,00	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
AKAKDO Kaynaklı Sera Gazı Emisyonu (529/2013/AB)	12,09	4,12	3,98	3,98	0	0	0	0
Genel Toplam	6.552	831	797	835	844	848	813	793

* 2003/87/AT sayılı Emisyon Ticareti Sistemi Direktifi için sanayide yapılacak emisyon azaltımına yönelik yatırımlar dahil edilmemiştir.

Tablo 6.4.6 Gürültü Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

GÜRÜLTÜ MEVZUATI	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	19,6373	3,8560	3,7308	1,6250	3,5211	0,1125	0,1125	0,1125
Çevresel Gürültü								
Genel Toplam	19,6373	3,8560	3,7308	1,6250	3,5211	0,1125	0,1125	0,1125

Tablo 6.4.7 Kimyasalların Yönetimi Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

KİMYASALLAR MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
REACH	779,33	-	100,24	101,46	102,04	100,86	125,28	125,32	124,13
KOK'lar	406,07	57,14	57,44	58,45	57,29	7,64	57,10	55,57	55,43
İTHALAT-İHRACAT	5,00	0,40	0,30	1,05	1,15	0,80	0,70	0,30	0,30
BIYOSİDAL	3,00	-	-	-	1,00	1,00	1,00	-	-
Genel Toplam	1.193,39	57,54	157,98	160,96	161,47	110,31	184,08	181,19	179,86

Tablo 6.4.8 Yatay Sektör Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

YATAY SEKTÖR MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çevresel Etkisinin Değerlendirilmesi	0,24	-	0,24	-	-	-	-	-	-
Stratejik Çevresel Değerlendirme	1,67	0,35	-	0,66	0,63	0,03	-	-	-
Avrupa Çevre Ajansı Raporlama	0,01	0,01	-	-	-	-	-	-	-
RMCEI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çevresel Bilgiye Erişimi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INSPIRE	9,12	5,38	0,53	2,11	0,55	0,55	-	-	-
Halkın Katılımı	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çevresel Suç	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çevresel Sorumluluk	2,05	0,57	0,57	0,46	0,43	0,03	-	-	-
Genel Toplam	13,08	6,31	1,34	3,22	1,60	0,60	-	-	-

Tablo 6.4.9 Doğa Koruma Sektörü Mevzuata Göre Yatırım İhtiyacı (Milyon Avro)

DOĞA KORUMA MEVZUATI	Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Doğa Koruma (Genel)	42,79	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89
Genel Toplam	42,79	7,52	7,52	6,07	3,76	5,78	4,92	4,34	2,89

7. ULUSAL ÇEVRE ENTEGRE UYUM STRATEJİSİNİN UYGULANMASI

7.1. Uygulamanın Sağlanması İçin Gereken Yönetim ve Kontrol Yapısı

AB mevzuatına uyum çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturan Çevre Mevzuatı uyum çalışmaları, içerdiği çok sayıda mevzuat ve bu mevzuatın uygulanmasından sorumlu çok sayıda kurum olması nedeni ile oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle, mevzuatımızın AB'ye uyumlaştırılması çalışmalarının yönlendirilmesi amacıyla "UÇES Yönlendirme Kurulu"nun oluşturulması hedeflenmiştir. Bu Kurul; Başbakanlık, Kalkınma Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İller Bankası Genel Müdürlüğü ile Türkiye İstatistik Kurumu üst düzey temsilcilerinden oluşturulacaktır.

Yönlendirme Kurulu UÇES'in uygulanmasından, koordinasyonundan, sonuçların izlenmesinden ve ihtiyaç duyulduğunda revize edilerek Yüksek Planlama Kurulu'na (YPK) sunulmasından sorumludur. "UÇES Yönlendirme Kurulu"nun sekreteryaya hizmetleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından sağlanacaktır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu doğrultuda kuruluşlar arası koordinasyonu sağlamak, UÇES'te yer alan amaçları gerçekleştirilmesine yönelik yıllık faaliyet planlarını hazırlamak, izleme ve raporlama yapmak ve sonuçları UÇES Yönlendirme Komitesine bildirmekten sorumludur. Ancak, UÇES'te yer alan amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilmesi sorumluluğunun pek çok farklı kurumda bulunması nedeni ile kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve sürecin takibi zorlaşmaktadır. Bu nedenle, yüksek maliyet gerektiren kamu yatırımları gerektiren mevzuat uyumu çalışmalarının kim tarafından ve nasıl yapılacağı, geline durum ve mali kaynak kullanımı gibi ihtiyaç duyulan bilgilerin takibinin yapılabileceği, diğer bir deyişle UÇES'te yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesinin takip edilebileceği bir yazılım oluşturulacaktır. Böylece ilgili kurumların kendilerini ilgilendiren verileri yazılıma girerek sürecin takibinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra bir izleme ve Değerlendirme Rehberi hazırlanarak uyum sağlanması gereken her bir mevzuat için belirlenen göstergeler üzerinden uyumlaştırma çalışmalarının takibi yapılacaktır. AB Müktesebatının değişmesi durumunda Rehberin güncellenmesi için gerekli değerlendirme "UÇES Yönlendirme Kurulu" tarafından yapılacaktır. Yönlendirme Kurulu yılda en az bir defa toplanarak UÇES'in uygulanması hakkındaki gelişmeleri değerlendirecektir. Bu toplantılara **UÇES Web Tabanlı Yazılımı** tarafından hazırlanan yıllık değerlendirme raporları sunulacaktır.

7.2. İzleme ve Değerlendirme Mekanizması

Çevre müktesebatımızın AB'ye uyumlaştırılması için ülkemizde izleme, değerlendirme ve raporlama konularında kurumsal yapıların güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmasından dolayı izleme yazılımının geliştirilmesi ve bir rehberin yayınlanması hedeflenmiştir. Bu yazılım ve rehber ile uyumlaştırma faaliyetlerinin güncelliğinin sistematik izlenmesi sağlanmıştır. İzleme ve değerlendirme mekanizmasına ve yöntemine ait detaylı bilgileri içeren ayrıca bir rehber döküman hazırlanmıştır.

Kısaca; UÇES Belgesi ile beraber AB mevzuatına ait uyum ve yatırım ihtiyacının gerçekleşme oranlarının yıl bazında tespiti ve izleme ve değerlendirme mekanizmasının oluşturulması için bir **UÇES Web Tabanlı UÇES Karar Destek Sistemi (KDS) Yazılımı** geliştirilmiştir. Ayrıca, faaliyetlerin etkili,

ekonomik ve verimli olarak gerçekleştirilmesinde ve olumsuzlukların giderilmesinde; yönetime destek olan etkin bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi için sorumlulara yardımcı olmak amacıyla **İzleme ve Değerlendirme Rehberi** hazırlanmıştır. Bu rehber ile, güncellenen UÇES Belgesinde belirlenen hedefler ve stratejiler doğrultusunda 2016-2023 döneminde mevzuat uyumu ve yatırım ihtiyacının gerçekleşme oranlarının yıl bazında tespiti, uyum sürecindeki gelişmelerin izlenebilmesi için bir mekanizmasının hazırlanması amaçlanmıştır.

UÇES Belgesinde yer alan mevzuat için hazırlanan bu rehber aşağıdaki hususları içermektedir;

- Sektör Bazında Toplanacak Verilerin ve Veri Toplama Mekanizmasının Belirlenmesi
- Sektör Bazında Göstergelerin Belirlenmesi
- Mevzuat Uyumunun İzlenmesi ve Yatırımların İzlenmesi için Yöntemin Oluşturulması
- İzlenen İlerlemelerin Hedef ve Stratejiler Kapsamında Değerlendirilmesi

Söz konusu rehber bütün AB Çevre Mevzuatı kapsamındaki uyum gelişmelerinin takibi amacıyla kullanılacaktır. 2016 yılında uygulamaya alınan UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı ve kullanım kılavuzu bu rehberin tamamlayıcı dokümanlarıdır. UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı ile özellikle farklı kurum ve kuruluşlar tarafından uyum amacıyla yapılmakta olan yatırımların gerçek zamanlı takibinin yapılması hedeflenmektedir. Bu yazılım ile UÇES in sürekli güncellemesi sağlanarak izlenebilirliği sağlanabilecektir. Yazılım; AB mevzuatına uygun olarak gerçekleştirilecek olan çevre yatırımlarının izlenmesine ve planlamasına yönelik olarak, değerlendirme ve raporlama desteğine de sahip karar destek sistemi olarak tasarlanmıştır. Bu şekilde halen uyum sağlanması gereken hususlar ve ihtiyaç duyulan yatırım miktarı da eş zamanlı olarak takip edilebilecektir.

İzleme ve Değerlendirme Rehberi kapsamında her sektör için UÇES Belgesi ile orta ve uzun vadeli belirlenecek olan stratejik hedefler doğrultusunda “sektörel hedefler” ve “kritik göstergeler” belirlenmiştir. Bu göstergeler stratejik amaç ve hedeflere ulaşmak amacıyla yürütülen faaliyetlerin sonuçlarını ölçmek, izlemek ve değerlendirmek için kullanılan araçlar olarak tasarlanmıştır. Göstergelerin karşılaştırılabilir ve güvenilir olması; doğru ve güncel verinin toplanmasına ve ortak veri standartlarının belirlenmesi ile sağlanmaktadır. **UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı** ile bu sağlanacaktır. UÇES belgesinin onaylanması ile yazılım sektör sorumlularının kullanımına açılacaktır.

İzleme ve Değerlendirme Rehberi kısaca aşağıdaki süreçleri içermektedir;

- UÇES Belgesi ile belirlenen hedef ve stratejiler doğrultusunda tarafsız ve doğrulanabilir kritik göstergelerin belirlenmesi ve planlanması, göstergelerin izlenmesi ve değerlendirmesi,
- 2016-2023 döneminde ulusal çevre mevzuatı ve AB Müktesebatı uyumlaştırma faaliyetlerinin ve yatırım gerçekleştirmelerinin izlenmesi,
- Her bir sektöre ait gerçekleştirmelerin takibi için gerekli veriler ve bilgilerin toplanması

Rehber özellikle yazılım için de gerekli olan veri ihtiyaçlarının tanımlanması ve veri toplama araçlarının tasarlanmasından veri yönetimi, analiz edilmesi ve belirli aralıklarla raporlanmasına kadar tüm süreçlere ait tanımları içermektedir.

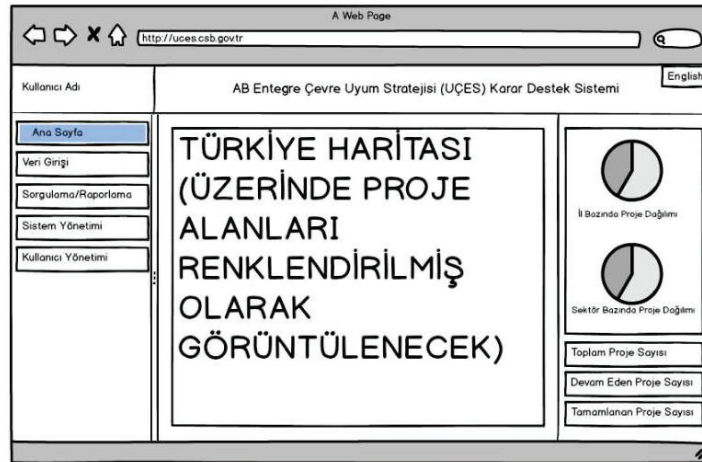
UÇES kapsamında çevre mevzuatı ve AB Müktesebatı doğrultusunda takip edilecek sektörler yapısal olarak birbirinden çok farklılık göstermektedir. Bu neden ile sektörler kapsamında laboratuvar altyapısının, hazırlanan harita veya plan sayısının, bertaraf edilecek atık miktarlarının izlenmesi, Ar-Ge faaliyetlerin gerçekleştirmelerinin, eğitim sayısı, ilan sayısı, paydaş toplantısı veya uzman kadro sayısı vd. birbirinden farklı birçok gösterge belirlenmiştir. Sektörlerin takibi; sadece faaliyet sayılarına bağlı,

ayrıntıya girmeksizin yapılan işleri gösteren basit göstergelerden, bazıları ise endeks, oran, birim başına ölçü şeklindeki karşılaştırmalı ifadelerden oluşan kapsamlı göstergeler ile sağlanacaktır.

“UÇES Yönlendirme Kurulu” ve sorumlu/uygulayıcı kurum ve kuruluşlar arasında iletişimin sağlanması, UÇES’in uygulanması, koordinasyonu, sonuçların izlenmesi ve ihtiyaç duyulduğunda güncellemesi **UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı** ile takip edilecektir. UÇES ile beraber AB Çevre Mevzuatı içinde uyumlaşma amacıyla yüksek maliyetli yatırım gerektiren sektörler ve direktifler belirlenmiştir. UÇES web tabanlı yazılım, bu belirlenen yüksek maliyet gerektiren kamu yatırımları için hazırlanmıştır.

AB müzakere sürecinde Çevre Faslına uyumlaştırılmasından sorumlu kuruluş Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’dır. Bununla birlikte uyum amacıyla birçok kurum ve kuruluş tarafından çalışmalar yapılmakta, projeler gerçekleştirilmektedir. Web tabanlı yazılım ile özellikle farklı kurum ve kuruluşlar tarafından uyum amacıyla yapılmakta olan bu yatırımların da gerçek zamanlı takibi hedeflenmektedir. Bu şekilde halen uyum sağlanması gereken hususlar ve ihtiyaç duyulan yatırım miktarı da eş zamanlı olarak takip edilebilecektir. Özellikle veri üretimi, kullanımı ve gösterge belirlenmesi konularında ilgili diğer kurum ve kuruluşlar ile beraber TÜİK’in de katılımını sağlanması hedeflenmiştir.

UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı Coğrafi Bilgi Sistemi tabanlı olarak geliştirilmiştir. Böylece, faaliyetlerin ve yatırımların hangi idari sınırlar (illerde gibi) ve/veya coğrafi sınır (havza sınırları gibi) içinde yapıldığı, kaynakların (Kalkınma Bakanlığı, IPA, yerel yönetimler, özel kuruluş vd.) nereden sağlandığı, hangi idari birim/ler (merkez veya taşra teşkilatı, belediye vd.) tarafından faaliyetin gerçekleştirildiği ve izlendiği gibi faaliyetlerin coğrafik dağılımlarına göre takibi yapılabilecektir. Uygulamanın ana sayfasında üzerinde gerçekleşen faaliyetlerin gösterildiği Türkiye haritası, planlanan ve gerçekleşen faaliyetlere ilişkin istatistiksel grafikler vb yer alacaktır. Böylece; karar vericilere yönelik olarak hızlı izleme ve değerlendirmeyi kolaylaştıracak bir arayüz tasarlanmıştır (Şekil 7.2.1)

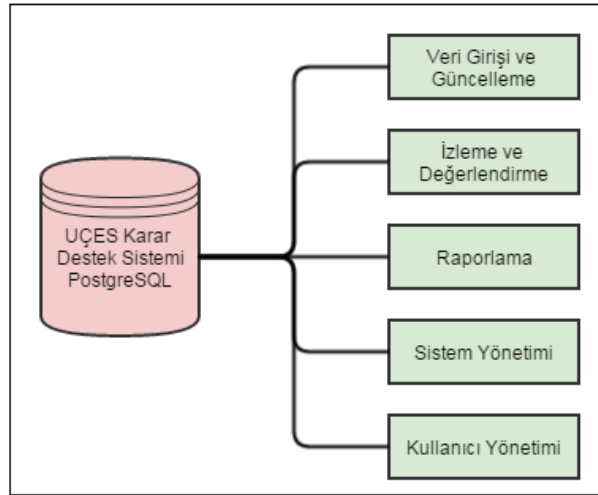
Şekil 7.2.1 UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı Ana Sayfa Ekranı

UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı aşağıdaki modüllerden oluşmaktadır (Şekil 7.2.2) :

- Veri Girişi (UÇES belgesinde yer alan mevzuatın uyumu, yatırım ihtiyaçlarının gerçekleşme durumlarının tespiti ve izleme-değerlendirme mekanizması oluşturulması amacıyla sisteme girdi sağlayacak olan verilerin aktarılacağı; AB Mevzuatı ve Gereklilikler, Planlama Faaliyetleri ve Gerçekleşme Faaliyetleri şeklinde 3 panelden oluşacaktır).
- İzleme ve Değerlendirme (İzleme ve Değerlendirme modülünde, UÇES belgesinde belirlenen mevzuat uyumu ve yatırımların fiziki/mali gerçekleşmelerinin belirlenen hedef

ve stratejiler doğrultusunda değerlendirilmesine imkan sağlayacak sorgulamalar yer alacaktır).

- Raporlama (AB mevzuatı, sektör, yıl, il/havza ve finans kaynağı gibi filtreler kullanılarak kurum tarafından ihtiyaç duyulan çeşitli raporlar elde edilebilecektir).
- Sistem Yönetimi (Sistem Yönetimi menüsü, uygulama içerisinde veri girişi aşamasında kullanıcı kolaylığı ve veri kontrolü sağlamak amacıyla hazır veri listelerinin içeriğinin sisteme aktarılması için kullanılacaktır).
- Kullanıcı Yönetimi (Sistemi kullanacak olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkililerinin kurum içi ve dışı kullanıcıları ve kullanıcı gruplarını yönetebildiği, farklı yetkiler atayabildiği modüldür).

Şekil 7.2.2 UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı Uygulama Bileşenleri

İzleme ve değerlendirme sisteminin bir parçası olarak **UÇES Web Tabanlı KDS Yazılımı** kapsamında raporlar da belirlenmiştir. Uygulama içerisinde görüntülenecek raporların Excel ve PDF formatlarında çıktısı alınabiliyor olacaktır. Bu raporlar;

- Tanımlı periyotlarda (3 ay) / Faaliyetin %100 gerçekleşmesi durumunda / Yatırımın %100 gerçekleşmesi durumunda / Tam uyumun sağlanması durumunda / Dış etkenlere veya değişikliklere bağlı (sorumluların veya AB mevzuatının değişmesi gibi) güncelleme gereken durumlarda / Durdurma veya kapatma durumlarında hazırlanacak olan; *Durum Tespiti ve Güncelleme Raporu*
- Yöneticiler ve "UÇES Yönlendirme Kurulu" için gerekli özet bilgiyi içerecek olan; *Yıl sonu İzleme ve Değerlendirme Raporu*

Temel olarak hem mevzuat bazında hem de sektör bazında gerçekleşen toplam yatırıma ilişkin raporlama yapılması gerekli görülmektedir. Aşağıda belirtilen ihtiyaçlar çerçevesinde belirlediğimiz UÇES uygulaması kullanılarak izleme ve değerlendirme, raporlama anlamında elde edilebilecek sonuçlar kısaca şunlardır;

- Planlanan faaliyetlerin gerçekleşip gerçekleşmediği
- Planlanandan hangi faaliyetlerin gerçekleştiği
- İl/bölge bazında hangi faaliyetlerin gerçekleştiği
- İl/bölge bazında planlanan faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı
- İl/bölge bazında gerçekleşen faaliyetlerin sektörlere göre dağılımı

- Planlanan tüm uyum faaliyetleri için belirlenen bütçe toplamı (sektörlere göre dağılım olabilir)
- Yıllık sektör bazlı gerçekleştirmeler
- Yıllık sektör bazlı harcamalar
- Belirli tarih aralıklarında yapılan planlamalar
- Planlanan ve gerçekleşen faaliyetlerin türlerine göre dağılımı
- Planlanan ve gerçekleşen faaliyetlerin ilgili sorumlu kurumlara göre dağılımı
- Kritik faaliyetlerin son durumları
- Planların genel olarak yıllık gerçekleştirme durumları
- Tüm bu sonuçların belirlenen aralıklarda farklı formatlarda raporlanması

EKLER

EK 1 GZFT ANALİZİ

Ana Bölge	Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Hukuki	AB	<p>Avrupa Birliği Müktesebatı iç hukuka aktarım ve uyum sürecinin devam etmesi.</p> <p>Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması Projesi kapsamında 18 direktif için hesaplama yöntemlerini de içeren Direktife Özgü Uygulama Planları'nın hazırlanmış olması</p> <p>2007 senesinde yayınlanmış olan AB Entegre Uyum Strateji Belgesi (2007-2023)'nin (UÇES) Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanmış olması</p> <p>UÇES Belgesi'nin 2016 senesinde yayınlanmak üzere güncellenmekte olması.</p> <p>Bazı alanlarda Düzenleyici Etki Analizi (DEA) raporlarının hazırlanmış olması.</p> <p>AB'ye katılım için Ulusal Eylem Planı'nın hazırlanmış olması</p> <p>2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma Planı'nın onaylanması.</p>	<p>Uyum süreci devam etmekle beraber uyumlaştırılması gereken çok sayıda mevzuat bulunması</p> <p>AB Çevre Müktesebatı'na uyum sağlamanın yüksek maliyeti.</p> <p>2007'de yayımlanan UÇES'te belirlenen yatırım programındaki aksamalar ve çevre yatırımlarının planlanmasında UÇES'te belirlenen yatırım programına uygunluğun izlenmemesi.</p>
	Ulusal		<p>Su Çerçeve Direktifi ile uyum kapsamında ilgili mevzuatın uygulamaya konulmuş olması.</p>

Ana Bölge	Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
		<p>Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu'nun kurulmuş olması. Su Çerçeve Direktifi ve Havza Koruma Eylem Planları'nın uygulanmasına yönelik Havza Yönetim Heyetlerinin Teşekkülü, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ yayımlanmıştır.</p> <p>Sektörel Strateji Eylem Planları hazırlanmıştır.</p> <p>Teknolojik Afetler Yol Haritası Belgesi'nin yayımlanmış olması.</p> <p>Doğal Afetler Yönetimi Strateji Dokümanı ve Doğal Afetlere Planı ilgili makamlar tarafından kullanılıyor olması.</p> <p>Ulusal Emisyon Yönetim Sistemi" oluşturulması çalışmaları yürütülmektedir.</p> <p>İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu'nun kurulması.</p> <p>Atık Beyan Sistemi çevrimiçi olarak yürürlükte olması.</p> <p>İklim Değişikliği Eylem Planı'nın hazırlanması.</p> <p>Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu, Havza Yönetimi Merkez Kurulu, Havza Yönetim Heyetleri ve İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulları'nın oluşturulması.</p>	<p>Mevzuatın uygulanmasında yaşanan zorluklar.</p> <p>Mevzuatın ilgili sektör değerlendirilmeye tabi tutulmadan veya altyapı çalışmaları tamamlanmadan yürürlüğe konulması. Kırsal alanlarda uygulanabilirliğinin zor olması.</p> <p>Süreçlerde paydaşların çöklüğü ve herkesin sürece katılmaması.</p> <p>Entegre bir çevresel izin beyan sisteminin halen mevcut olmaması.</p> <p>Su kalitesinin izlenmesine ilişkin sorumlulukların farklı kurumlara paylaştırılmış olması.</p> <p>Hava Yönetimi Politikalarının güçlendirilmesi için çalışmaları yürütülen "Ulusal Emisyon Yönetim Sistemi" nin sürdürülebilirliğinin sağlanması için donanım alt yapısının geliştirilmesi gerekmektedir.</p> <p>Tüm maliyet istirdadının (tüm maliyet kurtarımı) halen uygulanmaması.</p> <p>Yeterli sayıda elverişli geri dönüşüm sisteminin kullanımında olmaması.</p> <p>İklim dostu tüketim anlayışının insanlara kazandırmak amacıyla yapılacak kamuoyu bilinçlendirme çalışmalarının yeterli şekilde gerçekleştirilmemesi.</p>

Ana Bölge	Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
			Doğa korumaya yönelik yönetim planlarının uygulanmasında kapasitenin yetersiz kalması. Koruma alanlarını ilişkin düzenlemelerin ve sorumluluğun birden fazla kurumun yetkisinde olması ve bundan dolayı kaynaklanan koordinasyon eksikliği.
Kurumsal	İnsan Kaynakları	Çevre duyarlılığı ve hassasiyetini özellikle yeni nesilde artışta olması Sektörde kalifiye ve tecrübeli personel sayısında artış olması. Yeterli sayıda kalifiye bilim insanı ve teknik personelin doğa koruma alanında istihdam edilmiş olması Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü'nün kurulmuş olması, "Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik" in yayınlanması, Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Stratejisi ve Eylem Planı'nın planlanması Türkiye Su Enstitüsü'nün kurulmuş olması	Bazı merkezi idare birimlerinde ve yerel idarelerde çevre stratejilerinin ve yatırım planlarının uygulanması için gerekli kurumsal kapasitenin bulunmaması Sınırlı sayıda belediyede çevre yönetimine yönelik hizmet veren birimlerin ve konu uzmanı personelin bulunması Kimyasalların yönetiminde çalışan yeterli sayıda kalifiye bilim insanı ve teknik personelin bulunmaması. Bilgi teknolojileri ve coğrafi bilgi sistemleri alanlarında konuya vakıf taşra teşkilatı personelinin eksik olması Sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle işbirliklerin yetersiz seviyede kalması. Kapasite geliştirme faaliyetlerin kurumsallaştırılmamış olması. Kırsal alanlarda yeterli sayıda uzman bulunmaması.
		Yeterli seviyede ulusal kaynak ayrılması. Yasal koşulların hazır olması.	Personel değişimi ve buna bağlı olarak teknik ve kurumsal bilginin kaybolması. Çevresel altyapı yatırımlarına ayrılan finansal kaynaklar yetersiz seviyede kalıp yüksek maliyetli yatırımları karşılayamaması. GSYİH'nin ulusal ortalamanın altında kaldığı bölgelerde yer alan yerel yönetimler, altyapı proje yatırımlarının devamlılığını sağlamakta zorlanmaları.
Kurumsal	Sermaye Yatırımı		
	AltYapı		

Ana Bölge	Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
		AB'nin finansal ve teknik destek imkanı sağlaması.	Atık yönetimi, atık su yönetimi ve hava kalitesinin izlenmesinde altyapının yetersiz kalması.
	AB	Mekansal veri paylaşımı standartları oluşturulmasına başlanmış olması.	AB Müktesebatının dinamik yapısı AB Müktesebatı konusunda uygulayıcıların bilgi yetersizliği AB Müktesebatının tamamıyla uygulanabilmesinin çok yüksek maliyetli olması ve ulusal kaynaklar ile diğer hibe kaynaklarının bu maliyeti karşılamasının mümkün olmaması. Tam üyelik için tarihinin belli olmaması
Hukuki	Ulusal	Çevre korumada karar verme ve hukuki yaptırım konularında çalışan çevre organizasyonlarının (sivil toplum kuruluşları dahil) sayısında artış olması. Kamu Özel Sektör Ortaklığı veya Özel Sektörün Katılımının çevre yatırımları ve çağdaş çevresel yönetim prensipleri için teşvik edilmesi Türkiye'nin AB üyeliğine aday olması. Sürdürülebilir gelişim, iklim değişikliği ve afet yönetimi konularında bilincin artması.	Çevresel ihtiyaçların tarım, enerji, turizm, ulaşım vb. sektörlerin politikalarına yeterli seviyede entegre edilememesi. AB Müktesebatı'nın dinamik yapısı ve tam üyelik tarihinin belli olmaması sebebiyle uyum ve finansman planlarının tam olarak yapılamaması. Uyumlaştırması tamamlanan AB Müktesebatı'nın değişmesiyle yeniden uyum çalışması gerekmesi. Türkiye'nin doğal afetler karşı savunmasız kalması. Türkiye'nin coğrafi konumu sebebiyle iklim değişikliğine karşı savunmasız kalması İnsan kaynaklı afetlerde artış gözlemlenmesi.

Ana Bölge	Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Kurumsal	İnsan Kaynakları	AB'nin kapasite geliştirme ve eşleştirme (twinning) projelerine destek vermesi.	Özel sektörün sunduğu iş olanaklarının çekirdek personeli kamudan uzaklaştırmasına sebep olması.
		Ulusal bilim ve araştırma kurumlarının çalışmaları konularında uzmanlaşmaları için ellerinde fırsat bulunması.	Kurumsal yapı ve yönetim değişiklikleri
		Bilgi teknoloji ile ilgili konularda bilinci artırması ve kırsal alanlardaki personele uzaktan eğitim sağlanabilmesi.	Kurumsal yapının değişmesi sebebiyle projelerin sahipsiz kalması
		Kurumlarda iç denetleme mekanizmasının gelişme sürecinde olması.	
		Kurumların (AB ve diğer organlardan sağlanan) teknik bilgiyi ve destekleri transfer edebilecek seviyede olmaları.	
	Sermaye Yatırımı	Gerçekçi çevresel tarifeler, vergiler ve harçların kesilmesi ile uzun vadeli planlama, işletme, bakım ve yatırım altyapı çalışmalarının gerçekleştirilmesi fırsatının elde edilmesi.	Fiyat artışlarının (enflasyon) riskinin mevcut ve gelecek yatırımlara olumsuz etkisinin sürdürülmesi.
	Altyapı	Altyapı yatırımlarının yurtdışındaki donörlerinin dikkatini çekmesi.	Beklenmedik ekonomik krizlerin etkisiyle bankaların yeterince çevre konularına eğilim göstermemesi.

Ana Bölge	Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
		<p>İş dünyasının çevre koruma faaliyetlerine daha fazla katılımı sağlanabilmesi.</p> <p>Kamu Özel Sektör Ortaklığı üzerinden geliştirilen altyapı projelerinin belirli bir derecede kendi kendine finanse edebilme potansiyeli.</p> <p>Doğa koruma projelerinin çok sayıda donör tarafından ulusal ve uluslararası platformlarda desteklenmesi ve fonlanması.</p> <p>UDHB Deniz ve İçsular Düzenleme Genel Müdürlüğü tarafından Acil Müdahale Merkezlerinin Kurulması Projesi bulunmaktadır. "Acil Müdahale merkezlerinin Kurulması ve Denizlerimizde Mevcut Durumun Tespiti Projesi" ile Tekirdağ'da Ulusal Deniz Emniyeti ve Acil Müdahale Merkezi'nin 2016'da tamamlanacak olması tüm acil müdahale sisteminin 2017 yılı sonunda hizmete girmesi.</p> <p>UDHB için Petrol ve diğer zararlı maddelerle oluşan deniz kirliliğine müdahale amaçlı coğrafi bilgi sistemi tabanlı karar destek sistemi (YAKAMOS) sisteminin kurulmuş olması</p>	<p>Bankalar ve diğer finansal kurumlar tarafından çevre altyapı çalışmalarının birer yatırım aracı olarak değerlendirilmemesi.</p> <p>Kendilerine sağlanan hibelerin geri ödemesiz düşünülmesi sonucu projelerin daha ilk safhalarında belediyelerin aşırı taleplerde bulunmaları ve projelerin, belediyelerdeki geçici görev süreleri gibi diğer etkenlerin de etkisiyle tamamlanamaması.</p> <p>Kırsal alanlardan şehirlere gerçekleşen göçlerin artması sonucu altyapı çalışmaları için planlanandan daha fazla ek yatırıma ihtiyaç duyulması.</p> <p>IPA kapsamında fonların bir kısmının planlanan süre dahilinde kullanılmaması</p>
	İşletme	<p>Çevre konularına ilişkin belediyelerde artan duyarlılık ve bilgi düzeyi, buna bağlı olarak doğan altyapı geliştirme ihtiyacı.</p> <p>Katı atık yönetimi için geri dönüşüm sanayisinin gelişmesi</p>	<p>Su ve kıyı alanlarında gerçekleşen kirliliklerin bir kısmına Türkiye'nin kontrolü dışında kalan (Karadeniz, Akdeniz gibi) kaynaklar sebep olmaktadır.</p> <p>Bilimsel araştırma, değerlendirme ve izleme yapmadan gerçekleştirilen kontrolsüz atık yönetimi.</p>

Ana Bölge		Alt Bölge	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
			<p>6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin kurulması sonucu küçük belediyelerin kapasitelerini geliştirmesine ve atık su arıtma tesisleri işletmelerini iyileştirmelerine olanak sağlaması.</p> <p>“Temiz Üretim” ve “Sanayide Eko-verimlilik” prensiplerinin Verimlilik Genel Müdürlüğü tarafından öncelik kabul edilmesi.</p>	<p>Belediyelerin altyapıları işletmede yaşadığı zorluklar, lisanssız atık toplama ve bertaraf tesis ve hizmetlerinin varlığı.</p> <p>Kontrolsüz göç nedeniyle altyapının yetersiz seviyede kalması.</p>

EK 2 AVRUPA BİRLİĞİ ÇEVRE MÜKTESEBATI

SU KALİTESİ AB MÜKTESEBATI	
2008/105/AT Çevresel Kalite Standartları	82/176/AET, 83/513/AET, 84/156/AET, 84/49 I/AET, 86/280/AET sayılı Konsey Direktiflerini Değiştiren ve Akabinde Yürürlükten Kaldıran ve 2000/60/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifini Değiştiren 16 Aralık 2008 tarihli ve 2008/105/AT sayılı Su Politikası Alanında Çevresel Kalite Standartlarına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2013/39/AB Öncelikli Maddeler Açısından Çevresel Kalite Standartları Direktifi	Su Politikası Alanında Öncelikli Maddeler Açısından 2000/60/AT Sayılı Direktifi ve 2008/105/EC Sayılı Direktifi Değiştiren 2013/39/AB Sayılı Direktif
2008/56/AT Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi	Deniz Çevresi Politikası Alanında Topluluk Düzeyinde Eylem Çerçevesi Oluşturulmasına İlişkin 17 Haziran 2008 tarihli ve 2008/56/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2010/477/AB İyi Çevresel Durum Standartları	Deniz Sularının İyi Çevresel Durumu İçin Kriterler ve Metodolojik Standartlara İlişkin 1 Eylül 2010 tarihli ve 2010/477/AB sayılı Konsey Kararı
2007/60/AT Taşkın Direktifi	Taşkın Risklerinin Değerlendirmesi ve Yönetimine İlişkin 23 Ekim 2007 tarihli ve 2007/60/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2006/118/AT Yeraltı Suyu	Yeraltı Suyunun Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunmasına İlişkin 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/118/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2006/7/AT Yüzme Suyu	76/160/AET sayılı Direktifini Değiştiren ve Akabinde Yürürlükten Kaldıran 15 Şubat 2006 tarihli ve 2006/7/AT sayılı Yüzme Suyu Kalitesinin Yönetimine İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (596/2009 sayılı Tüzük ile değişik).
2000/60/AT Su Çerçeve Direktifi	2455/2001/AT sayılı Komisyon Kararı ve 2008/32/AT, 2008/10/AT ve 2013/39/AB sayılı Direktiflerle Değiştirilen Su Politikası Alanında Topluluk Eylem Çerçevesinin Oluşturulması Hakkında 23 Ekim 200 tarihli ve 2000/60/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2000/59/AT Liman Kabul Tesisleri	Gemilerin Ürettiği Atıklar ve Yük Artıkları İçin Kullanılan Liman Atık Alım Tesisleri Hakkında 27 Kasım 2000 tarihli ve 2000/59/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
98/83/AT İçme Suyu	1882/2003 ve 596/2009 sayılı Tüzükler ile Değiştirilen İnsani tüketime yönelik suyun kalitesine ilişkin 3 Kasım 1998 tarihli ve 98/83/AT sayılı Konsey Direktifi. Su Sektörü Direktifi ile ilgili Ankete İlişkin 95/337/AT sayılı Komisyon Kararı.
91/676/AET Nitratlar	1882/2003 ve 1137/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen Tarımsal Kaynaklı Nitratın Neden Olduğu Kirliliğe Karşı Suların Korunmasına İlişkin 12 Aralık 1991 tarihli ve 91/676/AET sayılı Direktif.
91/271/AET Kentsel Atıksu Arıtımı	98/15/AT sayılı Direktif, 1882/2003 sayılı Tüzük, 1137/2008 sayılı Tüzük ve 91/271/AET sayılı Direktifin 17 nci Maddesinde öngörülen ulusal programların takdimi için oluşturulacak formata ilişkin 93/481/AET sayılı Komisyon Kararıyla Değiştirilen Kentsel Atıksu Arıtımına İlişkin 21 Mayıs 1991 tarihli ve 91/271/AET sayılı Konsey Direktifi.
2009/90/EC Analiz ve İzleme	2000/60/EC Sayılı sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi uyarınca hazırlanan 31 Temmuz 1990 tarihli ve 2009/90/EC sayılı Kimyasal Analiz ve Su Statüsünün İzlenmesi İçin Teknik Özellikler Direktifi

ATIK YÖNETİMİ AB MÜKTESEBATI	
EC/1013/2006 <i>Atıkların Taşınımı</i>	1379/2007, 669/2008, 219/2009 ve 308/2009 Tüzükleri ile 2009/31/AT sayılı Direktifle Değiştirilen 14 Haziran 2006 tarihli ve 1013/2006 sayılı Atıkların Taşınımına İlişkin Tüzük. 1013/2006 sayılı Tüzüğün Ek III veya IIIA'sında listelenen bazı atıkların geri kazanım için, atıkların sınır ötesi hareketlerinin kontrolüne ilişkin OECD Kararının uygulanmadığı ülkelere ihraç edilmesine ilişkin hükümler hakkında 740/2008 ve 967/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen 29 Kasım 2007 tarihli ve 1418/2007 sayılı Komisyon Tüzüğü.
2011/65/EU <i>RoHS</i>	8 Temmuz 2011 tarihli ve 2011/65/EU sayılı Elektrik ve Elektronik Eşyalarda (EEE) Bazı Tehlikeli Maddelerin Kısıtlanmasına İlişkin (yeniden gözden geçirilmiş) Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2008/98/EC <i>Atık Çerçeve Direktifi</i>	Bazı direktifleri yürürlükten kaldıran ve Atığa ilişkin 2008/98/EC sayılı Direktif (Atık Çerçeve Direktifi)
2006/66/EC <i>Atık Pili</i>	91/157/EEC sayılı Direktifi yürürlükten kaldıran, piller ve akümülatörler ile atık piller ve akümülatörlere ilişkin 2006/66/EC sayılı Direktif
2006/21/EC <i>Maden Atıkları</i>	Maden Çıkartma ve İşleme Endüstrisinden Kaynaklanan Atıkların Yönetimine ilişkin 2006/21/EC sayılı Direktif
2002/96/EC <i>AEEE</i>	AEEE Direktifinin 11(2) Maddesi Gereğince Elektrik ve Elektronik Ekipmanların İşaretlenmesi hakkında EN 50419 Avrupa Standardı ile 2003/108/EC, 2008/34/EC ve 2008/112/EC sayılı Direktiflerle Değiştirilen Atık Elektrikli ve Elektronik Ekipmanlara (AEEE) İlişkin 27 Ocak 2003 tarihli ve 200296/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (15 Şubat 2014 tarihinde itibaren yürürlükten kalkacaktır).
2012/19/EU <i>AEEE</i>	2002/96/EC Direktifini Yürürlükten Kaldıracak 4 Temmuz 2012 tarihli ve 2012/19/EU sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Ekipmanlara (AEEE) İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2000/53/EC <i>ÖTA</i>	2002/525/EC, 2005/63/EC, 2005/437/EC, 2005/438/EC, 2005/673/EC, 2008/689/EC, 2010/115/EC sayılı Konsey Kararları ve 2008/33/EC ile 2008/112/EC sayılı Direktiflerle Değiştirilen 18 Eylül 2000 tarihli ve 2000/53/EC sayılı Ömrünü Tamamlamış Araçlara İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
1999/31/EC <i>Düzenli Depolama</i>	1882/2003 ve 1137/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen 26 Nisan 1999 tarihli ve 1999/31/EC sayılı Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Konsey Direktifi. 1999/31/EC Direktifinin 16 ncı Maddesi ve Ek-II'sine İstinaden Düzenli Depolama Tesislerine Atık Kabul Kriterleri ve Prosedürlerinin Belirlenmesine İlişkin 19 Aralık 2002 tarihli Konsey Kararı.
96/59/EC <i>PCB/PCT</i>	596/2009 sayılı Tüzükle Değiştirilen 16 Eylül 1996 tarihli ve 96/59/EC sayılı Poliklorlubifenil ve Poliklorlu Terfenillerin (PCB/PCT) Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi.
94/62/EC <i>Ambalaj Atıkları</i>	1882/2003 ile 219/2009 sayılı Tüzükler ve 2004/12/EC ile 2005/20/EC sayılı Direktiflerle Değiştirilen 20 Aralık 1994 tarihli ve 94/62/EC sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıklarına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
86/278/EEC <i>Aritma Çamuru</i>	91/692/EEC Direktifi, 807/2003 ve 219/2009 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen Arıtma Çamurunun Tarımda Kullanılması Halinde Çevrenin ve Özellikle Toprağın Korunması hakkında 12 Haziran 1986 tarihli ve 86/278/EEC sayılı Konsey Direktifi.
1257/2013 <i>Gemi Geri Dönüşümü</i>	20 Kasım 2013 tarih ve 1257/2013 sayılı Yönetmelikle Değiştirilen 1013/2006 ve 2009/16/EC sayılı Gemi Geri Dönüşümüne İlişkin Konsey Yönetmeliği

HAVA KALİTESİ AB MÜKTESEBATI	
2008/50/AT Temiz Hava (CAFE)	Dış Ortam Hava Kalitesi ve Avrupa İçin Daha Temiz Havaya İlişkin 21 Mayıs 2008 tarihli ve 2008/50/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
2004/107/AT 4. Kardeş	Dış Ortam Havası İçerisindeki Arsenik, Kadmiyum, Cıva, Nikel ve Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlara İlişkin 15 Aralık 2004 tarihli ve 2004/107/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
2001/81/AT Ulusal Emisyon Tavanları (NEC)	2006/105/AT Direktifi ve 219/2009 sayılı Tüzükle Değiştirilen Belirli Atmosferik Kirleticiler İçin Ulusal Emisyon Tavanlarına İlişkin 23 Ekim 2001 tarihli ve 2001/81/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
1999/32/AT Sıvı Yakıtlarda Kükürt İçeriği 2012/33/AB	1882/2003 ve 219/2009 Tüzükleri ile 2005/33/AT ve 2009/30/AT Direktifleriyle Değiştirilen Bazı Sıvı Yakıtların Kükürt Oranının Azaltılmasına ve 93/12/AET sayılı Direktifin Değiştirilmesine Dair 26 Nisan 1999 tarihli ve 1999/32/AT sayılı Konsey Direktifi 1999/32/AT sayılı Direktifi Değiştiren Deniz Yakıtlarının Kükürt Oranına İlişkin 21 Kasım 2012 tarihli ve 2012/33/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
94/63/AT Petrol Faz I	1882/2003 ve 1137/2008 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen Petrolün Depolanması İle Petrol İstasyonlarına Dağıtılmasından Kaynaklanan Uçucu Organik Bileşik (UOB) Emisyonlarının Kontrolüne İlişkin 20 Aralık 1994 tarihli ve 94/63/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
2009/126/AT Petrol Faz II	Petrol İstasyonlarında Motorlu Araçların Yakıt Dolumu Sırasında Ortaya Çıkan Petrol Buharının Geri Kazanımına (Faz II) İlişkin 21 Ekim 2009 tarihli ve 2009/126/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK VE RİSK YÖNETİMİ AB MÜKTESEBATI	
AT/66/2010 <i>Eko-etiket</i>	25 Kasım 2009 tarihli ve 66/2010/AT sayılı AB Eko-Etiket Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
AT/1221/2009 <i>EMAS</i> 2011/832/AT <i>EMAS Global</i> 2013/131/EU <i>EMAS Users Guide</i>	761/2001 Tüzüğü ve 2001/681/AT ve 2006/193/AT sayılı Komisyon Kararlarının Değiştiren 25 Kasım 2009 tarihli ve 1221/2009/AT Sayılı Topluluk Eko-Yönetim ve Tetkik Programına (EMAS) Kuruluşların Gönüllü Katılımına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü. 1221/2009/AT Sayılı Topluluk Eko-Yönetim ve Tetkik Programına (EMAS) Kuruluşların Gönüllü Katılımına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü Kapsamında AB Birleştirilmiş Kaydı, Üçüncü Ülkeler ve Global Kayıt Rehberi Hakkında Komisyon Kararı 1221/2009/AT Sayılı Topluluk Eko-Yönetim ve Tetkik Programına (EMAS) Kuruluşların Gönüllü Katılımına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü Kapsamında, EMAS'a Katılım İçin Atılacak Adımların Açıklandığı Kullanıcı Rehberinin Oluşturulmasına İlişkin Komisyon Kararı
AT/1102/2008 <i>Cıva</i>	22 Ekim 2008 tarihli ve 1102/2008/AT Sayılı Metalik Cıva, Bazı Cıva Bileşikleri ve Karışımlarının İhracatının Yasaklanması ve Metalik Cıvanın Güvenli Bir Şekilde Depolanmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
AT/166/2006 <i>E-PRTR</i>	91/689/AAT ve 96/61/AT Direktiflerini Değiştiren 18 Ocak 2006 tarihli ve 166/2006 sayılı Avrupa Kirlenici Salım ve Taşıma Kaydının Kurulmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
2010/75/AB <i>EED</i>	24 Kasım 2010 tarihli ve 2010/75/AB Sayılı Endüstriyel Emisyonlara İlişkin (Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol) Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2008/1/AT <i>EKÖK (EED Bölüm 2)</i>	15 Ocak 2008 tarihli ve 2008/1/AT Sayılı Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi (7 Ocak 2014'den itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenerek yürürlükten kaldırılmıştır).
2001/80/AT <i>Büyük Yakma Tesisleri (BYT) (EED Bölüm 3)</i>	2006/105/AT ve 2009/31/AT Direktifleriyle Değiştirilen Büyük Yakma Tesislerinden Kaynaklanan Bazı Kirlenici Emisyonlarının Sınırlanmasına İlişkin 23 Ekim 2001 tarihli ve 2001/80/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. (1 Ocak 2016'dan itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenen ilgili Bölümün yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır).
2000/76/AT <i>Atık Yakma (EED Bölüm 4)</i>	1137/2008 Tüzüğü ile Değiştirilen Atıkların Yakılmasına İlişkin 4 Aralık 2000 tarihli ve 2000/76/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. (7 Ocak 2014'den itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenerek yürürlükten kaldırılmıştır)
1999/13/AT <i>UOB Çözücüler (Solvent)(EED Bölüm 5)</i>	Belirli Faaliyetlerde ve Tesislerde Kullanılan Organik Çözücülerden Kaynaklı Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Sınırlanmasına İlişkin 11 Mart 1999 tarihli ve 1999/13/AT Sayılı Konsey Direktifi (7 Ocak 2014'den itibaren 2010/75/AB sayılı Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) ile yeniden düzenlenerek yürürlükten kaldırılmıştır)
(78/176/EEC), (82/883/EEC) ve (92/112/EEC) Titanyum (EED Bölüm 6)	Titanyum Dioksit Endüstrisinden kaynaklanan atıklar hakkında Konsey Direktifleri
2004/42/AT <i>UOB Boyalar (Dekoratif Boyalar)</i>	1999/13/AT Direktifi, 2009/112/AT ve 1137/2008 Tüzükleriyle Değiştirilen Bazı Boya, Cila ve Araç Yenileme Ürünlerindeki Organik Çözücülerden Kaynaklı Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Sınırlanmasına İlişkin 21 Nisan 2004 tarihli ve 2004/42/AT Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.

ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK VE RİSK YÖNETİMİ AB MÜKTESEBATI

96/82/AT <i>Seveso II</i>	2003/105/AT Direktifi ile 1882/2003 ve 1137/2008 Tüzükleriyle Değiştirilen Tehlikeli Maddeler İçeren Büyük Kaza Risklerinin Kontrolüne İlişkin 9 Aralık 1996 tarihli ve 96/82/AT sayılı Konsey Direktifi (1 Haziran 2015'den itibaren yürürlükten kaldırılmıştır).
2012/18/AB <i>Seveso III</i>	Tehlikeli Maddeler İçeren Büyük Kaza Risklerinin Kontrolüne İlişkin 96/82/AT Sayılı Konsey Direktifini Değiştiren ve Akabinde Yürürlükten Kaldıran 4 Temmuz 2012 tarihli ve 2012/18/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ AB MÜKTESEBATI	
510/2011/AT Yeni Hafif Ticari Araçların Emisyon Performans Standartlarının Belirlenmesi	Hafif Ticari Taşıtlarından (N1 kategorisi) Çıkan CO2 Emisyonlarını Azaltmaya Yönelik Yeni Hafif Ticari Araçların Emisyon Performans Standartlarını Oluşturan (AB) 510/2011 sayılı Tüzük
1014/2010/AT Yeni Binek Araçların Tescil Verilerinin Denetlenmesi ve Raporlanması	Yeni Binek Araçların Tescil Verilerinin Denetlenmesi ve Raporlanmasına İlişkin (AT) 1014/2010 sayılı Tüzük
1005/2009/AT Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılması	Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılmasına İlişkin (AT) 1005/2009 sayılı Tüzük
443/2009/AT Yeni Binek Otomobillerinin Emisyon Performans Standartlarının Belirlenmesi	Hafif Hizmet Taşıtlarından (M1 kategorisi) Çıkan CO2 Emisyonlarını Azaltmaya Yönelik Yeni Binek Otomobillerinin Emisyon Performans Standartlarını Oluşturan (AT) 443/2009 sayılı Tüzük
842/2006/AT Bazı Florlu Sera Gazları-I	Bazı Florlu Sera Gazlarına İlişkin (AT) 842/2006 sayılı Tüzük
517/2014/AB Bazı Florlu Sera Gazları-II	(AT) 842/2006 sayılı Tüzüğü Yürürlükten Kaldıran, Bazı Florlu Sera Gazlarına İlişkin (AB) 517/2014 sayılı Tüzük
2009/31/AT Karbondiyoksit Yakalama ve Depolama	85/337/AET sayılı Konsey Direktifi, 2000/60/AT, 2001/80/AT, 2004/35/AT, 2006/12/AT, 2008/1/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifleri ve 1013/2006/AT sayılı Tüzüğü Değiştiren Karbon Dioksitin Jeolojik Olarak Depolanmasına İlişkin 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/31/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
2003/87/AT Emisyon Ticaret Sistemi	96/61/AT Direktifini Değiştiren ve 2004/101/AT, 2008/101/AT ve 2009/20/AT Direktifleri ve 219/2009 Tüzüğüyle Değiştirilen Topluluk İçerisinde Emisyon Ticaretine İzin Verilmesine İlişkin Program Oluşturulması Hakkında 13 Ekim 2003 tarihli ve 2003/87/AT sayılı Direktif.
1999/94/AT Karbondiyoksit Emisyonu ve Yakıt Tüketimi Konusunda Bilgilendirme	Yeni binek otomobillerin pazarlanmasında yakıt ekonomisi ve karbondiyoksit salımına yönelik olarak tüketicilerin bilgilendirilmesinin sağlanmasına ilişkin 13 Aralık 1999 tarihli ve 1999/94/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
98/70/AT Benzin ve Motorin Yakıtların Kalitesi	93/12/EEC sayılı Konsey Direktifini Değiştiren, Benzin ve Motorin Yakıtların Kalitesine İlişkin 13 Ekim 1998 tarihli ve 98/70/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
525/2013/AT Sera Gazı Emisyonlarını İzleme	Sera Gazı Emisyonlarını İzleme ve Raporlama Mekanizmasına ve İklim Değişikliği ile İlgili Ulusal ve Avrupa Birliği Seviyesinde Diğer Bilgilerin Raporlanmasına İlişkin ve 280/2004/AT Sayılı Direktifin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında 21 Mayıs 2013 tarihli ve 525/2013/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
406/2009/AT Sera Gazı Emisyon Azaltım Hedefleri	AB'nin 2020 Yılına Yönelik Emisyon Azaltım Hedefini Karşılama Amacıyla Üye Ülkelerin Sera Gazı Emisyonlarını Düşürmeye Yönelik Çabalarına İlişkin 23 Nisan 2009 tarihli ve 406/2009/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararı.
529/2013/AB AKAKDO Kaynaklı Sera Gazı Emisyonu	Sera Gazı Emisyonu Ve AKAKDO Aktiviteleri Sonucu Oluşan Kayıplara İlişkin Muhasebe Kuralları Ve Bu Aktivitelere Yönelik Bilgiler Hakkında 21 Mayıs 2013 tarihli ve 529/2013/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararı.

GÜRÜLTÜ YÖNETİMİ AB MÜKTESEBATI	
2002/49/AT <i>Çevresel Gürültü</i>	25/6/2002 tarihli 2002/49/EC sayılı Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.

KİMYASALLARIN YÖNETİMİ AB MÜKTESEBATI	
649/2012/AT <i>İthalat&İhracat</i>	4 Temmuz 2012 tarihli ve 649/2012/EC sayılı Tehlikeli Kimyasalların İthalat ve İhracatına ilişkin Konsey Tüzüğü (1 Mart 2014'ten itibaren yürürlükte)
1272/2008/AT <i>Sınıflandırma, Ambalajlama, Etiketleme</i>	1907/2006 sayılı Tüzüğü Değiştiren ve 67/548/AET ve 1999/45/AT sayılı Direktifleri Değiştirerek Yürürlükten Kaldıran Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında 16 Aralık 2008 tarihli ve 1272/2008 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
AT/1907/2006 <i>REACH Tüzüğü</i>	1999/45/AT sayılı Direktif ve 793/93 sayılı Konsey Tüzüğü ile 1488/94 Tüzüğü'nün Yanı Sıra 76/769/AET sayılı Konsey Direktifi ile 91/155/AET, 93/67/AET, 93/105/AT ve 2000/21/AT sayılı Komisyon Direktiflerini Değiştiren, Avrupa Kimyasallar Ajansını Kuran Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Hakkında 18 Kasım 2006 tarihli ve 1907/2006 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
850/2004/AT <i>KOKlar</i>	79/117/AET sayılı Direktifi ve 1195/2006, 172/2007, 323/2007, 219/2009 ve 304/2009 sayılı Tüzükleri Değiştiren Kalıcı Organik Kirleticilere ilişkin 29 Nisan 2004 tarihli ve 850/2004/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
2010/63/AT <i>Hayvan Deneyleri</i>	Bilimsel amaçlarla kullanılan hayvanların korunmasına ilişkin 22 Ekim 2010 tarihli ve 2010/63 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
98/8/AT <i>Biyosidal Ürünler</i>	1882/2003 sayılı Tüzük ve 2006/50/AT, 2006/140/AT ve 2009/151/AT sayılı Direktiflerle Değiştirilen Biyosidal Ürünlerin Piyasaya Sürülmesine İlişkin 16 Şubat 1998 tarihli ve 98/8 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.
AB/528/2012 <i>Biyosidal Ürünler</i>	Biyosidal Ürünlerin Piyasada Bulundurulması ve Kullanımına İlişkin 22 Mayıs 2010 tarihli ve 528/2012 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.
AB/1062/2014	Mevcut Biyosidal Aktif Maddelerin Gözden Geçirilmesine İlişkin 04 Ağustos 2014 tarihli ve 1062/2014 (AT) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü
87/217/AET <i>Asbest</i>	91/692/AET Direktifi ve 807/2003 Tüzüğü ile Değiştirilen Asbest Kirliliğinin Azaltılması ve Önlenmesine İlişkin 19 Mart 1987 tarihli ve 87/217 sayılı Konsey Direktifi.

YATAY SEKTÖR AB MÜKTESEBATI	
2011/92/AB <i>Çevresel Etki Değerlendirmesi – ÇED</i>	85/337/AET sayılı Direktif ve 97/11/AT, 2003/35/AT ve 2009/31/AT sayılı Direktifleri Değiştiren Belirli Kamu ve Özel Projelerin Çevresel Etkisinin Değerlendirilmesi Hakkında 2011/92/AB ve 13 Aralık 2011 tarihli Konsey Direktifi (kodifiye edilen). <i>Not: 2014/52/AB Direktifi ile değiştirilmiştir.</i>
2001/42/AT <i>Stratejik Çevresel Değerlendirme – SÇD</i>	Belirli plan ve programların çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi üzerine 27 Haziran 2001 tarihli ve 2001/42/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
2001/331/AT <i>RMCEI</i>	Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 4 Nisan 2001 tarih ve 2001/331/AT sayılı Çevre Denetimleri İçin Minimum Kriterler Tavsiye Kararı (RMCEI) Üye Devletlerin Çevresel Denetimlerde Kullanacakları Asgari Ölçütleri Belirleyen 4 Nisan 2001 Tarihli ve 2001/331/AT Sayılı Avrupa Parlamen. ve Konsey Tavsiye Kararı
2003/35/AT <i>Halkın Katılımı</i>	Çevre ile ilgili belirli planlar ve programların hazırlanmasında halkın katılımının sağlanması ve halkın katılımı ve yargıya erişim ile ilgili 85/337/AET ve 96/61/AT sayılı konsey direktiflerinde değişiklik yapılması hakkında 26 Mayıs 2003 tarihli ve 2003/35/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
AT/401/2009 <i>AÇA</i>	Avrupa Çevre Ajansının ve Avrupa Çevre Bilgi ve Gözlem Ağının Kurulması Hakkında 23 Nisan 2009 tarih ve 401/2009 sayılı Konsey Tüzüğü
91/692/AET <i>Raporlama</i>	Çevreye İlişkin Bazı Direktiflerin Uygulanmasına İlişkin Raporların Standart ve Rasyonel Hale Getirilmesi Hakkında 23 Aralık 1991 tarihli ve 91/692/AET sayılı Konsey Direktifi
2007/2/AT <i>INSPIRE</i>	Avrupa Topluluğu'nda Mekânsal Bilgi İçin Altyapı Oluşturulmasına İlişkin 14 Mart 2007 tarihli ve 2007/2/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
2003/4/AT <i>Çevresel Bilgiye Erişim</i>	Halkın Çevresel Bilgiye Erişimi Hakkında 2003/4/AT sayılı ve 28 Ocak 2003 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
2004/35/AT <i>Çevresel Sorumluluk</i>	2006/21/AT ve 2009/31/AT sayılı Direktiflerle Değiştirilen Çevresel Zararın Önlenmesi ve İyileştirilmesi İle İlgili Çevresel Sorumluluk Hakkında 2004/35/AT sayılı 21 Nisan 2004 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi <i>Ceza hukuku aracılığıyla çevrenin korunmasına ilişkin 19 Kasım 2008 tarihli ve 2008/99/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi</i>
2008/99/AT <i>Çevresel Suç</i>	Çevrenin Ceza Hukuku Aracılığı İle Korunması 2008/99/AT sayılı 19 Kasım 2008 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

DOĞA KORUMA AB MÜKTESEBATI	
92/43/AET <i>Habitat Direktifi</i>	97/62/AT, 2006/105/AT Direktifleri ile 1882/2003 sayılı Tüzüğü Değiştiren 21 Mayıs 1992 tarihli ve 92/43/AET sayılı Yabani Fauna ve Flora ile Habitatlarının Korunmasına İlişkin Konsey Direktifi
2009/147/AET <i>Yabani Kuş Direktifi</i>	30 Kasım 2009 tarihli ve 2009/147/AET sayılı Yabani Kuşlarının Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.(79/406/AET sayılı Direktif ile Bu Direktifi Değiştiren Direktiflerin Kodifiye Edilmiş Hali)
AT/338/97 <i>CITES Tüzüğü</i>	938/97, 2307/97, 2214/98, 1476/99, 2724/2000, 1579/2001, 2476/2001, 497/2003, 1882/2003, 834/2004, 252/2005, 1332/2005, 318/2008, 398/2009 ve 407/2009 sayılı Tüzüklerle Değiştirilen 9 Aralık 1996 tarihli ve 338/97 sayılı Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin, Ticaretin Düzenlenmesi Yoluyla Korunmasına İlişkin Tüzük
AT/865/06	338/97 sayılı Tüzüğün Uygulanmasına İlişkin Detaylı Kuralları Belirleyen 865/2006 sayılı Komisyon Tüzüğü
AET/3254/91 <i>Bacaktan Yakalama Tuzakları</i>	Bacaktan Yakalayan Tuzakların Toplulukta Kullanımını ve Bu Tuzakların Kullanıldığı Ülke Menşeli Bazı Yabani Hayvan Türlerine Ait Deri ve İşlenmiş Ürünlerin Topluluğa Sokulmasını Yasaklayan 4 Kasım 1991 tarihli ve AET/3254/91 sayılı Tüzük
1007/2009 <i>Fok Ürünleri Ticareti</i>	16 Eylül 2009 tarihli ve 1007/2009 sayılı Fok Ürünlerinin Ticaretine İlişkin Tüzük
737/2010	1007/2009 sayılı Tüzüğün Uygulanmasına İlişkin Ayrıntılı Kuralları Ortaya Koyan 10 Ağustos 2010 tarihli ve 737/2010 sayılı Tüzük
83/129/AET <i>Yavru Fok Ticareti</i>	28 Mart 1983 tarihli ve 83/129/AET sayılı Belirli Yavru Fokların Kürklerinin ve Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin Üye Devletlere İthaline İlişkin Direktif
1999/22/AT <i>Hayvanat Bahçeleri</i>	Yabani Hayvanların Hayvanat Bahçelerinde Barındırılmasına ilişkin 29 Mart 1999 tarihli ve 1999/22/AT sayılı Direktif
995/2010 <i>Yasadışı Kereste Düzenlemesi</i>	20 Ekim 2010 tarihli ve 995/2010 sayılı Piyasaya Kereste ve Kereste Ürünleri Süren İşletmecilerin Yükümlülüklerine İlişkin Tüzük
363/2012	995/2010 sayılı Tüzüğün Uygulanması Konusunda İzleme Müesseselerinin Tanınması ve İptali ile İlgili Kurallara İlişkin 23 Şubat 2012 tarihli ve 363/2012 sayılı Tüzük
607/2012	995/2010 sayılı Tüzüğün Uygulanması Konusunda İzleme Müesseselerinin Kontrolleri ve Gerekli Özen Sistemi ile İlgili detaylı kurallara ilişkin 6 Temmuz 2012 tarihli ve 607/2012 sayılı Tüzük
2173/2005 <i>FLEGT tüzüğü</i>	20 Aralık 2005 tarihli ve 2173/2005 sayılı AB'ye Kereste İthalatına İlişkin FLEGT Lisanslama Sisteminin Kurulmasına Dair Tüzük
1024/2008	2173/2005 sayılı Tüzüğün Uygulanması Konusunda Ayrıntılı Önlemleri Ortaya Koyan 17 Ekim 2008 tarihli ve 1024/2008 sayılı Tüzük

EK 3 2007 – 2015 MALİYET TABLOLARI

Su Kalitesi – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çevresel Kalite Standartları	4,69	-	-	-	-	0,33	1,41	1,27	0,84	0,83
Deniz Strateji	8,92	-	-	0,02	0,19	0,82	2,17	2,03	2,30	1,40
Taşkın	2,69	-	-	-	-	-	0,61	0,63	0,61	0,84
Yeraltı Suyu	24,51	-	-	-	-	-	-	0,03	3,21	21,27
Yüzme Suyu	7,54	-	-	-	0,81	0,68	0,94	0,23	0,50	4,38
SÇD	11.751,37	1.524,57	1.388,65	874,58	1.322,31	1.068,59	1.209,66	1.332,56	1.344,46	1.685,99
Liman Atık Alım Tesisleri	147,83	34,75	7,26	8,88	13,61	23,08	17,23	15,76	13,38	13,87
İçme Suyu	169,61	6,63	9,47	7,30	12,31	19,63	22,83	30,04	29,64	31,77
Nitratlar	113,60	13,66	16,82	14,41	16,57	13,12	10,14	9,77	8,31	10,80
Kentsel Atıksu Aritma	8.935,97	1.062,94	1.053,63	915,75	586,27	509,54	924,11	1.204,37	1.307,80	1.371,57
Genel Toplam	21.166,73	2.642,54	2.475,84	1.820,93	1.952,06	1.635,80	2.189,09	2.596,70	2.711,04	3.142,71

Su Kalitesi – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	9.885,81	906,62	1.235,40	1.077,14	822,72	733,27	973,89	946,00	1.068,43	2.122,33
Yerel İdare	9.216,75	1.541,47	892,73	625,89	835,37	817,78	899,32	1.187,99	1.457,06	959,14
Diğer fonlar	2.064,17	194,45	347,70	117,90	293,96	84,76	315,88	462,71	185,56	61,24
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	21.166,73	2.642,54	2.475,84	1.820,93	1.952,06	1.635,80	2.189,09	2.596,70	2.711,04	3.142,71

ŞÇD kapsamında İçme Suyu Arıtma Tesisleri (Milyon Avro)

İçme Suyu Arıtma Tesisleri	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Toplam	169	253	213	223	189	218	196	233	234
Merkezi idare	169	253	213	223	189	218	196	233	234
Yerel İdare (İşletme ve Bakım Maliyetleri)	42,34	95,65	77,65	83,78	61,03	77,92	69,63	97,43	78,93
Yerel İdare (SUKAP Kredisi)	-	-	-	-	1	23	37	121	26
Yerel İdare	908	590	229	370	393	432	562	412	856
Diğer Fonlar	11	101	0	215	1	-	-	64	26
Genel Toplam	1.089	943	443	807	583	673	795	830	1.143

ŞÇD kapsamında Basınçlı Sulama Sistemleri (Milyon Avro)

Basınçlı Sulama	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Toplam	436	445	432	515	485	537	537	514	543
Merkezi idare	436	445	432	515	485	537	537	514	543

Atık Yönetimi – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Atık Çerçeve	2.193	83,03	131,77	142,74	227,99	183,68	288,62	317,90	277,38	539,66
Düzenli Depolama	1.870	153,75	238,26	209,46	427,75	194,63	199,84	137,93	177,28	130,89
Ambalaj Atıkları	754	20,58	17,29	40,35	53,24	91,85	115,44	109,67	102,32	203,68
AEEE	16	-	-	-	1,11	2,84	-	1,15	9,32	1,45
ÖTA	20	-	-	-	2,01	1,37	0,44	13,99	-	2,68
Gemi Geri Dönüşümü	34	-	-	-	-	-	-	11,00	12,98	10,16
Atık Piller	6	-	-	-	-	2,20	-	1,13	-	2,78
Maden Atıkları	124	28,22	12,69	17,59	16,85	11,42	8,20	8,28	4,42	16,68
Aritma Çamuru (Toprakta Kullanım)	58	7,22	7,08	-	-	38,45	-	-	4,70	0,51
RoHS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atıkların Taşınımı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PCB/PCT	3,75	-	-	-	-	-	0,45	-	0,50	2,80
Genel Toplam	5.080	292,80	407,09	410,14	728,96	526,44	612,98	601,04	588,90	911,30

Atık Yönetimi – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	486	61,35	36,36	52,52	73,09	68,25	56,95	59,97	42,89	34,98
Yerel İdare	871	122,08	176,81	143,99	70,64	97,61	85,84	53,24	58,22	62,74
Diğer fonlar	270	9,26	11,53	27,21	33,45	21,35	69,19	33,12	20,74	43,75
Özel Sektör	3.453	100,12	182,39	186,42	551,78	339,23	401,00	454,71	467,05	769,84
Genel Toplam	5.080	292,80	407,09	410,14	728,96	526,44	612,98	601,04	588,90	911,30

Hava Kalitesi – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Temiz Hava (CAFE)	51,22	-	1,06	4,66	6,72	5,98	11,38	7,01	6,71	7,69
4. Kardeş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulusal Emisyon Tavanları (NEC)	512,83	105,15	55,00	35,84	38,25	14,88	132,54	113,80	6,26	11,11
Sıvı Yakıtlarda Kükürt İçeriği	439,64	-	31,62	58,74	196,93	106,74	34,47	8,18	2,35	0,60
Petrol Faz I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Petrol Faz II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	1.003,69	105,15	87,68	99,25	241,89	127,60	178,39	129,00	15,33	19,41

Hava Kalitesi– Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	986,81	105,15	86,62	95,41	237,68	124,55	176,00	127,12	15,33	18,96
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	16,87	-	1,06	3,83	4,21	3,05	2,39	1,88	-	0,45
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	1.003,69	105,15	87,68	99,25	241,89	127,60	178,39	129,00	15,33	19,41

Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Eko-etiket	0,21	-	-	-	-	-	-	-	0,21	-
EMAS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Civa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E-PRTR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EED	0,29	-	-	-	-	-	-	-	-	0,29
EKÖK	4,67	-	-	-	2,13	0,60	0,82	0,70	0,42	-
UOBler Boyalar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Büyük Yakma Tesisleri	129,34	15,18	5,98	-	-	-	-	-	0,50	107,68*
Atık Yakma	94,43	-	-	-	-	-	3,16	25,58	65,70	-
UOBler Çözücüler	2,89	-	-	-	-	0,97	0,88	1,04	-	-
Seveso III	73,71	-	0,52	0,45	2,67	3,04	14,23	18,85	33,89	0,05
Genel Toplam	305,53	15,18	6,50	0,45	4,80	4,60	19,09	46,17	100,71	108,02

*Ticari güzellik sebebiyle kesin rakama ulaşılmadığı için ilgili DEÄ'ya uygun olarak varsayımında bulunulmuştur.

Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	90,20	15,18	6,50	0,45	1,07	1,81	12,90	18,30	33,59	0,39
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	108,15	-	-	-	3,72	2,79	6,18	27,87	67,13	0,45
Özel Sektör	107,18	-	-	-	-	-	-	-	-	107,18
Genel Toplam	305,53	15,18	6,50	0,45	4,80	4,60	19,09	46,17	100,71	108,02

Gürültü Yönetimi – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çevresel Gürültü	12,50	-	1,69	-	-	1,50	0,07	0,67	4,42	4,15
Genel Toplam	12,50	-	1,69	-	-	1,50	0,07	0,67	4,42	4,15

Gürültü Yönetimi – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	4,71	-	0,04	-	-	1,47	0,01	0,28	1,08	1,84
Yerel İdare	0,81	-	-	-	-	0,04	0,07	0,37	0,13	0,20
Diğer fonlar	6,99	-	1,65	-	-	-	-	0,03	3,20	2,11
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	12,50	-	1,69	-	-	1,50	0,07	0,67	4,42	4,15

Kimyasalların Yönetimi – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
REACH	3,56	-	-	-	-	1,05	1,32	1,19	-	-
POPs	5,08	-	-	-	-	-	-	0,74	0,82	3,52
CLP	0,32	-	-	-	0,32	-	-	-	-	-
Genel Toplam	8,95	-	-	-	0,32	1,05	1,32	1,92	0,82	3,52

Kimyasalların Yönetimi – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	8,95	-	-	-	0,32	1,05	1,32	1,92	0,82	3,52
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	8,95	-	-	-	0,32	1,05	1,32	1,92	0,82	3,52

Yatay Sektör – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çevresel Etkisinin Değerlendirilmesi	2,65	0,17	0,17	0,37	0,18	0,17	0,63	0,58	0,04	0,34
Stratejik Çevresel Değerlendirme	0,80	-	0,12	-	-	-	-	-	0,38	0,30
Avrupa Çevre Ajansı	0,01	-	-	-	-	-	-	-	0,01	-
Raporlama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RMCEI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çevresel Bilgiye Erişimi	0,41	-	0,20	-	-	-	-	-	0,21	-
INSPIRE	38,05	8,82	1,86	0,83	2,42	9,75	2,20	2,46	1,27	8,44
Halkın Katılımı	0,44	0,28	-	-	0,16	-	-	-	-	-
Çevresel Suç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çevresel Sorumluluk	0,50	-	-	-	-	-	-	-	-	0,50
Genel Toplam	42,87	9,28	2,35	1,20	2,76	9,92	2,83	3,04	1,92	9,58

Yatay Sektör – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	38,26	8,28	2,12	0,99	2,64	9,81	2,72	2,93	0,97	7,80
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer fonlar	4,62	1,00	0,24	0,21	0,11	0,11	0,11	0,11	0,94	1,78
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	42,87	9,28	2,35	1,20	2,76	9,92	2,83	3,04	1,92	9,58

Doğa Koruma – Yatırımların mevzuata göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
HABİTAT	0,26	-	-	-	-	-	-	-	-	0,26
KUŞ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CITES	1,48	-	-	-	-	-	0,79	0,69	-	-
Genel Toplam	1,74	-	-	-	-	-	0,79	0,69	-	0,26

Doğa Koruma – Yatırımların kaynağa göre dağılımı (Milyon Avro)

	Toplam	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi İdare	0,11	-	-	-	-	-	0,06	0,05	-	-
Yerel İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hibe, kredi, vs,	1,63	-	-	-	-	-	0,74	0,64	-	0,26
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	1,74	-	-	-	-	-	0,79	0,69	-	0,26

KAYNAKÇA

COWI. (2011). *The costs of not implementing the environmental acquis*.

Erkan, D. (2014). *REACH Tüzüğü'nün Türkiye'de Uygulanabilirliği, Uzmanlık Tezi*. Ankara: ÇŞB.

European Central Bank. (2016). *Statistical Warehouse European Central Bank*. Eylül 29, 2016 tarihinde https://sdw.ecb.europa.eu/browseExplanation.do?node=qview&SERIES_KEY=320.MNA.A.N.I7.W2.S1.S1.B.B1GQ._Z._Z._Z.IX.D.N&trans=N adresinden alındı

European Commission. (2014). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions; Towards a circular economy: A zero waste Programme for Europe/*COM/2014/0398 final/.

European Commission. (2016, 12 06). *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations- Glossary*. Retrieved 07 26, 2017, from https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary_en

European Union. (2017, 07 26). *Official Site of the European Union - EU Law*. Retrieved 07 26, 2017, from https://europa.eu/european-union/law_en

EUROSTAT a. (2016, Haziran 14). *Environmental protection expenditure in Europe - detailed data (NACE Rev. 2)*. Eylül 29, 2016 tarihinde EUROSTAT Your Key to European Statistics: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_exp1r2&lang=en adresinden alındı

EUROSTAT b. (2016, Haziran 14). *Environmental protection expenditure in Europe - EUR per capita and % of GDP*. Eylül 29, 2016 tarihinde EUROSTAT Your Key to Environmental Statistics: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_exp2&lang=en adresinden alındı

EUROSTAT c. (2008). *NACE Rev.2 Statistical classification of economic activities in the European Community*. Aralık 30, 2016 tarihinde EUROSTAT Methodologies and Working Papers: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5902521/KS-RA-07-015-EN.PDF> adresinden alındı

Human Dynamics Consortium. (2011). *"Monitoring Transposition and Implementation of the EU Environmental acquis" MANUAL 2011*. Avrupa Komisyonu.

Nederland B.V. (NL), DHI Water, Environment, Health (DK), Trasys S.A. (BE), KMO Bilgi Sistemleri (TR) ve ICC Danışmanlık (TR). (2013). *REACH Tüzüğü'nün Uygulanması İçin Teknik Destek Projesi*. Düzenleyici Etki Analizi, Ankara.

(2013). *REACH Kimyasallar Projesi*.

T. C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü. (2007). *Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları*. Ekim 11, 2016 tarihinde T. C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü E- Kütüphane: <http://www.abgm.adalet.gov.tr/e-kutuphane/e-kutuphane.html> adresinden alındı

- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı. *TEMEL AB TERİMLERİ*. Aralık 30, 2016 tarihinde T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı: http://www.ab.gov.tr/files/rehber/10_rehber.pdf adresinden alındı
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2015). *Sector Operational Programme Environment and Climate Change*. Ankara.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2016, Mayıs 15). *Atıksu Arıtımı Eylem Planı (2015-2023)*. http://www.csb.gov.tr/db/cygm/editordosya/Atıksu_Aritimi_Eylem_Plani.pdf adresinden alınmıştır
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2015*. Ankara.
- T.C. Maliye Bakanlığı. (2016, Ocak). *Yıllık Ekonomik Rapor 2015*. Ağustos 2016 tarihinde <https://www.maliye.gov.tr/Documents/YILLIK%20EKONOM%C4%B0K%20RAPOR%202015.pdf> adresinden alındı
- TÜİK a. *Türkiye İstatistik Kurumu*. 10 27, 2016 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı
- TÜİK b. (2015, Aralık 23). *Çevre İstatistikleri*. Eylül 29, 2016 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1019 adresinden alındı
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. (2011). *Avrupa Birliği ile Su Konusu*. Eylül 29, 2016 tarihinde T.C. Dışışleri Bakanlığı: <http://www.mfa.gov.tr/avrupa-birligi-ile-su-konusu-.tr.mfa> adresinden alındı
- World Economic Forum. (2016). *Global Competitiveness Report*. 2016 tarihinde <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=TUR> adresinden alındı

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda,
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Marmara Araştırma Merkezi tarafından
ilgili kurum ve kuruluşların katkısıyla hazırlanmıştır.